

FIZETÉSKÉPTELENSÉG ÉS JOGUTÓD NÉLKÜLI MEGSZŰNÉS

TAPASZTALATOK ÉS REFORMJAVASLATOK

SZERKESZTETTÉK:
SZIKORA VERONIKA ÉS FÉZER TAMÁS

A DEBRECENI EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARÁNAK KIADVÁNYA
FELELŐS KIADÓ: SZIKORA VERONIKA, DÉKÁN
DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

SZERKESZTŐK:
SZIKORA VERONIKA ÉS FÉZER TAMÁS

A SZÖVEGEK KORREKTÚRÁJÁT
ZOVÁNYI NIKOLETT VÉGEZTE.

A TANULMÁNYOKAT LEKTORÁLTÁK:
PROF. DR. CSÉCSY GYÖRGY
TANSZÉKVEZETŐ EGYETEMI TANÁR
DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
POLGÁRI JOGI TANSZÉK

PROF. DR. BENCZE MÁTYÁS
EGYETEMI TANÁR, TUDOMÁNYOS ÉS STRATÉGIAI DÉKÁNHELYETTES
DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

ISBN 978-963-490-050-4

KÉSZÜLT A FŐNIX MÉDIA NYOMDAÜZEMÉBEN.

DEBRECEN, 2018

FIZETÉSKÉPTELENSÉG ÉS JOGUTÓD NÉLKÜLI MEGSZŰNÉS

TAPASZTALATOK ÉS REFORMJAVASLATOK

SZERKESZTETTÉK:
SZIKORA VERONIKA ÉS FÉZER TAMÁS

DEBRECEN, 2018

A TANULMÁNYKÖTET
AZ IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM
JOGÁSKÉPZÉS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSÉT
CÉLZÓ PROGRAMJAI KERETÉBEN VALÓSULT MEG.

© 2018, A SZERZŐK

TARTALOMJEGYZÉK

FÉZER TAMÁS

ELŐSZÓ	7
--------------	---

VARGA NELLI

A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS ANOMÁLIAI ÉS HATÉKONYSÁGÁT NÖVELŐ ESZKÖZÖK	11
1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	11
2. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK FEJLŐDÉSE	12
3. A VÉGELSZÁMOLÁS FOGALMA	14
4. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK HELYE	15
5. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS	17
6. ZÁRÓ GONDOLATOK	28

DZSULA MARIANNA

A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁSOK SZABÁLYOZÁSÁNAK	31
JOGÉRTELMEZÉSI, JOGALKALMAZÁSI PROBLÉMÁI	
1. ÚJ JOGUTÓD NÉLKÜLI MEGSZŰNÉSI ELJÁRÁS: A KÉNYSZERTÖRLÉS BEVEZETÉSE	31
2. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS ELRENDELÉSE	33
3. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁRÓL HOZOTT VÉGZÉS KÉZBESÍTÉSE	38
4. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS MEGSZŰNTETÉSE	41
ÉS FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁNAKKEZDEMÉNYEZÉSE	
5. RENDELKEZÉS A VAGYON FELOSZTÁSÁRÓL	46
6. JOGORVOSLAT A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁST MEGSZŰNTETŐ VÉGZÉS ELLEN	48
7. A KÉNYSZERTÖRLÉS BEFEJEZÉSE ÉS A TAG, VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ ELTILTÁSA	49
8. A TÖRVÉNYESSÉGI FELÜGYELETI ILLETÉKFIZETÉSI KÖTELEZETTSÉG	50
ÉS A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS	
9. A KORLÁTOZOTT TAGI FELELŐSSÉG JOGGAL VALÓ VISSZAÉLÉS ESETÉN:	51
A CTV. 118/A. § -A ÉS A PTK. 3: 2. § (1) BEKEZDÉSÉNEK A „VISZONYA”	

PRIBULA LÁSZLÓ

A FELSZÁMOLÓ INTÉZKEDÉSEI, MULASZTÁSAI ELLENI KIFOGÁS ELJÁRÁSI SZABÁLYAINAK	57
ÉRTELMEZÉSE A BÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN	
1. BEVEZETÉS	57
2. A KIFOGÁS ÉS AZ ÚJ POLGÁRI PERRENDTARTÁS – KONCEPCIONÁLIS VÁLTOZÁSOK	58
3. A KIFOGÁS ALAPJÁT KÉPEZŐ FELSZÁMOLÓI CSELEKMÉNYEK	61
4. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSÉRE JOGOSULTAK	65
5. A KIFOGÁSSAL ÉRINTETT HITELEZŐ JOGÁLLÁSA	68
6. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSÉNEK HATÁRIDEJE	70
7. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSE ELEKTRONIKUS ÚTON	73
8. A KIFOGÁS ELLENI FELLEBBEZÉS ELINTÉZÉSE	74
9. A KIFOGÁST ELBÍRÁLÓ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS VÉGREHAJTÁSA	75
10. ÖSSZEGZÉS	77

FÉZER TAMÁS

A WRONGFUL TRADING SZABÁLYOZÁSÁNAK FELELŐSÉGI JOGI KÖVETKEZMÉNYEI	79
A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSOK SORÁN – ÖSSZEHASONLÍTÓ PERSPEKTÍVA	
1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	79
2. A WRONGFUL TRADING DOKTRÍNA JELENTÉSTARTALMA	82
3. A FELELŐSÉGI SZABÁLYOK CÉLJA A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOGBAN	86
4. A FELELŐSÉG ALANYAI	88
5. A WRONGFUL TRADING ALAPJA: A SZABÁLY-TRIUMVIRÁTUS	90
6. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK FELADATAI A FIZETÉSKÉPTELENSÉG KÖZELÉBEN	94
7. FELELŐSÉGI MÉRCÉK A WRONGFUL TRADING KONCEPCIÓJÁBAN	102
8. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐVEL SZEMBENI SZANKCIÓK	108
9. HATÁSELEMZÉS AZ ANGOL, OROSZ ÉS AMERIKAI JOG ALAPULVÉTELÉVEL	114
10. ZÁRÓ GONDOLATOK, A MAGYAR JOG SZEMSZÖGÉBŐL	116

CSÉCSY ANDREA

A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSOKBAN MUTATKOZÓ ELMÉLETI - GYAKORLATI ANOMÁLIÁK	119
1. A FELSZÁMOLÓ FELMENTÉSE	120
2. A FELMENTETT FELSZÁMOLÓ KÖTELEZETTSÉGÉRE	125
KAPCSOLATOS TÖRVÉNYI ELŐÍRÁSOK ELLENTMONDÁSOSSÁGA	
3. MI MINŐSÜL A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSBAN VITATOTT HITELEZŐI IGÉNYNEK?	130
4. MEGHOSSZABBODHAT-E A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS BEFEJEZÉSÉRE	132
ELŐÍRT KÉTÉVES HATÁRIDŐ	
5. A SZERZŐDÉSEN ALAPULÓ FIZETÉSKÉPTELENSÉG MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK ELŐFELTÉTELE	137
6. ZÁRSZÓ	140

VIRÁG EDIT

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK A KÖZJOG ÉS A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOG VISZONYÁBAN MAGYARORSZÁGON – ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI ASPEKTUSOK	141
1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	141
2. AZ ADÓHATÓSÁG BEHAJTÁSI (VÉGREHAJTÁSI) TEVÉKENYSÉGE	142
4. AZ ADÓHATÓSÁG SZANKCIÓS JELLEGŰ ELJÁRÁSAI FIZETÉSKÉPTELENSÉG ESETÉN	147
5. A HATÓSÁG VÉGREHAJTÁSI ELJÁRÁSA	150
ÉS A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS KAPCSOLATA (ESETTANULMÁNY)	
6. ZÁRÓ GONDOLATOK	153

SZIKORA VERONIKA

A FIZETÉSKÉPTELENSÉG TÉMÁJÁNAK IDŐSZERŰSÉGE:

MAGYAR TÉNYEK, NÉMET ÉS OSZTRÁK MINTÁK	155
1. AZ ÚJ FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOGSZABÁLY(OK)HOZ Vezető út	155
2. A FIZETÉSKÉPTELENSÉGBEN ÉRINTETT GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK	158
SZÁMÁNAK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (2010-TŐL)	
3. FIZETÉSKÉPTELENSÉGI KERETRENDSZER	160
– AZ EGYES ELJÁRÁSOK EGYMÁSHOZ VALÓ KAPCSOLÓDÁSA	
4. NÉMETORSZÁG FIZETÉSKÉPTELENSÉGHEZ KAPCSOLÓDÓ SZABÁLYOZÁSA, JOGGYAKORLATA	163
5. AUSZTRIA FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZABÁLYOZÁSÁNAK	171
FŐBB JELLEMZŐI, EGYÉB KAPCSOLÓDÁSI PONTOK	

FÜGGELÉK	175
----------------	-----

SZIKORA VERONIKA: A FIZETÉSKÉPTELENSÉG TÉMÁJÁNAK IDŐSZERŰSÉGE:

MAGYAR TÉNYEK, NÉMET ÉS OSZTRÁK MINTÁK CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ	
---	--

ELŐSZÓ

Az Igazságügyi Minisztérium 2015. november 26-án mutatta be a „Jogászképzés színvonalának emelését célzó programokat”. A programok között már a kezdetektől jelen vannak azok a támogatási formák, melyek célzott jogtudományi kutatások finanszírozási hátterét teremtik meg. A Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán 2018-ban már harmadik alkalommal nyílt arra lehetőség, hogy a Minisztérium számára komplex kutatási programot dolgozzon ki és valósítson meg.

A 2018-as kutatási projekt a cégekkel szembeni fizetésektelenségi eljárások, valamint a cégek jogutód nélküli megszűnésére, megszüntetésére irányuló eljárások hazai tapasztalatainak összegyűjtésére, a gyakorlatban feltárt problémák és értelmezési nehézségek rendszerezésére, valamint a külföldi modellek párhuzamos vizsgálatán keresztül fejlesztési irányokra vonatkozó reformjavaslatok megfogalmazására vállalkozott. Az 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról, valamint a 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról hatálya alá tartozó eljárások (csődeljárás, felszámolási eljárás, végelszámolási eljárás és kényszertörlési eljárás) reformjába illeszkedően a debreceni jogi kar kutatócsoportja arra vállalkozott, hogy elméleti és gyakorlati megközelítéseket szintetizálva segíthesse a jogalkotási és a jogalkalmazási munkát.

A debreceni jogi kar nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy olyan oktató-kutató kollégákat, valamint a karral évtizedek óta szoros szakmai kapcsolatot ápoló gyakorló szakembereket vonjon be a kutatás megvalósításába, akik a hazai fizetésektelenségi jogot és cégjogot nem csupán oktatják, hanem egyéni kutatási érdeklődésük kiterjed e területek hazai és külföldi fejlődési irányainak vizsgálatára. Ennek eredményeképpen a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékének munkatársai adták a kutatócsoport bázisát, azonban a Debreceni Járásbíróság, a Debreceni Ítéltábla, valamint a Debreceni Ügyvédi

Kamara gyakorló szakemberei is bekapcsolódtak a kutatócsoport munkájába. A kutatási program nemzetközi jogösszehasonlítást célzó részének támogatása érdekében a kutatócsoport tagjai nem csupán a debreceni jogi kar külföldi intézményi kapcsolatait használták fel, hanem a projektbe bevonták Professor Thomas Margiottit is, aki a University of Pennsylvania oktató-kutatója, és alapvetően társasági jogi és fizetésképtelenségi területen végez szakmai munkát.

Annak érdekében, hogy a kutatások valóban hasznos megállapításokkal szolgáljanak, a kutatócsoport tagjai már a projekt kezdetén, a kutatási témák meghatározása során egyeztettek a társkarokon hasonló témakörben folyó kutatások vezetőivel. Az egyeztetések eredményeképpen kialakult az a sajátos kutatási profil, amely a programot jellemezte, és amelynek lenyomata ez a tanulmánykötet. A debreceni kutatások a fizetésképtelenségi jog vonatkozásában célzottan az eljárásokban résztvevő személyek felelősségére fókuszáltak, valamint a jogutód nélküli megszűnésre, megszüntetésre irányuló eljárások közül a kényszerörléssel kiemelt módon foglalkoztak.

A kutatócsoport vezetője Fézer Tamás volt. A kutatócsoport tagjai: Csécsy Andrea, Dzsula Marianna, Pribula László, Szikora Veronika és Varga Nelli voltak. A program kutatóképzési célkitűzéseinek megvalósítása érdekében Virág Edit, a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának doktorandája is bevonásra került, akinek készülő disszertációja a fizetésképtelenségi jog területét fogja át.

A kutatási időszak kilenc hónapja alatt a kutatócsoport tagjai több alkalommal találkoztak és egyeztettek a kutatási irányok összehangolása érdekében. 2018. október 19-én Debrecenben a kutatási eredmények disszeminációja érdekében, a szakmai és a hallgatói közönség nagyszámú érdeklődése mellett zárókonferenciát is tartottak.

Bár jelen tanulmánykötet a debreceni kutatások legfontosabb eredményeit tartalmazza, a kutatócsoport tagjai nem tekintik a munkát lezártnak, hiszen a gazdasági jog olyan szeletét érintette a projekt, amely állandó mozgásban van, és az eljárásokban megjelenő, sokszor egymás ellenpólusaként megjelenő érdekek a gazdasági környezet változásai okán is folyamatosan igénylik az érintett eljárások finomhangolását, a legújabb külföldi eredmények feltárását, és a magyar jogi környezetben történő hasznosítás lehetőségének vizsgálatát. A kutatócsoport résztvevői közül a debreceni jogi kar munkatársai a jogász szak kötelező és szabadon választható tantárgyai keretében beépítik kutatási eredményeiket az oktatásba, annak érdekében, hogy a jövő jogászgenerációja is megismerhesse

azokat a szakmai vitákat, külföldi modelleket és jogértelmezési irányokat, melyeket jelen kutatás feltárni törekedett.

Bízunk benne, hogy a tanulmánykötet eléri célját, és a kutatási program eredményeit a jogászképzésben résztvevő hallgatók és a gyakorló jogász szakemberek is megismerhetik rajta keresztül, ezzel is aktív módon járulva hozzá a jogászképzés színvonalának emeléséhez.

FÉZER TAMÁS
*a kutatási program
szakmai vezetője*

VARGA NELLI

bíró

Debreceni Járásbíróság

egyetemi adjunktus

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS ANOMÁLIAI ÉS HATÉKONYSÁGÁT NÖVELŐ ESZKÖZÖK

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Jelen tanulmány célja a végelszámolási eljárás jelenleg hatályos szabályozásának vizsgálata, kritikai elemzése és ennek ismeretében annak kutatása, hogy milyen eszközökkel lehet a végelszámolási eljárás hatékonyságát növelni, szükség van-e a jelenleg hatályos szabályozás átfogó reformjára.

A jogi személyek jogutód nélküli megszűnésére vonatkozó alapvető szabályok a 2013. évi V. törvénnyel kihirdetett Polgári Törvénykönyvben (továbbiakban: Ptk.) található¹ A jogi személyek végelszámolását a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.)² és az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Civil tv.)³ szabályozza egyéb ágazati specifikus szabályok mellett. Az előző jogszabályok mellett a végelszámolás számviteli szabályait a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény

1 Ptk. 3:48.§ 3:84 §, 3:137 §, 3:152 §, 3:158 §, 3:207 §, 3:322 §, 3:367 §, 3:377 §, 3:403 §, 3:404 §

2 Ctv. 94-115. §

3 Civil tv. 9. §-9/J. §

valamint az annak végrehajtására kiadott 72/2006. (IV. 3.) Kormányrendelet tartalmazza.

A végelszámolási eljárás szabályozási struktúrája az elmúlt évtizedekben jelentős változáson ment keresztül, így a jelenleg hatályos szabályozás kritikai elemzéséhez elengedhetetlen a végelszámolás jogi szabályozásának rövid történeti áttekintése.

2. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK FEJLŐDÉSE

A végelszámolás kifejezés a magyar jogban a 1959. évi IV. törvénnyel kihirdetett régi Polgári Törvénykönyvünkéből ismert, ugyanis a régi Ptk. 578. § (1) bekezdése kimondta, hogy a polgári jogi társaság megszűnésekor végelszámolásnak van helye.⁴

A felszámolási eljárást szabályozó 1986. évi 11. törvényerejű rendelet 7. §-a akként rendelkezett, hogy a felszámolási eljárást akkor is le kell folytatni, ha a gazdálkodó szervezetek a jogutód nélküli megszűnéséről külön jogszabályok szerint határozatot hoztak. A törvényerejű rendeletet módosító 1988. évi 26. törvényerejű rendelet bevezette az egyszerűsített felszámolási eljárás fogalmát a nem tartós fizetéseképtelenség miatti megszűnés esetére. Mindezekből megállapítható, hogy a magyar jogban összefonódott és összemosódott a fizetéseképtelenség és a fizetőképesség fogalma.

A gazdasági társaságok vonatkozásában a végelszámolás önálló eljárásként a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvényben jelent meg elsőként, amely hét szakaszban rendelkezett a végelszámolás alapvető szabályairól.⁵ A törvény indokolása szerint a felszámolási eljárás generális alkalmazása nem felel meg teljes mértékben a gazdaság igényeinek, ugyanis a csődhelyzetben nem lévő gazdálkodó szervezetekre is ugyanazt az eljárási formát alkalmazza, mint az olyan szervezetek esetében, amelyek tartós fizetéseképtelenség miatt kerülnek felszámolásra. Ez azért nem szerencsés, mert az eljárás rendkívül időigényes és annak középpontjában a hitelezői érdekek védelme áll, ami viszont végelszámolás esetében már nem indokolt. A jogos hitelezői igények mellett ezért nagyobb súlyt kell fektetni magának a megszűnő társaságnak az érdekeire. Éppen ezért a törvény 47. §-a akként rendelkezett, hogy ha a gazdasági társaság jogutód nélkül megszűnik és megszűnésének oka nem a tartós fizetéseképtelenség miatt indított felszámolási eljárás, akkor végelszámolásnak van helye.

⁴ Török Gábor: *Végelszámolás – Talán a helyére kerül?*, Gazdaság és Jog, 2015/12. szám, 17.

⁵ 1988. évi VI. törvény 47-54. §

A rendszerváltást követően került sor a csődjog teljes újrakodifikálására és a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (továbbiakban: Csődtv.) már tartalmazta a csődeljárás és a felszámolási eljárás mellett a végelszámolás szabályait is. A jogalkotó nem teljesen átgondoltan az egységes törvényi szintű szabályozást tartotta szem előtt, amit a látszólag azonos szabályozási körrel indokolt. A törvény indokolása szerint a végelszámolási eljárás általános, minden gazdálkodó szervezetre történő kiterjesztésével a jogalkotó szakít azzal az indokolatlan megkülönböztetéssel, amely az állami vállalatokat és a szövetkezeteket hátrányosan érinti a gazdasági társaságokhoz képest, és rosszabb helyzetbe hozza abban az esetben, ha nem fizetéseképtelenség miatt, hanem egyéb okból szüntetik meg jogutód nélkül. Mindezek következtében a végelszámolás „csődjogiasodott”.⁶

A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. tv. továbbra is tartalmazott végelszámolásra vonatkozó szabályokat azzal, hogy egyebekben a Csődtv. szabályai szerint kell azt lefolytatni.

A magunk részéről egyetértünk azzal az állásponttal, hogy a végelszámolás mai gyakorlati problémái részben abból adódnak, hogy a csődjog szabályai szinte tükör módon átvételre kerültek a végelszámolás jogi szabályozása során, ami nem volt kellően átgondolt.⁷ A végelszámolás szabályainak a csődjogban történő elhelyezése azzal a következménnyel járt, hogy számos felszámolót megillető jogosultságot a végelszámolónak is megadtak, a két eljárás között párhuzamot vontak, és egyes szabályokat tükör módjára adaptáltak, holott a felszámolási és végelszámolási eljárás között lényeges különbségek vannak.⁸

A végelszámolás szabályozásának történetében jelentős változást hozott a 2006. évi V. törvény, azaz a Ctv. hatályba lépése. A jogalkotó a cégekre vonatkozó végelszámolási szabályokat ugyanis a Csődtv.-ből a Ctv.-be helyezte át. Az indokolás szerint a nem fizetéseképtelen gazdasági társaság piacról való kivezetésének szabályai nem tartoznak egy fizetéseképtelenségi törvény szabályozási körébe.

A Civil tv. 2011. évi hatálybalépésével a cégek analógiájára szabályozták a civil szervezetek végelszámolását, sajnálatos módon azonban részben duplikált szabályozás jött létre a Ctv. szabályainak a Civiltv.-be történő átemelésével.

6 Török Gábor: *A végelszámolás szabályozásának új helye*, In: Pázmándi Kinga (szerk.): *Sárközy Tamás 65. születésnapjára*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2006., 259.

7 Török Gábor: *Végelszámolás – Talán a helyére kerül?*, *Gazdaság és Jog*, 2015/12. szám, 17.

8 Például azonnali hatályú felmondási jog.

A végelszámolás jogi szabályozásának következő mérföldkövét a Ptk. 2014. március 15-ei hatályba lépése jelentette, tekintettel arra, hogy a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény beemelésre került az új Ptk.-ba. További változás következett be 2014. július 1-jétől kezdődően, amikor a kényszer-végelszámolásokat felváltotta a kényszer-törlési eljárások rendszere, és módosították a vezető tisztségviselők felelősségének szabályait is.⁹

A végelszámolás újrakodifikálása a gazdasági társaságok részletszabályainak Ptk.-ban történő beemelése mellett nem történt meg, annak normaanya jelenleg is a Ctv.-ben található.

A legutolsó jelentősebb módosításra 2018. július 1-jén került sor, miután a közigazgatási bürokráciacsökkentéssel és az egyes hatósági eljárások egyszerűsítésével összefüggő törvények módosításáról szóló 2017. évi CLXXXVI. törvény módosította a Ctv.-t és azon belül a végelszámolás szabályait. A törvényt módosítás célja a hatósági eljárások, a hatósági jogalkalmazás megkönnyítése és az állampolgárok és a vállalkozások adminisztratív terhének csökkentése volt. A módosítás az indokolás szerint a cégeljárásban azonosított indokolatlan adminisztratív terheket szünteti meg, és biztosítja, hogy a versenyképesség kijavítása érdekében az ügyfelek gyorsabban és hatékonyabban tudják cégügyeiket intézni. A módosítás egyszerűsíti a végelszámolás szabályait, és az egyszerűsített végelszámolás új eljárási rendjét dolgozza ki. A jogalkotói célkitűzés az volt, hogy a végelszámolás során felmerülő költségeket, adminisztratív terheket minimálisra csökkentsék, és az adóhatóság és a cégbíróság a végelszámolás során jelentős terhet vegyen át a cégektől.

3. A VÉGELSZÁMOLÁS FOGALMA

A Ptk. 3:48. § (1) bekezdése szerint a jogi személy jogutód nélkül szűnik meg ha *a)* határozott időre jött létre és a meghatározott időtartam eltelt; *b)* megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett; *c)* a tagok vagy alapítók kimondják megszűnését; vagy *d)* az arra jogosult szerv megszünteti feltéve mindegyik esetben, hogy a jogi személy vagyoni viszonyainak lezárására irányuló megfelelő eljárás lefolytatását követően a bíróság a jogi személyt a nyilvántartásból törli. A jogutód nélkül megszűnt jogi személynek a hitelezők kielégítése után fennmaradt vagyona a jogi személy tagjait, tagság nélküli jogi személy esetén az alapítói jogok gyakorlóit illeti meg olyan arányban, amilyen arányban ők vagy jogelődjük a jogi személy javára vagyoni hozzájárulást teljesítettek.

A Ctv. 94. § (1) bekezdése szerint a cég jogutód nélkül történő megszűnése esetén – ha a cég nem fizetéképtelen, és a cégre vonatkozó jogszabály eltérő rendelkezést

⁹ Az egy törvényeknek az új Ptk. hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény

nem tartalmaz – végelszámolásnak van helye.

Mindenekelőtt arra szükséges rávilágítani, hogy a végelszámolás fogalma nem azonos a végelszámolási eljárás szabályaival. A végelszámolásnak ugyanis, bár jelenleg a Ctv. eljárásjogi szabályai között van elhelyezve, vannak anyagi jogi szabályai. A végelszámolás jogintézményén belül beszélhetünk eljárásjogi normákról, magáról a végelszámolási eljárásról, mely a cégbíróság, civil szervezetek esetében a törvényszék előtt folyik. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a végelszámolási eljárás nem bírósági eljárás, hanem a cég működésének sajátos, jogutód nélküli megszűnését célzó létszakasza, melyhez különböző peres és nemperes eljárások kapcsolódhatnak.¹⁰

4. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK HELYE

Mind a jogirodalomban, mind pedig - a fentiekben vázolt jogtörténeti fejlődésből is megállapíthatóan - a jogalkotásban vitatott volt a végelszámolási eljárás normaanyagának szabályozási helye.

Álláspontunk szerint nem volt szerencsés az a magyar jogalkotói megoldás, amely a végelszámolás normaanyagát a felszámolás és a csődeljárás körében helyezte el, és annak szabályait tükörképként alkalmazta a végelszámolási eljárásra. A nyugat-európai államokban nem találunk példát arra, hogy a végelszámolás normaanyagát a jogalkotó a csődeljárás vagy éppen a felszámolási eljárás normaanyagával együtt szabályozná.¹¹ Nem is indokolt ez a szabályozási módszer, hiszen a fizetéseképtelenségi eljárások egyik alapvető feltétele az adós fizetéseképtelensége, ezzel szemben végelszámolás esetén az eljárás kiindulópontja a fizetőképesség, azaz, hogy a végelszámolás alá kerülő jogi személy a hitelezői követeléseket vagyónából ki tudja egyenlíteni.

Nem célravezető a csődjoggal való összemossa a végelszámolásnak azért sem, miután a felszámolási vagy éppen csődeljárás nem a jogi személy önkéntes elhatározásán alapul, mint a végelszámolás. Szintén eltérés, hogy szemben a végelszámolással, ahol rendszerint a korábbi vezető tisztségviselő látja el a végelszámolói feladatokat, felszámolási eljárásban külső harmadik személy kerül felszámolóként kijelölésre. Mások a prioritások is a két típusú eljárás során: fizetéseképtelenségi eljárás esetén a jogalkotónak a hitelezői érdekekre, míg fizetőképes jogalany önkéntes elhatározásán alapuló megszűnés esetében a tulajdonosi érdekekre kell hangsúlyt fektetnie.

A jelenlegi szabályozási metódus átgondolásra szorul, miután a jogalkotó alapvetően eljárásjogi normák között, a Ctv. egyes rendelkezései körében helyezi el a cégekre

¹⁰ Czene Klára – Papp Tekla: *A cégnyilvántartásról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2016. évi V. törvény magyarázata*, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 511.

¹¹ Lásd bővebben erről Szikora Veronika: *A német társasági jog alapvető kérdései*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2006, 106.

vonatkozó végelszámolási eljárás normaanyagát, míg a civil szervezetek esetében irányadó szabályokat a Civil tv.-ben találjuk, az egyes ágazati specifikus szabályokat pedig külön jogszabályokban.¹² Ehhez pedig még hozzátartoznak a számviteli törvény és kapcsolódó jogszabályok közjogi rendelkezései is.

Jogi személyek végelszámolására vonatkozóan egységes jogi szabályozás nincsen Magyarországon, a jelenlegi szabályozás szétdarabolt, bizonyos esetekben duplikált és „csődjogiasított”. Annak ellenére, hogy a végelszámolás normaanyagát a jogalkotó többször módosította, annak teljeskörű revíziójára a mai napig nem került sor.

A csődjog újrakodifikálásának gondolata már a végelszámolás normaanyagának Ctv.-ben történő áthelyezését megelőzően felvetődött. Meg is jelent egy önálló és egységes jogi személyekre vonatkozó végelszámolásról szóló törvényjavaslat és tematika, mely azonban akkor nem érte el célját.¹³

A jogalkotó számára több szabályozási lehetőség áll nyitva. Egyik kézenfekvő és kényelmes megoldásként kínálkozik, hogy továbbra is a Ctv. és Civil tv. és egyéb ágazati törvények rendelkezései között maradnak a végelszámolási eljárás normái, azaz megmarad a szétdarabolt szabályozás, de a jogalkotó a végelszámolási eljárás egyszerűsítését és hatékonyságát növelő módosításokat hajt végre¹⁴ A jelenlegi szabályozási metódus fenntartása mellett szóló érvként hozható fel, hogy a végelszámolás szabályai a gyakorlatban beépültek, a szabályozási modell elhelyezésével kapcsolatosan a gyakorlatban probléma nem jelentkezett. A külön Civil tv.-ben és Ctv.-ben való elhelyezés lehetővé teszi, hogy azokat az eljárási sajátosságokat, amelyek egy civil szervezet vagy cég esetében a bíróságok előtt felmerülnek, azok a végelszámolással egy jogszabályban legyenek elhelyezve.

12 A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. tv. 254/A. §-a szerint a végrehajtói irodára, az 1991. évi XLI. törvény 31/A. § (3) bekezdése alapján a közjegyzői irodára az ott nem szabályozott kérdésekben a korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó szabályok az irányadók. Ebből következően a jogutód nélküli megszűnésük esetén a végelszámolási eljárást a Ctv. rendelkezései alapján kell lefolytatni. Az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény 45. §-a szerint a pénztár végelszámolására, kényszertörlési eljárására a Ctv. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A magánnyugdíjpénztár létrehozásáról, működéséről, megszűnéséről, a magánnyugdíjról és a magánnyugdíj-pénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény 82-83. §-a szerint a megszűnését a Magyar Nemzeti Banknak kell bejelenteni, végelszámolási eljárására a Ctv. rendelkezéseit a pénztárakra vonatkozó törvényben foglalt eltérésekkel kell megfelelően alkalmazni.

13 Kampis György – Török Gábor: *A végelszámolásról szóló törvény tematikája*, In: Török Gábor, Glatz Ferenc Henrik (szerk.): *A fizetési képesség szabályozása*, Europa Institut, Bp., 2002. 174.

14 A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel és az egyes hatósági eljárások egyszerűsítésével összefüggő törvények módosításáról szóló 2017. évi CLXXXVI. törvény éppen ezen célból módosította a Ctv.-t és azon belül a végelszámolás szabályait.

Áthidalható továbbá a kényszertörlési és végelszámolási eljárás kapcsolatának megteremtése az egy törvényben történő elhelyezéssel.

A jogalkotó számára számba vehető következő szabályozási modell az önálló, egységes végelszámolási törvény megalkotása, ami azt jelentené, hogy a jogalkotó egy külön jogszabályban szabályozná egységesen a végelszámolási eljárást valamennyi jogi személyre kiterjedően, annak általános és specifikus szabályaival együtt. Ennek a szabályozási modellnek az előnye lenne, hogy nem külön törvényekből kellene összeszedni a végelszámolási eljárásra vonatkozó normaanyagot, hanem valamennyi jogi személyre vonatkozó végelszámolási szabályok egységesen egy külön törvényben kerülnének elhelyezésre. A szétdarabolt szabályozás megszüntetése könnyebb áttekinthetőséget biztosítana a jogalkalmazóknak, és megszüntethető lenne a Ctv. és Civil tv. duplikált szabályozása is. Amennyiben a jogalkotó ezen megoldás mellett dönt, akkor mind a Civil tv., mind a Ctv., mind pedig az egyes ágazati jogszabályok módosítására szükség van, és kiemelt átgondolást igényel a kényszertörlési eljárás és végelszámolás eljárás összhangjának a megteremtése.

Csupán elvi lehetőségként vetődik fel a Ptk. módosításának a szükségessége a végelszámolási eljárás szabályozásának revíziója során. Nem tartjuk indokoltnak a Ptk. terjedelmének növelését akár a végelszámolási eljárás alapvető normáinak kódexbeli elhelyezésével. Anyagi jogi kódexünk keretei közé semmiképpen nem kívánatos eljárásjogi normák beemelése. A Ptk. - többek között - a jogi személyek általános szabályai és a gazdasági társaságok körében tartalmaz a jogutód nélküli megszűnésre vonatkozó rendelkezéseket, ennek bővítése a végelszámolási eljárás egy esetleges revíziója során semmiképpen nem indokolt.

5. A VÉGELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS

A végelszámolási eljárás teljes folyamatának bemutatását mellőzve a következőkben a teljesség igénye nélkül a Ctv. azon rendelkezéseire kívánjuk a figyelmet felhívni, amelyek a gyakorlatban problémát okoznak, és amelyek módosításának átgondolása a jövőben megfontolandó.

5.1. *A végelszámolás elhatározása*

Végelszámolásra a cég legfőbb szervének elhatározása alapján kerülhet sor.¹⁵ A végelszámolás megindításához a legfőbb szervnek határozatot kell hoznia, amelyben meg kell jelölni a végelszámolás kezdő időpontját, meg kell nevezni a végelszámolót és rendelkezni kell a cég vagyoni részesedésével működő jogalanyok, alapítványok, egyesületek sorsáról is.¹⁶ A jogutód nélküli megszűnésről szóló határozathoz

15 Ctv. 94. § (3) bekezdés

16 Ctv. 98. § (1) bekezdés

szükséges szavazati arány tekintetében változó az egyes jogi személyek esetében a szükséges szavazati arány mértéke. Betéti és közkereseti társaságnál a Ptk. 3:143. § (4) bekezdése szerint egyhangúlag meghozott döntéshozatal szükséges. Egyesület esetében a Ptk. 3:76. § (2) bekezdése alapján, részvénytársaságnál a Ptk. 3:276. § (1) bekezdése szerint háromnegyedes szótöbbséggel hozott határozatra van szükség. Korlátolt felelősségű társaságnál és szövetkezethozott külön előírás hiányában az egyszerű szótöbbséggel hozott határozat elegendő. A magunk részéről egyetértünk azzal az állásponttal, hogy a jövőben egységesen kellene szabályozni ezt a kérdést, célszerű lenne valamennyi jogi személy esetében a háromnegyedes szótöbbség előírása.¹⁷ Semmi nem indokolja, hogy az egyes jogi személyeknél eltérő szavazati arányok kerüljenek meghatározásra, mindamelllett az egyszerű szótöbbség a kérdés fontosságára figyelemmel megítélésünk szerint nem elegendő.

A tulajdonosok rendelkezési jogának korlátozását jelenti, hogy a cég a jogutód nélküli megszűnését nem határozhatja el, amennyiben a bíróság a cég fizetéképtelenségét megállapította és a fizetéképtelenséget megállapító végzést a cég részére kézbesítették.¹⁸

Nem határozható el végelszámolás, és a már megindult végelszámolás sem fejezhető be, ha a büntetőügyben eljáró bíróság, ügyészség vagy nyomozó hatóság a céget, illetve a cégbíróságot arról értesíti, hogy a céggel szemben büntetőjogi intézkedés alkalmazására kerülhet sor. A határozat jogerőre emelkedéséig illetőleg a büntetőjogi intézkedés végrehajtásának befejezésig a cég nem törölhető.

Szintén nem lehet befejezni a végelszámolást, ha a céggel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. A végelszámolás befejezésére csak akkor kerülhet sor, ha az adott eljárás megszűnt, vagy a cég a fél személyében bekövetkező változás miatt az eljárásnak többé nem alanya. Erre figyelemmel akkor sincs helye a végelszámolás kényszertörlésbe történő átfordításának, ha a cég részvételével folyó peres eljárás három éven túl is folyamatban van.¹⁹ Probléma, hogy mindaddig nem lehet a cégnyilvántartásból a céget törölni, amíg bármilyen hatósági, így akár adóhatósági eljárás van a céggel szemben folyamatban. Így amennyiben a tag a céggel szemben fennálló tagi kölcsön követeléséről lemond a cég javára ingyenesen, azután ajándékozási illetéket kell fizetnie a cégnek, így az adóhatósági eljárás lezárulásáig a cég végelszámolása nem fejezhető be. Ezzel szemben, ha felszámolási eljárásra kerül sor, akkor illetékfizetési kötelezettség nincsen, tekintettel arra, hogy a vagyonszerzés

¹⁷ Török Tamás: *Az egységes végelszámolási törvényben szabályozandó alapvető jogkérdések* In: Bodzási Balázs (szerk.): *Tanulmányok a gazdasági jog, a pénzügyek és a számvitel köréből*, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2016., 284.

¹⁸ Ctv. 95. § (1) bekezdés

¹⁹ BDT 2015. 3351.

alapja nem kétoldalú szerződés, hanem a bíróság döntése.²⁰

A folyamatban lévő bírósági eljárásokkal kapcsolatosan kiemelendő, hogy a cégbíróság nem hagyhatja figyelmen kívül a cégtörlesztésnek elrendelése előtt megindult adóhatósági eljárást. Sok esetben a végelszámolási eljárások elhúzódnásának oka a gyakorlatban éppen az, hogy az adóhatóság előtt valamilyen eljárás indul, amelyről a cégbíróságnak nincsen tudomása.²¹

5.2. A végelszámolás kezdő időpontja és időtartama

A végelszámolás kezdő időpontja a határozatban megjelölt időpont,²² ami nem lehet korábbi, mint a határozat kelte, azaz nem lehet visszamenőleges. Ez a rendelkezés megfelel a hitelezői érdekeknek.

Az előzőekből azonban az is következik, hogy a végelszámolás kezdő napja a határozat keltéhez képest későbbi időpont is lehet, ugyanakkor a törvény nem tartalmaz rendelkezést arra vonatkozóan, hogy mennyivel későbbi időpont határozható meg. Célszerű lenne a szabályozást kiegészíteni azzal, hogy ennek a legkésőbbi időtartamát is meghatároznák.²³

A végelszámolás kezdő időpontjának jelentősége van, hiszen ehhez kapcsolódik a végelszámolás időtartama, melyet a jogalkotó jelenleg három évben határoz meg,²⁴ míg egyszerűsített végelszámolás esetén százötven napban.²⁵

A végelszámolási eljárás időtartamának meghatározása kétségtelenül jogpolitikai kérdés. Az eljárás gyorsítása jelenlegi szabályozási környezetben megítélésünk szerint elképzelhetetlen, így nem értünk egyet azokkal az álláspontokkal, amelyek kilenc-tizenkettő hónapban határoznák meg a végelszámolás időtartamát.²⁶ Jelenleg az adóhatósági eljárás kétséges időtartama miatt nem lehet előre kalibrálni a végelszámolás időtartamát és annak rövidítése semmiképpen sem indokolt.

Kétségtelen, hogy egy rövidebb maximális időtartam meghatározása a végelszámolási eljárás lefolytatására hitelezői érdek, ugyanakkor a bonyolult üzleti kapcsolatokkal, partnerekkel és szerződéses jogviszonyokkal rendelkező jogi személy számára sokkal hosszabb ideig tarthat a végelszámolási eljárás lefolytatása, mint egy kisebb gazdasági potenciállal rendelkező jogalany számára. A végelszámolás alatt álló jogi

20 Osztovits András (szerk.): *Kommentár a cégnyilvánosságról, a bírósági eljárásról és a végelszámolásról szóló 2016. évi V. törvényhez*, OPTEN Kiadó Budapest, 2016., 317.

21 Pest Megyei Bíróság Cg. 13-06-016287/38, Fővárosi Ítéletábla Cgf. 44212/2007/3.

22 Ctv. 97. § (2) bekezdés

23 Török Tamás: *i.m.*, 293.

24 Ctv. 105. § (1) bekezdés

25 Ctv. 114. § (1) bekezdés b) pontja

26 Török Tamás: *i.m.*, 294.

személy még folytathat gazdasági tevékenységet, a nagyobb vagyon értékesítése több időt vehet igénybe, a bonyolult, illetve tartós szerződések megszüntetése szintén időigényes lehet, a követelések behajtása pedig főleg, ha peres eljárása kerül sor, elhúzódhat.

A maximális időtartam meghatározása során a jogalkotónak nemcsak a hitelezői érdekvédelemre, hanem a tulajdonosi érdekekre is hangsúlyt kell fektetnie, mivel a maximális időtartam túllépésének jogkövetkezményei vannak. Ha a normál végelszámolási eljárás három éven belül nem fejeződik be, a cégbíróság elrendeli a kényszertörlési eljárás megindítását.²⁷ Ha az egyszerűsített végelszámolás százötven napon belül nem fejeződik be, a cég köteles az általános végelszámolás szabályokra áttérni.²⁸

A végelszámolás kezdő időpontjának azért is van jelentősége, mert ebben az időpontban a jogi személy vezető tisztségviselőjének megbízatása megszűnik és a végelszámolás kezdő időpontját a jogi személy törvényes képviselőjének a végelszámoló minősül.²⁹ Ezzel kapcsolatosan problémaként jelentkezik, hogy a korábbi vezető tisztségviselő úgy köteles elkészíteni a korábbi időszak beszámolóját, hogy már nem minősül vezető tisztségviselőnek, miután a végelszámolás kezdő időpontjával megbízatása már megszűnt. Vajon utasíthatja-e, ha igen mi alapján a munkavállalókat a beszámoló elkészítéséhez szükséges munkák elvégzése körében.

5.3. A felszámolási és a végelszámolási eljárás egymáshoz való viszonya

A végelszámolás kizáró okai körében már utaltunk rá, hogy nem határozható el végelszámolás a cég fizetéseképtelenségét megállapító végzés kézhezvételét követően, a felszámolás elrendelésével pedig a folyamatban lévő végelszámolás megszűnik.³⁰

Mindezek alapján a felszámolási eljárásnak a végelszámolási eljárással szemben primátusa van. A jogszabály kifejezetten nem rendelkezik arról, hogy a felszámolás jogerős elrendelésével szűnne meg a végelszámolás.

Álláspontunk szerint bár a jogalkotó kifejezetten nem rögzítette, de a jogerős fizetéseképtelenséget megállapító végzés kézhezvételére gondolt itt a jogalkotó, de az egyértelműség kedvéért célszerű lenne a Ctv. ezen szakaszát kiegészíteni a jogerős végzés kifejezéssel. Aggályos a kézhezvétel kifejezés is, miután ha az adós nem veszi át a végzést, akkor azt a kézbesítési fikció alapján kell kézbesítettnek tekinteni, de kézhezvételre nem kerül sor. Másik problematikus kérdéskör ezen szakasszal

²⁷ Ctv. 116. § (1) bekezdés b) pont, BDT2014. 3114.

²⁸ Ctv. 115/A § (1) bekezdés c) pont

²⁹ Ctv. 98. § (2) bekezdés

³⁰ Ctv. 95. § (1) bekezdés

kapcsolatosan, hogy a végelszámolási eljárás miként szűnik meg, hiszen ebben az esetben az eljáró bíróságnak alakszerű, eljárást megszüntető határozattal kell a végelszámolási eljárást megszüntetni. A normaszöveg viszont azt sugallja, hogy itt *ex lege* törvény erejénél fogva történő megszűnése van szó, és külön határozatot a cégbíróság nem hoz.³¹

Megjegyezzük, hogy abban az esetben amikor a felszámolási eljárás megindítása iránti kérelem már beérkezett a bírósághoz de még a fizetéképtelenségről nem született döntés vagy az nem jogerős, nyilvánvalóan nem célszerű végelszámolásról határozni, ennek kizárása azonban a Ctv.-ben nem található meg.³²

A Legfelsőbb Bíróság a felszámolási eljárást megelőző végelszámolási eljárásban bejelentett hitelezői igények kapcsán a 2/2008. Polgári jogegységi határozatban kimondta, hogy a felszámolási eljárás a végelszámolási eljárástól függetlenül önálló eljárás. Ily módon a felszámolás kezdő időpontja előtt indított eljárás során bejelentett hitelezői igény nem mentesíti a hitelezőt, hogy a hitelezői igényét határidőben a felszámolónál bejelentse.

A jelenleg hatályos Ctv. nem teszi lehetővé, hogy végelszámolási eljárás alatt a legfőbb szerv a csődeljárás kezdeményezéséről döntsön, holott a gyakorlatban előfordulhatnak olyan esetek, amikor olyan számú és mértékű hitelezői követelést jelentenek be, hogy a jogi személy nem képes vagyonából a követeléseket kielégíteni. Ebben az esetben lehetővé kell tenni, hogy a végelszámoló kezdeményezhesse a jogi személy reorganizációját, elkerülve ezáltal esetlegesen egy felszámolási eljárást.

5.5. A végelszámolás lefolytatása

A Ctv. a cég korábbi vezető tisztségviselőjének feladatai között írja elő, hogy haladéktalanul tájékoztatni köteles a munkavállalókat, a szakszervezetet és az üzemi tanácsot a végelszámolás elhatározásáról.³³ A haladéktalan kifejezésre konkrét határidőt a törvény nem ír elő, így a joggyakorlatra hárul annak értelmezése.

31 Török Tamás: *i.m.*, 290.

32 Adorján Csaba: *A végelszámolás jelene és jövője – számviteli szempontú elemzés*, In: Bodzási Balázs (szerk.): *Tanulmányok a gazdasági jog, a pénzügyek és a számvitel köréből*, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2016., 11.

33 Ctv. 98. § (3) bekezdés c) pontja

A korábbi tisztségviselő elvégzi továbbá mindazon feladatokat, melyeket számára a számviteli, az adóügyi vagy egyéb jogszabályok előírnak, és ezeket az okiratokat, valamint a cég iratanyagát a végelszámolónak legkésőbb a végelszámolás kezdő időpontjától számított harmincadik napon átadja.³⁴

A végelszámolás kezdő napját követő 30 napon belül kell a beszámolót nemcsak elkészíteni, hanem könyvvizsgáltatni és a legfőbb szervvel elfogadtatni, ami azért is problémás, hogy zártkörűen működő részvénytársaság és korlátolt felelősségű társaság esetén 15 nappal korábban a meghívót rendelkezésre kell bocsátani, melyre figyelemmel a 30 napos határidő meglehetősen kevés.

A beszámoló könyvvizsgálati kötelezettsége a számviteli törvények szabályai szerint azért aggályos, mert elképzelhető, hogy a társaság már évek óta nem végez tevékenységet, mégis ha a könyvvizsgálati kötelezettsége van az üzleti évet megelőző 2 év átlaga alapján, úgy a beszámoló könyvvizsgálatára kell, hogy sor kerüljön, aminek 30 napban történő előírása meglehetősen kevés.³⁵

A korábbi vezető tisztségviselő végelszámoló díjára és költségeire vonatkozó tartalékképzés és annak pénzforgalmi számlán elkülönítetten történő kezelésére vonatkozó kötelezettségét 2018. július 1. napjától kezdődően a jogalkotó hatályon kívül helyezte. Az előírás betartása több problémát is felvetett. Nem minden esetben áll rendelkezésre a végelszámolás kezdetén ez az összeg, hiszen vannak esetek, amikor az értékesített eszközökből keletkezik a végelszámolás során bevétel, másrészt pedig nehéz előre megállapítani, hogy milyen összeget is fog kitenni a végelszámoló díja.

A korábbi vezető tisztségviselő annak ellenére, hogy már vezető tisztségviselő feladatokat nem lát el a fenti feladatok illetőleg határidők elmulasztásából, nem megfelelő teljesítéséből eredő károkért kártérítési felelősség tartozik. Mulasztás esetén a végelszámoló vagy a cég hitelezőjének kérelmére a cégbíróság a volt vezető tisztségviselőt törvényességi felügyeleti eljárás keretében ismételten is kiszabható 100.000.-Ft-tól 900.000.-Ft-ig terjedő pénzbírással sújtja.³⁶ Amennyiben valótlan adatokat közöl a vezető tisztségviselő a cégbíróság arra is kötelezheti, hogy viselje azokat a költségeket, amelyek a fenti feladatok megbízott szakértő által történő elvégzésével merülnek fel.³⁷

34 Ctv. 98. § (3) bekezdés a) pontja

35 Adorján Csaba: *i.m.*, 14.

36 Ctv. 98. § (5) bekezdés

37 Ctv. 98. § (6) bekezdése

A végelszámoló a végelszámolás megindítását változásbejegyzési kérelemben köteles bejelenteni a cégbíróságnak, amelyben fel kell tüntetni a végelszámolás megindítását elrendelő határozat keltét, a végelszámolás kezdő időpontját, a végelszámoló nevét és lakóhelyét, székhelyét, a korábbi vezető tisztségviselő jogviszonyának megszűnését és a cég nevét a végelszámolásra utaló toldattal.³⁸

A cégbíróság a végelszámolás megindításáról végzést hoz, amelyet a Cégközlönyben közzé tesz. A közlemény többek között tartalmazza azt a hitelezőknek szóló felhívást, hogy követeléseiket a közzétételtől számított 40 napon belül a végelszámolónak jelentsék be.³⁹ Ez a szabályozás hasonlóságot mutat a felszámolás szabályaival, miközben jelen esetben a cég tulajdonosai döntenek a jogi személy jogutód nélküli megszűnéséről és a cég fizetőképes. Egyetértünk azokkal a javaslatokkal, amelyek szerint ebben az esetben hasonlóan a Csódtv. 12. § (1) bekezdéséhez a végelszámoló a jogi személy ismert hitelezőit 5 munkanapon belül közvetlenül is köteles lenne értesíteni. Végelszámolás esetén ugyanis nagyobb eséllyel fordul elő, hogy akkor amikor a hitelező megpróbálja követelését behajtani szembesül azzal, hogy a céget már törölték a cégnyilvántartásból.⁴⁰

A hitelezői igények bejelentésének elmulasztása vagy késedelve nem jár jogvesztéssel a végelszámolási eljárás során szemben a felszámolási eljárással, ami azzal indokolható, hogy a végelszámolás esetében alapfeltétel, hogy a cég vagyona a hitelezői igények kielégítésére elegendő. A zárómérleg és vagyonfelosztási javaslat elfogadása után hitelezői igény érvényesítésére már nincsen lehetőség, ez esetben a megszűnt cég tartozásaiért való helytállásra vonatkozó szabályok szerint lehet fellépni a jogi személy tulajdonosaival szemben.⁴¹

Abban az esetben, amikor a hitelezői igénnyel a végelszámoló nem ért egyet, úgy az értesítés kézhezvételétől számított 30 napos határidőn belül a hitelező perben érvényesítheti követelését.⁴² Ezzel szemben felszámolási eljárásban, ha a hitelezői igényt a felszámoló vitatja, egyeztetni köteles a hitelezővel, ezt követően pedig annak elbírálására nemperes eljárásban kerül sor.⁴³ Nincs jogi indoka annak, hogy a két – bár kétségtelenül teljesen különböző eljárásban – eltérően szabályozza a jogalkotó a vitatott hitelezői igények elbírálását, így végelszámolás esetében peres, míg felszámolási eljárás nemperes eljárást írjon elő.⁴⁴

38 Ctv. 101. § (1) bekezdés

39 Ctv. 102. § (2) bekezdés c) pontja

40 Adorján Csaba: *i.m.*, 17.

41 Ctv. 106. § (1) bekezdés

42 Ctv. 106. § (4) bekezdés

43 Csódtv. 46. § (6) bekezdés

44 Török Tamás: *i.m.*, 310.

A Csődtv. szabályozásával ellentétben a Ctv. végelszámolás esetén nem írja elő, hogy a végelszámolás kezdő időpontjával a végelszámolás alá került cég tartozásai és követelései automatikusan lejárttá vagy esedékesé válnának. Nincs is szükség ilyen előírásra, hiszen a végelszámoló feladata, hogy a követeléseket behajtsa, ha pedig az még nem esedékes, akkor azokat a vagyonfelosztási javaslat alapján szét lehet osztani a tulajdonosok között. Emellett pedig lehetőség van, hogy a szerződéseket a Ctv. 100. § (1) bekezdése alapján a végelszámoló azonnali hatállyal felmondja.

Jelentős adminisztrációs terhet ró a végelszámolóra a Ctv. azon előírása, mely szerint a végelszámoló a végelszámolás közzétételétől számított 15 napon belül szükség szerint értesíti a végelszámolás megindításáról az ingatlanügyi hatóságot, a közhiteles nyilvántartást vezető szervezetek, területileg illetékes állami munkaerő piaci szervezetet, környezetvédelmi felügyelőseget, pénzforgalmi számlát vezető jogalanyok, pénzforgalmi szolgáltatót, pénzforgalmi számlát vezető pénzforgalmi szolgáltatót, hatóságot, bíróságot, folyamatban lévő hatósági bírósági eljárás esetén és a cég vagyoni részvételéből működő jogalanyok, vezetők tisztségviselőit, illetve egyesületeket, alapítványokat.⁴⁵ A területi illetékes állami munkaerőpiaci szervezet előírása teljes mértékben felesleges, az a jövőben mellőzendő a jogszabályi előírások köréből.

A végelszámoló feladatai körébe tartozik a végelszámolási nyitómérleg, azaz a korrigált végelszámolási nyitómérleg elkészítése. Ha a végelszámoló azt állapítja meg, hogy a cég vagyona a hitelezők követeléseinek fedezetére nem elegendő és a tagok a hiányzó összeget 30 napon belül nem fizetik meg, akkor haladéktalanul köteles felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelmet benyújtani, ehhez a legfőbb szerv hozzájárulására nincs szükség, de a végelszámolónak a legfőbb szervet a felszámolás kezdeményezéséről haladéktalanul tájékoztatni kell.⁴⁶ A törvény ismételten több esetben használja a haladéktalan fogalom kifejezését, de nem értelmezi azt és nem adja annak magyarázatát sem.

5.6. A végelszámoló jogállása és felelőssége

A cég végelszámolónak bárkit megválaszthat, természetes és jogi személyt egyaránt, aki megfelel a vezető tisztségviselőkkel szemben Ptk.-ban támasztott követelményeknek. Amennyiben végelszámolóvá jogi személyt jelölnek ki, ebben az esetben is meg kell jelölni azt a természetes személyt, aki személyében felel a végelszámolásért. A gyakorlatban sok esetben a korábbi vezető tisztségviselők látják el a végelszámolói feladatokat. A végelszámoló esetében nincs olyan kikötés, amely kizárná a

⁴⁵ Ctv. 102. § (3) bekezdés

⁴⁶ Ctv. 108. § (1) bekezdés

végelszámolói feladatok ellátásából azt a természetes személyt, aki a céggel azonos főtevékenységet folytató cégben vezető tisztségviselő.⁴⁷ A társaság tulajdonosainak azonban célszerű ezt figyelembe venni, nehogy ez bármiféle hátrányt jelentsen a vagyon értékesítése, a követelések behajtása során.

A végelszámoló az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható fokozott gondossággal a végelszámolás alatt álló cég, valamint a hitelezők érdekeinek szem előtt tartásával köteles eljárni, a végelszámoló a tevékenysége során okozott károkért felelősséggel tartozik és nemcsak a Ptk. szerinti kártérítési felelősséggel, hanem a Ctv. 99. § (5)-(6) bekezdés szerinti kártérítési kötelezettséggel is.

A bíróság a felszámoló vagy a hitelezők keresetére akkor kötelezheti a végelszámolót, hogy tőke-hozzájárulást teljesítsen, ha a végelszámolás alatt álló cég felszámolás alá kerül és megállapítható, hogy a végelszámoló alapos ok nélkül késlekedett a felszámolási eljárás kezdeményezésével, vagy nem tett meg mindent a hitelezők veszteségeinek csökkentése illetve a környezeti károk mérséklése és kármentesítés érdekében, vagy egyes hitelezőket mások rovására előnyben részesített.⁴⁸ Ezen felelősségi alakzat szempontjából értelmezhetetlen a tőke- hozzájárulás, mint kártérítés fogalma, s kétséges az is, hogy ki ennek a hozzájárulásnak a jogosultja.⁴⁹

5.7. A végelszámolás befejezése

A végelszámolás befejezésekor a végelszámolónak beszámolót és hozzá kapcsolódó adóbevallást kell elkészítenie.⁵⁰ Kérdésként fogalmazódhat meg, hogy maradhatnak-e kötelezettségek a mérlegben. A Ctv. akként rendelkezik, hogy a végelszámolást nem lehet addig befejezni, amíg a cégnek olyan ismert követelése vagy tartozása áll fenn, amelyről a vagyonfelosztási határozatban nem rendelkeztek.⁵¹

A Ctv. előbbieken ismertetett szabálya alapján tehát nincs akadálya annak, hogy kötelezettség, tartozás maradjon a mérlegben, ha annak teljesítési módjáról a vagyonfelosztási javaslatban rendelkeznek, engedményezési szerződést, átruházási szerződést, tartozás-átvállalásról szóló okiratot csatolnak. A gyakorlatban kialakult megoldásként a cégbíróság felfüggeszti az eljárást mindaddig, amíg az illetékes adóhatóság meg nem küldi az igazolást arról, hogy a cégnek adótartozása nincsen. Ennek az igazolásnak a kiállítása, akár több hónapot sőt évet is vehet igénybe, miközben a cégbíróság nem rendelkezik semmiféle információval van arról, hogy

47 Ctv. 99. § (1)-(3) bekezdés

48 Ctv. 99. § (5) bekezdés

49 Lásd erről bővebben Török Tamás: *Felelősség a társasági jogban*, Bp., HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., 2015., 463.

50 Ctv. 111. § (1) bekezdés

51 Ctv. 112. § (5) bekezdés

adóhatósági eljárás indult-e a céggel szemben, az hogy áll, mikor várható annak befejezés, a szükséges igazolás kiállítása. A jövőben célszerű lenne az adóhatósági eljárások gyorsítását előírni végelszámolás esetén, és tájékoztatási kötelezettséget előírni az adóhatóság számára, amennyiben az adóigazolás 30 napon belül történő kiállításának akadálya van.

A gyakorlatban problémát okozhat a tagi kölcsönnek az elszámolása, abban az esetben, hogyha a társaság a tulajdonos tagnak nem tudja visszafizetni a kapott kölcsön összegét. Nincs akadálya annak, hogy a tulajdonos lemondjon a tagi kölcsön iránti igényéről annak érdekében, hogy a végelszámolás mihamarabb befejeződhessen, ami azonban a vagyoni jognak az ingyenes átruházása, és mint ilyen ajándékozásnak minősül, amely illetékfizetési kötelezettséget von maga után. Emiatt a társaságok próbálják elkerülni ezeket a helyzeteket. További megoldásként jelentkezhet a tagi kölcsönökkel kapcsolatosan, ha a társaságnál pótbefizetést írnak elő és azt a nyújtott tagi kölcsönrel teljesítik. Ennek a hátránya, hogy pótbefizetés előírására csak akkor van lehetőség, ha a társaság veszteségesen működik, a társasági szerződés ezt kifejezetten tartalmazza és a legfőbb szerv dönt a pótbefizetésről. A végelszámolási eljárások megkönnyítését szolgáló kedvezmény lehetne, ha illetékmentességet írnának elő arra az esetre, ha a tag a végelszámolás alatt álló társasággal szembeni tagi kölcsön igényéről ingyenesen lemond.

Amennyiben a vagyonfelosztási javaslatban jog engedményezése, követelés átruházása, tartozásátvállalás szerepel, ez esetekben a Ctv. 2. számú melléklet IV. c) pontja alapján csatolni kell a cégbíróság részére az engedményezési, tartozásátvállalásról szóló okiratot. A vagyonfelosztási javaslat elfogadása után a vagyon kiadásának időpontjáról a legfőbb szerv dönt, ennek a lebonyolítására végelszámoló köteles, de a vagyon kiadására nem kerülhet sor mindaddig, amíg a cégbíróság végzést nem hoz a cég törléséről.⁵²

A gyakorlatban problémaként jelentkezik, hogy jelentősebb vagyonnal rendelkező cégek megszűnése esetén az osztalék kifizetést tartalmazó mérlegadatok alapján szükségesség váló adóhatósági eljárás elhúzódása miatt a megszűnő cég tagjai időben későn tudnak hozzájutni vagyonukhoz, miután a vagyon kiadására csak a cég cégnyilvántartásból való törlését követően kerülhet sor. Ez pedig a tulajdonosi érdekek ellen hat, hiszen míg a cégeljárás szabályai alapján a cég megalapítása viszonylag rövidebb időt vett igénybe, ezzel szemben az önkéntes elhatározáson alapuló jogutód nélküli megszűnés időigényes, bonyolult, hosszú eljárás még akkor is, ha a cég fizetőképés.

⁵² Ctv. 112. § (3) bekezdés

A hatályos szabályzás értelmében a legfőbb szerv a végelszámolás alatt a cégtörlésre irányuló kérelem cégbírósághoz történő benyújtásáig elhatározhatja a végelszámolás megszüntetését és a cég működésének folytatását.⁵³ Az ismétlődő végelszámolások megindítása, majd megszüntetésének elkerülése és a visszaélések visszaszorítása érdekében célszerű lenne előírni, hogy a végelszámolási eljárás megszüntetéséről szóló határozat elfogadását követő meghatározott időn belül (például 6 hónap) a végelszámolásról a társaság ne dönthessen.

5.8. Az egyszerűsített végelszámolás

A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel és az egyes hatósági eljárások egyszerűsítésével összefüggő törvények módosításáról szóló 2017. évi CLXXXVI. törvény 2018. július 1-jei hatállyal módosította a Ctv.-t és azon belül a végelszámolás szabályait. A törvénymódosítás célul tűzte ki, hogy biztosítsa a cégek számára kevésbé formalizált kereteket között a hitelezői tartozások kielégítését és jogviszonyainak lezárását, az eljárás során felmerülő költségek valamint adminisztrációs terhek minimálisra csökkentését.⁵⁴ A 2018. július 1-jétől bevezetett módosítás új szemszögből szabályozza a végelszámolást és az egyszerűsített végelszámolásra új eljárási rendet alakít ki. Újdonságként jelenik meg, hogy az egyszerűsített végelszámolás nemcsak a betéti és közkereseti társaság számára nyitva álló lehetőség, hanem valamennyi Ctv. hatálya alá tartozó könyvvizsgálási kötelezettséggel nem bíró cég igénybe veheti.⁵⁵

Az új eljárási rend szerint végelszámoló kijelölésére nem kerül sor, a végelszámoló feladatait a vezető tisztségviselő látja el. Az eljárás az adóhatósághoz történő bejelentéssel indul, a cégbíróság az eljárást az adóhatóság elektronikus értesítés alapján automatikusan jegyzi be a cégjegyzékbe, és automatikusan a Cégbiztosítási Közlönyben közlemény tesz közzé az egyszerűsített végelszámolás megindításáról. A cégjegyzék a jövőbe nyilvántartja az egyszerűsített végelszámolási eljárás megindításának tényét tekintettel arra, hogy a két állami nyilvántartás közötti összhang korábban nem működött.⁵⁶

Az egyszerűsített végelszámolás befejezését a cég az adóhatóságnak jelenti be, amelyről az adóhatóság elektronikus úton értesíti a cégbíróságot. Mindenképpen előremutató módosítása a Ctv.-nek, hogy az adóhatóság a cég bejelentésétől számított 30 napon belül elektronikus úton értesíti a cégbíróságot, ha a cég törlésének adóigazgatási és társadalombiztosítási szempontból akadálya nincs.

53 Fővárosi Törvényszék G.40.388/2011/10.

54 2017. évi CLXXXVI. törvény indokolása

55 Ctv. 114. § (1) bekezdés a) pontja

56 Ctv. 114. § (3)-(4) bekezdés, 115. § (1) bekezdés

A cég az adóhatósági bejelentéssel egyidejűleg köteles elektronikus úton a cégbíróság részére jogszabályban meghatározott iratminta alapján vagyontfelosztási javaslatot és a további határozatokat megküldeni. A benyújtott iratok és az adóhatóság nyilatkozata alapján a cégbíróság a céget törli a cégjegyzékből. Az egyszerűsített végelszámolásra továbbra is 150 nap áll rendelkezésre.⁵⁷

Az egyszerűsített végelszámolás új rendje vélhetően vonzóvá fogja tenni a könyvvizsgálatra nem kötelezett jogi személyek számára a végelszámolási eljárás egyszerűsített módon történő lefolytatását. Indokolt is volt az eljárás egyszerűsítése, mivel miközben cégek alapítására viszonylag egyszerűen és gyorsan, akár szerződésminta alkalmazásával sor kerülhet, addig a cég jogutód nélküli végelszámolási eljárás keretében történő megszüntetésére bonyolult, adminisztratív terhekkel növelt eljárásban volt csak lehetőség.

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

Miután a végelszámolási eljárás jelentős módosítására 2018. július 1-jei hatállyal került sor, kíváncsian várjuk az első jogalkalmazói tapasztalatokat. Az új eljárási gyakorlatot tükrében lehet állást foglalni abban, hogy egyáltalán szükséges-e további módosítás, revízió a végelszámolási eljárás tekintetében.

Az egyszerűsített végelszámolás új eljárási rendjének kialakítása számos jogalany számára megteremtette a viszonylag egyszerű és gyors végelszámolás lehetőségét. Amennyiben a módosítás ellenére a jogalkotó úgy dönt, hogy átfogó revízió alá veszi a végelszámolási eljárás normaanyagát, úgy mindenképpen megfontolandó valamennyi jogalanyra egységesen kiterjedő, átfogó végelszámolási törvény megalkotása. Szintén megfontolandó amennyiben nem egy külön jogszabályban rendszerezi a jogalkotó a végelszámolás szabályait, úgy a jelenlegi szabályozási strukturált fenntartva milyen olyan intézkedések vezethetők be, amelyek növelik a végelszámolási eljárás hatékonyságát, gyorsaságát. Álláspontunk szerint e körben a kardinális kérdés az adóhatóságok és a bíróságok közötti összhang és kapcsolat megteremtése, az adóhatósági eljárás gyorsítása, az adminisztrációs terhek lefaragása, a szabályozók minimalizálása, egyszerűsítése.

Úgy tűnik, hogy a 2018. július 1-jei Ctv. módosítás mindezt lehetővé teszi a könyvvizsgálatra nem kötelezett cégek számára, melyre figyelemmel külön, átfogó jogszabály megalkotására talán nem is indokolt. A könyvvizsgálatra kötelezett jogalanyokra irányadó végelszámolási eljárás szabályainak további egyszerűsítése a fenti javaslatok tükrében azonban elgondolkodtató. Egy vállalkozóbarát gazdasági

⁵⁷ Ctv. 115. § (3) bekezdés

és jogi környezetben biztosítani kell, hogy az eljárások ne csak a jogi személyek alapítása során legyenek egyszerűek és gyorsak, hanem a fizetőképes jogi személyek önkéntes elhatározásán alapuló jogutód nélküli megszűnése során is. Ügyelni kell arra, hogy az eljárási rend a fizetőképes jogalany megszűnése során ne legyen „csődjogiasított”, a felszámolási szabályok tükör módjára történő átvételének álláspontunk szerint nincs helye. Átgondolandó a könyvvizgálatra kötelezett jogalanyok tekintetében az eljárás egyszerűsítése és megkönnyítése azért is, miután amennyiben egy tőkeerős gazdasági jogalany a végelszámolás mellett dönt a tulajdonosok a cég vagyontát képező vagyontárgyakhoz csak hosszadalmas eljárás követően juthatnak hozzá.

DZSULA MARIANNA

bíró

Debreceni Ítéltábla

A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁSOK SZABÁLYOZÁSÁNAK JOGÉRTEL- MEZÉSI, JOGALKALMAZÁSI PROBLÉMÁI

1. ÚJ JOGUTÓD NÉLKÜLI MEGSZŰNÉSI ELJÁRÁS:

A KÉNYSZERTÖRLÉS BEVEZETÉSE

A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) VIII/A. fejezetének a kényszertörlési eljárásra vonatkozó rendelkezéseit 2012. március 1-jétől a 2011. évi CXCVII. törvény 136. §-a iktatta be. A kényszertörlési eljárás (kta.) a kényszer-végelszámolás jogintézményének a helyébe lépett. A törvénymódosítás célja az volt, hogy egy olyan eljárási rendet alakítsanak ki, amelyben a vagyontalan cégek megszüntetésére – a felszámolási eljárás helyett – olcsóbb és gyorsabb eljárásban kerül sor.

A kényszertörlési eljárás bevezetése utáni statisztikai adatok alátámasztják a fenti jogalkotói cél megvalósulását. A kényszertörlési eljárások száma *2012 óta összesen 129 895 db, ezzel szemben* – ha nem is mindig arányosan - a felszámolások száma évről évre csökken¹. A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII.1.) IM számú rendelet 53. § m) pontja 2014. július 1-től rendelte külön ügycsoportként lajstromozni a kényszertörlési ügyeket, ennek informatikai feltételei azonban csak 2015. január 1-jétől valósultak meg. Most már ez alapján lehet– elkülönítve a

¹ <https://feketelista.hu/toplistak-megtekintese/felszamolasi-intezkedesek> (letöltés ideje: 2018. szeptember 25.)

törvényességi felügyeleti ügyek adataitól – pontos statisztikai adatokkal² kimutatni azt, hogy a kényszertörlési eljárásra vonatkozó szabályokat a bíróságnak milyen nagyságrendben kell(ett) alkalmaznia, hány ilyen eljárás fejeződött be. Korábban ez az adat csak a cégjegyzék 58. rovatából volt megállapítható a kta. kezdő időpontjának bejegyzését követően.

	Kényszertörlési ügyek száma	Felszámolások száma
2012.	3105	22 376
2013.	15 235	13 420
2014.	31 032	17 327
2015.	25 960	9345
2016.	19 407	7528
2017.	17 852	6579
2018. szeptember 3.	17 304	3946
Összesen	129 895	81 521

Az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCII. törvény (Módtv.) teljes egészében felülvizsgálta és lényegesen módosította a Ctv. kényszertörlési eljárásra vonatkozó egyes szabályait. Ezek közül kiemelendő, hogy változott a cégbíróságnak a vagyon felkutatásával kapcsolatos feladata, más (egyszerűsített) eljárási rendet kell alkalmaznia, ha nem kerül sor hitelezői igény bejelentésére, a vezető tisztségviselő felelősségére vonatkozó rendelkezések a Ctv. 118/B–118/C. §-ába kerültek át a Ctv. 118/A. § (3) – (4) bekezdése helyett, lényegében a korábbi elgondolást követve megváltoztatva a felelősség megállapításának okait is. A kényszertörlési eljárás módosított szabályait – kivéve néhány átmeneti rendelkezést [Ctv. 131/E. § (1) bekezdés, 131/F. § (2) bekezdés] a 2014. július 1-jétől megindított kényszertörlési eljárásokhoz kapcsolódóan kell alkalmazni, az egyértelmű hatályba léptető rendelkezések miatt az időbeli hatály kérdése nem okozott jogalkalmazási problémát. Azóta is többször (hat alkalommal) módosították a kta. eljárás egyes rendelkezését, ezekre a konkrét problémák felvetésénél utalok majd.

A Ctv. VII. Fejezetének ezek a módosításai ugyanis - bár megoldottak néhány jogértelmezési problémát - „újabbakat” is felszínre hoztak.

A következőkben a hatályos szabályozás alapján tekintem át a jogértelmezési problémákat felvető rendelkezéseket.

² <https://feketelista.hu/toplistak-megtekintese/kenyszertorlesi-eljarasok-szama/> (leröltés ideje: 2018. szeptember 25.)

2. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS ELRENDELÉSE

A kényszertörlési eljárás megindításának feltételeit a Ctv. 116. §-ának (1) bekezdése tartalmazza, a korábbi négy esettel szemben már csak három okot szabályozva. 2018. július 26-tól az egyes adótörvények és más kapcsolódó törvények módosításáról, valamint a bevándorlási különadóról szóló 2018. évi XLI. törvény 187. § a) pontja hatályon kívül helyezte a Ctv. 116. § (1) bekezdés c) pontját, amely szerint akkor is elrendelhetette a cégbíróóság a kényszertörlési eljárás megindítását, ha a cég a végelszámolás általános szabályaira történő áttérést nem hajtotta végre.

Ez a Ctv. 114. § (6) bekezdésének³ ahhoz a rendelkezéséhez kapcsolódott, amely a Ctv. 114. § (3)-(5) bekezdésben foglalt szabályok megszegése esetében a kényszertörlés elrendelését kötelezővé tette. Ezek bekövetkeztekor a végelszámoló köteles volt az egyszerűsített végelszámolás helyett a végelszámolás általános szabályai szerint lefolytatandó eljárásra áttérni. Amennyiben ezt elmulasztotta, a cégbíróóság – mérlegelés nélkül - törvényességi felügyeleti eljárásban kényszertörlési eljárás lefolytatását rendelte el.⁴ Az eljárás megindításának nem volt előfeltétele a cég megszűntnek nyilvánítása, a tagok- akik a végelszámoló mulasztásáról nem minden esetben tudtak- viselték ennek hátrányos következményeit. A bírói gyakorlat próbált „enyhíteni” ezen a rendelkezésen, és azt csak a „tényleges” mulasztókkal szemben alkalmazni kimondva, hogy a Ctv. 116. § (1) bekezdés c) pontjának alkalmazása azokkal a cégekkel szemben indokolt és lehetséges, amelyek egyáltalán nem határozták el az egyszerűsített végelszámolásra biztosított 150 napos törvényi határidő leteltét követően az általános szabályok szerinti végelszámolásra való áttérést. Amennyiben a cégbíróóság maga hívja fel a céget, hogy gondoskodjon az általános szabályok szerint lefolytatandó végelszámolásra való áttérésről, ennek elmulasztása esetén nem rendelheti el kényszertörlési eljárás megindítását.⁵

A jogalkotó is felismerte azt a problémát, hogy a végelszámolási eljárás általános szabályaira való áttérés nem minden esetben a cég mulasztásával függ(het) össze, ezért helyes volt ennek az oknak a hatályon kívül helyezése és a kényszertörlési

3 Ctv. 114. § (3) A végelszámoló egyszerűsített végelszámolás helyett a végelszámolásra vonatkozó általános szabályok szerint jár el, ha

a) a végelszámolás során valamely hitelező igényét vitatja, illetve

b) a vitatott igénye miatt a hitelező a cég ellen peres eljárást indít, vagy

c) az egyszerűsített végelszámolás lefolytatására előírt határidő az eljárás folyamatban léte alatt lejárt. Az áttérés időpontja a kérelem benyújtásának napja.

4 Fővárosi Ítéletábra 10.Cgf.47.110/2012/2.

5 BDT 2017. 368.

eljárás alapjául szolgáló okoknak a Ctv. 115/A. § -ának 2018. július 1-től hatályos⁶ rendelkezéseire „igazítása.”

A módosítás alapján, ha cég határidőben nem fejezi be az egyszerűsített végelszámolást, vagy nem dönt az általános szabályok szerinti végelszámolásra való áttéréssel sem, a cégbíróság a cégjegyzékből automatikusan törli a végelszámolásra utaló toldatot, ezzel lezárva az egyszerűsített végelszámolást. Ezzel megszüntették az olyan függő jogi helyzeteket, amelyekben az állami adó- és vámhatóság felé bejelentette a cég az egyszerűsített végelszámolás megindítását, azonban akár évek múlva sem került sor annak jogi lezárására, és a cég a két állami nyilvántartásban (adóhatósági, cégbírósági) eltérő státusszal szerepelt.

A hatályos szabályozás megszüntette ezeket az anomáliákat. Most már csak akkor kerülhet sor a kénysztörzési eljárás megindításának az elrendelésére, ha a cégbíróság jogerős határozatában a cég megszűnését megállapította vagy a cég a végelszámolást három éven belül nem fejezte be és törlése iránt kérelmet sem terjesztett elő, illetve ha a cég jogutód nélküli megszűnését előidéző ok következett be, és végelszámolási eljárás lefolytatásának nincs helye.

2.1. A jogutód nélküli megszüntetés és a kénysztörzési eljárás megindítása

A Ctv. 116. § (1) bekezdés b) pontjának az alkalmazása körében is számos jogalkalmazási probléma merült fel. A bíróságoknak arra a kérdésre is választ kellett adniuk, hogy a jogutód nélküli megszüntetés és a kénysztörzés viszonyában a végelszámolás egymásnak ellentmondó rendelkezése esetén melyik a speciális: a Ctv. 95. § (4) bekezdése szerint ugyanis a végelszámolás nem fejezhető be, ha a céggel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban, míg a Ctv. 105. § (1)-(2) bekezdései alapján a végelszámolás legfeljebb 3 évig tarthat. A kénysztörzési eljárás megindítása elrendelésének alapjául szolgál, ha a cég a végelszámolást 3 éven belül nem fejezi be és a törlése iránti kérelmet nem terjesztette elő.

A végelszámolás a befejezésnek elmaradása viszont nem minden esetben a végelszámolás alatt álló cég hibájából következik be, a kénysztörzési eljárás megindítása viszont nem függ a „felróhatóságtól.” A bíróságoknak már több ügyben⁷ is állást kellett foglalniuk ebben a kérdésben. Ezek áttekintése után az állapítható

6 2017. évi CLXXXVI. törvény 39. § -ával módosított Ctv. 115/A. § (3) Ha a (2) bekezdés szerinti kötelezettséget a cég nem teljesíti, a cégbíróság automatikus végzéssel az egyszerűsített végelszámolás kezdő időpontját követő kettőszáztizzenegyedik napon a végelszámolás befejezését a cégjegyzékbe bejegyzi, a cégnévből (rövidített névből) a végelszámolásra utaló toldatot törli. Az egyszerűsített végelszámolás befejezésének napja e bekezdés szerinti esetben az egyszerűsített végelszámolás befejezését megállapító végzés bejegyzésének napja.

7 ÍH 2016.154., ÍH 2015.78., BDT 2016.180.

meg, hogy akkor kell a kényszertörési eljárás megindítását elrendelni a Ctv. 116. § (1) bekezdése b) pontja alapján, ha a végelszámolás három éven túli befejezésére és a törlés iránti kérelem elmulasztására nem a Ctv. 95. § (4) bekezdése miatt nem került sor. A Ctv. 95. § (4) bekezdése szerinti esetet ugyanis a *lex specialis derogat legi generali* elv alapján kivételként elismerik.

A Fővárosi Ítéltábla 14.Cgtf.44.980/2014/2. számú döntésében (közzétéve BDT2015.109.) kimondta, hogy nem fejezhető be a végelszámolás, amíg a céggel szemben hatósági vagy bírósági eljárás van folyamatban. Emiatt akkor sincs helye a végelszámoláskényszertörésbe (2012. márciusáig kényszer-végelszámolásba) történő átfordításának, ha a cég részvételével folyó peres eljárás 3 éven túl is folyamatban van. A Fővárosi Ítéltábla egy másik határozatában is erre a következtetésre jutott. Az ÍH2015.118. (16.Cgtf.43.765/2015/2.) számú döntés tényállása szerint az adóhatósági eljárás elhúzódása okozta a végelszámolás befejezésével kapcsolatos törlési kérelem határidőben történő előterjesztésének elmaradását, illetve annak 3 éven túli előterjesztését.

Az ilyen anomáliák elkerülése érdekében helyes lenne vagy a Ctv. 105. § (1)-(2) bekezdése, vagy a 116. § (1) bekezdés b) pontjának a módosítása és kiegészítése akként, hogy nem kötelező a kényszertörés megindítása, ha a végelszámolás három éven túli befejezésére nem a cég hibájából nem került sor.

2.2. Perújítás kényszertörési eljárásban

A Ctv. nem szabályozza megszüntetési okként azt az esetet, ha a kényszertörés befejezése és az ahhoz kapcsolódó eltiltásról rendelkező végzéssel szemben előterjesztett fellebbezésiben arra hivatkoznak, hogy a kényszertörési eljárás megindítása sem volt jogszerű, és ez bizonyításra is kerül. Ezeket a fellebbezési érveket a másodfokú bíróságok általában nem veszik figyelembe, mivel a megszüntetési okok között nem szerepel az az eset, ha a törvényes működést a cég helyreállította.

A Szegedi Ítéltábla Ktf.I.30.352/2016/2. sorszámú végzése szerint a törvényes működés helyreállításához szükséges végelszámolásról szóló tagi döntés meghozatalára a kényszertörési eljárás megindítását követően – mely a NAV kezdeményezésére szankciós jelleggel indult – már nincs lehetőség, az önkéntesen elhatározott jogutód nélküli megszűnés nem is jegyezhető be a cégjegyzékbe. A Pécsi Ítéltábla a Kft.V.45.050/2016/2. számú határozatában rámutatott, hogy a kényszertörési eljárásban hozott törölő végzés és eltiltásról való rendelkezés elleni fellebbezés körében nem lehet eredményesen hivatkozni arra, hogy a Cégtörvény 91. § (1) bekezdését megelőző adóhatósági eljárásban (adószám törlése) az adóhatóság nem a jogszabályoknak megfelelően járt el. Utalt arra, hogy a megszüntnek

nyilvánításról rendelkező Ctv. 91. § (1) bekezdése szerinti határozat jogerőre emelkedéséig van lehetőség a kényszertörlési eljárás megindítása alapjául szolgáló törvényességi felügyeleti eljárás megszüntetésére. Ez a határozat az alkotmánybíróági normakontroll kezdeményezésének a szükségességét is vizsgálta, megállapítva, hogy az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során alkalmazandó Ctv. 116., 118., § nem ütközik az alaptörvénybe önmagában azért, mert az eltiltásra kényszertörlési eljárásban került sor figyelemmel arra is, hogy a kényszertörlési eljárás elrendelését két eljárás is megelőzte, az adóhatósági eljárás és a cégbíróság Ctv. 91. § (1) bekezdése szerinti törvényességi felügyeleti eljárása, s ezekben az eljárásokban pedig a céget megillette a jogorvoslat. A Debreceni Ítéltábla is így foglalt állást a Ktf. III.30.306/2015/2. számú végzésében. Kimondta, hogy a kényszertörlési eljárás megindítását követően a Cégtörvény 116. § (4) bekezdése értelmében a cégbíróság a 116. § (2) bekezdésben írt esetek kivételével nem dönthet a kényszertörlési eljárás megszüntetéséről még abban az esetben sem, ha a kényszertörlési eljárást megelőző törvényességi felügyeleti eljárás megindítására okot adó törvénytört helyzetet a cég időközben orvosolta. Erre az alap törvényességi felügyeleti eljárás befejezéséig lett volna módja a cégnek.

A kényszertörlési eljárás elrendelésének „alapja”, a megszüntnek nyilvánításról rendelkező végzés jogszerűségével kapcsolatos jogorvoslati lehetőséget vizsgálta a Pécsi Ítéltábla Ktf. V.45.068/2016/4. sorszámú határozatában, és arra a következtetésre jutott, hogy a kényszertörlési eljárás megindításáról rendelkező végzés elleni fellebbezés elbírálásának előkérdését képezi a megszüntnek nyilvánításról rendelkező határozattal szemben előterjesztett perújítási kérelem, s erre tekintettel a kényszertörlési eljárásban benyújtott fellebbezés elbírálását felfüggesztette. Ez a határozat vetette fel annak a kérdésnek a vizsgálatát, hogy a Ctv. 72. § (2) és 116. § (6) bekezdésében előírt Pp. „megfelelő alkalmazása” megengedi-e ezekben az eljárásokban a perújítást. A Ctv. és a Nemperes tv. ugyanis bár nem rendelkezik a perújításról, azt nem is zárja ki.

A Pp. 393. §-a jogerős ítélet és az ítélet hatályával rendelkező határozatok ellen teszi lehetővé a perújítást. Azt, hogy az ítélet hatályával rendelkező határozatok azonosak-e nemperes eljárásban az ügy érdemében hozott határozatokkal, egyik törvény sem pontosítja.

A Pécsi Ítéltábla ÍH2015.35. szám alatt (Cgtf.IV.40.031/2015/3.) közzétett határozatában – egy rendkívül méltánytalan helyzet megszüntetésére más eszközt nem látva – akként foglalt állást, hogy a cég megszüntnek nyilvánításáról és a kényszertörlési eljárás megindításáról szóló jogerős végzés elleni perújítási

kérelemként kell elbírálni azt a kérelmet, amelyben a cég a kényszertörlési eljárás megszüntetését azért kérte, mert az adóhatóság visszavonta az annak alapjául szolgáló, a cég adószám törléséről rendelkező határozatát.

A döntését azzal indokolta, hogy nem lehet jogalkotói cél olyan gazdasági társaság kényszertörlése, amely arra nem adott okot. A Ctv. 72. § (2) bekezdése, illetve a 116. § (6) bekezdéséhez képest alkalmazandó 1952. évi Pp. 3. § (2) bekezdése (a Pp. 111. §-a is tartalmazza ezt a szabályt) szerint a bíróság a fél kérelmeit nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe. A cég lényegében arra hivatkozott, hogy olyan jogerős közigazgatási határozat született, amely az adóhatóság által kezdeményezett, törvényességi felügyeleti eljárásban rá kedvezőbb határozatot eredményezett volna, hiszen ha e határozatot a cégbíróság a törvényességi felügyeleti eljárásban elbírálhatta volna, akkor az eljárást meg kellett volna szüntetnie a Ctv. 116. §-a (3) bekezdése alapján.

Ezért ezt a kérelmet tartalma szerint perújítási kérelemnek tekintette, amelynek a benyújtását a Ctv. sem a törvényességi felügyeleti-, sem a kényszertörlési eljárásban nem zárja ki.

Ezzel ellentétes álláspontra jutott a CKOT, kimondva, hogy az 1952. évi Pp. 260. §-ának (1) bekezdése értelmében törvényességi felügyeleti eljárásban vagy kényszertörlési eljárásban perújítási kérelem előterjesztésének nincs helye.⁸

Találkoztam olyan esettel is, hogy az ítéltábla a problémát úgy „oldotta meg”, hogy kimondta, hogy ha a kta. alapjául szolgáló végzés kézbesítése nem a megfelelő személy részére történt, az nem emelkedhetett jogerőre, ezért a kényszertörlés. megindításáról hozott végzésre is kiterjedően helyezte hatályon kívül a cég törléséről hozott végzést és rendelte el az újabb eljárás és újabb határozat hozatalára utasítást.⁹

Az ismertetett ügyek is megerősítik azt a megállapítást, hogy a Ctv.-ben is szabályoznia kellene, hogy milyen feltételek mellett van lehetőség a kényszertörlési eljárás alapjául szolgáló törvényességi felügyeleti eljárás jogszerűségének vizsgálatára. Perújítási ok helyett ki kellene mondani, hogy a kényszertörlési eljárás megszüntethető abban az esetben is, ha a cég igazolja, hogy az eljárás elrendelésének a feltételei – utóbb ismertté vált ok miatt – nem álltak fenn.

Más nemperes eljárásban is találunk példát az anyagi jogi kötőerő „feloldására”, pl. a Csődtv.-be a Magyarország 2019. évi központi költségvetésének megalapozásáról rendelkező 2018. évi XL. törvénnyel beiktatott Csődtv. 26. § (3a) bekezdése.

8 CKOT Emlékeztető V.5.

9 Fővárosi Ítéltábla Cgtrf. 14. 44.803/2013/2.

3. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁRÓL HOZOTT VÉGZÉS KÉZBESÍTÉSE

A cégbíróság a Ctv. 116. § (1) bekezdés a), b) és d) pontja alapján meghozott döntés mellett elrendeli a cég kényszertörlési eljárását is, amennyiben az adott cégformára irányadó anyagi jogszabályok ezt lehetővé teszik. E végzésnek a kényszertörlés megindításáról rendelkező része elleni jogorvoslatról a Ctv. 116. § (1) bekezdés utolsó mondata rendelkezik. Kimondja, hogy a kényszertörlési eljárás megindítását elrendelő végzés ellen fellebbezésnek van helye. Nem szabályozza azonban azt, hogy ezt a végzést kinek kell kézbesíteni. A cégbíróságok – mivel az elrendelés alapjául „szolgáló” törvényességi eljárás a céggel szemben indul- a kérelmezettnek (cég) kézbesítik ezt a határozatot. Ez azzal jár, hogy a tagok erről az eljárásról gyakran csak akkor szereznek tudomást, amikor az már „visszafordíthatatlan”, holott annak „jogkövetkezménye”, a kta. eljárásban a vezető tisztségviselő mellett a tag eltiltása, e személyekre is súlyos következményekkel jár. A kényszertörlési eljárás során a cég üzletszerű gazdasági tevékenységet már nem végezhet. Ha a kényszertörlési eljárás során felszámolási eljárást kell kezdeményezni, a felszámolás során egyezségkötésnek nincs helye és a felszámolási eljárás az adós cég teljesítésére tekintettel nem szüntethető meg. Ráadásul utóbb a cégbíróság - egy szűk esetet kivéve - nem dönthet a kényszertörlés megszüntetéséről. Ezek a szigorú rendelkezések is igazolják azt az állítást, hogy miért lenne fontos, hogy a tagok is tudomást szerezzenek már a kényszertörlési eljárás megindításának elrendelésekor az annak alapjául szolgáló ok fennállásáról.

A bírói gyakorlat is próbálta ezeket a szempontokat figyelembe venni, és e határozatok kézbesítésére vonatkozó rendelkezések alkalmazása során sokszor „kiterjesztően” értelmezte a határozat kézbesítésére vonatkozó szabályokat. A cég székhelyére történő kézbesítés esetén pl. foglalt ügy állást a bíróság, hogy „Nem fűzhető hátrányos jogkövetkezmény a cégbíróság törvényességi felügyeleti hatáskörben hozott végzéséhez, ha azt a cégbíróság hivatalos tudomása ellenére a bejelentett, de még be nem jegyzett új székhely és képviselő helyett a megszűnt, korábbi székhelyre és a volt vezető tisztségviselő számára kézbesíti.”¹⁰

Nem könnyíti a jogalkalmazást, hogy a Ctv. 116. § (6) bekezdése – a határozat kézbesítése kapcsán- a Pp. és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény (Nemperes törvény) alkalmazása mellett utal a Ctv. 72. § (6) bekezdésére is. Ez utóbbi rendelkezés szerint, amennyiben a törvényességi felügyeleti eljárásban

¹⁰ BDT 2016. 3498.

a cégbíróági iratok kézbesítése postai úton meghiúsul, a cégbíróság a kézbesítendő iratokat a Céggközlönyben történő közzététellel kézbesíti azzal, hogy a közzétételt követő ötödik napon az irat kézbesítettnek tekintendő. Az utaló szabályok miatt felmerül az a kérdés is, hogy a kényszertörési eljárásokban mi a kézbesítésre alkalmazandó eljárási törvények rendelkezéseinek a „sorrendje”. A Ctv. 116. § (6) bekezdése alapján, a Pp.-t és a Nemperes tv.-t akkor kell alkalmazni, ha a Ctv. eltérően nem rendelkezik. A Pp. IX. Fejezet 43. alcíme és a Nemperes tv. 1. § (9) bekezdése is rendelkezik a hirdetményi kézbesítésről, ez utóbbi csak az eljárás megszüntetéséhez kapcsolódó végzés kézbesítéséhez kapcsolódóan. A Ctv. 72. § (6) bekezdésének és a Pp. 144. § (1) bekezdésének a hirdetményi kézbesítésre vonatkozó szabályainak az összevetése alapján az a helyes jogalkalmazás, hogy csak akkor kell a Ctv. 72. § (6) bekezdése szerinti Céggközlönyben történő kézbesítést alkalmazni, ha a hirdetményi kézbesítés feltételei a cég mellett a vezető tisztségviselőre is fennállnak, annak ellenére, hogy a Ctv. 72. § (6) bekezdése csak a cég részére meghiúsult kézbesítésről rendelkezik, mivel a postai úton való kézbesítés eredménytelen.¹¹ Ennek a rendelkezésnek a betartása nagyon fontos. Előfordult olyan ügy, ahol a másodfokú bíróság a kényszertörés megindításának közzétételéről hozott határozatra is kiterjedően helyezte hatályon kívül a kényszertörést befejező határozatot, mert a megszűnést megállapító határozatot nem kézbesítették a cég törvényes képviselőjének.¹²

A bírói gyakorlatot a 2018. január 1.-től hatályos Pp. is „erősíti” a postai úton való kézbesítést szabályozó rendelkezéseivel, melyeket ezekben az eljárásokban is alkalmazni kell. A Pp. 136. § (3) bekezdése másodlagos kézbesítésként szabályozza a nem természetes személy törvényes képviselőjének részére történő kézbesítést, ha a cég a székhelyére a kézbesítés sikertelen. Ez azt eredményezi, hogy a Ctv. 72. § (6) bekezdése – annak ellenére, hogy speciális szabály - csak akkor alkalmazható, ha ez a kézbesítés (illetve a bírói gyakorlat szerint ilyenkor a tagok részére küldött is) is meghiúsul.

A hirdetményi kézbesítés alkalmazásához kapcsolódik az a kérdés is, hogy az ügygondnok jogintézménye bevezethető-e a cégtörvényességi és kényszertörési eljárásokban, kell-e és kinek kéri az ügygondnok kirendelését, illetőleg előlegezni az ügygondnok díját, ha pedig az ügygondnoki díj előlegezése elmarad, úgy mi a helyes eljárási cselekmény?

11 Fővárosi Ítéletábla Cgtf. 13. 43.579/2016/3., Cgtf. 13. 43.002/2016/2.

12 Fővárosi Ítéletábla Cgtf. 14. 44.803/2013/2 A betéti társaság kényszertörési eljárása megindításának előfeltétele a betéti társaság törvény alapján történt megszűnését megállapító végzésének a jogerőre emelkedése, amely végzést kézbesíteni kell a betéti társaság törvényes képviselője részére, ennek hiányában a végzés nem emelkedik jogerőre.

2016-ban Debrecenben a cégjogi ügyeket intéző bírák által tartott regionális tanácskozáson résztvevők egységes álláspontja¹³ szerint a cégbíróságnak sem törvényességi felügyeleti eljárásban, sem kényszertörlési eljárásban nem kell ügygondnokot kirendelnie; ha a cégnek nincs törvényes képviselője, illetve a székhelyén nem elérhető, a cég részére Céglőnyben való közzététellel kell kézbesíteni.

Elhangzott az is ezen a tanácskozáson, hogy ha a cégnek nincs törvényes képviselője még nem tekinthető meghíúsultnak a kézbesítés, ilyen esetben – ha a székhelyen nem kézbesíthető az irat – azt a tagoknak kell kézbesíteni.

Hangsúlyozni kell azt is, hogy az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (E-ügyintézési törvény) 9. § (1) aa) pontja alapján valamennyi cég elektronikus kapcsolattartásra köteles, ennek érdekében kötelező számukra a Céglőny használata, illetve a cégjegyzék tartalmazza az E-ügyintézési tv. szerinti hivatalos elérhetőségüket is [Ctv. 24. § (1) n)]. A Pp. 614. § (3) bekezdése szerint elektronikus kapcsolattartás esetén postai úton történő kézbesítésre csak akkor kerül sor, ha az irat azért nem kézbesíthető, mert az elektronikus úton kapcsolatot tartó a kézbesítési rendszer azon szolgáltatása tekintetében nem kötött szolgáltatási szerződést vagy azt megszüntette, amelyen keresztül részére a bírósági iratokat kézbesíthetik. Ez a gyakorlatban azt eredményezi, hogy tulajdonképpen a Ctv. 72. § (6) bekezdésének az alkalmazására – az elektronikus, majd a postai kézbesítés meghíúsulása után - „harmadik lépcsőben” kerül(het) sor.

A kényszertörlési eljáráshoz kapcsolódó eltiltási jogkövetkezmény miatt átgondolandó a Ctv. 116. § (6) bekezdésének a kiegészítése és a bírói gyakorlat beépítésével annak kimondása, hogy a Ctv. 72. § (6) bekezdése szerinti kézbesítésre akkor kerülhet sor, ha a vezető tisztségviselő, eltiltással érintett tag(ok) részére is sikertelen volt a cégbírósági irat kézbesítése. Az általam helyesnek tartott „kézbesítési sorrendet” ugyanis nem minden esetben alkalmazzák. Találkoztam olyan ügygel, hogy a végelszámolás 80 000 Ft adótartozás miatt nem fejeződött be három éven belül, a végelszámoló nem tájékoztatta erről az egyedüli tagot, a kta. eljárásról csak akkor szerzett tudomást, amikor annak befejezések megkapta az eltiltó határozatot, amely más cégekben levő tagsági jogviszonyára is kiterjedt.

13 Az Észak-magyarországi Törvényszékek Cég- és Felszámoló Bíráinak Regionális Tájértkezelte Cégjogi Szekció 2016. november 4. napján Debrecenben tartott tanácskozásán kialakított álláspont.

4. A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS MEGSZÜNTETÉSE ÉS FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS MEGINDÍTÁSÁNAKKEZDEMÉNYEZÉSE

Az előző pontban már utaltam rá, hogy a kényszertörlési eljárás megszüntetésére csak a Ctv.-ben meghatározott okok miatt kerülhet sor. A továbbiakban ezeket veszem sorra, utalva a felmerült problémákra is.

4. 1. A kényszertörlési eljárás megszüntetése felszámolás miatt

A Ctv. 116. § (4) bekezdése alapján ha a kényszertörlés elrendelésére a fizetési képtelenséget megállapító végzés meghozatalát követően, de annak jogerőre emelkedését megelőzően került sor, a felszámolást elrendelő bíróság elektronikus értesítése alapján a kényszertörlési eljárás megszüntetésének van helye. Ez a rendelkezés eddig is sok gyakorlati problémát vetett fel, mert nem minden esetre rendezi azt a helyzetet, ha a két eljárás párhuzamosan folyik.

A Ctv. a felszámolási eljárásnak akkor ad prioritást, ha a fizetési képtelenséget megállapító végzés meghozatalát követően, de annak jogerőre emelkedését megelőzően került sor a kényszertörlési eljárás megindítására. Ekkor a felszámolást elrendelő bíróság elektronikus értesítése alapján a kényszertörlési eljárás megszüntetésének van helye. Látszólag ez a rendelkezés egyértelműen meghatározza a két eljárás viszonyát, azonban évek óta okoz gyakorlati problémákat.

Azt az esetet szabályozza csak, amikor a felszámolási eljárást lefolytató bíróság a fizetési képtelenség megállapításáról szóló végzést meghozta, de az még nem emelkedett jogerőre, valamint azt a további a helyzetet, amikor a felszámolás elrendeléséről szóló végzés már jogerőre emelkedett és megtörtént annak Cégközlönyben való közzététele is.

A cégbíróság a felszámolási eljárás ügyviteli szabályok szerinti megindulásáról (fizetési képtelenség megállapítása iránti kérelem benyújtása, kezdő iratként történő iktatása) nem szerez tudomást, és nem értesül a cégbíróság a fizetési képtelenség nem jogerős megállapításáról sem [a Ctv. 116. § (6) bekezdése alapján a kényszertörlés iratai is csak a befejezésről hozott jogerős végzéssel válnak nyilvánossá, a kényszertörlés a kezdő időpont bejegyzésével lesz nyilvános cégadat]. Az első eset ügyvitel szervezési eszközökkel ugyan kezelhető, a felszámolási bíróság a fizetési képtelenséget megállapító végzés meghozatalával együtt annak egy példányát a folyamatban lévő cégtörvényességi ügyet intéző cégbíróságnak megküldi (ha tud róla). További ügyvitel-szervezési módszer lehet az is, hogy a felszámolási kérelem beiktatásával egyidejűleg a bíróság a cégnyilvántartási adatokból megállapítja, hogy van-e folyamatban az adóssal szemben törvényességi felülvizelési eljárás, és

ilyen esetben a törvényességi iratba iktatandó felszámolási kérelem benyújtásáról szóló értesítést juttat el a cégbírósághoz. A felszámolási kérelem benyújtásától a fizetéseképtelenség megállapításáig terjedő időben hozott törvényességi felügyeleti eljárást befejező, a kényszertörlési eljárás elrendeléséről szóló határozat jogszabályi korlát hiányában azonban meghozható. Előfordulhat olyan eset, hogy a cégbíróság jogszerűen hozta meg a törvényességi felügyeleti eljárás befejezéseként (116. § a)-d) pontja szerinti tartalom mellett) a kényszertörlési eljárás megindításáról szóló végzést, s ugyanilyen jogszerű volt a felszámolási eljárásban annak elrendelése, melynek nem akadálya a kényszertörlési eljárás megindításával is járó törvényességi felügyeleti eljárás folyamatban léte (különös tekintettel arra, hogy a kényszertörlési eljárás kezdő időpontja az elrendelésről szóló végzés Céggközlönyben való megjelenésének napja). Előfordult olyan eset, hogy a jogerősen elrendelt felszámolási eljárás mellett a céggel szemben párhuzamosan folyt a kényszertörlési eljárás is, ez már csak a közzétételek után derült ki. Mindkét eljárásnak azonos a célja: az adós, illetőleg a cég jogutód nélküli megszüntetése és a nyilvántartásból való kivezetése. Ezt a párhuzamos helyzetet sajnos a Ctv. és a Csődtv. sem rendezi, nem ad „elsődlegességet” egyik eljárásnak sem. A cégbíróságok és a felszámolási eljárást folytató bíróságok különböző eljárási megoldásokat „alkalmaznak. Van, amikor a kényszertörlési eljárást lefolytató bíróság a felszámolási bíróság felszámolást elrendelő végzés jogerőre emelkedéséről szóló értesítését követően a kényszertörlési eljárást felfüggeszti a felszámolási eljárás jogerős befejezéséig. Ezzel az a probléma, hogy nem érvényesül az a jogalkotói szándék, amely szerint a kényszertörlési eljárással feleslegessé válik egy újabb, további állam kiadással járó bírósági eljárás (egyszerűsített felszámolás).

Előfordulhat, hogy folyik a két eljárás egymás mellett, s amelyik hamarabb befejeződik, annak megfelelően kerül sor a cég/adós cégjegyzékből való törlésére. 2017. május 15-16-án a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása (a továbbiakban: CKOT) is foglalkozott ezzel a kérdéssel. A Tanácskozáson az az álláspont került kialakításra, hogy „jogszabály-módosításra van szükség a felszámolási eljárás és a kényszertörlési eljárás viszonyának teljeskörű rendezéséhez, hogy minden esetben egyértelmű legyen, melyik eljárást kell megszüntetni az eljárások párhuzamos megindulása esetén.¹⁴

Sajnos erre azóta sem került sor, a Ctv. 116. § (2) bekezdése nem került módosításra. Ez amiatt is fontos (lenne), mert a párhuzamosan folyó felszámolási eljárásra hivatkozással a kényszertörlési eljárás jogszerűen nem szüntethető meg.

¹⁴ Civilisztikai Kollégiumvezetők 2017. május 15-16. napján tartott Országos Tanácskozása Emlékeztető V. 1. Kúria döntések 2017. 08. Fórum.

A cégbíróság - a törvényben nevesített kivétellel - nem dönthet a kényszerszertörési eljárás megszüntetéséről.¹⁵

4.2. A kényszerszertörési eljárás megszüntetése a Ctv. 118. § (3) bekezdése alapján

Más a két eljárás „viszonya” a már megindult kényszerszertörési eljárás alatt. Ha ugyanis fennállnak a Ctv. 118. § (3) bekezdése szerinti feltételei a felszámolási eljárás megindításának, a cégbíróságnak nincs mérlegelési joga, meg kell szüntetnie a kta. eljárást és kezdeményeznie a felszámolást. Erre akkor kerülhet sor, ha a céggel szemben követelés bejelentésére került sor és a bejelentés vagy a vagyonfelmérés adatai alapján a cégbíróság megállapítja, hogy a cég vagyona előreláthatóan fedezi a várható felszámolási költségeket, vagy a cég vagyona valószínűsíthetően fedezetelvonó ügylet miatt jelentősen csökkent vagy fedezetelvonó ügylet miatt nincs vagyona. Ilyenkor a cégbíróság megszünteti a kényszerszertörési eljárást, és kezdeményezi a cég ellen felszámolási eljárás megindítását azzal, hogy a vagyonfelmérés költségeinek viselésére a céget kötelezi.

Ezeknek a feltételeknek a megítélése és az alkalmazása nem mindig egyszerű a nemperes eljárás sajátossága miatt, mivel korlátozott a bizonyítás. A Ctv. 116. § (6) bekezdése ugyan nem utal a Ctv. 72. § (3) bekezdésére (ez alapján csak okirati bizonyításnak, valamint az ügyben érintettek személyes meghallgatásának van helye), azonban a cégbíróság számára rendelkezésre álló tények, adatok, bejelentések alapján a szerződés fedezetelvonó jellege nem ítélt meg. A jogalkotó felismerve ezt a problémát, a Ctv. 118. § (4) bekezdését -t 2014. július 1.-től úgy módosította, hogy „a vagyonfelmérés hatékonyságának növelésével a Ctv. immár tartalmazza azokat a szempontokat is, amelyek alapján a cégbíróság joggal következtethet arra, hogy a cégnek azért nincs vagyona, mert azt csalárd módon kivonták”¹⁶.

Ennek ellenére a kiegészített is rendelkezés alkalmazása is sok jogalkalmazási problémát vetett fel. Az egyik ilyen kérdés az volt, amiben állást kellett foglalniuk a bíróságoknak, hogy mi alapján dönthető el, fennáll-e a vagyonszökkenés vagy a vagyonihiány és a fedezetelvonó ügylet mint feltétel. A Kúria jogértelmezése szerint¹⁷ a Ctv. kényszerszertörési eljárásra vonatkozó szabályai nem adnak lehetőséget arra, hogy annak keretében kerüljön tisztázásra, miszerint a hitelezői bejelentések megalapozottak-e, a fedezetelvonásra ténylegesen, bizonyítható módon sor került-e. E tárgyban a tények tisztázására, megalapozott álláspont kialakítására más eljárás keretében tipikusan a felszámolási eljárásban van lehetőség.

15 Fővárosi Ítéltábla Ktf. 13. 43.946/2016/3.

16 A 2013. évi CCLII. törvény javaslatának a 112. §-ához fűzött indokolása.

17 BH 2018. 181.

A Ctv. 118. § (4) bekezdése alapján fedezetelvonó ügylet megtörténtét valószínűsítheti az a körülmény is, ha a vagyонvesztés mértéke a cég utolsó közzétett számviteli törvény szerinti beszámolójában kimutatott saját tőke összegének legalább a felét eléri. A BDT2017. 3669.számú döntést meghozó ítéletábla által is az került megállapításra, hogy a felszámolási eljárás megindításához elegendő annak a valószínűsítése, hogy a kényszersztörítés alatt álló cégnek fedezetelvonó szerződés miatt nincs vagyona. A kényszersztörítés alatt álló cég által a kényszersztörítési eljárás megindítását megelőzően kötött jogügyletek vizsgálata ugyanis meghaladja a cégbíróság hatáskörét, arra a felszámolási eljárás keretében a vitatott hitelezői igények elbírálása során a felszámolási eljárást lefolytató bíróság, vagy valamely hitelező, esetleg a felszámoló keresete alapján a Csódtv. 40. § (1) bekezdés *a)*, illetve *b)* pontjai szerinti perben eljáró bíróság a jogosult.

A másik probléma ennek a rendelkezésnek az alkalmazásakor az, hogy ha a vagyонfelmérés pozitív, azonban a vagyontárgy nem lelhető fel, akkor is fennáll-e a felszámolás megindításának a feltétele. Tipikusan ez a helyzet, ha a gépjárműnyilvántartás szerint az adósnak gépjármű van a nevéen, de az ingóság holléte „ismeretlen”. A felszámolási eljárásban ez a probléma a Csódtv. -nek a 2017. évi CXLIV. törvénnyel beiktatott Csódtv. 33. § (1a) beiktatásával megoldódott, a felszámolási eljárásban közzététel rendelhető el, a Ctv. azonban ilyen felhatalmazást nem ad a cégbíróságnak. A felszámolási eljárás kezdeményezésének - a jelenlegi jogszabályi környezetben is - akkor van (lenne) értelme, ha a felszámoló a nyilvántartásban szereplő vagyontárgyat – annak fellelhetőségére tekintettel – értékesíteni is tudja. A CKOT is megvitatta azt a kérdést, hogy indokolt-e bizonytalan fellelhetőség esetén a Cégtörvény 118. § (3) bekezdésének értelmében a felszámolási költségeket előreláthatóan fedező vagyontárgy megállapítása esetén a kényszersztörítési eljárás megszüntetése és a felszámolási eljárás kezdeményezése. A kérdést az észszerűség és a korábbi jogszabályi környezet vetette fel. A Ctv.-nek a megszüntetési eljárásra vonatkozó korábbi 92. § (1) bekezdése ugyanis csak fellelhető vagyon esetén írta elő a megszüntetési eljárás megszüntetését és a felszámolási eljárás kezdeményezését a cégbíróság számára, a gyakorlatban ezt így is alkalmazták.

A tanácskozáson kialakított álláspont szerint a felszámolási költségeket előreláthatóan fedező vagyontárgy bizonytalan fellelhetősége esetén is indokolt a kényszersztörítési eljárás megszüntetése és a felszámolás kezdeményezése.¹⁸

18 CKOT Emlékeztető V. 2. pont

Ezt az állásponttalszemben felhozható az az ellenérv, hogy úgy kerül kezdeményezésre a felszámolás, hogy nem tudja a cégbíróság, fellelhető-e a vagyontárgy. A felszámolási eljárás kezdeményezése csak akkor hozhat pozitív eredményt, ha a vagyon fellelhető, a felszámoló is a nyilvántartásban szereplő vagyontárgyat csak annak fellelhetősége esetén tudja értékesíteni, ez azonban csak utóbb derül ki. A felszámolási eljárásban a 2018. január 1-től beiktatott Csődtv. 33.§ (1a) bekezdése lehetővé teszi, hogy ha a gazdálkodó szervezet vagyonába tartozó vagyontárgy ismeretlen helyen van, és a gazdálkodó szervezet vezetője a vagyontárgy fellelhetőségi helyéről nyilatkozni nem tud vagy a felszámolóval való együttműködési kötelezettségét nem teljesíti, a bíróság a vagyontárgy fellelhetőségi helyének megállapítása érdekében elrendelje annak körözését. Megfontolandónak tartom hasonló tartalmú rendelkezés beiktatását a Ctv.-be is, és a felszámolási eljárás megindítását ahhoz a feltételhez kötni, hogy fellelhető legyen a vagyontárgy. Bizonytalan fellelhetőség esetén nincs értelme a felszámolási eljárás lefolytatásának, vagyonihiány miatt nem lesz mód a hitelezői igények kielégítésére, a különbség a jogutód nélküli megszüntetésnél az lesz, hogy a cég kivezetésére a költségesebb egyszerűsített felszámolási eljárással kerül sor.

4.3. A kényszertörleszt megszüntetése a Ctv. 118. § (5) alapján

A Ctv. 118. § (5) bekezdése alapján a kényszertörlesztési eljárás során akkor is felszámolási eljárást kell kezdeményezni, ha a cég bírósági peres vagy nemperes eljárásban félként vesz részt, feltéve, hogy az eljárás a kényszertörleszt elrendelését megelőzően indult meg.

A BIIR - mint a bírósági ügycsoportok lajstroma - országos nyilvántartás alapján a cégbíróság lekérdezéssel nem tudja azt megállapítani, hogy a cég peres, vagy perenkívüli eljárásban félként szerepel-e. A cégjegyzék csak néhány pertípus és a céggel szembeni végrehajtással kapcsolatos adatot tartalmazza. A végrehajtási eljárás kapcsán vetődött fel az a kérdés, hogy ez is olyan nemperes eljárás-e, ami a kta. megszüntetését eredményezi. Egyes cégbíróságok a Ctv. 118. § (5) bekezdése alapján minden olyan ügyet felszámolásba fordítanak át, ahol végrehajtás van a cégjegyzékbe bejegyezve, aminek azért nincs értelme, mert a felszámolás elrendelése miatt ezeket az eljárásokat meg kell szüntetni. A cég elleni végrehajtásra utaló 33. rovat nem egy jogvitát elbíró, hanem egy következményi eljárást tartalmaz, ezért nem kell(ene) a nemperes eljárások kategóriájába sorolni. Ezt a jogértelmezést támasztja alá az is, hogy felszámolás elrendelése esetén a Csődtv. 38. § (1) bekezdése alapján a folyamatban lévő végrehajtási eljárásokat a végrehajtást foganatosító bíróságnak (hatóságnak) haladéktalanul meg kell szüntetnie. A kényszertörlesztési eljárás is olyan eljárás, ahol a hitelezőknek be kell jelentenie a követelését, ezért a

végrehajtási eljárásnak ilyen szempontból nincs jelentősége. Igaz, hogy nem kell megszüntetni a kényszertörlési eljárás megindításával a végrehajtási eljárásokat, azonban ez is ugyanúgy jogutód nélküli megszüntetési eljárás mint a felszámolás, ugyanaz a célja. Az adóst ki kell vezetni a nyilvántartásból, a vagyont fel kell kutatni és azt szét kell osztani. A helyes joggyakorlat ezért az (lenne), hogy nem kell felszámolást kezdeményezni a Ctv. 118. § (5) bekezdése alapján abban az esetben, ha a kényszertörlési eljárásban megállapításra kerül a cégjegyzék 33. rovata alapján, hogy a céggel szemben végrehajtási eljárás van folyamatban.¹⁹

Az eltérő jogalkalmazás miatt indokolt lenne a Ctv. 118. § (5) bekezdésének a kiegészítése, a végrehajtási eljárás kivételként történő megjelölése a nemperes eljárások közül, ha azokban a cég az adós.

5. RENDELKEZÉS A VAGYON FELOSZTÁSÁRÓL

A Módtv. vezette be, hogy ha a céggel szemben követelés bejelentésére nem került sor, azonban a cég fellelhető vagyonnal rendelkezik, a cégbíróság - eltiltás mellőzése mellett - a céget - a 62. § (4) bekezdése figyelembevételével - törli a cégjegyzékből, és rendelkezik a vagyonnak a tagok közötti felosztásáról a Csódtv. 61. §-ában foglaltak alkalmazásával azzal, hogy a 117. § (7) bekezdése szerinti eljárással felmerült költségek viselésére a tagokat egyetemlegesen kötelezi. Amennyiben a cég fellelhető vagyonának tulajdonjogával összefüggésben kétség merül fel, azt úgy kell tekinteni, mintha a céggel szemben követelés bejelentésére került volna sor. Ezek a rendelkezések is több kérdést vetettek fel. Hogyan kell arról rendelkezni, ha gépjárművet kell több tag tulajdonába kell adni, hogyan történik a pénzforgalmi számlán lévő pénzeszköz felosztása, mi a helyzet a szerzési korlátozás alá eső vagyontárggyal?

A másodfokú bíróságok iránymutatása szerint a kényszertörlési eljárást befejező határozat meghozatala előtt a cégbíróság törvényben előírt kötelezettségét képezi a cég vagyonának tisztázása annak érdekében, hogy a jogszabályoknak megfelelő határozatot hozzon. Ha a céggel szemben követelés bejelentésére nem került sor, azonban a cég fellelhető vagyonnal rendelkezik, a cégbíróságnak tisztáznia kell a tényállást, hogy a vagyonnak a tagok közötti felosztásáról rendelkezni tudjon.²⁰

A CKOT is foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy meg kell-e keresni a pénzintézetet a kifizetés érdekében vagy elegendő a végzés rendelkező részében azt rögzíteni, hogy a cégbíróság a meghatározott pénzeszközt a tagok között pl. 50-50 %-arányban felosztja. Végrehajtható e a cégbíróság jogerős határozata, annak címzettje-e a

¹⁹ Így foglalt állást Miskolcon az Észak-magyarországi Törvényszékek Cég- és Felszámoló Bíráinak Regionális Tájékoztatójának Cégbírói Szekciójának 2014. október 17.-én

²⁰ BDT 2017. 3702., Fővárosi Ítéletábrla Ktf. 13. 44.756/2017/4., Fővárosi Ítéletábrla Cgft. 14. 43.322/2014.

vagyont kezelő pénzügyintézet külön megkeresés nélkül? A tanácskozáson kialakított álláspont szerint a Ctv. 118. §-ának (6) bekezdése alapján a fellelt vagyon tagok közötti felosztásáról rendelkező végzés rendelkező részében elegendő azt rögzíteni, hogy a cégbíróság a vagyontárgyat milyen arányban osztja fel a tagok között, de nem szükséges a számlát kezelő pénzügyintézetet a felosztott összegek kiutalására kötelezni.²¹

Problémát jelent az a helyzet is, hogy a Ctv. nem szabályozza azt az esetet, ha a kényszertörlesztés alatt álló céggel szemben követelést jelentettek be, a cégnek van vagyona, de az nem fedezi a várható felszámolási költséget. Pl. ha a cég vagyona egy 150.000 forint értékű gépkocsi és egy mérleg 15.000 forint összegben / fellelhetőségi helyük ismert/, a céggel szemben pedig az önkormányzat 140.000 forint összegben, az állami adóhatóság 1.000.000 forint összegben jelentett be követelést, milyen tartalmú határozatot kell hoznia a cégbíróságnak? Az egyértelmű, hogy a felszámolási eljárás nem kezdeményezhető, a Ctv. 118. § (2) bekezdése pedig nem ad felhatalmazást a vagyon átadására. Az Észak-magyarországi Törvényszékek Cég- és Felszámoló Bíráinak Regionális Tájértkezelte Cégbírói Szekciójának 2014. október 17.-én úgy foglalt állást ebben a kérdésben, hogy az a helyes eljárás, ha „a bíróság a fenti helyzetben meghozza az eljárást befejező végzését, melyben feltünteti a Ctv. 118. § (2) bekezdésnek megfelelően a vagyont és a követeléseket, de nem kezdeményez felszámolási eljárást. A követelés jogosultja kezdeményezhet a kényszertörlesztés befejező végzés alapján vagyonszerelési eljárást, ha igényt tart a maradó vagyontárgyra.”²² A hatályos jogszabályi rendelkezéseknek ez a megállapítás megfelel, azonban átgondolandó lenne további részletszabályok megalkotásával az újabb eljárás (vagyonszerelési) „kiiktatása”. Ez ugyanis nyilvánvalóan nem hitelezőbarát „megoldás”.

Olyan probléma is felmerült, hogy mi a teendő abban az esetben, ha a bíróság által lekérdezett nyilvántartórendszerben a cég nem szerepel tulajdonosként, viszont más hivatalos bejelentés alapján a cég ingó, ingatlan vagyonnal rendelkezik. Hogyan küszöbölhető ki, hogy a céget törölje a bíróság, holott vagyonnal rendelkezik, de a bíróság tudomása szerint nincs vagyona, mivel az elektronikus rendszerben nemleges adatok szerepelnek?

21 CKOT Emlékeztető V.3.

22 Ezt a megállapítást megerősítette a Debrecenben 2016. november 4-én megtartott tájértkezelte is.

A cégbírák által 2016. november 4-én Debrecenben tartott tanácskozás résztvevőinek többségi álláspontja szerint, ha a kényszertörlési eljárásban a járműnyilvántartás, földhivatali információs rendszer, illetőleg ingó-, jelzálog-nyilvántartó rendszer adataival ellentétben információ, adat merül fel arra vonatkozóan, hogy a cég valamilyen vagyonnal rendelkezik, annak tartalmától függően a nyilvántartó hatóság, vagy az ügyvezető vonatkozásában megkeresés kiadása szükséges.

A tanácskozáson elhangzott kisebbségi álláspont szerint a cégbírósnak a nyilvántartó hatóságok által szolgáltatott adatokat kell figyelembe venni, további megkeresés, bármilyen adatkérés szükségtelen.

6. JOGORVOSLAT A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁST MEGSZÜNTETŐ VÉGZÉS ELLEN

Eltérő módon értelmezték a bíróságok, hogy a megszüntető végzés ellen van-e helye fellebbezésnek. A BH2015. 200.számon közzétett határozat szerint, *„A kényszertörlési eljárás megszüntetését és a felszámolási eljárás kezdeményezését elrendelő végzés fellebbezéssel támadható. Ezzel szemben a BH2014. 190. számú döntés azt mondta ki, hogy „A kényszertörlési eljárás megszüntetéséről és a cégbírósnak által a felszámolási eljárás kezdeményezéséről rendelkező végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.*

A Fővárosi Ítéltábla egyik határozatában még arra is rámutatott, hogy a kényszertörlési eljárás alatt álló cég kényszertörlési eljárásának megszüntetését és a felszámolási eljárás kezdeményezését tartalmazó végzés a cég volt végelszámolójára vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz, ezért ellene a volt végelszámoló, akinek végelszámolói minősége több mint másfél éve megszűnt, fellebbezéssel nem élhet.²³ Azokban az ügyekben is felmerül ez a probléma, amelyekben már nem az 1952. évi Pp.-t kell alkalmazni. A Pp. 365. § (2) bekezdése alapján csak azok a végzések fellebbezhetők, melyeknél a törvény azt külön megengedi, míg a Nemperes törvény 1. § (5) bekezdése az eljárást befejező végzés ellen mondja ki a fellebbezés lehetőségét. Ennek alkalmazása tárgyában pedig abban a kérdésben (is) állást kell foglalni, hogy a megszüntető végzés befejezi-e az eljárást. Mivel a felszámolási eljárásban további költségek merül(het)nek fel a hitelezők (pl. a regisztrációs díj) és a vezető tisztségviselő vonatkozásában is [Csódtv. 63/B. § (6)], ezt a kérdést a Ctv.-ben kellene egyértelműen rendezni.

²³ Ktf. 13. 43638/2018/02

7. A KÉNYSZERTÖRLÉS BEFEJEZÉSE ÉS A TAG,

VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ ELTILTÁSA

A Ptk. 3:22. §-a a jogi személyek általános szabályai között, míg a Ptk. 3:90. §-a a gazdasági társaságok közös szabályai között általános szabályként rögzíti, hogy nem lehet vezető tisztségviselő, illetve gazdasági társaságban tag, aki eltiltás hatálya alatt áll.

Az eltiltás részletes szabályai, így különösen annak esetei, az eltiltott személyek köre és az eltiltás jogkövetkezményei a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) hatályon kívül helyezésével a Ctv.9/B-9/D. §-ába került át, melyeket a Módtv. részben megváltoztatott.

A közigazgatási bürokráciacsökkentéssel és az egyes hatósági eljárások egyszerűsítésével összefüggő törvények módosításáról szóló 2017. évi CLXXXVI. törvény 42. § 21. pontja módosította Ctv. 118. § (2) bekezdését is, és az eltiltásra most már nem kerül(het) sor, ha a bejelentett követelés kielégítésre került. A módosítás a korábbi bírói gyakorlatot elfogadva mondta ki ezt, amely már korábban is így értelmezte és alkalmazta a Ctv. 118. §-át.

A bíróságok számos határozatban úgy foglaltak állást²⁴, hogy ha a társasággal szembeni valamennyi tartozása kiegyenlítésre került (akár a másodfokú eljárás során is), úgy az eltiltás jogkövetkezménye alkalmazásának feltételei már nem állnak fenn.

A bírói gyakorlat szerint²⁵ nem alkalmazható az eltiltás olyan személlyel szemben sem, aki a kényszertörési eljárás megindításának időpontjában vagy az azt megelőző évben nem volt vezető tisztségviselő. Ha a cégnyilvántartás tévesen tüntette fel az eltiltott személyt az elsőfokú bíróság eltiltásról rendelkező végzése meghozatalának időpontjában is a társaság képviselőjére jogosult vezető tisztségviselőjeként, az eltiltásának feltételei nem állnak fenn, és már az elsőfokú bíróság végzésének meghozatala időpontjában sem álltak fenn.²⁶

Kimondásra került az is, hogy a cég kényszertörési eljárásban bejelentett követelés kielégítése nélkül történő kényszertörése esetén a kényszertörési eljárás megindítása időpontjában vagy az azt megelőző évben vezető tisztséget betöltő személy eltiltása akkor mellőzhető, ha megállapítható, hogy a kényszertörési eljárás megindítása nem a cég működésében, irányításában tanúsított magatartásának a következménye.

²⁴ Fővárosi Ítéltábla Ktf. 16. 45.478/2016/3., Fővárosi Ítéltábla Ktf. 13. 45.481/2016/4., Fővárosi Ítéltábla Ktf. 13. 43.636/2018./02.

²⁵ Fővárosi Ítéltábla Ktf. 16. 43674/2018/02.

²⁶ Fővárosi Ítéltábla Ktf. 16. 43681/2018/03.

Tiltó jogszabályi rendelkezés hiányában a vezető tisztségviselő nem zárható el attól, hogy amennyiben a kényszertörlési eljárásban bejelentett követelésre tekintettel a cég törlése mellett eltiltására is sor kerül, a végzés felülvizsgálata iránt kezdeményezett másodfokú eljárásban a Ctv. 72. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően okirattal bizonyítsa a kényszertörlési eljárásban bejelentett követelés időközbeni megszűnését és ezen keresztül azt, hogy az eltiltás jogkövetkezménye alkalmazásának feltételei már nem állnak fenn. Ebben az esetben az eltiltás mellőzésének van helye akkor is, ha egyébként az eltiltás jogszabályban meghatározott feltételei a cég kényszertörlése időpontjában fennálltak.²⁷

Az eltiltás szabályozásának a módosítás ellenére még most is sok hiányossága van. A Ctv. 9/B. § -a szerinti okról [feltéve, hogy a vele szembeni végrehajtás eredménytelen volt] a cégbíróság nem kap értesítést. Sokan túl hosszúnak tartják az eltiltás 5 éves időtartamát, büntetőügyben pl. a foglalkozástól eltiltás ideje általában csak két év, ehhez képest aránytalan az 5 éves eltiltás. Ezek jogos felvetések, érdemes lenne újra gondolni és szabályozni az eltiltást. Olvastam olyan felvetést is, hogy a tartozás összegéhez kellene igazítani az eltiltás tartamát, de felvethető az is, hogy csak köztartozás miatt kerüljön alkalmazásra ez a – tartalmában büntetőjogi – szankció.

8. A TÖRVÉNYESSÉGI FELÜGYELETI ILLETÉKFIZETÉSI KÖTELEZETTSÉG ÉS A KÉNYSZERTÖRLÉSI ELJÁRÁS

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 65. §-a szerint a cégbíróság által lefolytatott törvényességi felügyeleti eljárásért 100 000 Ft felügyeleti illetéket kell fizetni. A felügyeleti illetéket az a cég viseli, melynek törvénytörtő működését a cégbíróság megállapítja. Az Itv. nem rendelkezik a kényszertörlési eljárás illetékéről, a Ctv. VIII/A. Fejezete sem utal a törvényességi eljárás általános szabályaira a Ctv. 72. § (6) bekezdésének kivételével. Ezért mondta ki azt több ítéletáblai határozat, hogy amikor a törvényességi felügyeleti eljárás egyetlen célja a törvény értelmében jogutód nélkül megszűnt cég megszűnésének a megállapítása és a kényszertörlési eljárás megindításának az elrendelése, nincs helye az eljárás alá vont cég cégbírósági felügyeleti illeték megfizetésére kötelezésének.²⁸ A bíróságok ezekben az ügyekben külön választották a törvényességi és a kényszertörlési eljárásokat. Kiemelték, hogy annak érdekében, hogy a törvényes állapot helyreálljon, a cégbíróság a Ctv. 81. § (1) bekezdésében felsorolt intézkedéseket alkalmazhatja a céggel szemben. Ehhez kapcsolódik az Itv. 65. §-ának a rendelkezése, amelynek értelmében, ha a cégbíróság a céggel szemben törvényességi felügyeleti intézkedést alkalmaz – amely feltételezi a törvénytörtő működést –, 100.000 forint felügyeleti illeték megfizetésére kell a céget kötelezni.

²⁷ Fővárosi Ítéletábla Ktf. 10. 43937/2018/02

²⁸ BDT2017.3370., ÍH 2018.77 (Fővárosi Ítéletábla 10.Cgtrf. 43.282/2018/2.)

Ettől azonban teljes eltér az az eset, amikor a cégbíróóság sajátos törvényességi felügyeleti eljárást folytat le a cégjegyzékbe bejegyzett céggel szemben, megállapítva, hogy az anyagi jogszabályok szerint a cég jogutód nélkül megszűnt, így a megszűnés a törvény erejénél fogva következett be, aminek a következménye a kényszertörlési eljárás megindítása [Ctv. 116. § (1) bekezdés d) pont] és nem a Ctv. 81. § (1) bekezdésében meghatározott intézkedés alkalmazása. Ha a cégben az egyetlen beltág halálával a cég jogutód nélküli megszűnését eredményező ok következett be, a társaság döntésén múlt, hogy megteszi-e azokat az intézkedéseket – a beltág halálától számított hat hónapos jogvesztő határidőn belül a társasági szerződés módosításával a cégbíróóság felé új tagot jelentenek be –, amellyel elhárítható lett volna, hogy a cég a Gt. 110. § (1) bekezdése alapján megszűnjön. A cég a rendelkezésére álló határidőn belül új tagot a cégbíróósághoz nem jelentett be, ezért a törvénytől állapított állapot kiküszöbölésére nincs törvényi lehetőség, mert a jogvesztő határidő eltelt, a cég megszűnt, így a Ctv. 81. § (1) bekezdésében meghatározott intézkedés sem alkalmazható. Ennek az eljárásnak nem lehet az a célja, hogy a Ctv. 72. § (1) bekezdése szerint rászorítsa az eljárás alá vont céget a törvényes működés helyreállítására, hanem a törvény rendelkezése folytán megszűnt cég jogutód nélküli megszűnésének a megállapítása és ennek jogkövetkezményének a levonása. Mivel az Itv. 65. § (1) bekezdése a 100.000 forint felügyeleti illeték megfizetését a cég törvénytől működésének a megállapításához köti, ezért ilyen esetben nincs helye a cég cégbíróósági felügyeleti illeték megfizetésére kötelezésnek.

Az Itv. 1. § (1) bekezdése szerint a cégbíróóságok törvényességi felügyeleti tevékenységéért felügyeleti illetéket kell fizetni. Annak kimondása, hogy a törvényességi felügyeleti tevékenység alatt a kényszertörlési eljárást nem kell érteni, *contra legem* értelmezésnek tűnik, ezért indokolt lenne e vonatkozásban az Itv. pontosítása.

9. A KORLÁTOZOTT TAGI FELELŐSSÉG JOGGAL VALÓ VISSZAÉLÉS ESETÉN: A CTV. 118/A. § -A ÉS A PTK. 3: 2. § (1) BEKEZDÉSÉNEK A „VISZONYA”

A Módtv.-el módosított Ctv. 118/A. § (1) szerint ha a korlátozott tagi felelősséggel működő céget a cégbíróóság kényszertörlési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég - a cég törlésének időpontjában a cégjegyzékbe bejegyzett - volt tagja korlátlanul felel a cég hitelezőjének kielégítetlen követelése erejéig, ha a tag a korlátolt felelősségével visszaélt. Több tag felelőssége egyetemleges. Ezeket a rendelkezéseket akkor kell alkalmazni, ha a részesedés átruházására 2014. július 1. után került sor.²⁹ A Ctv. mellett a Ptk. 3: 2. § (2) bekezdése is rendelkezik a korlátolt felelősségével visszaéltó

²⁹ BH 2018.180.

tag helytállási kötelezettségéről a jogi személy jogutód nélküli megszűnése esetén a kielégíthetetlen hitelezői követelésekért.

A Ctv. 118/A. § (2) bekezdése – eltérően a Ptk. 3:2. § (2) bekezdésétől – azt is kimondja, hogy korlátozott felelősségükkel azok a tagok éltek vissza, akik tartósan hátrányos üzletpolitikát folytattak, a cég vagyonával sajátjukként rendelkeztek, továbbá azok, akik olyan határozatot hoztak, amelyről tudták vagy az általában elvárható gondosság mellett tudhatták volna, hogy az a cég törvényes működésével nyilvánvalóan ellentétes.

A Ptk. 3:2. § (2) bekezdése felveti azt a kérdést, hogy „önálló felelősségi jogalap-e”, vagy a Ctv. 118/ § (1) – (3) és a Csődtv. 63. § (2), 63/A. § szerinti felelősség anyagi jogi rendelkezését adja meg, mivel az alkalmazásának feltétele a jogi személy jogutód nélküli megszűnése?

Érdemes utalni rá, hogy a Ptk. más rendelkezései [Ptk. 3: 86. § (2), 3:118. §, 3:347. § (3)] igaz a vezető tisztségviselőknél, hasonló jogalkalmazási problémát vetettek fel. A Kúria elnöke által „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgy körben felállított joggyakorlat- elemző csoport összefoglaló véleménye szerint ezt a problémát jogalkotással kell rendezni.³⁰ A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi XLIX. törvény eldöntötte ezt a kérdést, mivel beiktatta a Csődtv. 33/A. § (14) bekezdését és a Ctv. 118/ § (7) bekezdését megteremtve a külön törvényekben a vezető tisztségviselők ugyanazon magatartásával összefüggő deliktuális felelősségi szabályok között az összhangot azokra az esetekre, ha a vezető irányítása alatt álló jogi személy felszámolási eljárással vagy kényszerterelési eljárással szűnik meg jogutód nélkül. Sajnos a tagi felelősséget ez a módosítás nem érintette, ezért a jogértelmezési kérdés továbbra is fennáll.

Kisfaludi András a joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye mellékletét képező tanulmányában³¹ kiemelte, hogy a „Ctv-be. 2012. március 1-jével beiktatott 118/A. §, amely először a többségi befolyással rendelkező tagok felelősségének érvényesítésére vonatkozó sajátos szabályokat állapított meg, 2014. július 1-je óta arról rendelkezik, hogy ha a céget kényszerterelési eljárás keretében törölték a

30 http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_6.pdf „A vezető tisztségviselők hitelezőkkel szembeni felelőssége” tárgy körben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye 42. o. A/VI.2.

31 http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemeney_6.pdf 14. sz. tanulmány melléklet Kisfaludi András: *Anyagi jogi és eljárási szabályok a gazdasági társaságok vezető tisztségviselőinek hitelezőkkel szembeni felelőssége körében*

cégjegyzékből, a volt tagok korlátlanul felelnek a ki nem elégített tartozásokért akkor, ha korlátozott felelősségükkel visszaéltek. Ez a szabály a Ptk. 3:2. § (2) bekezdése mellett felesleges duplázásnak tűnik a jogi személy cégek esetében, s a cégjogi szabályokban ehhez kapcsolódó további rendelkezések külön zavaróak, hiszen más feltételrendszert határoznak meg ugyanarra a tényállásra. A Ptk. 3:2. § (2) bekezdése nem szorítkozik a felszámolási eljárásban való megszűnés esetére, hanem bármilyen jogutód nélküli megszűnésre, így a kényszertörlési eljárásra is vonatkozik.” Ez a megállapítás részben igaz, a Ctv. és a Ptk. rendelkezései „nem fedik le” egymást. A Ctv. speciális eljárási rendelkezéseket is tartalmaz, mivel meghatározza a perindításra jogosultakat és a 90 napos jogvesztő perindítási határidőt, ezzel szemben a Ptk.3: 2. § (2) bekezdése ilyen „korlátozást” nem ír elő.

Az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvényjavaslat indokolása szerint - 2014. július 1. napjától ez módosította a Kisfaludi András által is említett Ctv. 118/A. §-át, - „A Ctv.-ben azokat az eseteket kell megjeleníteni, ahol a tag vonatkozásában korlátozott tagi felelősségének áttörésére kerül sor, illetve vezető tisztségviselő esetén a felelőssége átfordult, és már nem a gazdasági társaság érdekeit kellett volna kizárólag szem előtt tartania, hanem már felel a hitelezők érdekeinek figyelembevételéért is. Az új Ptk. előírásai lehetőséget teremtettek arra, hogy ezen felelősségi esetek és az anyagi jogi szabályok közötti összhang megerősítésre kerülhessen. Így a jövőben a felelősség áttörés alóli mentesülés nem a kényszertörlést megelőző okokra figyelemmel történhet, hanem úgy, hogy a tag bizonyítja, hogy a hatályos jogban is ismert visszaélészerű magatartásokat nem követte el. Az új Ptk. 3:2. §-a alapján a korlátozott tagi felelősség áttöréséhez visszaélészerű magatartás szükséges, amely viszont nem feltétlenül feleltethető meg a kényszertörléshez vezető okokkal (pl.: végelszámolási határidő eltelte). Ugyanakkor nem kizárt, hogy a megszűntnek nyilvánítást megelőző tagsági magatartás megvalósít visszaélészerű magatartást, akár a hátrányos üzletpolitika, akár a törvényes működéssel ellentétes döntések meghozatala által.”

A Kúria Gfv. VII. 30. 515/201/7. határozata indokolásában a Ptk. 3: 2. § (2) bekezdését nem önálló jogcímnak tekintette, és kiemelte a Ctv. 118/A. §-ának módosított rendelkezése alkalmazhatósága vizsgálata körében, hogy a Ptk. 3: 2. § (2) bekezdésének szabálya az, amely indokoltta tette a Ctv.118/A. §-ának módosítását, kimondva azt is, hogy a Ctv. 118/A. §-ában rendezett tagi felelősségi szabály anyagi jogi rendelkezés. A Módtv. eredményeként nevesíti a Ctv.-ben a tagi helyállás feltételeként az új Ptk.-ban nevesített körülményt, a visszaélést a korlátolt tagi felelősséggel.

A Ctv.-vel szemben a Csődtv. nem tartalmaz a Ptk. 3. 2. § (2) bekezdése szerinti felelősségi tényállást, így a kta. eljárás utáni perre irányadó speciális rendelkezések sem alkalmazandók [a felelősség alóli mentesülés feltételei, vagy a Ctv. 118/C. § (1) – (2)]. Azt viszont nem mondhatjuk, hogy a Ptk. 3: 2. § (2) bekezdését csak a kényszertörlési eljárásokhoz kapcsolódóan kell(ene) alkalmazni. Álláspontom szerint külön szabályozást igényelne ez az „eset” is, egyértelművé téve, hogy mi a viszonya a Ptk. 3: 2. § (2) bekezdésének a speciális felelősségi tényállásokhoz. Ezt csak jogalkotással lehet rendezni. Ezt a megállapítást az is alátámasztja, ha összehasonlítjuk a Ctv. és a Ptk. egyes rendelkezéseit (ld.9.1.9.2.pont).

9.1. Azonos tényállási elemek a „felelősség” (helytállás) megállapításához

A Ctv.118/A. § (1) bekezdése és a Ptk. 3:2. § (2) bekezdése szerint is szükséges feltételek:

1. A jogi személy jogutód nélküli megszűnése
2. A kielégítetlen hitelezői igény érvényesíthető
3. A tag visszaélt a korlátolt felelősségével

9.2. *Eltérő rendelkezések*

<p>Ptk. 3:2. § (2) Ha a jogi személy tagja vagy alapítója korlátozott felelősségével visszaélt, és emiatt a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak fenn, e tartozásokért a tag vagy az alapító korlátlanul köteles helytállni.</p>	<p>Ctv.118/A.§ (1) Ha a korlátozott tagi felelősséggel működő céget a cégbíróság kényszerítési eljárásban törölte a cégjegyzékből, a cég - a cég törlésének időpontjában a cégjegyzékbe bejegyzett - volt tagja korlátlanul felel a cég hitelezőjének kielégítetlen követelése erejéig, ha a tag a korlátozott felelősségével visszaélt. Több tag felelőssége egyetemleges.</p>
<p>Ki a helytállási kötelezettség alanya</p>	<p>A Ctv. alapján a korlátozott tagi felelősséggel működő cég – a cég törlésekor a cégjegyzékbe bejegyzett - tagjára terjed ki a felelősség.</p>
<p>A Ptk. alapján a jogi személy tagja vagy alapítója (nincs korlátozott felelősséghez kötve, az alapítóra is kiterjed).</p>	
<p>Helytállásról és nem felelősségről rendelkezik</p>	<p>A Ctv.118/A.§ (1) bekezdése a tag korlátlan felelősségét mondja ki</p>
<p>Nem határozza meg a korlátozott felelősséggel visszaélést.</p>	<p>Megadja a korlátozott felelősséggel visszaélés fogalmát, eseteit.</p>
<p>Okozati összefüggésnek kell lennie a visszaélés és a ki nem elégített hitelezői igény között.</p>	<p>A Ctv. csak a visszaélést „követeli meg” a kényszerítési eljárással együtt.</p>
<p>Igényérvényesítési határidő:</p>	<p>A hitelező a cég törlését elrendelő jogerős határozat Céglépcsőben való közzétételét követő kilencven napos jogvesztő határidőn belül [Ctv.118/C. § (2) bekezdés] terjesztheti elő a keresetét.</p>
<p>Hatáskör, illetékesség</p>	<p>A cég utolsó bejegyzett székhelye szerint illetékes törvényszéknek van hatásköre és kizárólagos illetékessége.</p>
<p>Nincs külön szabályozva, harmincmillió forint alatti pertárgy érték esetén járásbírói hatáskörbe tartozik.</p>	

PRIBULA LÁSZLÓ

kollégiumvezető bíró

Debreceni Ítéltábla

tanszékvezető habilitált egyetemi docens

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Eljárásjogi Tanszék

A FELSZÁMOLÓ INTÉZKEDÉSEI, MULASZTÁSAI ELLENI KIFOGÁS ELJÁRÁSI SZABÁLYAINAK ÉRTELMEZÉSE A BÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN

1. BEVEZETÉS

A felszámolási eljárások során a bíróságok egyik legfontosabb feladatköre a felszámoló intézkedései, mulasztásai ellen előterjesztett kifogások elbírálása. A kifogás sajátos jogorvoslati eszköz, amely sajátosságokhoz igazodnak a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Csődtv.) 51. §-ában szabályozott, a kifogás előterjesztésére és elintézésére irányadó eljárási szabályai is. A tanulmány részletesen áttekinti azokat a lényeges gyakorlati kérdéseket, amelyek a kifogás ezen eljárási rendelkezéseivel kapcsolatban az utóbbi időszakban a bírói gyakorlatban elvi szinten felmerültek. Nem foglalkozik tehát a kifogásokról történő érdemi döntésekkel, hanem kifejezetten a kifogásokra vonatkozó eljárási szabályok jogalkalmazási kérdéseit teszi a vizsgálat tárgyává. A gyakorlat bemutatásának azért különös a jelentősége, mert a jogalkotó számára is elengedhetetlen annak ismerete, hogy a jogszabály rendelkezései milyen esetekben okoztak értelmezési nehézségeket, mely előírások jelentettek a gyakorlatban problémákat, ezáltal az esetleges jogbizonytalanság hogyan küszöbölhető ki.

2. A KIFOGÁS ÉS AZ ÚJ POLGÁRI PERRENDTARTÁS – KONCEPCIONÁLIS VÁLTOZÁSOK

A Csődtv. 51. §-ának (1) bekezdése értelmében a felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása ellen a felszámolást elrendelő bíróságnál a felszámolóval szemben előterjeszhető kifogás – amelynek megfelelő eszközt tartalmaz a csődeljárásban a vagyonfelügyelő jogszabálysértő vagy a hitelezők, illetve más személy jogos érdekét sértő intézkedése vagy mulasztása ellen Csődtv. 15. §-ának (3) bekezdése – rendes, fellebbviteli jellegű, átszarmaztató hatályú jogorvoslat. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 2. cikke, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Római Egyezmény 13. cikke által meghatározott és az Alaptörvény Szabadság és Felelősség című része XXVIII. cikkének (7) bekezdése által biztosított jogorvoslathoz való alapjognak a felszámoló cselekményeivel szemben is érvényesülnie kell. Darai Péter megfogalmazása szerint a felszámolóbiztos a felszámolás során a hitelezői érdekek elsődlegességének figyelembe vételével jár el, *mindenképpen szükséges azonban olyan „fékek és súlyok” beépítése az eljárásba, amelyek egyrészt a hitelezői, másrészt az adósi oldalról is garanciát nyújtanak az esetlegesen hátrányos intézkedések (mulasztások) ellen.*¹

A Csődtv. 6. §-ának (1) bekezdése értelmében a csődeljárás és a felszámolási eljárás törvényszéki hatáskörbe tartozó nemperes eljárás, amelyre a jogszabályhely (3) bekezdése értelmében – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) szabályait a nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel és a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvénynek (Bpnp.) a bírósági polgári nemperes eljárásokra vonatkozó általános rendelkezéseit kell alkalmazni. Az alkalmazandó perjogi szabályokból következően a polgári perrendtartás teljes megújításának jelentős kihatása volt a fizetésektelenségi nemperes eljárásokra, ezen belül kifejezetten a kifogás alapján indult ügyekre is kiterjedően.

A 2018. január 1-jén hatályba lépett Pp. a korábbi jogszabályi megoldásnál következetesebben és egyértelműbben kívánta érvényesíteni a perbe vitt jogokkal történő szabad rendelkezést. Wopera Zsuzsa megfogalmazása szerint a rendelkezési elv a polgári per legfontosabb rendező elve; a magánautonómiából következő önrendelkezési jognak messzemenően érvényesülnie kell a magánjogi jogviták bíróság elé vitele, és bíróság előtti érvényesítése során, ami a rendelkezési elvben

¹ Darai Péter: *A felszámolási kifogás néhány kérdéséről.* <http://www.jogiforum.hu/hirek/26443> (letöltés ideje: 2018. szeptember 4.)

fejeződik ki.² Ennek alapján a fél az anyagi jogok felett szabadon rendelkezik, maga dönthet arról, hogy igényét bíróság előtt érvényesíti-e vagy sem; másrésztől a bíróság egyes cselekményeket kizárólag a felek rendelkezése alapján végezhet – utóbbi esetben azonban annak a figyelembe vételével, hogy a bírósághoz fordulás közjogi jogviszonyt hoz létre, amely a közérdek alapján az eljárás jogok feletti rendelkezés bizonyos korlátozását is eredményezi, így a feleket – többek között – a perben a jóhiszemű joggyakorlás, az eljárás-támogatás vagy az igazmondás kötelezettsége terheli.³ A rendelkezési jog határozottabb felfogása igazodik a *professzionalista* törvényszéki perrendet modellező, a bíróság kitanító, „gyámkodó” szerepét háttérbe szorító jogalkotói koncepcióhoz.

A rendelkezési jog általános megfogalmazása azonban önmagában még nem jelentene értékelhető változást, ha annak lényege ne jelenne meg egyes *tételes* normákban. Mindez különösen a fellebbezés megváltozott szabályanyagánál érhető tetten.

A Pp. a fellebbezési eljárásra vonatkozó legnagyobb gyakorlati jelentőségű változtatása az, hogy a másodfokú bíróság által gyakorolható felülvizsgálati jogkört is a felek rendelkezéséhez igazítja. A rendelkezési jog következetes alkalmazásával ugyanis ellentétes, ha a másodfokú bíróság maga keresi az elsőfokú eljárás anyagi jogi és eljárási hibáit, és a felülbírálatot hivatalból végzi el. Ennek nem kívánt következményei lennének a másodfokú „meglepetés-döntések”, amelyek különösen sérthetik a felek érdekeit, tekintettel a rendes jogorvoslat igénybe vételének kizártságára. Mind a fellebbező félnek, mind ellenfelének tisztában kell lennie azzal, hogy a fellebbezést milyen okokból, az elsőfokú eljárás konkrétan milyen cselekményeit sérelmezve terjesztették elő, csak ez jelölheti ki a másodfokú jogvita kereteit, és ez alkalmazkodik a tisztességes eljárás követelményéhez. Ezért a rendelkezési jogot a Pp. a korábbinál lényegesen nagyobb hangsúllyal kívánja érvényesíteni a fellebbezés elbírálása során. A *felülbírálati jogkör általános korlátja* az új perrendi előírások szerint, hogy annak gyakorlására csak egyrészt erre irányuló kifejezett fellebbezési kérelemre, csatlakozó fellebbezésre, ellenkérelemre, másrészt azok korlátai között van jogszabályi lehetőség. A törvény ezeket a korlátokat a fellebbezés esetén az abban megjelölt tartalmi követelményekhez igazítja, tehát a másodfokú bíróság csak a fellebbező fél által megjelölt ítéletet (végzést), valamint annak a fellebbezéssel támadott rendelkezését vagy részét, a gyakorolni kért felülbírálati jogkörében, a meghatározott anyagi vagy eljárási

2 Wopera Zsuzsa: *A törvény hatálya és az alapelvek*. In: Wopera Zsuzsa (szer.): *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXX. törvényhez*, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest 2017. 24.

3 Pp. 2. § (1) és (2)

jogszabálysértés alapján, és csak annyiban változtathatja meg (helyezheti hatályon kívül), amennyiben azt a fél kéri. Amennyiben a másodfokú bíróság felismer egy olyan eljárási szabálysértést, amelyet az ügy érdemi elbírálása szempontjából jelentősnek tart, akkor arra ugyan felhívhatja a felek figyelmét, azonban azt csak a fellebbező fél kérelmére veheti figyelembe, tehát erre való kifejezett hivatkozás nélkül – a rendelkezési jog tiszteletben tartásával – az általa észlelt eljárási hiba nem szolgálhat az elsőfokú ítélet felülbírálatának alapjául – ez alóli kivételek csak a rendkívüli súlyosságú eljárási szabálysértések miatti *kötelező hatályon kívül helyezésre* okot adó esetek.⁴ Mivel a rendelkezési jog határozott érvényesülése a Pp. egyik fontos hangsúlya, ehhez kapcsolódóan új tartalmi elemként mondja ki a törvény, hogy a fellebbezésnek tartalmaznia kell a másodfokú bíróságtól *gyakorolni kért felülbírálati jogkört*, az alapul szolgáló indokok kifejtésével. A fellebbező félnek tehát egyértelműen meg kell határoznia, hogy a másodfokú bíróságtól a felülbírálatot milyen körben kérelmezi (példaként a bizonyítás felülmérlegelésére és ennek alapján más tényállás megállapítására irányul a fellebbezése), azaz mennyiben kér jogvédelmet. Ez az előírás arra kötelezi a fellebbező felet, hogy konkrétan meghatározza, hogy az elsőfokú eljárást vagy ítéletet miért tartja sérelmesnek, és ehhez kapcsolódóan adjon részletes indokolást.⁵

További jelentős változás mindezen felül a végzések fellebbezhetőségének áttekinthető és következetes rendezése. A korábbi, a polgári peres eljárásról szóló 1952. évi III. törvény (1952-es Pp.) általános főszabálya az volt, hogy fellebbezésnek van helye az elsőfokú bíróság határozatai ellen, ez a főszabály volt irányadó mind az ítéletekre, mind a végzésekre nézve – azzal, hogy az eljárás folyamán hozott, „pervezető” végzések ellen viszont kizárt a fellebbezés. A szabályozás így bonyolult és ezért gyakran nehezen alkalmazható volt. A törvényi rendelkezések a pervezetés fogalmát nem határozták meg, így a bírói gyakorlatnak kellett kialakítania az elhatárolást, miszerint mely végzések tekinthetők pervezetőnek és mely végzések nem. Ezzel együtt egyes pervezető végzések ellen is megengedett volt a fellebbezés. Az új szabályozás a fellebbezhető határozatokat egyértelműen és átláthatóan határozza meg. Ennek értelmében az elsőfokú bíróság ítélete ellen továbbra is fellebbezésnek van helye. Ezzel szemben a főszabály, hogy a végzések ellen *nincs helye fellebbezésnek* – csak akkor, ha a törvény azt külön megengedi. Tehát minden egyes végzés esetében meg kell keresni, hogy a normaszöveg tartalmaz-e fellebbezhetőséget kimondó előírást: ilyen rendelkezés hiányában a végzés elleni fellebbezés kizárt.⁶

4 Pp. 370. § (1)-(4)

5 Pp. 371. § (1) c)

6 Pp. 365. § (2) b)

Az 1952-es Pp. jogszabályi környezetében bizonytalan volt a bírói gyakorlat abban, hogy *kérhető-e* a fellebbezésben *kizárólag* az első fokú ítélet *hatályon kívül helyezése*, amennyiben igen, úgy mi annak a jogkövetkezménye, ha a kérelem nem vezet eredményre. A Pp. által újonnan bevezetett szabály szerint lehetőség van arra, hogy a fellebbezés, csatlakozó fellebbezés *kizárólag* az ítélet hatályon kívül helyezését kérje, a megváltoztatás iránti kérelem előadása nélkül. A korábbi bírói gyakorlat azért zárkózott el többnyire a megváltoztatási kérelem előadásának kötelezettsége alóli kivétel kiterjesztő értelmezésétől, mert bizonytalan volt abban, hogy a hatályon kívül helyezési ok fennállta nélkül milyen eredménnyel lehet a *kizárólag* hatályon kívül helyezésre irányuló fellebbezést elbírálni. Ezt oldja meg az új szabályozás azzal, amikor kimondja azt, hogy ebben az esetben az elsőfokú ítélet helybenhagyásának van helye – még akkor is, ha egyébként a másodfokú bíróság nem értene egyet az elsőfokú érdemi döntéssel, de a fellebbezési kérelemhez és ellenkérelemhez kötöttség miatt megváltoztatásra nincs jogköre.

A fellebbezés megváltozott, a rendelkezési jog határozott érvényesítését és a korábbi szabályozási következtelenségeket rendező új perrendtartási rendelkezéseknek a fizetésképtelenségi eljárásokban igénybe vehető jogorvoslatokra – így a felszámoló jogszabálysértő intézkedése, mulasztása miatt előterjeszthető kifogásra – is koncepcionális következménye van, a jogalkotónak a professzionális perrendet érvényesíteni kívánó megoldásait a kifogás elbírálása során is határozottan figyelemmel kell lenni.

3. A KIFOGÁS ALAPJÁT KÉPEZŐ FELSZÁMOLÓI CSELEKMÉNYEK

A Csódtv. vizsgált szakasza 51. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy *a felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása ellen* a sérelmet szenvedett fél, a hitelezői választmány, valamint a hitelezői képviselő a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül a felszámolást elrendelő bíróságnál a felszámolóval szemben kifogással élhet; míg az adós nevében kifogást a 8. § (1) bekezdésben meghatározott szervek – tehát az adós gazdálkodó szervezet alapítói (tagsági) jogait gyakorló legfőbb szervek – képviselője nyújthat be.

A jogszabályi rendelkezés egyértelmű abban, hogy a kifogás a felszámoló intézkedése, mulasztása ellen igénybe vehető jogorvoslat, amely egyben kijelöli, hogy – függetlenül attól, mely szerint gyakran az adós nevében tesz nyilatkozatot – a kifogás alapján indult eljárásban a fél nem az adós, hanem a felszámoló.⁷ Számos esetben kellett azonban mégis állást foglalni a bírói gyakorlatnak arról, hogy *milyen felszámoló intézkedések ellen van helye kifogásnak*. Juhász László a gyakorlati

7 BH 2013. 313

problémákat részletesen bemutató kézikönyvében is hangsúlyozza, hogy nehéz meghúzni azt a határvonalat, amely alapján megállapítható, hogy bizonyos igények kifogással kapcsolatos eljárásban, bizonyos igények csak peres eljárásban bírálhatók el.⁸

Az egyik leggyakoribb téves hivatkozás a kifogás eszközének igénybe vételére a felszámoló *által a vagyon értékesítése körében kötött szerződés* sérelmezése. Számos eseti döntés mondta ki elvi jelleggel: a felszámoló által az adós vagyonának értékesítése során megkötött adásvételi szerződés megtámadására irányuló kérelem kifogásként nem bírálható el, hanem a szerződést sérelmező hitelezőnek pert kell indítania az adós gazdálkodó szervezettel és a vevővel szemben.⁹ Részletesen foglalkozott a Pécsi Ítéltábla egyik végzése a felszámoló által kötött szerződésekkel szemben igénybe vehető jogorvoslatokkal. A jogértelmezés indokaként felhívta, hogy kifogásnak a konkrét felszámolói intézkedés ellen vagy mulasztás miatt van helye, mégpedig azon intézkedések ellen, amelyek megtételére a felszámolót a Csődtv. speciális rendelkezései jogosítják, illetőleg kötelezik. A felszámoló által kötött szerződés csak peres eljárásban, keresettel támadható meg. Az ügyben a hitelező a kifogásában azt kérte a felszámolási eljárást lefolytató bíróságtól, hogy a felszámolási eljárásban tiltsa el a felszámolót az általa és egy másik cég között létrejött megállapodás alapján eszközendő kifizetéstől, és annak felszámolási költségként való beállítását ne ismerje el. A jogerős végzés – egyetértve a kifogást elutasító elsőfokú bíróság jogi álláspontjával – rámutatott: a hitelező a kifogás előterjesztése során gyakorlatilag mindvégig a felszámoló által kötött megállapodást támadta, erre azonban a kifogás folytán indult eljárásban lehetőség nincsen. Kifogásnak a konkrét felszámolói intézkedés ellen van helye, mégpedig azon intézkedések ellen, amelyek megtételére a felszámolót a Csődtv. speciális rendelkezései jogosítják, illetőleg kötelezik. A felszámoló által kötött szerződés, megállapodás kétoldalú jogügylet, a kétoldalú jogügyletek pedig kifogás útján nem, csak peres eljárásban, keresettel támadhatók meg. Következésképpen az eljárásban a hitelező kifogás útján a felszámoló által kötött szerződést nem támadhatja, ebből következően a bíróságnak sincs lehetősége arra, hogy a szerződés érvényességét, avagy érvénytelenségét a kifogással kapcsolatos eljárásban vizsgálja.¹⁰

A másik jellemző téves hivatkozás a *felszámolási eljárás tárgyi hatályán túlmutató intézkedések* kifogás útján sérelmezése. Ezzel kapcsolatos a Szegedi Ítéltábla iránymutató végzése, amely értelmében a felszámolási eljárás keretében *csak a pénzkövetelések* érvényesíthetők, ezért a felszámolónak is csak az ilyen követeléssel

8 Juhász László: *A magyar fizetésképtelenségi jog kézikönyve*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2016. 995.

9 EBH 2002. 672, EBH 2000. 231

10 Pécsi Ítéltábla Fpkf.IV.30.389/2003/2. – közzétéve: BDT 2005. 1102.

kapcsolatos intézkedései, mulasztásai támadhatók kifogással. A tulajdoni, az ingó kiadása iránti igény az általános hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság előtt érvényesíthető, a felszámolási eljárásban előterjesztett ilyen tárgyú kérelmet és kifogást érdemi vizsgálat nélkül kell elutasítani. Az ügyben a hitelező kifogásában azt adta elő, hogy az adós részére tulajdonjog fenntartással árut szállított. Mivel a felszámolás megindulását követően nem volt tudomása az áru hollétéről, a kiegyenlítetlen vételárral azonos összegben hitelezői igényt jelentett be a felszámolónak, aki ezt elismerte és nyilvántartásba vette. Mikor értesült arról, hogy az áru az adós birtokában van, tulajdonjogára hivatkozással kérte az ingóságok kiadását, ezt azonban a felszámoló megtagadta. Kifogásában kérte a felszámoló intézkedésének megsemmisítését és az ingóságok kiadására kötelezését. A jogerős végzés osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, és helybenhagyta a kifogást érdemi vizsgálat nélkül elutasító határozatot. A végzés indokolása szerint a Csődtv. 3. § c) pontjában és a 38. § (3) bekezdésben foglaltakra figyelemmel a felszámolási eljárás keretében csak a pénzkövetelések érvényesíthetők, ebből következően a Csődtv. kizárólag a felszámolási eljárás keretében előterjesztett pénzköveteléssel kapcsolatos jogviták eldöntéséhez biztosít intézményi háttérrel. A felszámolási eljárásban érvényesíthető igények behatárolását nem változtatja meg, nem bővíti a Csődtv. 51. §-ában szabályozott kifogás intézménye. Mivel a felszámolási eljárásban a hitelezők csak pénzköveteléseket érvényesíthetnek, a felszámolónak is csak az ilyen követeléssel kapcsolatos intézkedései, mulasztásai támadhatók kifogással. A tulajdoni, az ingó kiadása iránti igény csak az általános hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság előtt érvényesíthető, ezért a nemperes eljárásban előterjesztett ilyen tárgyú kérelem és kifogás érdemi vizsgálat nélküli elutasítása indokolt.¹¹

Azok a felszámolói cselekvések, amelyek közvetlenül *joghatással nem bírnak*, ennél fogva amelyekkel kapcsolatosan állított sérelem bíróság általi orvoslása kizárt, kifogással ugyancsak nem támadhatók. Példa erre az az eset, amellyel kapcsolatban a Debreceni Ítéltábla jogerős végzése úgy foglalt állást, hogy a felszámolónak egy adósi követelés fennállása tekintetében tett nyilatkozata nem támadható a Csődtv. 51. § (1) bekezdése szerinti kifogással. A határozat tárgyát képező eljárásban a kifogást tevő azért terjesztett elő kifogást a felszámolóval szemben, mert őt arról tájékoztatta, hogy meghatározott összegű tartozása áll fenn az adóssal szemben. Állította, hogy a felszámoló korábban elismerte, hogy neki nincs tartozása az adós felé, és ezt igazolta; kérte ennek alapján a felszámoló eltiltását attól, hogy vele szemben e tartozás miatt igényt érvényesítsen. Az ítéltábla egyetértett az elsőfokú bíróság a kifogást azzal az indokkal elutasító döntésével, hogy a felszámoló intézkedésnek minősített

¹¹ Szegedi Ítéltábla Fpkf.I.30.282/2004. számú ügy – közzétéve: BDT 2006.1386

„nyilatkozata” tekintetében a kifogást tevő nem sérelmet szenvedett fél, ezért nem jogosult azzal szemben kifogás előterjesztésére. Rámutatott arra, hogy a Csódtv. 48. § (1) bekezdése a felszámoló kötelezettségévé teszi az adós követeléseinek behajtását, igénye érvényesítését és vagyona értékesítését. A kialakult bírósági gyakorlat alapján e jogszabályi kötelezettsége teljesítése körében a felszámolót kizárólagos döntési jogkör illeti meg, és annak sincs akadálya, hogy a felszámolási eljárás során „utólagosan tegyen vitássá” egy korábban elismertként nyilvántartásba vett követelést, illetve módosítsa az adóst megillető követelés összegét. A felszámolónak az a közlése, amelyben nem ismerte el a kifogást tevő által csatolt okiratok tartalma alapján az adósi követelés megszűnését, azonban nem támadható kifogással. A bírósági gyakorlat a zárómérlegben feltüntetett, be nem hajtott követelés kötelezettje vonatkozásában ugyan a záró végzés ellen előterjesztett fellebbezést nem zárja ki, azonban a követelés fennállásának vizsgálatára nem kerülhet sor (Pécsi Ítéltábla Pkf.IV.45.266/2016/2., Szegedi Ítéltábla Fpkf.III.30.382/2016/2.). A Csódtv. 52. § (5) bekezdése ugyanis arra is lehetőséget ad, hogy az adós be nem hajtott követelésének a felosztásáról határozzon a bíróság a vagyonfelosztási javaslat alapján. Ez a határozat azonban nem jelenti annak a ténybeli megállapítását vagy elismerését, hogy az adósnak a megjelölt összegű követelése kétséget kizáróan fennáll, ez csupán a hitelezők részére arra teremt jogalapot, hogy e követelés érvényesítése érdekében felleljenek, pert indítsanak. A felszámolónak egy követelés fennállása tekintetében tett nyilatkozata nem tartozik a Csódtv. 51. § (1) bekezdésében meghatározott kifogással támadható felszámolói intézkedések körébe, a peres eljárás helyett az adós követelésének jogszerűsége a kifogásolási eljárásban nem vizsgálható.¹²

Ha a felszámoló cselekményével okozott *sérelem kiküszöbölése más eljárási eszközökre tartozik*, a kifogás előterjesztésének nincs helye. Elvi eseti döntés mondta ki, hogy a közbenső mérleggel szemben nincs helye kifogásnak, a bíróság a hitelezőnek a közbenső mérleggel kapcsolatos észrevételét a közbenső mérleg jóváhagyása körében bírálja el; ennek az indoka, hogy a Csódtv. 50. §-ának (6) bekezdése szabályozza, amely szerint a bíróságnak a felszámoló által benyújtott közbenső mérleg tárgyában kellett határoznia. A törvényhely (5) bekezdése értelmében a felszámolónak a közbenső mérleget a hitelezőknek – választmány alakítása esetén a választmánynak is – meg kell küldenie azzal, hogy arra 15 napon belül észrevételt tehetnek, és ezt követően kell a hitelezők véleményét is csatolva, jóváhagyás végett bemutatnia a bíróságnak. A jogszabály szövegéből tehát egyértelműen következik, hogy kifogás benyújtásának a közbenső mérleggel szemben nincs helye.¹³

12 Debreceni Ítéltábla Fpkhf.IV.30.353/2017/2. – közzétéve: BDT 2017. 3783.

13 EBH 2004. 1133.

4. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSÉRE JOGOSULTAK

Számos esetben kellett a jogalkalmazásnak vizsgálnia azt, hogy *ki jogosult a kifogás előterjesztésére*. A jogszabály szövege ugyan határozottan jelöli meg a jogosultak személyét a sérelmet szenvedett félben, a hitelezői választmányban, a hitelezői képviselőben, valamint az adós nevében az adós gazdálkodó szervezet alapítói (tagsági) jogait gyakorló legfőbb szervezetben, azonban több jogvitában kellett már állást foglalni a jogosulti kör értelmezésében. Számos esetben előfordul, hogy értékelhető jogi érdekeltég hiányában kéri arra nem jogosult személy a felszámoló intézkedésével, mulasztásával kapcsolatos jogorvoslatot. A leggyakoribb ezek közül az egyik hitelezőnek a másik hitelező igényével kapcsolatos, valamint az adós tagjának a tulajdonosi jogainak megóvása érdekében benyújtott kifogása.

A Debreceni Ítéltábla a kifogásra jogosultak személyével kapcsolatos egyik végzése kifejtette: *az egyik hitelező a másik hitelező igényének nyilvántartásba vétele, illetve besorolása miatt kifogással csak akkor élhet, ha sérelmet szenvedett félnek minősíthető, azaz az érdekelt hitelező besorolása befolyásolja saját igényének kielégítését. Az ügyben – miután a felszámoló írásbeli tájékoztatásában közölte, hogy nyilvános pályázat útján történő értékesítés eredménytelensége folytán a vagyont a Csódtv. 49/A. § (5) bekezdésében foglaltak szerint kívánja értékesíteni, és meghatározta, hogy amennyiben több biztosított követeléssel rendelkező hitelező is vételi ajánlatot tenne, úgy az ajánlatok elfogadására milyen sorrend alapján kerül sor – a 2. helyre besorolt kifogással élő hitelező a felszámoló intézkedése ellen benyújtott kifogásában kérte az 5. helyre besorolt érdekelt hitelező besorolására vonatkozó felszámolói intézkedés megsemmisítését, és a felszámoló arra kötelezését, hogy a hitelező által bejelentett hitelezői igényt a Csódtv. 57. § (1) bekezdés h) pontja szerint sorolja be. Az elsőfokú bíróság végzésével a felszámolónak a hitelezői igénybesorolását az érdekelt hitelező vonatkozásában megsemmisítette, és új intézkedésként a hitelezői igény ismételt besorolását írta elő. A másodfokú bíróság azonban nem osztotta az elsőfokú végzés értelmezését. Hangsúlyozta, hogy a felszámolói intézkedés ellen a sérelmet szenvedett fél élhet kifogással, a kifogás alapja pedig az, hogy a felszámoló intézkedése befolyásolja a saját igényének kielégítését. A kifogással élő hitelező ügybeli legitimációjának vizsgálatánál általános jelleggel megállapítható, hogy „a” kategóriás hitelező hitelezői igényének besorolását „a” kategóriás hitelezői igénnyel rendelkező érdekelt abban az esetben sérelmezheti, amennyiben követelése nem korábbi esedékességű, kedvezőtlenebb kielégítési kategóriába tartozó hitelező pedig abban az esetben, amennyiben eltérő besorolás esetén saját hitelezői igénye kielégíthető. A későbbi kielégítési kategóriába tartozó hitelezői igények esetében is ez állapítható meg. A Csódtv. 49/D. §-a szerinti kategóriába, illetve „b”*

kategóriába sorolt hitelezők tekintetében és az adott eljárásban is – az érdekelt hitelező fellebbezési érvelésével egyezően – az állapítható meg, hogy a kifogással élő hitelező a kielégítési sorrendben mögötte álló hitelező követelésének besorolását támadja, így a Csódtv. 51. § (1) bekezdése alapján sérelmet szenvedett félnek nem minősíthető, hiszen az érdekelt hitelező besorolása nem befolyásolja saját igényének kielégítését. Az ítéletábra a keresetösségi jog megítélésénél figyelemmel volt arra is, miszerint a Csódtv. 51. § (3) bekezdése meghatározza azt, hogy ha a kifogást alaposnak találja a bíróság, úgy milyen intézkedést tehet. Amennyiben a sérelmes intézkedés megsemmisítése a kifogással élő hitelezőnek az eljárásban elfoglalt helyzetét nem érinti, úgy a felszámolói intézkedés megsemmisítésére sem kerülhet sor, arra pedig – a bíróság döntési alternatívájára figyelemmel – nem kerülhet sor, hogy a bíróság kizárólag megállapító rendelkezést hozzon, azaz abban foglaljon csak állást, hogy a felszámolói intézkedés jogszabálysértő-e. A fentiek alapján az ítéletábra azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság tévesen foglalt állást a kifogással élő hitelező ügybeli legitimációjáról, ezért tévesen vizsgálta azt, hogy a kifogással élő hitelező a támadott felszámolói intézkedést miért tartja jogszabálysértőnek. Erre figyelemmel az ítéletábra az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatta, és a kifogást keresetösségi jog hiányában elutasította.¹⁴

Az adós tagjának jogosultságával kapcsolatban több iránymutató döntés is állást foglalt.

A Fővárosi Ítéletábra egyik végzése úgy találta, hogy a felszámolási eljárásban *az adós tagja* által ebben a minőségben benyújtott kifogást *alanyi jogosultság hiányában* el kell utasítani. Ez esetben a kifogásban előadottakat érdemben szükségtelen vizsgálni. A Csódtv. preambuluma szerint ugyanis a felszámolási eljárás célja a fizetésektelen gazdálkodó szervezeteknek csődeljárás útján történő újjászervezése, ha pedig ez nem lehetséges, felszámolás útján való megszüntetése, valamint a fizetőképes, de tevékenységüket megszüntető gazdálkodó szervezetek végelszámolásának szabályozása és a hitelezői érdekek védelme. A törvény 1. § (3) bekezdése értelmében a felszámolási eljárás célja, hogy a fizetésektelen adós jogutód nélküli megszüntetése során a hitelezők e törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek. A gazdálkodó szervezetek tehát a vagyonukkal elsősorban a hitelezőkkel szemben felelősek. Ennek a felelősségnek az érvényesítését szolgálja a felszámolási eljárás, amelynek célja a Csódtv.-ben meghatározott szabályok szerint a hitelezők kielégítése. A felszámolás tehát a hitelezők érdekében folyik és nem az adós tagjainak érdekében. Az ügyben a kifogás tartalmából az volt megállapítható, hogy a kérelmező a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vagyonából őt megillető

¹⁴ Debreceni Ítéletábra Fpkhf.III.30.549/2014/2. – közzétéve: BDT 2014. 3221.

hányadra tart igényt, tulajdonosi érdekeinek a megóvása céljából nyújtotta be a kifogását. Mivel pedig a Csődtv. 34. § (1) bekezdése értelmében a felszámolás kezdő időpontjában megszűnnek a tulajdonosnak a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos külön jogszabályokban meghatározott jogai, köztük a gazdálkodás eredményéből való részesedéshez fűződő jog is, tehát a kifogással élő által érvényesített jog (az adós gazdálkodásából való részesedés joga) a kifogással élő a felszámolás alatt a törvény kifejezett rendelkezése folytán már nem illeti meg, nincs olyan jogi érdek, amelyre tekintettel a kifogás benyújtásának joga megilletné. A felszámolásban a Csődtv. 61. § (1) bekezdése alapján a gazdálkodó szervezet tagjának vagyoni igénye a társasággal szemben csak a felszámolás befejezése, a zárómérleg, a zárójelentés és a vagyonfelosztási javaslat elfogadása után keletkezik, illetve keletkezhet. A jogi érdek pedig csak létező jogi érdek lehet, bizonytalan jövőbeni esemény bekövetkezésétől függő jogi érdek figyelembevételére nincs lehetőség. Mindezekre figyelemmel az a következtetés vonható le, hogy az adós résztulajdonosa a felszámoló intézkedésével kapcsolatos kifogás előterjesztésére alanyi jogosultsággal nem rendelkezik.¹⁵

Ugyanerre a következtetésre jutott a Pécsi Ítéltábla *végzése is, amely szerint az adós tagja közvetlen jogi érdek hiányában* kifogás előterjesztésére nem jogosult. Az eljárásban a II. rendű kifogásoló a felszámoló mulasztására hivatkozó kifogása tartalma szerint a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vagyonából őt megillető hányadra tartott igényt, és tulajdonosi érdekeinek megóvása céljából nyújtotta be kifogását. A jogerős végzés – nem osztva az elsőfokú bíróság azon jogi álláspontját, amely szerint a II. rendű kifogásoló a hitelezők kielégítése után fennmaradt vagyon kiadásához fűződő jogos érdekére tekintettel a Csődtv. 6. § (4) bekezdése szerint félnek minősül – rámutatott: A Csődtv. 51. § (1) bekezdése értelmében kifogás előterjesztésére a sérelmet szenvedett fél jogosult. A fél fogalmának az egyértelmű meghatározása folytán abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy mint harmadik személy a Csődtv. 6. § (4) bekezdése szerinti sérelmet szenvedett félnek minősül-e, a felszámoló mulasztása, tevékenysége jogát vagy jogos érdekét érinti-e. Az érdekeltség nyilvánvalóan csak valamilyen jogi érdekeltség lehet, az eljárásnak kihatással kell lennie a fél jogi helyzetére, általa jogokat szerezhet, kötelezettség alól szabadulhat, illetőleg jogvédelmet nyerhet. A vitában érdekelt fél kifejezés az igénnyel fellépő és az eljárás tárgya közötti anyagi jogi kapcsolatra utal, a fél az érvényesített jognak közvetlen jogosultja, anyagi jogi érdekeltsége, jogai veszélyeztetettsége, vagy sérelme folytán fennáll. Az adós üzletrész tulajdonosa részéről azonban nem áll fenn olyan közvetlen jogi érdek, amelynek alapján a kifogás előterjesztésére jogosult volna: a Csődtv. 34. § (1) bekezdése értelmében

¹⁵ Fővárosi Ítéltábla 12.Fpkf.44.295/2008/2. – közzétéve: BDT 2009.2031.

a felszámolás kezdő időpontjában megszűnnek a tulajdonosnak a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos külön jogszabályban meghatározott jogai. Mivel tehát a kifogással élő által érvényesített jog (az adós gazdálkodásából való részesedés joga) a kifogással élő a felszámolás alatt a Csődtv. kifejezett rendelkezése folytán már nem illeti meg, nincs olyan jogi érdek, amelyre tekintettel a kifogás benyújtásának joga megilletné. A kifogásoló ezért – anyagi jogi érdekeltség hiányában – nem sérelmet szenvedett fél, az általa előterjesztett kifogást ez okból kellett elutasítani, szükségtelen volt a kifogás további vizsgálata.¹⁶

Ugyancsak az érdekeltség hiánya miatt érdemes röviden felhívni, amely szerint elvi eseti döntés mondta ki, hogy az adós valamely vagyontárgyát megvásárolni kívánó személy vagy cég nem tekinthető kifogás előterjesztésére jogosultnak, mert közte és az adós gazdálkodó szervezet között értékelhető jogi kapcsolat nincs.¹⁷

5. A KIFOGÁSSAL ÉRINTETT HITELEZŐ JOGÁLLÁSA

A kifogás egyik sajátossága, hogy az eljárásban a kifogást tevő formálisan a felszámoló intézkedéseit sérelmezi, azonban az intézkedések gyakran másokra is közvetlen kihatással vannak. Ennek leggyakoribb esete, amikor az egyik hitelező támadja a felszámolónak a hitelezők besorolását végző cselekményét, amely értelemszerűen a többi hitelezőre is jogkövetkezményt eredményez. Abban következetes a bírói gyakorlat, hogy az egyik hitelező a másik hitelező igényének nyilvántartásba vétele, illetve besorolása miatt – a törvényben írt határidőn belül – kifogással élhet, de ez csak akkor lehet eredményes, ha a felszámoló nyilvánvalóan jogszabálysértéssel fogadta be és sorolta be a bejelentett hitelezői igényt.¹⁸ Mivel a kifogást nem az ellen a hitelező ellen terjesztik elő, akinek az igényét, a besorolását nem fogadják el, de a felszámolói intézkedés jogszerűségének vagy jogellenességének a megállapítása annak a jogait és kötelezettségeit érinti, ezért állást kellett foglalni abban, hogy a kifogással érintett eljárásban milyen pozícióban vesz részt az a hitelező, akinek a besorolását támadják.

Kezdetben a bírói gyakorlat annak a hitelezőnek, akinek a besorolását a kifogást tevő sérelmezi, a beavatkozási jogállását – figyelemmel a Csődtv. a beavatkozást a kifogással indult eljárásban kifejezetten megengedő 6. §-a (3) bekezdésének bb) pontjára – fogadta el. Ennek az oka az volt, hogy a beavatkozás lényege az eljárás eldöntéséhez fűződő jogi érdek – amely az érintett hitelező esetében egyértelmű, hiszen az igény nyilvántartásba vétele értelemszerűen érinti a többi hitelező kielégítését. Ezzel kapcsolatban általános jelleggel fejtette ki a Kúria a Gfv.

¹⁶ Pécsi Ítéletábla Fpkhf.IV.40.289/2014/2. számú – közzétéve: BDT 2015. 3275.

¹⁷ EBH 2001. 550.

¹⁸ EBH 2010. 2154.

VII.30.024/2013/10. számú végzésében, hogy a bíróságnak a kifogás kézhezvétele után haladéktalanul meg kell küldenie azt nemcsak a felszámolónak, hanem annak a hitelezőnek is, akinek a nyilvántartásba vett igényével kapcsolatban nyújtották be a kifogást, és tájékoztatni kell ezt a hitelezőt a beavatkozás lehetőségéről; a beavatkozás megengedéséről pedig külön végzéssel kell dönten.

Az érintett hitelező beavatkozási jogállása ellen azonban számos ellenérvet fejtett ki tanulmányában Vuleta Csaba. Ezek közül a legfontosabb, hogy annak ellenére, amely szerint a hitelezői besorolás helyességének a kifogás alapján történő eldöntése értelemszerűen valamennyi hitelezőre kihat, a félazonosság hiányában nem keletkezik anyagi jogerőhatás, tehát nem kizárható más hitelező által előterjeszhető azonos tárgyú kifogás, amely szükségtelenül növeli a perek számát. Ezen túl előfordulhat, hogy a felszámoló nem ellenzi a kifogásban foglaltak teljesítését, ilyenkor pedig az azonos érdekű fél pernyertességéhez fűződő jogi érdek feltétele miatt fogalmilag kizárt, hogy beavatkozásra kerüljön sor, amely érdeksérelmet okozhat. Ezzel szemben indokolt az egységes pertársaság szabályait alapul venni, mivel a jogvita csak az érdekeltek együttes részvételével bírálható el, akiknek a jogviszonyában a függőség elve érvényesül.¹⁹ Ezt a jogi értelmezést fogadta el a Győri Ítéltábla Polgári Kollégiumának 2/2005. (XI.11.) számú kollégiumi véleménye, amely V. pontjában arról foglalt állást, hogy a kifogás elbírálásakor az eljárásban félként kell kezelni azt a hitelezőt, akinek a nyilvántartásba vett igényéről a bíróság dönt. Ehhez igazodóan foglalt állást a Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. május 18.-19. napi Országos Tanácskozása úgy, hogy ha a kifogást egy hitelező követelésének nyilvántartásba vételével, besorolásával kapcsolatban terjesztették elő, a kifogást előterjesztőnek a kifogás alapján indult eljárásokban a fizetéseképtelenségi szakértőn (aki a felszámolási eljárásban a felszámoló, a csődeljárásban a vagyonfelügyelő) kívül kifogással érintett hitelezőként meg kell jelölnie és az eljárásba kell vonnia azt a hitelezőt is, akinek a követelése nyilvántartásba vétele, annak besorolása miatt a fizetéseképtelenségi szakértő intézkedését sérelmezi. Ha a kifogást előterjesztő felhívás ellenére nem tesz eleget a kifogással érintett hitelező eljárásba való bevonásának, akkor a kifogást érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. A fizetéseképtelenségi szakértő és a kifogással érintett hitelező egységes pertársaknak minősülnek, az eljárásban tett nyilatkozataikat ennek megfelelően kell megítélni.

¹⁹ Vuleta Csaba: *A csődhitelező eljárásjogi helyzetéről, ha igényének besorolását más hitelező vagy az adós kifogással támadta*, In: *Tanulmányok a bírói joggyakorlatból. Különszám a Fővárosi Ítéltábla megalakulásának 10. évfordulójára*, Budapest 2013. 75.

6. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSÉNEK HATÁRIDEJE

Az egyik legnagyobb jelentőségű eljárási kérdés a *kifogás előterjesztésének határideje*. A 2017. évi XLIX. törvény 26. §-a (1) bekezdésének a még egyébként a különlegesen gyors elbírálást igénylő felszámolási eljárásokban is indokolatlanul rövid korábbi 8 napos határidőt felemelő módosítása folytán a 2017. július 1. napjától hatályos normaszöveg ebben az esetben is határozott: a kifogást a felszámolást elrendelő bíróságnál *a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül* kell előterjeszteni. Mégis többször kellett a bíróságoknak ebben a vonatkozásban is a rendelkezés nyelvtani, logikai, rendszertani értelmezését elvégezniük.

Kisebb bizonytalanság volt korábban megfigyelhető a jogalkalmazásban arra nézve, hogy a kifogás előterjesztésére meghatározott határidő *eljárásjogi határidő*, amelyből következően a késedelem igazolási kérelemmel kimenthető; *vagy* pedig *anyagi jogi*, elévülési jellegű, amely alapján az elkészettség következménye csak eredményes elévülési kifogás esetén vehető figyelembe. Az egységes jogalkalmazás érdekében a *Kúria a 2/2015. számú Polgári jogegységi határozatában* iránymutatóan rendezte a kérdést, amikor kimondta, hogy a felszámoló jogszabálysértő intézkedése, illetve mulasztása elleni kifogás előterjesztésére megengedett határidő *eljárásjogi határidő, amelynek elmulasztása igazolási kérelemmel kimenthető*. A határozat indokolása részletesen foglalkozott az anyagi jogi és eljárásjogi határidők szabályozásával, és Magyarország Alaptörvénye 28. cikkének a felhívásával, amely szerint a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét azok céljával összhangban kell értelmezniük, a kérdést a jogintézménynek a jogrendszerben elhelyezkedése és célja alapján oldotta meg. Ha e határidőt ugyanis anyagi jogi határidőnek kellene tekinteni, amely esetében a határidő elmulasztása miatt nincs helye igazolási kérelem előterjesztésének, a határidő elmulasztása esetén az elévülés nyugvására és megszakadására vonatkozó szabályozás lenne irányadó. Ebből következően a határidő elévülését a bíróság hivatalból nem állapíthatná meg, és csak az ellenérdekű fél elévülési kifogása alapján lehetne a határidő elmulasztásának tényét vizsgálni. Ez a jogi megoldás olyan hosszú ideig fennálló kimentési lehetőséget biztosítana a határidő elmulasztása miatt, amely nyilvánvalóan nem egyeztethető össze a csőd- és a felszámolási eljárásban benyújtható kifogás jogintézményének rendeltetésével és céljával. A felszámolási eljárás elhúzódása súlyos sérelmet jelent a hitelezőknek és általában nem szolgálja az adós érdekeit sem. Az eljárás nemperes jellegével, a szabályozás logikai rendjével nem egyeztethető össze a határidőnek az az értelmezése, amely a kifogás előterjesztője számára a kifejezetten rövid törvényi határidő elmulasztása esetén, akadályoztatásra hivatkozással, annál jóval hosszabb kimentési határidőt biztosít. Erre és a már kifejtettekre tekintettel a *kifogás előterjesztésére*

nyitva álló határidő csak eljárásjogi határidőnek minősülhet, amelyre vonatkozóan a polgári perrendtartás szabályai megfelelően alkalmazandók; tehát a kifogás előterjesztésére vonatkozó eljárásjogi határidőt elmulasztó fél igazolási kérelemmel élhet, és irányadók a határidők számítására vonatkozó perrendi rendelkezések is.

A *tudomásszerzés* értelmezése a szubjektív eljárás határidőket is meghatározó rendelkezések (így igazolási kérelem, kézbesítési kifogás, perújítási kérelem előterjesztésének kettős: a tudomásszerzésre alapított szubjektív és ettől függetlenül előírt végső objektív határideje) gyakorlata során jelentős múlttal rendelkezik, amely jogfejlesztő eredményét a kifogás elintézésének jogalkalmazási kérdései során is figyelembe kell venni.

Ide kapcsolódóan érdemes elemzés tárgyává tenni a Debreceni Ítéletábla irányadó végzését, amely kimondta: a kifogás előterjesztésére nyitva álló, a Csödtv. 51. § (1) bekezdése szerinti határidő a felszámoló *végleges álláspontjának közlésétől* kezdődik. A még az akkor hatályos rendelkezések szerint a kifogás előterjesztésére 8 napos határidőt engedő törvényi szabályozás hatálya alatti ügyben a felszámoló és a kifogást tevő között az adósi követelés fennállása tárgyában vita alakult ki, amely során a felszámoló fizetési felszólítására a kifogást tevő kérte a hivatkozása szerint korábban téves kifizetése folytán az elismert tartozása összegével csökkentett különbözeti összeg részére visszautalását. A felszámoló azonban a beszámítás lehetőségét nem fogadta el, és ismételten felhívta a kifogást tevőt a korábban már közölt számlatartozások megfizetésére. A kifogást tevő a különbözeti összeg részére visszafizetésére irányuló felhívását a 2016. november 17-én kézbesített felszólító levelében is megismételte azzal, hogy ha a felszámoló a levél kézhezvételét követő 8 naptári napon belül nem intézkedik a kért összeg visszautalásáról, akkor a mulasztása miatt kifogást fog előterjeszteni az illetékes bíróság előtt. A felszámoló sem az írásbeli, sem az ezt követő 2016. december 12-i, telefonon történt felszólításra nem válaszolt. A kifogást tevő 2016. december 20. napján terjesztette elő a szerinte tévesen átutalt összeg visszautalására irányuló kifogását, és a kifogás előterjesztésére nyitva álló határidő kezdő időpontjaként 2016. december 13. napját jelölte meg, mivel az utolsó, a felszámoló részére egynapos intézkedési határidőt megszabó telefonbeszélgetés állítása szerint 2016. december 12-én történt. Az ítéletábla egyetértett az elsőfokú bíróságnak a kifogást mint elkésettet, érdemi vizsgálat nélkül elutasító döntésével. Kiemelte, hogy a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a felek között igazoltan folyamatban volt egyeztetés során mely időpontban állapítható meg az, hogy a felszámoló közölte a *végleges álláspontját*. A kifogást tevő 2016. november 17-én kézbesített felszólító levelében előadta, hogy ha a felszámoló a levél kézhezvételét követő 8 naptári napon belül nem intézkedik

a kért összeg visszautalásáról, akkor a mulasztása miatt kifogást fog előterjeszteni az illetékes bíróság előtt. A 8 napos teljesítési határidő 2016. november 25. napján eredménytelenül eltelt. Ettől az időponttól számított 8 nap állt a kifogást tevő rendelkezésére a kifogás előterjesztésére, ami alapján – a munkaszüneti napokra is figyelemmel – 2016. december 5-ig terjeszthette volna elő határidőben a kifogást. Az ezt követő telefonbeszélgetésnek azért nem volt jelentősége, mert a levelezésből már megismerhető volt a felszámoló álláspontja, amely szerint nem intézkedik a kért összeg visszautalásáról. Mivel a kifogás határidőben történő előterjesztésére nyitva álló törvényi határidő eltelt, az elsőfokú bíróság érdemben helyesen állapította meg a kifogás elkésztését, és erre tekintettel utasította el érdemi vizsgálat nélkül a kifogást.²⁰

A bírói gyakorlat abban is egyértelmű, hogy *az engedményes hitelezőt a kifogásolás joga csak az engedményező hitelezővel azonos határidőben* illeti meg. Ezzel kapcsolatos okfejtést tartalmaz a Debreceni Ítéltábla következő végzése is. Az ügyben a hitelező jogutódja – tekintettel arra, hogy a követelés eredeti jogosultja a 2007. február 1-jén megkötött engedményezési szerződéssel a követelését engedményezte egy olyan cégre, amely utóbbi cég pedig azt a 2007. március 1-jén megkötött újabb engedményezési szerződéssel rá engedményezte – az elsőfokú bírósághoz 2008. július 18-án érkezett beadványában kifogást terjesztett elő, amelyben a felszámolónak a zálogjoggal terhelt vagyontárgyak értékesítésével felmerült költségekre vonatkozó elszámolását sérelmezte; állította, hogy a felszámoló által a jogelődje számára elkészített és 2006. július 21-én megküldött költségelszámolás nem felelt meg a jogszabály előírásainak. A jogerős végzés rámutatott: a kifogásnak a zálogjoggal terhelt vagyontárgyak értékesítésével felmerült költségek elszámolását sérelmező részét elkésztés miatt el kellett utasítani azért, mert az engedményes hitelezőt a kifogásolás joga csak az engedményező hitelezővel azonos határidőben illette meg, amely határidő azonban a jelen esetben már többszörösen eltelt. A hitelező kifogásának tárgya egy olyan konkrét felszámolói intézkedés (elszámolás) volt, amelyről a hitelező jogelődje már nem vitásan tudomást szerzett 2006. július 21-én. A tudomást szerzéstől számított határidőn belül azonban a felszámoló intézkedése ellen a hitelező jogelődje kifogást nem terjesztett elő a felszámolási eljárást lefolytató bíróságon. A jogelőd hitelezőnek ez az eljárása (mulasztása) pedig azzal a következménnyel járt, hogy már a jogutód hitelező sem kifogásolhatta a felszámolónak a költségelszámolással kapcsolatos intézkedését eredményesen, mivel a jogutódlással a jogutód számára a kifogásolás joga nem élel fel.²¹

20 Debreceni Ítéltábla Fpkf.III.30.328/2017/2. – közzétéve: BDT 2017. 3782.

21 Debreceni Ítéltábla Fpkf.IV.30.346/2010/2. – közzétéve: BDT 2012. 2625.

7. A KIFOGÁS ELŐTERJESZTÉSE ELEKTRONIKUS ÚTON

Az *elektronikus kapcsolattartás* bevezetésére tekintettel szükséges volt a jogalkalmazásnak a kifogás előterjesztésének a módja és annak hatálya tekintetében – és ehhez kapcsolóan az eljárás megindulását érintően – is állást foglalnia.

A Fővárosi Ítéltábla ilyen tárgyú *végzése kimondta: a* Pp. jogi képviselővel eljáró fél számára a keresetlevél, az egyéb beadványok és az okirati bizonyítékok elektronikus úton történő benyújtásának kötelezettségét előíró rendelkezései csak azokra az újonnan indult, önálló peres és nemperes eljárásokra vonatkoznak, amelyek megindítására irányuló keresetlevelet vagy kérelmet a jogi képviselővel rendelkező fél 2016. július 1-jén vagy azt követően terjesztette elő a bíróságon. Emiatt a fenti szabály a 2016. július 1-jét megelőzően indult felszámolási eljárásban benyújtott kifogásra nem alkalmazható. Az adott esetben a felszámolási eljárás még 2016. július 1-jét megelőzően indult, de abban a kifogás előterjesztésére már 2016. július 1-jét követően került sor. Indokolásában előrebocsátotta, hogy álláspontja szerint a kifogási eljárás nem tekinthető olyan elkülönült, teljesen önálló, új bírósági (nemperes) eljárásnak, melynek megindítására az 1952-es Pp. a 2016. július 1-jét követő időszakban (ideértve a július 1-jén érkezett eljárást megindító kérelmeket is) a jogi képviselővel eljáró fél részére csak elektronikus úton biztosít lehetőséget. A Csödtv. 51. §-ában szabályozott kifogás jogintézménye célját és tartalmát tekintve *a felszámolási eljáráson belül igénybe vehető jogvédelmi eszköz*. A kifogás előterjesztésével a kifogásoló fél nem a felszámolástól, mint alapeljárástól teljesen független eljárást indít, hiszen felszámolás folyamatban léte, felszámoló kijelölése, annak felszámolás során megvalósított intézkedése vagy mulasztása nélkül a felszámolóval szemben kifogás előterjesztésére sem kerülhet sor. Az 1952-es Pp.-nek a kötelező elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó rendelkezései csak azokra az újonnan indult, önálló peres és nemperes eljárásokra vonatkoznak, melyek megindítására irányuló keresetlevelet vagy kérelmet a jogi képviselővel rendelkező fél 2016. július 1-jén vagy azt követően terjesztett a bíróság elé. A fenti időpont előtt indult eljárásokra ezek a rendelkezések nem alkalmazhatóak. A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (Büsz.) 24. § (1) bekezdése külön ügycsoportként jelöli meg a vitatott hitelezői igényeket és kifogásokat, e vonatkozásban azonban az ügyviteli szabály módosításának indoka a felszámoláson belüli eljárások és a bírósági iratok megfelelő kezelhetősége volt.²²

²² Fővárosi Ítéltábla 11.Fpkf.45.435/2016/3. – közzétéve: BDT 2017. 3671.

8. A KIFOGÁS ELLENI FELLEBBEZÉS ELINTÉZÉSE

A kifogás tárgyában hozott elsőfokú végzéssel szemben az érdekeltek igen gyakran veszik igénybe a *fellebbezés, mint rendes jogorvoslat* eszközét. Merültek fel eljárás tárgyú gyakorlati kérdések a fellebbezés alapján indult másodfokú eljárás lefolytatása vonatkozásában is.

A Debreceni Ítéltábla végzése elvi értelemben fogalmazta meg, hogy a felszámolási, illetve a kifogásolási eljárás során is érvényesül a másodfokú eljárásban a *keresetváltoztatás tilalma*. Az ügy tárgyát képező kifogásban a kifogással élő hitelező azt kérte, hogy annak okán, amely szerint a felszámoló közel négy év alatt egyszer sem hirdette meg az adós tulajdonát képező ingatlant, és azt nem értékesítette, a törvényszék a Csődtv. 27/A. § (7) bekezdése szerinti eljárást folytassa le, azaz a felszámolót mentse fel, új felszámolót jelöljön ki, akinek további feladata a Csődtv. 48. § (1) bekezdése szerint a vagyon értékesítése legyen. Az elsőfokú bíróság végzésével a kifogást elutasította, mert álláspontja szerint a kifogással élő hitelező által előadott felszámolói mulasztás nem tekinthető sem súlyosnak, sem ismétlődőnek, amely alapot adhatna a Csődtv. 27/A. § (7) bekezdése szerint a felszámoló felmentéséhez. A végzés elleni fellebbezésben a kifogással élő hitelező elsődlegesen annak megváltoztatását, a felszámoló felmentését, új felszámoló kijelölését kérte; másodlagosan kérte a felszámolónak az ingatlan értékesítésének megkezdésére kötelezését. Az ítéltábla elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a kifogással élő hitelező fellebbezési kérelme „tiltott keresetváltoztatást” tartalmaz-e. Az ítéltábla megállapította, hogy a kifogással élő hitelező kifejezetten a felszámoló felmentése iránti kérelmet – kifogást – terjesztett elő, arra alapítottan, hogy a felszámoló közel négy év alatt egyszer sem hirdette meg a vagyontárgyat, és nem értékesítette. Olyan kérelmet azonban nem terjesztett elő, hogy a törvényszék a felszámolót az ingatlan értékesítésének megkezdésére kötelezze. A Csődtv. 6. § (3) bekezdése szerint alkalmazandó, az eljárás időszakában hatályos 1952-es Pp. 247. § (1) bekezdése szerint a másodfokú eljárásban a keresetet megváltoztatni nem lehet. Az 1952-es Pp. 146. § (5) bekezdés a) pontja szerint nem keresetváltoztatás az, ha a felperes a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül annak megalapozására újabb tényeket hoz fel, vagy a felhozottakat kiigazítja. A kifogással élő hitelező a fellebbezésében új tényállítást nem tett, azonban az eredetileg kizárólag a felszámoló felmentésére irányuló kifogását annyiban megváltoztatta, hogy másodlagosan a Csődtv. 51. § (3) bekezdése alapján kérte a felszámolót új intézkedésként arra kötelezni, hogy az ingatlan értékesítését kezdje meg. Ez a kérelem azonban a keresetváltoztatási tilalomba ütközik, ezért az ítéltábla a kifogással élő hitelező másodlagos fellebbezési kérelmét érdemben nem vizsgálhatta. A döntés a Pp. hatálya

alatt – annak 373. §-ának (1) bekezdése szerinti tilalma folytán – is irányadó azzal a kiterjesztéssel, hogy az új perrend szerint mind a tény, mind a jog, mind a kérelem megváltoztatása a másodfokú eljárásban tiltott keresetváltoztatásnak minősül.²³

9. A KIFOGÁST ELBÍRÁLÓ BÍRÓSÁGI DÖNTÉS VÉGREHAJTÁSA

Rendkívüli jelentőséggel bír annak a vizsgálata, *hogyan kell végrehajtani* a kifogást elbíráló bírósági döntést. A törvény ugyanis speciális szabályokat határoz meg, amelyek értelmében ha a felszámoló a kifogásnak helyt adó jogerős bírói végzésnek nem tesz eleget, a bíróság új felszámolót rendel ki, és kötelezheti a felszámolót az ezzel járó költségek viselésére, valamint a díját csökkentheti.

A kifogásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy annak alapján a sérelmezett intézkedést, mulasztást a bíróság orvosolni tudja. Az egyik iránymutató elvi eseti döntés ebből kiindulva foglalt állást úgy, hogy a felszámolónak az adós vagyontárgyai értékesítésére vonatkozó intézkedése kifogással támadható, de csak addig, ameddig a bíróság a Csódtv. 51. §-ának (3) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményeket alkalmazhatja. E jogkövetkezmények alkalmazására azonban csak addig van lehetőség, amíg a felszámoló az értékesítés eredményeként a szerződést meg nem köti.²⁴

Hasonló következtetésekre jut a Pécsi Ítéltábla következő *végzése, amely iránymutatóan foglalt állást arról, hogy ha* a kifogás által támadott intézkedés az, hogy a felszámoló elismert hitelezői igényt fizetett ki az adós vagyonából, és objektív okok miatt nincs lehetőség arra, hogy a kifogás megalapozottsága esetén a felszámolót az adós vagyonából történő kifizetésre kötelező intézkedés végrehajtásra kerülhessen, akkor a kifogást el kell utasítani.²⁵

A végrehajtással kapcsolatban általános iránymutatást tartalmaz a Fővárosi Ítéltábla egyik *végzése, amely szerint ha* a felszámoló a kifogásnak helyt adó jogerős bírói végzésnek nem tesz eleget, a határozat kikényszerítése *nem a Vht. szerinti bírósági végrehajtás útján, hanem a Csódtv. 51. § (5) bekezdése szerinti eljárásban történhet meg.* Az ügy alapjául szolgáló, a kifogásnak helyt adó jogerős végzés kötelezte a felszámolót, hogy a hitelező követelését vegye nyilvántartásba, azt vizsgálja felül, az érdekelttel egyeztessen, és ha az igényt vitathatónak minősíti, elbírálás végett haladéktalanul terjessze a felszámolást elrendelő bíróság elé. Ezt követően a hitelező végrehajtási lap kiállítása iránti kérelmet terjesztett elő, a kifogást elbíráló határozat alapján, meghatározott cselekmény végrehajtására. A bíróság a végrehajtási lap

23 Debreceni Ítéltábla Fpkhf. III. 30 809/2014/4. – közzétéve: BDT 2015. 3304.

24 EBH 2001. 450

25 Pécsi Ítéltábla Fpkhf.IV.45.143/2016/2. – közzétéve: BDT 2018. 3869.

kiállítását megtagadta, mert a végrehajtási kérelem a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 19. § (1) bekezdése alapján teljesen alaptalan. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a végrehajtási lap kiállításának alapjául szolgáló első- és másodfokú határozatok egyike sem tartalmaz teljesítési határidőt, ami a végrehajtható okirat kiállításának egyik alapvető feltétele. Ennek hiányában a végzések a végrehajtási lap kiállításának alapjául nem szolgálhatnak. Az ítéletábra mint másodfokú bíróság a döntéssel egyetértett, azonban attól teljesen eltérő indokok miatt. A Vht. 1. §-a szerint a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani. Önkéntes jogkövetés hiányában a jogszabályok érvényre juttatását az állam kényszerítő ereje biztosítja. A bírósági végrehajtás során alkalmazott vagyoni végrehajtásnak két típusa van: az egyedi végrehajtás, amely az adós egyes vagyontárgyait, vagyoni jogait vonja végrehajtás alá és a teljes vagyoni végrehajtás, amelynek során az adós valamennyi vagyonát a tartozás kielégítésére fordítják. Ez utóbbi eljárásra a felszámolási eljárás keretében kerül sor. Amennyiben a felszámoló eljárása során jogszabálysértő intézkedést foganatosít vagy kötelezettségeit elmulasztja, úgy a sérelmet szenvedett fél, valamint a hitelezői választmány, továbbá a hitelezői képviselő a felszámolást elrendelő bíróságnál kifogással élhet a Csődtv. 51. § (1) bekezdése értelmében. A jogerős végzés erről a kifogásról határozott a Csődtv. 51. § (2) bekezdése alapján. Amennyiben a felszámoló a kifogásnak helyt adó jogerős bírói végzésnek nem tesz eleget, akkor a Csődtv. 51. § (5) bekezdésének értelmében a bíróság új felszámolót rendel ki, és kötelezheti a felszámolót az ezzel járó költségek viselésére, valamint a díját csökkentheti. A bírói határozat kikényszerítésére ebben az esetben nem a Vht. rendelkezései szerinti, hanem a Csődtv. 51. § (5) bekezdése szerinti eljárás áll rendelkezésre. A kérelmezőnek be kell jelentenie a felszámolási eljárásban, hogy a felszámoló a kifogásnak helyt adó jogerős bírói végzésnek nem tett eleget, ezért a bíróság alkalmazza a Csődtv. 51. § (5) bekezdése szerinti szankciót a jogerős bírói végzésben foglaltak végrehajtása érdekében.²⁶

26 Fővárosi Ítéletábra 2201-3.Pkf.26.892/2016/2. – közzétéve: BDT 2016. 3586.

10. ÖSSZEGZÉS

A felszámolási eljárásban részt vevők jogainak, törvényes érdekeinek védelme érdekében kiemelkedő jelentőségű a kifogás eljárás intézményének a jogfejlesztő értelmezése. A bírói gyakorlat gyorsan és határozottan tud választ adni, a jogalkotó által meghatározott törekvések figyelembe vételével, az intézmény rendszertani elhelyezése alapján, a felmerülő gyakorlati problémákra. A következetes és átlátható jogalkalmazás okán jelentős gyakorlati bizonytalanságok, nehézségek nem merültek fel, a bíróságok részéről a szakmai konzultációk határozottan törekedtek az eljárásban részt vevők érdekeit messzemenően tekintetbe vevő, az intézmény rendeltetéséhez igazodó megoldásokat találni. A rendelkezési jog még határozottabb érvényesítését előirányzó új perjogi rendelkezések pedig várhatóan tovább erősítik a jogterület koherenciáját.

FÉZER TAMÁS

habilitált egyetemi docens

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

**A WRONGFUL TRADING SZABÁLYOZÁSÁNAK
FELELŐSSÉGI JOGI KÖVETKEZMÉNYEI
A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI ELJÁRÁSOK SORÁN
– ÖSSZEHASONLÍTÓ PERSPEKTÍVA**

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

A társasági jogban a XIX. században megszülető korlátolt tagi felelősség és elkülönült társasági jogi személyiség gondolatának kodifikációjától kezdődően általánosan elfogadott szabályozási mérce a hitelezők védelmének biztosítása. A hitelezővédelmi garanciát nyújtó intézmények végig kísérik a társasági jog elmúlt két évszázadának fejlődését, és napjaink szabályozási paradigmaváltásai során is alapvető fontosságú iránytűként jelennek meg mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás szintjén.¹ A fizetéseképtelenségi eljárások joga nem véletlen, hogy ezzel a célkitűzéssel összefüggésben arra törekszik, hogy a társaság normális, fizetőképes működése során kialakított hitelezővédelmi rendszert a társaság krízis időszakában, a fizetéseképtelenség során, illetve az annak következményeként megindult likvidációs eljárások során is érvényre juttassa. A magyar jog felszámolási eljárásokhoz kapcsolt hitelezői igények kielégítése körében meghatározott sorrendje², a csődeljárás során a fizetési haladék, a moratórium egyes hitelezők mások rovására történő előnyben részesítését megtiltó szabályai³ mind azon cél által vezérelve kerültek kialakításra és finomításra⁴, hogy a hitelezőket a lehető legteljesebb mértékben követelésükhöz tudják juttatni. A hitelezői követelések fedezete azonban egy

1 Gelter, Martin: *EU Company Law Harmonization between Convergence and Varieties of Capitalism*, Law Working Paper no. 355/2017. 5.

2 1991. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról (Csődtv.) 57. §

3 Csődtv. 11. §

4 A Csődtv. 1992. január 1-jén történt hatályba lépését követően 2019. január 1-ig összesen 106 alkalommal módosult.

rendkívül összetett kérdés a fizetésképtelenségi eljárások lefolyása során. A csődvagyon⁵, illetve a felszámolási vagyon⁶, mint a magyar fizetésképtelenségi jog sajátos terminológiai a hitelezők érdekei által vezérelve, a lehető legteljesebb vagyont kell, hogy átfogják. Ez a vagyon semmiképpen sem statikus, hiszen a kielégítés alapját jelentő vagyont a kintlévőségek⁷ből, a fedezetelvonó jellegű, a fizetésképtelenség időpontja előtt megkötött ügyletekből befolyó vagyonelemek tovább növelhetik.⁷ A fedezet biztosítása során a felelősségi szabályokból eredően olyan vagyonelemek is bekerülhetnek az értékelés körébe, amelyek az adós társaság működése során döntéshozói, végrehajtói, egyáltalán intézkedési jogkörrel rendelkező kulcsszemélyzetének jogellenes magatartására alapított megállapítási, majd marasztalási keresetek következtében kerülnek elő.⁸

A felelősségi szabályok létének indokát a fizetésképtelenségi jogban azonban nem csupán a fedezet növelése, mint cél adja. Kétségtelen, hogy eredményét tekintve, egy sikeres felelősségi per következményeként a hitelezők esélye megnő a teljes kielégítésre, azonban a jogalkotó oldaláról a felelősségi rendelkezések megalkotását ennél összetettebb cél kell, hogy vezérelje. A XXI. század üzleti világának globális igénye a gyors, egyszerű és a lehető legkevesebb korláttal körülbástyázott cégalapítás lehetősége, mely számos esetben lerontja a már működő cégek tekintetében a kulcsszemélyzet felelős gazdálkodása iránti kívánalmak érvényesülését. A cégek tagjai maguk is úgy gondolják, hogy a minden gazdasági tevékenységgel szükségképpen együttjáró kockázatok körét még szélesebbre nyithatják olyan esetekben, amikor egy rosszul végződő tranzakció vagy tranzakciók sorozata következtében a cég fizetésképtelensége sem saját magánvagyonukon nem hagy nyomot, sem újabb cégalapítási szándékuknak nem szab gátat. A felelősségi szabályok egyik célja éppen ezért a vállalkozási tevékenység folytatása során megjelenő felelős gazdálkodás, felelős döntéshozatal és felelős vállalatirányítás moráljának kialakítása is, olyképpen, hogy a gazdasági lehetőségek jelentős korlátját adó, felelősségre vonást lehetővé tevő rendelkezések ne fogják vissza a vállalkozási kedvet.⁹ Érzékeny és vékony mezsgyén egyensúlyozó területe a felelősségi jog a fizetésképtelenségi eljárások jogának. A fizetésképtelenségi eljárásokban megjelenő, sokszor egymás teljes ellentétéként felfogható érdekek balanszírozó kiszolgálása során ugyanis nem lehet egyetlen eljárási szereplő érdekét sem szélsőséges mértékig prioritizálni, hiszen az nem csupán a fizetésképtelenség szakaszára, hanem a vállalkozás teljes életciklusára rányomhatja a bélyegét.

5 Csődtv. 4. § (1) bekezdés

6 Csődtv. 3. § (1) bekezdés e) pontja

7 vö. Csődtv. 40. § és 47. § (1) bekezdés

8 vö. Csődtv. 33/A. §, 63/A. §

9 Konstantinov, Dmitry: *Wrongful Trading: Comparative Approach (England and Wales, Russia and the USA)*, *Brics Law Journal* Vol. 1/2015. 102.

A fizetéseképtelenségi jogban a felelősségi szabályok célkeresztjében a valamennyi jogi személy esetében az intézkedési lehetőségek legszélesebb körével bíró vezető tisztségviselők állnak, akiknek komplex tevékenysége az ügyvezetés és a képviselő dualizmusának néha talán túlzottan is leegyszerűsített koncepciójában valójában a leggyakrabban veheti fel a vállalkozás pénzügyi helyzetével kapcsolatos felelősséget.¹⁰ A magyar jogban a vezető tisztségviselőkkel szembeni felelősségi szabályok fokozatos és folyamatos szigorodása figyelhető meg, mely részben az ismert felelősségi esetkörök magatartási mércéjének emelésében, részben új felelősségi tényállások megalkotásában érhető tetten. Harmadik társasági törvényünk¹¹ hatályba lépése¹² alapvető változásokat indukált a vezető tisztségviselői felelősség terén, ugyanis bár a társasági törvény maga jelentős átrendeződést nem hozott a vezetői cselekvések mércéjét tekintve, azonban a törvény jogrendszeren keresztülivelő integratív szemlélete, mely a kontinentális és az angolszász társasági jogi intézmények közül egyaránt merített, a fizetéseképtelenségi jogban egy addig a hazai jogalkotásban ismeretlen felelősségi esetkört, az angol jogban kimunkált *wrongful trading* intézményét teremtette meg Magyarországon.¹³ Az adós vezetőinek jogellenes kereskedési tevékenységét a fizetéseképtelenség szakaszában szankcionáló felelősségi esetkör számos érdek kiszolgálására hivatott. Egyrészt, a fizetéseképtelenségi eljárások hitelezői számára enged utat a vezető tisztségviselővel szembeni közvetlen igényérvényesítéshez, ezzel növelve a kielégítés alapját elégtelen mennyiségű adósi vagyon esetén. Másik oldalról a még működő és a vezető tisztségviselő által teljes jogkörben képviselhető, később adóssá váló cég működésére is jelentős hatást gyakorol azáltal, hogy a vezető tisztségviselők cselekvési mércéjét és érdekkiszolgálásuk irányát az adós cégről a hitelezők felé fordítja.¹⁴ A *wrongful trading* intézményének magyar jogban történő megjelenése óta a szabályozás is több finomhangoláson esett át¹⁵, és a bíróságoknak is számos esetben nyílt lehetőségük az új intézmény értelmezésére alkalmazására. Tekintettel arra, hogy a *wrongful trading* még mindig relatíve fiatal intézménynek számít hazánkban, és a fizetéseképtelenségi jog felelősségi esetkörei közül a talán leginkább erőteljes és markáns felelősségi intézményről van

10 Rajak, H.H.: *Director and Officer Liability in the Zone of Insolvency: A Comparative Analysis*, Potchefstroom Electronic Law Journal Vol. 11/2008. 3.

11 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról.

12 A 2006. évi IV. törvény a gazdasági társaságokról 2006. július 1-jén lépett hatályba, és a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről hatályba lépésével (2014. március 15.) veszítette hatályát.

13 Csódtv. 33/A. §

14 Mwenda, Kenneth Kaoma: *Corporate Insolvency Law and the Liability of Company Directors for Wrongful Trading and Fraudulent Trading*, Zambia Law Journal Vol. 65/2008. 68.

15 A 2017. július 1-jétől hatályos, jelen tanulmány elemzésének tárgyát is képező szöveget a 2017. évi XLIX. törvény alakította ki.

szó, a jogösszehasonlítás már egy saját tapasztalatokkal is rendelkező Magyarország szemszögéből mindenképpen aktuális és hasznos feladat. Jelen tanulmány ennek megfelelően azt vizsgálja, hogy mindenekelőtt az intézményt kigondoló angolszász jogok, valamint az ezt az alap gondolatot recipiáló más, elsősorban az Európai Unió tagállamait jelentő civiljogi jogrendszerek mind normatív, mind jogalkalmazói szempontból miként fejlesztették és értelmezték a *wrongful trading* intézményét és esetköreit, és ezen megoldások között hol helyezkedik el a magyar jog megközelítése. Bár átfogó statisztikák hiányában empirikus kutatásokat nem lehet végezni a *wrongful trading* hitelezői kielégítési arányokat növelő hatását tekintve, a tanulmány mégis kísérletet tesz arra nézve, hogy a magyar szabályozás és az annak nyomán fejlődő gyakorlat oldaláról egyfajta hatásvizsgálatot is végezzen, a jogösszehasonlításba bevont külföldi modellek hasznosítható vagy éppen elvetendő módszereinek segítségül hívásával. A tanulmány hangsúlyosan az Európai Unió 2018-ban még 28 tagállamára fókuszál, azonban az Európán kívüli kitekintéshez egy, a *wrongful trading* intézményének fejlődésére nagy befolyást gyakorló külföldi jogrendszer, az Amerikai Egyesült Államok jogát is felhasználtuk.¹⁶

2. A WRONGFUL TRADING DOKTRÍNA JELENTÉSTARTALMA

Azok az esetek, amikor a fizetésektelen társaság tovább folytatja gazdasági tevékenységét, sokszor kifejezetten károsak a társasághitelezőire, más vállalkozásokra és általánosságban a piaci szereplőkre. A fizetésektelen helyzetben kötött gazdasági tranzakciók problémája nem újkeletű jelenség, hiszen már a XX. század elején megjelentek azok az elméletek az angol jogban, melyek a fizetésektelen helyzetben lévő társaság kereskedési gyakorlatát szankcionálni törekedtek.¹⁷ Több mint száz évvel később ez a fajta szankcionálás magánjogi oldalról a legtöbb európai jogrendszerben megtalálható, azonban a probléma eliminálásáról még mindig nem beszélhetünk. 1926-ban a Greene Bizottság az Egyesült Királyságban javasolta azt az új koncepciót, mely szerint ezt a kereskedési anomáliát a fizetésektelen helyzetben lévő társaságok vezető tisztviselők új felelősségi esetköreivel lehet kiküszöbölni. Konkrétan olyan felelősségi esetkörök megalkotását tűzte ki a Bizottság célként, amelyek a szándékos és csalárd kereskedési magatartásokat hivatottak szankcionálni a fizetésektelen vállalat vezető tisztviselőihez engedett közvetlen perlés lehetőségével.¹⁸ A doktrína ekkor még a csalárd kereskedés (*fraudulent trading*)

¹⁶ A tanulmány Amerikai Egyesült Államok fizetésektelenségi jogával kapcsolatos megállapításai Professor Thomas Margiotti, a University of Pennsylvania oktató-kutatójának segítségével kerültek összegyűjtésre és rendszerezésre.

¹⁷ Keay, Andrew – Murray, Michael: *Making Company Directors Liable: A Comparative Analysis of Wrongful Trading in the United Kingdom and Insolvent Trading in Australia*, International Insolvency Law Review Vol. 14/2005. 28.

¹⁸ Keay, Andrew – Murray, Michael: *i.m.*, 29.

néven volt ismert, és sosem vált igazán hatékony eszközzé a fizetesképtelenségi jogban, elsősorban annak köszönhetően, hogy mind büntetőjogi, mind polgári jogi szankciókat magában foglalt, ugyanazon magatartásért.¹⁹ Angliában Sir Cork volt az, aki a csalárd kereskedés koncepcióját tovább kívánta fejleszteni, és azt javasolta, hogy a büntetőjogi fenyegetést távolítsák el a doktrínából, és csupán a polgári peres bíróságok számára maradjon meg lehetőségként az, hogy konkrét pénzüsszegben marasztalják a vezető tisztségviselőket, a fizetesképtelen helyzetben lévő társaság hitelezőinek kérelmére. Sir Cork volt az, aki az új koncepciót a jogellenes kereskedés, azaz a *wrongful trading* elnevezéssel illette.²⁰ A hatályos angol jogban az 1986-os Fizetesképtelenségi Törvény (*Insolvency Act*) 214. szakasza tartalmazza a *wrongful trading* szabályát. A törvényhely értelmében a bíróságnak lehetősége van a vezető tisztségviselőket arra kötelezni, hogy hozzájárulást fizessenek a társasági vagyonhoz, amennyiben tudomással bírtak arról, hogy a társaság a fizetesképtelenség szélén áll, és nem tettek meg minden ésszerű intézkedést annak érdekében, hogy a hitelezőket e helyzetben megvédjék. Sir Cork eredeti elképzelésével ellentétben azonban ezt a kereseti kérelmet nem a hitelezők, hanem kizárólag a likvidációs eljárás irányítója, a magyar fogalmaink szerinti felszámoló nyújthatja be, így a felelősségre vonás kezdeményezésének a joga a hitelezőket nem illeti meg. Bár Angliában az 1986-os *wrongful trading* kodifikációt még számos szerző üdvözölte²¹, néhány évvel később többen csupán 'papírtigrisként' tekintettek rá.²² Paradox módon ugyanis pontosan a koncepció szülőhazájában, az Egyesült Királyságban vált a XXI. századra a *wrongful trading* sokáig csodafegyvernek hitt doktrínája egy alig használt és a legtöbb esetben hatástalan koncepcióvá, míg Európa-szerte pontosan a XXI. század hozta el a koncepció virágkorát, elsősorban a kontinentális rendszerekben. Könnyű lenne ebbe a szembenállásba belelátni a kereset megindítására jogosultak körének meghatározását, mint alapvető különbséget, azonban a *wrongful trading* doktrínát alkotó, számos esetben jogrendszerenként más és más formában megjelenő részletszabályok sokkal tovább árnyalják a képet. A magyar jogban 2006-tól kezdődően jelen lévő *wrongful trading* szabály az elmúlt bő egy évtizedben is fejlődött normatív szinten, és a bíróságoknak is egyre növekvő számban van és volt lehetőségük a relatíve új koncepció értelmezésére, gyakorlati alkalmazására.²³ Mielőtt azonban egy jogösszehasonlító elemzésbe kezdenénk, érdemes megvizsgálni a *wrongful trading* doktrína működését, illetve azokat a potenciális esetköröket,

19 Uo.

20 Konstantinov, Dmitry: *i.m.*, 101.

21 Hicks, Andrew: *Advising on Wrongful Trading*, *Company Lawyer* 14/1993. 16.

22 Cook, Carol: *Wrongful Trading: Is It a Real Threat to Directors or a Paper Tiger?*, *Insolvency Lawyer* 1/1999. 99.

23 Például BH 2014. 279., BH 2016. 179., BDT 2018. 3831.

amelyekben a koncepció alkalmazása előkerülhet. Ennek érdekében négy hipotetikus, azonban a vizsgált jogrendszerekben mégis gyakran előforduló, akár típusesetnek is minősíthető tényállást veszünk alapul az analízis érdekében.

Az első tényállás alapján a társaság bizonyos termékeket vásárol száz forintért, ezáltal az eladó a társaság hitelezőjévé válik száz forint értékben. Természetesen a társaság oldalán száz forint piaci értékkel bíró vagyontárgy található, még hozzá a társaság tulajdonában. Feltéve, hogy a felszámolónak sikerül a szóban forgó vagyontárgyakat száz forintért értékesíteni a felszámolás során, a társasági vagyon valójában nem változik. Ebből következően, a vizsgált jogügylet eladóján kívül más hitelezőt nem fog hátrányosan érinteni az ügylet. Lényegében az eladó az általa a társaságnak eladott termékeket cserélte el arra, hogy a fizetéképtelen társaság hitelezőjévé váljon, ahelyett, hogy megkapta volna a száz forintos vételárat. Bármilyen furcsa is, azonban ezen példában a társaság többi hitelezője lényegében hasznot húz abból, hogy ez a fedezet nélküli ügylet létrejött, hiszen a társaság vagyonába bekerült egy vagyontárgy, melyért ellenértéket nem fizetett a társaság, és az ügylet hitelezője a felszámolásban már nem valószínű, hogy teljes kielégítést nyer, csupán – a vagyon nem elégséges volta miatt – a hitelezői sorrend szabályai alapján jár neki kielégítés. Ezzel szemben a társaság teljes vagyona száz forinttal növekedett, és a jogügyleti eladót a hitelezői rangsorban megelőző hitelezők ezáltal nagyobb fedezettel gazdálkodhatnak. Minél kevesebbet fizetett tehát meg a társaság a jogügylet ellenértékéből, a sorban az eladó előtt álló hitelezők annál nagyobb mértékben profitálnak az egyébként *wrongful trading* esetkörbe tartozó ügyletből.

A második tényállás szerint a fenti jogügyletet kötő társaság számára nyilvánvaló, hogy az ellenértéket nem tudja teljes mértékben kifizetni, csupán annak 80%-át. A jogügyleti hitelezőt a sorban megelőző többi hitelező ebben az esetben is kedvezőbb helyzetbe kerül, hiszen húsz forintot még így is sikerül a kielégítés alapjához hozzá számítani. A felszámolást megelőzően ráadásul azok a hitelezők is profitálhatnak az egyébként jogellenes kereskedésből, akiknek a kielégítésére használja fel a jogügyleti eladónak ki nem fizetett vételár-részt a társaság.

A harmadik esetben a társaság a termékekért többet fizetett, mint azok valós piaci értéke. Ennek eredménye nyilvánvaló veszteség a társaság vagyonában. Ha a társaság száz forintért vett meg olyan vagyontárgyakat, amelyek a piacon csupán nyolcvan forintot érnek, valamennyi hitelező elveszít húsz forintot a kielégítési alaphól. A társaság jellemzően pontosan azért folyamodik ilyen áron felüli tranzakciók megkötéséhez, hogy valamilyen csalárd magatartással vonja ki a vagyont a fizetéképtelenség felé tartó társaságból. Az ilyen fedezetelvonó szerződést azonban

a vizsgált jogrendszerek – köztük a magyar jog is – jellemzően önálló megítélés alapján bírálják el, és mint ilyen, önálló, a *wrongful trading*től elkülönült keresetnek minősül, amelyet nem lehet a vezetők felelősségét megalapozó *wrongful trading*gel kombinálni. Ellenkező esetben ugyanis a kárnszerzés tilalmának alapelvébe ütközne az igényérvényesítés, és a vezető tisztségviselővel szembeni eljárás már pönális színezetet nyerne, holott eredeti célja kompenzációs. A fedezetelvonó szerződésre alapított igényérvényesítés és a *wrongful trading* szabályok szerinti igényérvényesítés óvatos mérlegelést követel meg a hitelezőtől, hiszen az előbbinél egyetlen hitelező javára történik marasztalás, míg az utóbbinál a társaság vezető tisztségviselői a valamennyi hitelező kielégítésére szolgáló vagyon javára teljesítenek befizetést.

A negyedik tényállás azt az esetkört jeleníti meg, amikor mind a társaság, mind a hitelezők hátrányos helyzetbe kerülnek a jogellenes kereskedés miatt. Példaként azt az esetet említhetjük, amikor egy ezer forint vagyonnal rendelkező társaság a fizetésképtelenséggel nyilvánvalóan fenyegető helyzet bekövetkezésétől számított három hónapon belül tovább kereskedik. A három hónap elteltével már csak kilencszáz forint a társaság vagyona, köszönhetően szimplán annak a körülménynek, hogy a társaság már nem tud a korábbi intenzitással profitot termelni. A száz forintnyi vagyonvesztés nem a vezető tisztségviselők valamiféle csalárd vagy jogellenes kereskedési tevékenységének eredménye, hanem a piaci viszonyok miatt alakult így az alacsonyabb bevétel. Ez esetben mindenki kárt szenved, azonban számos jogrendszerben pontosan a vezetők oldalán hiányzó többlettényállási elemek (pl. vétkesség, csalárd eljárás, indokolatlan üzleti kockázat vállalása stb.) hiánya miatt nem alkalmazhatók a *wrongful trading* szabályok. Csupán nagy szűk körben találkozunk ugyanis azzal a jelenséggel, hogy a bíróságok vagy még ritkább esetben maga a normatív szabályozás automatikusan felelősséget alapítana a vezetők oldalán arra hivatkozással, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetet előrelátó vezető tisztségviselők még folytatták a kereskedést.²⁴ Ironikus módon a koncepció őshazájában, az Egyesült Királyságban ugyanis nem alapozza meg a vezetők felelősségét önmagában az a tény, hogy ilyen helyzetben nem kezdeményezték a társaság felszámolását, feltéve, hogy más, jogellenes magatartás nem állapítható meg emellett.²⁵

Érdemes még szót ejtenünk a közérdek védelméről is. A jogellenes kereskedés pontosan jogszabályba ütköző jellege miatt válik veszélyessé a társadalomra.

²⁴ Például izolált esetekben az USA jogában. vö: Smith v. Arthur Andersen LLP, 421 F.3d 989, 1005 (9th Cir. 2005)

²⁵ McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *Director's Liability and Insolvency*, Elgar Publishing, 2017. 35.

Másik oldalról a gazdaság is károsodhat azokban az esetekben, amikor a jogellenes kereskedéssel érintett hitelezők nagy száma kihat a helyi, regionális vagy az országos gazdasági helyzetre. Mégis, a vizsgált jogrendszerek egyikében sem jelenik meg a közérdek védelme a *wrongful trading* koncepciót leképező szabályokon keresztül, hacsak azt nem tartjuk annak, amit a koncepcióban a szankció fenyegetettsége miatt benne rejlő prevenció hordoz magában.

3. A FELELŐSSÉGI SZABÁLYOK CÉLJA

A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOGBAN

A fizetéseképtelenségi eljárásoknak alapvetően két irányát különböztetjük meg, valamennyi vizsgált jogrendszerben. Függetlenül attól, hogy e célok külön eljárásokban manifesztálódnak vagy éppen egységes, egymásra épülő rendszert alkotnak, a fizetéseképtelenségi eljárások egyik célja a fizetéseképtelen helyzetben lévő vagy a jelenlegi ügymenet alapján vélhetően hamarosan fizetéseképtelen helyzetbe kerülő adós reorganizációja, azaz fizetőképességének helyreállítása. Ez a magyar jogban csődeljárás néven ismert intézmény a keretei között meghatározott felelősségi szabályokat jellemzően abból az indíttatásból inkorporálja rendszerébe, hogy az adós vagyona a reorganizációs kísérlet során érintetlen maradjon. E körben – tekintettel arra, hogy az adós tagjainak, illetve vezető tisztségviselőinek cselekvési lehetőségei nem vagy csupán csak részben korlátozottak – a vagyonnal rendelkezni jogosult adósi kulcsszemélyzet a felelősség alanya, tipikusan a vezető tisztségviselők. A vagyon érintetlenségének biztosítása körében fontos érdek, hogy a hitelezők között ne az adós állítson fel sorrendet, ezzel juttatva bizonyos hitelezőket kielégítéshez, más hitelezők rovására. A reorganizációs eljárásokban megjelenő felelősségi szabályoknak ugyanakkor van egy másik, a vagyon érintetlenségének biztosítása mellett csupán másodlagosan jelenlévő célja is. A reorganizációs eljárások a vizsgált jogrendszerekben tipikusan valamely hatóság vagy bíróság felügyelete mellett zajlanak. A felügyeletet ellátó hatóság vagy bíróság pedig meghosszabbított kézként kirendel egy olyan személyt – a magyar jogban a vagyonfelügyelőt –, akinek – bár a likvidációs célú eljárásokhoz képest jóval korlátozottabban – fontos szerepe van a tisztességes és szabálykövető reorganizáció kikényszerítésében. Az ilyen személlyel való együttműködés kikényszerítésére, illetve a vele való együttműködésre való ösztönzés érdekében is megjelennek felelősségi szabályok. E körben a normatív előírások információs kötelezettségek megszegéséhez, dokumentumszolgáltatási előírások megsértéséhez kapcsolnak szankciós jelleggel felelősségi szabályokat.

A fizetéseképtelenségi eljárások másik csoportját a likvidációs eljárások alkotják, melyek a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszüntetését célozzák, tipikusan

az adós hitelezőinek lehető legteljesebb kielégítését is felvéve az eljárási célok közé. A likvidációs eljárások – a magyar rendszerben felszámolási eljárások – körében megjelenő felelősségi szabályok már sokkal összetettebbek és árnyaltabbak a reorganizáció körében megismert felelősségi alakzatoknál. Egyik célja ezen felelősségi klauzuláknak a felelős vállalatirányítás anyagi jogi értelmének erősítése. A *corporate governance* koncepció ugyanis nem egyszerűen adatszolgáltatási kötelezettségeket jelent a világ számos országában, hanem azt a koncepciót jeleníti meg, mely szerint a jogi fikció szintjén létező jogi személy cselekvéseit megjelenítő, ügyintéző és képviselőt ellátó szervek soraiban helyet foglaló kulcsszemélyzet nem bújhat a felhatalmazási vagy a betudás elvének védernyőjét magukra húzva az adós elkülönült jogi személyiségének doktrínája mögé, hanem felelős döntéseik és cselekvéseik utóhatásait, tipikusan a fizetésektelen helyzetet saját kudarcaként kell, hogy értékeljék, és ezáltal felelősséget kell, hogy vállaljanak a ki nem elégített hitelezői követelésekért.²⁶ Ennek feltétele jellemzően olyan szabályszegés vagy sorozatosan gazdaságilag indokolatlan és célszerűtlen döntések és intézkedések meghozatal és kivitelezése, melyek egyenes következményként vonták maguk után az adós fizetésektelenségét. A likvidációs eljárásokban megjelenő felelősségi szabályok másik célkitűzése az érdekek összemérésén alapuló mérlegelés követelményének erősítése az üzleti döntések és intézkedések során. Hasonlóan a *corporate governance* koncepcióhoz, egy tipikusan angolszász megközelítéssel találkozunk ebben a körben, hiszen preventív jelleggel, a felelősséggel, mint szankcióval történő fenyegetésen keresztül törekednek ezek a felelősségi előírások hatást gyakorolni, magatartási normák kialakításával az adós kulcsszemélyzetére.²⁷ Az e célból megalkotott felelősségi szabályok esetében nagyon fontos hangsúlyozni és a jogalkotónak átgondolnia, hogy milyen indíttatásból vesz fel felelősségi esetköröket a likvidációs eljárások rendszerébe. Az lenne ugyanis a kívánatos és ideális motiváció, ha a felelősséggel történő fenyegetés mellett egy kiszámítható és logikus kiutat, ha úgy tetszik mentesülést is meghatározna a jogalkotó a felelősséghez kapcsoltn, még pedig annak lehetőségét, hogy az üzletileg indokolható döntések bármennyire is kapcsolatba hozhatók az adós fizetésektelenségével, szankcionálásra nem kerülhetnek. Ezeknél a felelősségi előírásoknál a legnehezebb feladat – mint ahogyan azt lentebb bemutatni törekszünk -, hogy megtalálja a jogalkotó és/vagy a jogalkalmazó bíróság azt az egyensúlyt, ahol az üzleti alapon nyugvó döntések még nem lépik át az indokolatlan kockázat mezsgyéjét. Végül tagadhatatlan, hogy a likvidációs célú eljárásokban megjelenő felelősségi szabályok hitelezővédelmi

26 Maassen, Gregory Francesco: *An International Comparison of Corporate Governance Models*, Spencer Stuart, 2002. 150.

27 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 27.

indíttatásból is születnek, hiszen a hitelezők kielégítésének, illetve a kielégítés alapját jelentő fedezetnek a növelését idézik elő azáltal, hogy a fizetési képtelenséget előidéző kulcsszemélyeket bevonják a felelősségi körbe, saját magánvagyonuk terhére marasztalva őket.

A fenti teleologikus elemzés arra szolgál, hogy lássuk, a tanulmányban vizsgálat tárgyává tett hazai és külföldi felelősségi alakzatok megfelelnek-e a bemutatott célok valamelyikének, illetve milyen egyensúlyt mutat a hazai és a vizsgált külföldi fizetési képtelenségi jog felelősségi rezsimje a néhány esetben egymással versenyző célok között.

4. A FELELŐSSÉG ALANYAI

A fizetési képtelenségi eljárások felelősségi szabályainak célkeresztjébe kerülő alanyi kör sokkal sokszínűbb annál, mint amit a társasági jog szabályai és évszázados doktrínái elsősorban sejtetni engednek. A jogi személy adós cselekvéseit megtestesítő és a napi ügymenetet magára vállaló vezető tisztségviselők ugyanis csupán egyik célpontját képezik a felelősségi szabályoknak. A vezető tisztségviselők kétségtelenül a felelősségi alakzatokkal leginkább „támadott” alanyi kört adják a fizetési képtelenségi jogban. A vezetők meghatározása azonban a vizsgált jogrendszerekben kivétel nélkül nem csupán a formális vezetők körét öleli fel. A felelősségi szabályok esetében, így a *wrongful trading* koncepció alkalmazása során sem kizárólag a társasági jogi értelemben vett, megválasztott, kinevezett, központi nyilvántartásban szereplő és tipikusan a képviselő megvalósításához cégjegyzési joggal rendelkező vezető tisztségviselők szerepelnek alanyként. A vezetés sokkal inkább tényszerűen értékelt fogalom e körben, így mindazon személyek ebbe a körbe vonhatók, akiknek valódi ráhatásuk van/volt az adós döntéseire, cselekvéseire, intézkedéseire. Ebben a megközelítésben a fogalom kiterjesztésre kerül, és az angol jog árnyékigazgató (*shadow director*) vagy más néven külső igazgató (*outside director*) koncepciója sejlik fel, mely alapján minden olyan személyt vezetőnek kell tekinteni, akinek érdemi ráhatása volt az adós döntéshozatalára.²⁸ Ebbe körbe tagok, illetve részvényesek is beleérthetők, különösen abban az esetben, ha szavazati joguk vagy speciális tagsági jogaik (pl. elsőbbségi részvényeik) lehetővé tették az effektív beleszólást és irányítást a társaság működésében. A tagok, részvényesek körén túl is vizsgálódhatunk, hiszen számos jogrendszer a hitelezők közül is bevonja az árnyékigazgatói fogalomba személyeket. Egy kölcsönszerződés alapján a hitelezői pozíciót elfoglaló személy, aki a saját követelésének behajtása érdekében vagy fedezetének biztosítása érdekében kényszeríti rá adósát bizonyos magatartásokra ugyanúgy tényleges meghatározója

²⁸ Davies, John: *A Guide to Directors' Responsibilities under the Companies Act 2006*, Certified Accountants Educational Trust, London, 2007. 76.

lehet az adós vállalat cselekvéseinek, ahogyan a formális értelemben felfogott vezető tisztségviselők.

A felelősségi szabályok másik alanyi körét a fizetesképtelenségi eljárásokat lebonyolító, felügyelő bíróság vagy hatóság képviselői (a magyar fogalmak szerint a vagyonfelügyelő, felszámoló) jelentik. Velük jelen tanulmány keretei között nem foglalkozunk, ugyanis a *wrongful trading* koncepciója múltbéli – a fizetesképtelen helyzet kialakulását megelőző – intézkedéseket és döntéseket von a vizsgálat középpontjába, és azok alapján tud párhuzamot megállapítani az adós fizetesképtelensége és ezen intézkedések között.

A felelősségi szabályok alanyi körébe ugyancsak bevonhatók az adós tagjai, részvényesei is, akik nem csupán az árnyékigazgató koncepcióján keresztül tekinthetők célcsoportnak, de akár az adós vállalat alapítása körében kifejtett magatartásaik és elképzeléseik is kapcsolatba hozhatók a később bekövetkező fizetesképtelenséggel. Különösen azokban a jogrendszerekben, ahol a korlátolt tagi/részvényesi felelősséggel működő társaságok létrehozása, alapítása nem követel meg jelentős tőkeminimumot (pl. Németország, és Franciaország, ahol a GmbH, illetve a Sàrl alapításához is elegendő egy euró), egy alapításkor már alulkapitalizált vállalat hamar bekövetkező fizetesképtelensége esetén az alapító tagok, részvényesek is felelősséggel tartozhatnak a fizetesképtelen helyzet előidézéséért.²⁹ Bár a tagokkal szembeni felelősségi esetkörök akár normatív szinten, akár a bírói gyakorlat szintjén vizsgálva is messze elmaradnak számukban és jelentőségükben a vezetőkkel szemben megfogalmazott felelősségi alakzatoktól, mégis számolni kell velük, különösen azon felelősségi helyzetekben, amikor – egyes jogrendszerekben akár a fizetesképtelenségtől függetlenül – a vállalat közösség szélesebb körét érintő jogsértő magatartásait a magánjog eszközeivel is szankcionálni rendelik (pl. az úgynevezett *corporate tort* problémák az Amerikai Egyesült Államok legújabb bírói gyakorlatában).³⁰

Jelen tanulmány keretei között csak a vezetőkkel szembeni felelősségi szabályokat vesszük górcső alá, és az összehasonlítást azzal a céllal végezzük el, hogy feltárjuk a vizsgált jogrendszerek megoldásai közötti eltéréseket, jogalkotói motivációkat, jogpolitikai célokat, és azonosítsuk azokat a közös gyökereket és kapcsolódási pontokat, melyek a fentebb bemutatott, teleologikus értelmezés gondolatmenetére felfűzhetők.

29 Schiessl, Maximilian: *The Liability of Corporations and Shareholders for the Capitalization and Obligations of Subsidiaries under German Law*, Northwestern Journal of International Law and Business Vol. 7/1986. 484.

30 Hansmann, Henry: *Toward Unlimited Shareholder Liability for Corporate Torts*, Yale Law School Legal Scholarship Repository 5035/1991. 1881.

5. A WRONGFUL TRADING ALAPJA: A SZABÁLY-TRIUMVIRÁTUS

A *wrongful trading* felelősségi szabályrendszere egy olyan doktrína, amely a felelős vállalatirányítás jogpolitikai céljának kiszolgálását hivatott biztosítani. Ebből következően a doktrína számos részletszabályban manifesztálódik, és több árnyalat formájában törekszik a hitelezővédelmi célokat kiszolgálni, és a vezetők felelős ügyvezetési és képviseleti moráljának kialakítását megvalósítani. A *wrongful trading* a magyar jogban egy jogi transzplant³¹, amelyet a jogalkotó a 2006-os bevezetését követően több esetben finomított, új jelentéstartalmakkal megtöltve az eredeti koncepciót. Ezek a finomhangolások a felelősségi esetkörök szélesítését, új felelősségi formulák jogrendszerbe történő beépítését célozták. A *wrongful trading* azonban hazánkban is jóval szélesebb jelentéstartalommal bír, mint amit a közvetlenül annak szabályait megadó, magyar Csődtörvény 33/A. §-a sejtetni enged. Amennyiben visszanyomozzuk a doktrína eredeti jelentéstartalmát az angol joghoz, ahonnan ez a felelősségi koncepció útjára indult, azt láthatjuk, hogy a széles körben felfogott, vezetői felelősséget a fizetéseképtelenségi eljárások körében megjelenítő doktrína három szabályra darabolódik.

Az úgynevezett preferencia szabály a reorganizációs eljárásokban nyer igazi értelmet. A preferencia szabály lényege, hogy a reorganizációs kísérlet során az adós vezetőinek tartózkodnia kell minden olyan magatartástól, amellyel egyik vagy másik hitelezőt a többiek rovására előnyben részesítenék, ezzel bontva meg az adósi vagyon reorganizációs eljárásokban alapvetően konzerválásra berendezett, statikus állapotát.³² A preferencia szabály értelmében az ezen követelménybe ütköző vezetői magatartások – függetlenül attól, hogy a formális vezető tisztségviselők vagy a tényleges befolyást gyakorló más személyek által kifejtett magatartásokról van szó – polgári jogi szempontból is felelősséget keletkeztetnek, és az átforduló likvidációs eljárás során az így kivont vagyon olyan jogellenes kereskedés körébe vonható, amelyért a vezetők felelősséggel tartoznak. Ez a koncepció egyrészt a felelősség megállapításának is teret enged a megállapítási kereset keretei között, másrészt a marasztalási kereset során konkrétan azonosít tranzakciókat, melyek értékéig a vezetők saját magánvagyonuk terhére is marasztalhatók, felelősségre vonhatók. A preferencia szabály alapvetően a reorganizáció alatt álló adós vagyonának konzerválását, valamint a hitelezők azonos eséllyel történő részvételét hivatott biztosítani.

31 Bővebben lásd: Mousourakis, George: *Legal Transplants and Legal Development: A Jurisprudential and Comparative Law Approach*, Acta Juridica Hungarica Vol. 54/2013. 219-236.

32 Weijss, R. J. de – Breeman, M.S.: *Comi-migration: Use of Abuse of European Insolvency Law?*, European Company and Financial Law Review Vol. 11/2014. 500.

A *wrongful trading* doktrínába illeszkedő másik sajátos szabály a kockázatos üzleti tranzakció szabálya. Az angol jogban *risky business* néven ismert koncepció több idősíkon értelmezhető.³³ Egyik oldalról a fizetéseképtelenséget megelőző helyzetben olyan tranzakciók tilalmát mondja ki, melyek az üzleti ésszerűség követelményével ellentétesek, és indokolatlanul nagy kockázat vállalására sarkallják az adóst. Ezek az ügyletek akár a fizetéseképtelenség egyenes okaként is azonosíthatók lehetnek, mely esetben a vezetők felelősségének megállapítása ezen ésszerűtlen kockázat felvállalásában keresendő. Sajátos ellentmondást láthatunk ezen az ezen idősíkon értelmezett kockázatos üzleti tranzakciós szabály értelmezése során, hiszen a vezető tisztviselő egy paradox helyzetbe kerül. Az adós tagjai, részvényesen jellemzően elvárják a vezető tisztviselőtől, hogy bizonyos fokú kockázatot vállaljon az adós nevében, pontosan az üzlet átlagosnál nagyobb profittal kezegető volta miatt. Bár a tagok, részvényesek elvárásai sem terjednek ki általánosságban olyan indokolatlan kockázatok felvállalására, melyek nyilvánvalóan házárdírozásnak számítanak, és csupán igen kis százalékban lehetnek nyereségesek. Fontos azonban látnunk, hogy a tagok, részvényesek érdeke egy egészséges üzleti kockázatot felvállaló vezető tisztviselői magatartás, tulajdonképpen az adós teljes életciklusa alatt. Ezzel szemben a kockázatos ügyletek a bukás lehetőségét is magukban hordozzák, és bizonyos volumenű tranzakció már olyan kudarcot is jelenthet, melynek pénzügyi következményei végzetesnek bizonyulhatnak az adós vállalkozás számára. Az adós hitelezői éppen ezért sokkal óvatosabb és körültekintőbb ügyvezetést várnak el a velük üzleti kapcsolatban álló adós vállalat vezető tisztviselőitől, és ilyen formán a kockázat megítélése is egy sokkal szigorúbb mérce szerint történik. Tekintettel arra, hogy a *wrongful trading* doktrína egy fordított érdekkiszolgálást irányoz elő a vezetők számára a fizetéseképtelen helyzet fenyegetésében, a hitelezői érdekek mentén elemzett kockázatok számbavételét várja el a vezetőtől. Kérdésként jelentkezhet tehát, hogy az adott tranzakció megtörténtekor még prudens működést felmutató adós esetében elegendő-e a vezető felelősségének megállapításához annak pusztán igazolása, hogy a jelentős vagyronvesztés és ilyen formán a fizetéseképtelenség ennek a tranzakciónak a következménye. A másik értelmezés ugyanis arra enged következtetni, hogy mindaddig, amíg a fizetéseképtelenség fenyegetettsége nem reális, addig a vállalat tagjainak, részvényeseinek érdekeinek megfelelő, magas kockázatú ügyletek felvállalása a vezető tisztviselő részéről normális piaci magatartásként értékelhető. A két értelmezés közötti anomália feloldásához a fizetéseképtelen helyzet előrelátásának referencia időpontját kell tisztáznunk, amely azonban minden esetben helytálló, objektív standardok mentén lehetetlen vállalkozás. Fogódzót

33 Armour, John: *The Law and Economics of Corporate Insolvency: A Review*, University of Cambridge Working Papers No. 197/2001. 9.

jelenthet, hogy ha az adott kockázatos tranzakció foganatosításának időpontjában ugyan a normál ügymenet mellett nem látható előre a fizetéseképtelenség, azonban pontosan a kérdéses tranzakció volumene, az ellenértéke vagy a felvállalt kockázat – szerződési biztosíték – természeté negatív végkimenetel esetén rövid idő leforgása alatt megváltoztathatja az adós pénzügyi helyzetét.³⁴ Az ilyen szituációban feltett, a vezető tisztségviselő felelősségét firtató kérdésre nagy valószínűséggel igen a válasz. Azon esetekben, amikor a tranzakció akár rendes ügymenet mellett is egy ésszerűtlenül nagy kockázatot magában hordozó ügyletet jelent, akkor attól függetlenül, hogy az ügylet kis sikerszázaléka jelentős nyereséggel kecsegtet, az indokolatlan kockázat vállalása ismételten könnyen visszafejthető a tényállásban. Az indokolatlanság e körben ismét értelmezés kérdése. Az egyik értelmezés objektív jelentéstartalommal ruházza fel az indokolatlanságot, és ennek megfelelően az adott piaci viszonyok között, az adott gazdasági szektorban és földrajzi területen elemzi a kockázat nagyságát. A szubjektív elmélet ezzel szemben a konkrét adós helyzetét tekintve dönti el a kockázat nagyságát. Az objektív értelmezés szélesebb körben engedhet teret a vezető tisztségviselő számára mentesülésre, hiszen – különösen amennyiben a mediánnak vett vállalkozásoktól jelentősen eltérő adósról van szó – nem veszi figyelembe azokat a specialitásokat, amelyek vállalat-specifikusan várnak el mérlegelést a vezető tisztségviselőktől. Általános standardok mentén minősíthető így az objektív értelmezés szerint a kockázat felvállalása, azaz bizonyos kockázatok minden esetben indokolatlanok, míg mások a vállalat sajátosságaira tekintet nélkül mindig ésszerűnek minősülnek. Az indokolatlanság, indokoltság szubjektív értelmezése ezzel szemben specializáltabb és egyéniesítettebb eljárást vár el a vezető tisztségviselőktől, ezáltal a tranzakcióban rejlő kockázat mértékének minősítése egyszerre függ a piaci-gazdasági környezettől és a vezetett vállalat adott pillanatban meghatározható helyzetétől.

A kockázatos üzleti tranzakció szabályát egy másik idősíkon is értelmezhetjük. Arról a különleges esetről van szó, amikor a fizetéseképtelen helyzet már előre látható, azonban a kockázatos ügylet megkötésére pontosan azért szánja el magát a vezető tisztségviselő, hogy ezt a helyzetet – akár kis sikerszázalék ígérete mellett is, de – elkerülje. A kockázatos mentés kísérlete (*risky rescue attempt*) így a hitelezők érdekében történik, azonban a tranzakció végkimenetelétől függ majd, hogy valóban ki tudja-e szolgálni az általa elérni kívánt és szándékolt célt.³⁵ Arra tekintettel, hogy a fizetéseképtelenségnek ezen idősíkjában már nyilvánvaló a *wrongful trading* azon követelménye, hogy a vállalat érdekeinek elsődlegessége helyett a hitelezői érdekek

34 Konstantinov, Dmitry: *i.m.*, 103.

35 Harris, Jason: *Director Liability for Insolvent Trading: Is the Cure Worse than the Disease?*, University of Sydney Working Papers 2009.

kerüljenek előtérbe a vezető cselekvései során, az adott mentőövek szánt tranzakció megítélése is csak a hitelezők szempontjából történhet. Az angol bíróságok e körben tartózkodnak attól, hogy a tranzakció végkimenetele alapján foglaljanak állást a kockázat indokolt vagy indokolatlan jellege mellett, és hangsúlyozzák, hogy – akár csak a másik, fizetesképtelenséget megelőző időszék esetében – az ügylet megkötésének időpontjában rendelkezésre álló információk és adósi helyzet ismeretében lehet csak mérlegelni a kockázat nagyságát, illetve annak indokolt vagy éppen nem indokolt voltát. Ez az a pont, ahol a két időszéken vizsgált *risky business* követelmény magatartási mércéje lényegében összeér, és egy közös megítélés alá esve jelölheti ki a vezető tisztségviselő számára a követendő magatartást.

A *wrongful trading* doktrínát megjelenítő harmadik szabály az érdekkiszolgálás irányának megfordulása, mely a doktrína alapvető ismérvét is adja. A vezető tisztségviselők a fizetesképtelen helyzet által nem fenyegetett állapotban a belső felelősségi szabályok által vezérelve kell, hogy cselekedjenek, azaz a vállalattal szembeni felelősségüket szem előtt tartva a vállalat számára káros következmények elkerülését kell biztosítaniuk. Ez lényegében azt jelenti, hogy a mindennapi ügyvitel során a vállalat érdekeinek elsődlegessége szerint kell eljárniuk, és amíg nem látják veszélyeztetve a hitelezők kielégítését, a profittermelés motivációja által vezérelve kell, hogy munkájukat végezzék. Amint a meglehetősen bizonytalan és jelen fejezetben még tárgyalásra kerülő referencia időpont eljön, úgy azonban már a hitelezői érdekek elsődlegessége szerinti eljárás válik főszabállyá, és az ezzel szembe helyezkedő magatartást szankcionálja a jogrendszer a felelősség eszközével. Ebben a felfogásban érdekes kérdés az, hogy ha a hitelezői érdekek jelentősen szemben állnak a vállalat gazdasági érdekeivel (pl. a munkavállalói létszám csökkentése, bizonyos, veszteséges egységek leállítására bár öcsonkításnak tűnhet, de a hitelezők fedezetét igyekszik megőrizni), akkor az elkerült vagy időben eltolt fizetesképtelen helyzetet megelőzően a tagok, részvényesek a vállalat nevében még szembe fordulhatnak a vezető tisztségviselővel a belső felelősségi szabályok alapján.³⁶ Érdekes anomália figyelhető itt meg. Kérdés ugyanis, hogy ennél az igényérvényesítési helyzetnél hivatkozhat-e a vezető tisztségviselő arra, hogy a *wrongful trading* doktrína által diktált elvárásoknak megfelelően járt el, így a vállalat szempontjából előidézett veszteségért felelőssége kimenthető, hiszen az elkerült fizetesképtelenség esetén egyáltalán az is kérdéses, hogy alkalmazható-e az alapvetően fizetesképtelenségi eljárások jogában megjelenő *wrongful trading* szabály. Ennek az anomáliának a feloldásával a magyar jogalkotó mindenképpen adós maradt, így csupán a jogalkalmazók kreativitása az, amely a kollízióra megoldást találhat.

³⁶ Konstantinov, Dmitry: *i.m.*, 112.

6. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK FELADATAI

A FIZETÉSKÉPTELENSÉG KÖZELÉBEN

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nemzetközi Kereskedelmi Joggal Foglalkozó Bizottsága (UNCITRAL) V. számú munkacsoportja az elmúlt években részletesen tanulmányozta annak a lehetőségét, hogy nemzetközi jogharmonizáció keretében miként lehetne meghatározni a fizetésképtelen helyzet közelébe sodródott vállalkozás vezető tisztségviselőinek kötelezettségeit, feladatait.³⁷ A munkacsoport kizárólag azt az esetkört vizsgálta, amikor a fizetésképtelenség előrelátható és már elkerülhetetlen. A munkacsoport kutatásainak egyik központi elemét képezte annak feltérképezése, hogy milyen kötelezettségeken keresztül lenne kivitelezhető az érintettek megfelelő tájékoztatása a vállalkozás sajátosan negatív pénzügyi helyzetéről, annak érdekében, hogy az érintettek (mindenekelőtt a vállalkozás hitelezői) megfelelő információ birtokában tudják eldönteni, milyen jogi lépéseket tesznek a követeléseik behajtása érdekében, illetve a még a vállalkozással szerződéses kapcsolatba nem került személyek számára is egyértelművé válna a vállalkozás elkerülhetetlen fizetésképtelensége. Az UNCITRAL 2013-ban publikált *Legislative Guide on Insolvency Law* című dokumentuma³⁸ a negyedik részében határozza meg a vezető tisztségviselőket a különböző jogrendszerek hatálya alatt terhelő kötelezettségeket. Az itt egybegyűjtött kötelezettségeket részben normatív előírások, részben a vizsgált jogrendszerek bíróságainak esetei döntései határozzák meg. Tekintettel arra, hogy a vezető tisztségviselőknek a vállalatok teljes életciklusára kiterjedően általános és minden körülmények között érvényesülő feladatai vannak, a fizetésképtelenséghez közeli helyzetben szerepük szintén kulcsfontosságú, hiszen speciális kötelezettségek meghatározásán keresztül a vezető tisztségviselők lehetnek a vállalkozás vagyónának megőrzése körében a legfontosabb figurák. Néhány EU tagállamban, köztük például az Egyesült Királyságban, Írországban és Magyarországon, a hangsúly azon van, hogy a vezető tisztségviselő a társaság fizetőképese működése során a tagok, részvényesek érdekeit szolgálja ki. Vannak azonban olyan EU tagállamok, amelyek már a fizetőképese működés időszakában is egy sokkal szélesebb érdekek kiszolgálására alapítják a vezető tisztségviselőt terhelő kötelezettségeket. Hollandiában és Portugáliában például nem csupán a részvényeseknek, hanem minden piaci szereplőnek és a vállalkozás

37 United Nations Commission on International Trade Law: *Report of Working Group V (Insolvency Law) on the work of its fifty-third session (New York, 7-11 May 2018)*, A/CN.9/937., <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V18/033/62/PDF/V1803362.pdf?OpenElement> (letöltés ideje: 2018. augusztus 24.)

38 United Nations Commission on International Trade Law: *Legislative Guide on Insolvency Law, Part four: Directors' obligations in the period approaching insolvency*, New York, 2013. <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part4-ebook-E.pdf> (letöltés ideje: 2018. szeptember 3.)

tevékenységével érintett minden személynek az érdekeit előtérbe kell helyezniük a vezetőknek a napi menedzsmentet érintő tevékenységük során. Ebbe a rendkívül széles körben meghatározott érdek kiszolgálási kötelezettségbe természetesen a hitelezők is beletartoznak. Éppen ezért az ezen elvet követő tagállamokban nincsen külön szabály arra nézve, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet mennyiben változtatja meg a vezetők feladatait.³⁹ A tagállamok többsége alapvetően gondossági követelményeket és lojalitási követelményeket határoz meg a vállalkozások vezető tisztségviselőivel szemben a társasági jog keretei között. Az első kötelezettség azt testesíti meg, hogy a vezetőknek körültekintően, professzionális szemlélettel és a potenciális károkozás kockázatát felmérve kell cselekedniük. Az utóbbi magatartási mérce ezzel szemben a társaság érdekeinek jóhiszemű figyelembevételét és kiszolgálását követeli meg a vezetőktől. A lojalitás kötelezettsége azonban nem azzal a céllal kerül előírásra, hogy a társaság a hitelezők érdekköszütközése esetén oldja fel a kollíziót azáltal, hogy a társaság gazdasági érdekeinek figyelembevétele mellett foglal állást, sokkal inkább a társaság és a vezető magánérdeke közötti kollíziót oldja fel az előbbi entitás javára.⁴⁰ Szintén igaz a legtöbb vizsgált EU tagállamra, hogy nem léteznek a normatív előírások szintjén olyan kötelezettségek, melyek általánosságban azt fejeznék ki, hogy a vezető tisztségviselőnek meg kell tennie mindent annak érdekében, hogy elkerülje az általa vezetett társaság a fizetéseképtelenséget. Nem szükséges tehát megelőző intézkedéseket tenniük ezirányba. Az azonban vitathatatlan, hogy a fizetéseképtelen helyzet előidézésében az esetek többségében van szerepe a vezetőknek, hiszen az intézkedései azok, melyek elsődlegesen vagyonszertést idézhetnek elő a társaságnál. A második társasági jogi irányelv értelmében minden tagállamban megtaláljuk azt a kötelezettséget, mely szerint a vezető tisztségviselőnek össze kell hívnia a társaság legfőbb szervét abban az esetben, ha a társaság vagyona a jegyzett tőke felére csökken. A német jog ebben a körben találóan implementálta és konkretizálta az irányelv szabályát, amikor a következő kötelezettséget rögzíti: „Amennyiben a számviteli beszámoló vagy a közbeső mérleg készítése közben nyilvánvalóvá válik, vagy amennyiben ésszerű mérlegelés eredményeképpen arra a következtetésre jut a vezető tisztségviselő, hogy a társaság vesztesége a jegyzett tőke felét eléri, köteles összehívni a közgyűlést, és a részvényeseket megfelelően támogatni a döntéshozatalban.”⁴¹ A német megoldást a tagállamok többségében is megtaláljuk, azonban az már tagállamonként eltér, hogy az irányelv által megkövetelt minimum kötelezettségen túlmenően, a legfőbb

39 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 27.

40 Lowry, John: *The Duty of Loyalty of Company Directors: Bridging the Accountability Gap Through Efficient Disclosure*, The Cambridge Law Journal Vol. 68/2009. 611.

41 Németország, Aktiengesetz, art. 92(1) (a szerző fordítása).

szerv összehívásán túl, van-e más feladata a vezetőknek. Belgiumban, Cipruson, Csehországban, Dániában, Észtországban, Franciaországban, Magyarországon, Olaszországban, Lettországon, Litvániában, Portugáliában, Spanyolországban és Svédországban az implementálás során a tagállami jogalkotók tovább mentek, és megkövetelik, hogy a társaság döntést hozzon a vagyonvesztéssel kapcsolatban, illetve a további vagyonvesztés elkerülése érdekében, így tagi, részvényesi vagyoni hozzájárulásból származó tőkeemelésről vagy a felszámolási eljárás kezdeményezéséről kell dönteniük.⁴² A legfőbb szerv ülésének összehívására számos megoldással találkozunk. Portugáliában például nem határozott meg a jogalkotó határidőt a vagyonvesztést felfedező vezető tisztségviselő számára, hanem azonnali összehívási kötelezettséget rögzít.⁴³ Svédországban bár erre konkrét határidőt ír elő a jogszabály, amennyiben az összehívással a vezető késlekedik, személyes felelősség terheli azon kötelezettségek vonatkozásában, amelyek a késedelem időtartama alatt keletkeztek. Ezzel párhuzamosan, akár büntetőjogi felelőssége is előkerülhet a vezetőknek.⁴⁴ Olaszországban azzal a kötelezettséggel is találkozunk, hogy a legfőbb szerv összehívásán túlmenően a vezető tisztségviselőnek a társaság megmentése érdekében is cselekednie kell, így reorganizációs eljárást kell kezdeményeznie. Amennyiben a megfelelő eljárást kezdeményezi, vagy amennyiben ezen eljárás végén a bíróság jóváhagyja a társaság és a hitelezők közötti egyezséget, akkor az olasz jog felmenti a vezetőt azon kötelezettsége alól, hogy azokat a védelmi mechanizmusokat működésbe hozza, amelyek egyébként a vagyon megőrzése, illetve a vagyonvesztés megakadályozása körében a vezetőket általánosságban terhelik.⁴⁵ Az Európai Unió kivül azonban, különösen a *common law* országok esetében, mint amilyen az USA, gyakran találkozunk azzal a jelenséggel, hogy sem jogszabály, sem a bírói gyakorlat nem ír elő olyan kötelezettséget a vezető tisztségviselő felé, hogy meghatározott mértékű vagyonvesztés esetén összehívja a döntéshozó szervet.⁴⁶

Az Európai Uniót alkotó tagállamok többségében nem változnak meg azonban a vezető tisztségviselő feladatai abban az esetben, ha az általa vezetett társaság közel kerül a fizetéseképtelenséghez, illetve fizetéseképtelen helyzetbe kerül. Azokban a tagállamokban (pl. Egyesült Királyság, Írország, Málta, Ciprus, Magyarország) azonban, ahol a kötelezettségek egyértelmű változását írja elő a jogszabály, a hitelezői érdekek kiszolgálása kerül előtérbe. Az angol esetjog e körben egyértelműen körül írja a vezetővel szembeni elvárásokat ilyen helyzetben. Egyfelől aktív cselekvést

42 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 29.

43 Portugália, Código das Sociedades Comerciais, art. 523.

44 Svédország, Aktiebolagstagen 2005, s. 18.

45 Olaszország, Legge Fallimentare, art. 182-sexies.

46 Lipson, Jonathan: *Directors' Duties to Creditors: Powers Imbalance and the Financially Distressed Corporation*, UCLA Law Review Vol. 1189/2003. 1200.

vár el a vezető tisztségviselőtől az angol jog, melynek mikéntje kizárólag a társaság sajátos körülményeitől, valamint a pénzügyi válságától függ.⁴⁷ Egy mértékadó, 1988-as angol döntés jól megvilágítja ezt a helyzetet. A vezető tisztségviselő két vállalatban látott el vezető funkciót. Az egyik vállalat a másik anyavállalata volt. Az esetben vizsgált időpontban mindkét társaság pénzügyi nehézségekkel küzdött. Az anyavállalatnak egy hatalmas összegű hitelúllépése volt, amire biztosítékot nyújtott a vezető, valamint a könyvelés is számos nagy összegű tartozást mutatott. A tartozások sorában volt egy 30,000GBP összegű követelés, melynek jogosultja a leányvállalat volt. Néhány nappal azelőtt, hogy a leányvállalat közgyűlésének ülésére sor került volna, amelyen a tervezett napirendi pontok között szerepelt a leányvállalat megszüntetéséről való döntés is, a vezető tisztségviselő átutalt 4,000GBP-t a leányvállalat vagyon terhére, az anyavállalat hitelúllépésének törlesztéseként. A leányvállalat felszámolása során, a felszámoló a banktól követelte, hogy a 4,000GBP kerüljön visszafizetésre az anyavállalat számlájáról. A bank nem tett eleget a kérésnek, így a felszámoló a *wrongful trading* doktrína alapján pert indított a vezető tisztségviselő ellen annak megállapítása érdekében, hogy az alperes megszegte a fizetésképtelen helyzetben a vezetőt terhelő kötelezettségeit akkor, amikor a kérdéses összeget az anyavállalat veszteségeinek fedezeteként átutalta. Az első fokon eljáró bíróság elutasította a felszámoló kereseti kérelmét. A fellebbviteli bíróság azonban helyt adott a keresetnek, és a hitelezői érdekek ellen ható eljárásként értékelte a vezető átutalási megbízását.⁴⁸

A tagállamok többsége konkrét kötelezettségként írja elő a vezető tisztségviselő számára, hogy kezdeményezze fizetésképtelenségi eljárás megindítását a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben. Az erre adott határidő 2016 előtt Lengyelországban 14 nap volt, majd 30 napra emelkedett⁴⁹, míg a lista másik oldalán elhelyezkedő Ausztriában 60 nap⁵⁰. A középérték általában 30 nap. Találkozunk olyan tagállamokkal is, amelyekben nincs határidő megállapítva az eljárás kezdeményezésére. Csehország, Litvánia és Lettország például késedelem nélküli kezdeményezést ír elő.⁵¹ Bár valamennyi, a fizetésképtelenségi eljárás kezdeményezésére határidőt előíró tagállam azt a kívánja elérni, hogy az adós vagyona ne csökkenjen tovább, és a hitelezők érdekében egy jogilag szabályozott eljárás keretében kereskedjen vagy éppen ne kereskedjen a társaság, azonban a határidőt előíró tagállamokban komoly hiányosság, hogy a határidő kezdő

47 Keay, Andrew: *Directors Duties and Creditors Interests*, Law Quarterly Review 130/2014. 443.

48 Egyesült Királyság, Liquidator of West Mercia SafetyWear Ltd. v. Dodd (1988) 4 BCC 30.

49 Lengyelország, Prawo restrukturyzacyjne, art. 21(a)

50 Ausztria, Insolvenzordnung, s. 69(2).

51 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 31.

időpontjának számítása meglehetősen nehéz. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet előreláthatósága, mint referencia időpont meghatározása meglehetősen problematikus. Ezzel a gonddal a magyar jog is küzd, hiszen Magyarországon ha nem is a felszámolási eljárás kötelező kezdeményezésére nézve bír jelentőséggel az időpont, a vezető *wrongful trading* körében megjelenő felelősségénél komoly szerepet kap. E körben feltétlenül említést érdemel a cseh jog azon kísérlete, mely egy objektív, számszerűsíthető definícióját adja a referencia időpontnak. A 2017. július 1-jén hatályba lépett, cseh fizetéseképtelenségi jogot érintő módosítások egyik nagy novuma volt, hogy a törvénybe bekerült egy úgynevezett fedezeti hézag intézmény. A fedezeti hézag segítségével lehet meghatározni, mi az a pont, amikor a fizetéseképtelen helyzetet előre lehet látni. A fedezeti hézag számítása az esedékes tartozások és a követelések kielégítésére fordítható adósi vagyon (fedezet) hányadával történik Csehországban. Amennyiben a matematikai osztás eredményeképpen az adós fedezete kevesebb, mint 10%-a az esedékes kötelezettségeknek, a társaság működésének bármely pillanatában, a társaság fizetéseképtelennek minősül.⁵² A cseh jog koncepciójában így a vezető tisztségviselőnek folyamatosan monitoroznia kell a társaság *cash-flow*ját, és amint a fedezeti hézag eléri a törvényi mértéket, úgy cselekednie kell. Kétségtelen, hogy a referencia időpontot ezáltal objektíve meghatározhatóvá tette a cseh jogalkotó, azonban kérdéses, hogy mennyiben reális elvárás a vezetővel szemben, hogy pénzügyi, számviteli dokumentációs kötelezettségei valóban olyan naprakésznek legyenek – elsősorban a társaság vagyonát érintően -, amellyel egy ilyen precíz egyenlet keretei között dolgozni lehet. Tekintettel arra, hogy az új szabály még meglehetősen fiatal történelemmel bír, nincsenek adatok arról, konkrétan miként alkalmazták a cseh bíróságok a fedezeti hézag intézményét. A referencia időpont meghatározásával kapcsolatban egyébként is komoly terminológiai különbségek tapasztalhatók a tagállamokban. Találkozunk az eladósodás kifejezéssel (Németország, Ausztria, Bulgária), más országokban pedig szimplán azok az esetek adják a referencia időpontot, amikor a társaság a fizetéseit beszüntette (Belgium, Luxembourg). Az eladósodás Németországban például sokkal kevesebbet jelent, mint azt a terminológia sejtetni enged, ugyanis egyetlen lejárt követelés kielégítésének elmaradása megalapozza az eladósodást.⁵³ Ez lényegében a *cash-flow*t érintő fizetéseképtelenség fogalmának felel meg. Az eladósodás más tagállamokban ennél többet jelent, konkrétan azt, hogy a követelések a vagyont meghaladják.

52 Csehország, Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a zpūsobech jeho řešení

53 Németország, Insolvenzordnung, s. 17(2).

A vezető tisztségviselőt terhelő kötelezettségek (a legfőbb szerv összehívása és segítése a döntésben, valamint a fizetése képtelenségi eljárás kezdeményezése) jellemzően akként értelmezhetők, hogy a vezetőt hozza-e az adott jogrendszer döntési helyzetbe, vagy a vezető számára kötelezővé teszi, hogy a döntés meghozatalát a tagokra, részvényesekre bízva. Azokban a tagállamokban ugyanis, ahol a felszámolási eljárás kezdeményezése nem kifejezett kötelezettség a vezető számára, pusztán a legfőbb szerv ülését kell összehívnia, lényegében a tagok, részvényesek aktív közreműködését írja elő a fizetése képtelen helyzettel kapcsolatos megoldások megtalálásával kapcsolatban, még ha ezek egy része a jogutód nélküli megszűnést is jelenti. Leegyszerűsítve azt is mondhatjuk, hogy azokban a tagállamokban ugyanakkor, ahol a vezetőnek kötelessége a felszámolási eljárás kezdeményezése, lényegében azzal a kötelezettséggel is párosul, hogy kifizetést ne teljesítsen a társaság vagyonának terhére.⁵⁴ A következő táblázat az Európai Unió tagállamait hasonlítja össze abból a szempontból, hogy a fizetése képtelenségi eljárás megindítása hol jelenik meg a vezetőt terhelő kötelezettségként, annak megindítását mennyi időn belül kell kezdeményeznie, és milyen okokra alapítva áll be a vezető ezen kötelezettsége:

1. sz. táblázat: Fizetése képtelenségi eljárás kezdeményezésének kötelezettsége az Európai Unióban⁵⁵

Tagállam	Kötelezettség a fizetése képtelenségi eljárás kezdeményezésére	Kezdeményezésre előírt időtartam	Kezdeményezés kiváltó okai
Ausztria	√	Indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb 60 napon belül*	Cash-flowt érintő fizetése képtelenség vagy eladósodás
Belgium	√	1 hónap	A tartozások kielégítésének beszüntetése
Bulgária	√	15 nap	A tartozások megfizetésének felfüggesztése
Horvátország	√	21 nap	A fizetése képtelenségre vezető valamely ok bekövetkezése (cash-flow fizetése képtelenség és eladósodás egyaránt)
Ciprus	Nincs		

⁵⁴ Pl. Ausztria, Aktiengesetz, s. 84(3) para. 6.

⁵⁵ A táblázat alapjául szolgáló információkhoz lásd: McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 33-35.

* A 60 napos határidő csak abban az esetben alkalmazandó, ha a vezető tisztségviselő megkísérel egyezséget létrehozni a hitelezőkkel ezen idő alatt.

Csehország	√	Késedelem nélkül	Amint a vezető tudomást szerez a fizetéseketelenségről
Dánia	Nincs**		
Észtország	√***	20 naptári nap	Amikor a társaság véglegesen fizetéseketelenné válik
Finnország	Nincs explicit eljárás kezdeményezési kötelezettség, de kártérítési perben a felelősség megállapításának egyik alapját képezheti, ha indokolatlanul késlekedett a felszámolási eljárás kezdeményezésével		
Franciaország	√	45 napon belül	Fizetéseketelenség/a tartozások megfizetését beszüntette
Németország	√	Késedelem nélkül, de legkésőbb 3 héten belül	Eladósodás
Görögország	√	Késedelem nélkül, de legkésőbb 30 napon belül	Beszüntette a tartozások fizetését, vagy jelezte a hitelezők felé, hogy a kifizetéseket felfüggesztette
Magyarország	Nincs		
Írország	Nincs		
Olaszország	Nincs		
Lettország	√	Nincs konkrét határidő	A társaság a tartozásait esedékességkor nem tudja kifizetni
Litvánia	√	Azonnal, amint nyilvánvalóvá válik számára, hogy a társaság nem tudja a hitelezők követeléseit megfizetni	A társaság vagy már, vagy hamarosan nem lesz képes a hitelezőit kifizetni, vagy értesítette a hitelezőit arról, hogy nem képes fizetni, vagy nem hajlandó fizetni
Luxembourg	√	1 hónap	A társaság a tartozásait kifizetését beszüntette
Málta	Nincs		
Hollandia	Nincs		

** A bírói gyakorlat levezette már Dániában, hogy a megfelelő vezetői magatartáshoz hozzátartozik a felszámolási eljárás kezdeményezése, de kifejezett jogszabályi kötelezettség nincsen e vonatkozásban.

*** 2015. január 1-ig csak büntetőjogi felelősséget keletkeztetett, ha nem kezdeményezett felszámolási eljárást a vezető tisztségviselő. Ezt követően azonban a büntetőjogi felelősségre vonás megszűnt.

Lengyelország	√	30 nap****	A társaság nem képes teljesíteni kötelezettségeit (vélelem: amennyiben a teljesítéssel több mint 30 napja késedelembe esett), vagy pénzben kifejezhető kötelezettségeinek értéke (ide nem értve a jövőbeli és a függő követeléseket) meghaladja a vagyont, és ez a helyzet legalább 24 hónapon keresztül fennáll
Portugália	√	30 nap	A társaság nem képes megfizetni a tartozásait esedékes-ségkor, vagy vagyona nem elegendő a tartozások fedezetére
Románia	√	30 nap	A társaság nem képes megfizetni a tartozásait esedékes-ségkor (vélelem: a társaság egy vagy több kötelezettségét nem fizette meg az esedékességtől számított 90 napon belül)
Szlovákia	√	30 nap	Eladósodás: a társaságnak egynél több olyan tartozása van, melyet nem tud kifizetni, és a követelések meghaladják a vagyont
Szlovénia	√	3 munkanap	A legfőbb szerv nem dönt a tőkeemelésről abban az esetben, amikor a vezető tisztségviselő jelezte feléjük, hogy a reorganizáció sikere nem valószínű a társaság fizetési képtelenségére tekintettel
Spanyolország	√	2 hónap	A vezető tisztségviselő tudott vagy tudnia kellett volna a fizetési képtelenségről (arról, hogy a társaság képtelen a kötelezettségeit teljesíteni)
Svédország	Nincs		
Egyesült Királyság	Nincs		

**** 2016. január 1. előtt a határidő 14 nap volt.

Az Európai Uniót kívül a vizsgálatok az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerét is érintették. Ahogyan arról már korábban szó volt, az USA-ban nem követelmény, hogy a vezető tisztségviselő fizetésképtelenségi eljárást kezdeményezzen. Az USA joga ugyancsak nem ismeri a *wrongful trading* egyik megjelenési formáját sem (pl. a hitelezői érdekek kiszolgáltatásának kötelezettsége), azonban számos tagállamban ismert egy szerződésen kívül okozott károk körébe tartozó jogintézmény, a fizetésképtelenség elmélyítése (*deepening insolvency*) néven. A vezető tisztségviselők ugyanis felelőssé tehetőek azért, ha a társaság működését jogellenesen folytatták tovább, és ezzel a kötelezettségek mértékét indokolatlanul növelték. Ennek klasszikus esete, amikor a vezető tisztségviselők olyan kötelezettségeket vállaltak, melyekről tudták, hogy a társaság már nem fogja tudni kielégíteni azokat. Meglehető módon az USA tagállamai közül a társasági jog szempontjából legfontosabb tagállamban, Delaware államban ez a fizetésképtelenség elmélyítésével kapcsolatos koncepció is ismeretlen.⁵⁶

7. FELELŐSSÉGI MÉRCÉK A WRONGFUL TRADING KONCEPCIÓJÁBAN

A *wrongful trading* legfontosabb szabálya a vezető tisztségviselők fentebb bemutatott, érdek kiszolgáltatás terén elvárt pálfordulása, mely szerint a fizetésképtelen helyzettel fenyegető időpontban, illetve abban az időpontban, amikor a fizetésképtelenséget már kellő körütekintéssel előre láthatta a vezető, a hitelezői érdekeknek megfelelően kell, hogy az adós vállalat tevékenységét meghatározza. A vizsgált jogrendszerekben számos, jellemzően esetfüggő megoldás alakult ki arra nézve, hogy a hitelezői érdekek figyelembe vételét milyen magatartásokkal tudja a vezető bizonyítani, illetve melyek azok az ügyvezetés körében tanúsított magatartások, melyek annak bizonyítékai, hogy ez a fordulat nem jött el az érdekek kiszolgáltatásának területén. Az egyik gyakorta előkerülő hivatkozási alap a korábbi, rendes ügymenet tovább folytatása. Abban az esetben, ha a vezető tisztségviselő a referencia időpontot megelőzőekkel azonos módon folytatja a társaság ügymenétét, több jogrendszerben (pl. Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Hollandia) indikátorként jelenik meg a hitelezői érdekeknek nem megfelelő ügymenet megállapítása során. A normál ügymenet tovább folytatása részben azt jelenti, hogy a vezető tisztségviselő nem reagál az új helyzetre, és nem tesz semmilyen intézkedést annak érdekében, hogy a veszteségeket minimalizálja, illetve az adós vállalkozás vagyonát a lehető legteljesebb mértékben megőrizze. Ez tulajdonképpen egy mulasztással megvalósított jogsértés, amely felveti annak kérdését, mi várható el ténylegesen egy vezető tisztségviselőtől a fizetésképtelenség hajnalán. Bár a vizsgált jogrendszerek és a magyar jog sem ad támpontot arra nézve, milyen magatartási mércék mentén

⁵⁶ McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 39.

kell a vezető tisztségviselőnek kialakítania a napi ügymenetet a referencia időpontot követően. Ebből következően elsődlegesen azt kell megvizsgálnunk, hogy a passzív magatartás mennyiben tekinthető e szempontból jogellenesnek. A normatív szabályozás szintjén nem jelennek meg aktív cselekvést feltételező kötelezettségek, azonban a bizonyítási teher valamennyi, *wrongful trading* koncepciót átvevő rendszerben megjelenő szabályai azt mutatják, hogy a vezető tisztségviselő kimentési lehetőségeinek köre jelentősen csökken, adott esetben szinte elolvad, amennyiben nem tud aktív cselekvést, úgynevezett mentőakciót felmutató intézkedést felmutatni a felelősségének megállapítására irányuló kereseti kérelemmel szemben. Nem állítható azonban, hogy a rendes ügymenet referencia időpontot követő tovább folytatása egyfajta vélelemként jelentkezne a vezető tisztségviselő magatartásával kapcsolatban, és annak lenne jelzője, hogy a vezető nem a hitelezői érdekek elsődlegessége mentén folytatta tevékenységét, azonban a bizonyítás körében jellemzően rendkívül nehéz helyzetbe kerülő vezető tipikusan nem tudja kimenteni magát a felelősség alól ilyen esetekben.

Bár a normatív szabályozás szintjén nem jelennek meg konkrét követelmények a hitelezői érdekek elsődlegességének biztosítására, mégis levonhatók bizonyos következtetések abból, ahogyan a rendes ügymenet tovább folytatását a vizsgált jogrendszerek a vezető felelősségét erősítő tényezőként értékelik, elsősorban a bíróságok gyakorlata alapján. Ebből a felfogásból egyenesen következne az a megállapítás, hogy a referencia időpontot követően a vezető tisztségviselőnek kötelezettsége lenne valamilyen aktív cselekvést tanúsítania, és ebben a körben adott esetben mentőakciókat foganatosítania annak érdekében, hogy a fizetése képtelenség elkerülhető legyen. Ezt azonban ilyen nyilvánvalóan egyik vizsgált jogrendszer sem támogatja. A mentőakció fogalma ugyanis túlzottan messzire vezet. Egyrészt feltételezi, hogy a vezető tisztségviselő kockázatos üzleti tranzakciókkal igyekezzen nagyobb bevételt szerezni, és ezzel az adós fizetőképességét helyreállítani. Ez azonban értelemszerűen nem lehet elvárás, hiszen a *wrongful trading* doktrínába nincsen beépítve olyan szabály, amely a fizetése képtelenség elkerülését, vagy éppen a fizetése képtelenség felé vezető helyzetből az adós visszarántását a vezető tisztségviselő feladatává tenné. Éppen ellenkezőleg. Az ilyen kockázatos mentésre irányuló törekvések éppen indikátorai lehetnek az indokolatlan üzleti kockázat vállalásának, és sikertelenségük esetében a vezető tisztségviselő felelősségének terjedelmét növelhetik. Másrésztől a fizetése képtelen helyzet felé tartó vállalkozással kapcsolatos aktív, a hitelezői érdekek elsődlegességét hangsúlyozó magatartások között megjelenhetnek a korábbi ügymenetet racionálisan korlátozó intézkedések is. Ide sorolhatók például a munkavállalók körében eszközölt létszámcsökkentések, a

veszteséges vagy éppen túl magas alapanyag, nyersanyag költséget igénylő szervezeti egységek leállítására, vagy éppen a fennálló, tartós jogviszonyokat létrehozó szerződések felülvizsgálata és egyes szerződések spórolás jegyében történő felmondása. Ezek az intézkedések – feltéve, hogy megfelelnek az ésszerűség követelményének – egyértelmű indikátorai lehetnek a veszteségek minimalizálásának, és ezáltal a hitelezői érdekek kiszolgálásának, azaz a vagyon megőrzésének. Kérdésként jelentkezik azonban, hogy amennyiben a vezető tisztségviselő cselekvéseiben az előbb említett mentőakciók és a veszteségeket minimalizálni igyekvő intézkedések is keverednek az adott ügyben, és ezek között vannak sikertelen, azaz a veszteségeket halmozó eredménnyel járó intézkedések is, miként ítéltető meg a vezető tisztségviselő felelőssége. Az ilyen egyes intézkedései szituációban kérdésként jelentkezik, hogy a vezetőtől eredményt vagy csupán törekvést várunk-e el a referencia időpontot követően arra nézve, hogy a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján végezzék tevékenységüket. A normatív szabályozás hangsúlyozottan nem teszi sehoh a vezető tisztségviselő kötelezettségévé azt, hogy maga rántsa vissza a fizetésektelenség széléről az adós vállalkozást, így lényegében a törekvés irányába mozdul el a mérleg nyelve. Ez a leegyszerűsítés azonban nem ragadja meg a *wrongful trading* lényegét, hiszen nem látszat-intézkedéseket vár el a doktrína a vezetőktől. Az intézkedéseket az angol bíróságok összességükben értékelik, és nem egyes cselekvések, hanem az intézkedések sorozatának mérlegelésével döntenek arról, hogy a hitelezői érdekek elsődlegességét előíró szabálynak megfelelt-e a vezetők magatartása. A kockázatos mentésre irányuló ügylet megkötésével a hitelezői igények fedezetét növelni szándékozó vezető tisztségviselő, amennyiben a konkrét tranzakció nyilvánvalóan ésszerűtlen volt (pl. jogellenes gazdasági tevékenységért remélt ellenértékre irányult, eleve fizetésektelenség helyzetben lévő szerződő partner teljesítésére épített, a cégnyilvántartásból már törölt vállalkozással kötött szerződéstől remélt ellenértéket stb.)⁵⁷, akkor is felelősséggel tartozik a *wrongful trading* doktrína értelmében, ha más intézkedései ésszerű veszteség-minimalizálást mutattak és e körben akár sikereket is elértek⁵⁸.

Sajátos kérdésként jelenik meg a felelősségi mércék és a hitelezői érdekeknek megfelelő intézkedések azonosítása során az egységes vállalatirányítási rendszer több vizsgált jogrendszerben is megjelenő azon sajátossága, mely szerint a magyar fogalmak szerinti igazgatótanács, a *board* tagjai, a társaság vezető tisztségviselői maguk állapíthatják meg javadalmazásukat. A javadalmazás körében az angol, az amerikai és a francia jog is hatalmas, szinte korlátlan szabadságot biztosít, legalábbis

57 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 42.

58 Uo.

a társasági jogi szabályok alapbeállításán keresztül az igazgatótanács tagjainak. Kontrollt a felelősségi szabályok jelentenek csupán, nem számolva azzal az esetkörrel, hogy az igazgatótanács tagjait a részvényesek adott esetben pontosan a magas javadalmazás miatt nem választják majd újra. A javadalmazási szabadságot korlátozó felelősségi esetkörök közül a fizetőképes helyzetben lévő társaság működése során az üzleti alapon nyugvó döntés felelősségi mércéje emelhető ki. Ez az angol-amerikai jogban *business judgement rule*-nak nevezett felelősségi mérce azt a kívánalmat fejezi ki, mely szerint a vezető tisztségviselők belső, azaz saját társaságukkal szembeni felelősségét a kérdéses intézkedés vonatkozásában mindig az ésszerű, üzleti indokokkal alátámasztott döntésekhez kell viszonyítani, annak tükrében kell értékelni. Amennyiben a javadalmazás emeléséről szóló igazgatótanácsi döntés olyan pillanatban történt, amikor a társaság vagyoni helyzete is prosperáló és felfelé ívelő képet mutatott, a döntés üzletileg indokolható, így felelősségre vonás alapját nem képezheti. A fizetéseképtelenség bekövetkezése vagy éppen annak előrelátható közelsége esetén azonban már nem a vezető tisztségviselők belső, társasággal szembeni felelőssége kerül előtérbe, hanem a javadalmazás emelése vagy adott esetben érintetlenül – magas összegben – hagyása a hitelezői érdekek ellenható és ezáltal a *wrongful trading* doktrínát sértő intézkedésnek minősülhet.

A vizsgált jogrendszerek közül Luxembourban találkozunk a sajátos megoldással, amely konkrét esetköröket határoz meg a vezető tisztségviselők felelőssége vonatkozásában. A luxembourgi kereskedelmi törvény a következő esetekben rendeli el a vezetők egyetemleges felelősségét az adós vagyonából ki nem elégített tartozásokért: (i) amennyiben a társaság nevében saját javukra és érdekükben álló tranzakciókat hajtottak végre; (ii) amennyiben a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, valamint (iii) amennyiben olyan hiányt idézett elő intézkedése, amely számára is nyilvánvalóan az adós társaság fizetési kötelezettségeinek kielégítését veszélyeztette, illetve megghiúsította.⁵⁹ Érdekes megoldás, ahogyan a luxembourgi kereskedelmi törvény nem csupán példálózó jelleggel, hanem taxatív felsorolás formájában határozza meg azokat az esetköröket, melyek a *wrongful trading* doktrína alá érthetők. Ennek megfelelően a bíróságok, feltéve, hogy megállapítják a vezető tisztségviselők felelősségét, kötelesek a fenti három esetkör valamelyikére alapítani döntésüket, és ennek következtében a bizonyítás is ezen esetkörök valamelyikének megvalósulására irányul a perben. Tovább árnyalja a képet, hogy a luxembourgi jog vétkességet is megkövetel a vezetők oldalán felelősségük megállapításához. Nem éri be a törvény a vétkesség bármely, akár legcsekélyebb fokával, hanem a vezető tisztségviselők védelmében csupán a

⁵⁹ Luxemburg, Code du Commerce, Art. 495.

kirívóan súlyos vétkességi fokozatokat szankcionálja. Ennek megfelelően csak a szándékos vagy a súlyosan gondatlan eljárás vezethet a felelősség megállapítására. A *wrongful trading* koncepciója az angol jogban történő első megjelenésétől kezdődően egyfajta célzatot követel meg a vezető tisztségviselő oldalán. A doktrína mögött meghúzódó koncepció, hogy a vezető tudatosan nem szolgálja eljárásával a hitelezői érdekeket, és tudatosan veszélyezteti a hitelezői igények kielégítését, illetve az adós vagyonának érintetlenségét. Ennek ellenére a vizsgált jogrendszerek normatív szabályozása jellemzően hanyagolja a vétkességgel kapcsolatos állásfoglalást, és vagy a vezető tisztségviselő eljárásával kapcsolatban egyébként megfogalmazott általános cselekvési mérce (pl. a magyar jogban a szerződészegéssel okozott károkért való felelősség objektív felelősségi alakzata)⁶⁰ alkalmazását rendeli el, vagy a bírói gyakorlatban a XXI. században egyre hangsúlyosabban megjelenő professzionális szereplőkkel szembeni szigorúbb felelősségi mérce alapján bírálja el a felelősség kérdését. Bármelyik megoldásról is legyen szó, jellemzően nem jut sem a jogalkotó, sem a jogalkalmazó arra a következtetésre, hogy csupán a vétkesség legmagasabb fokán álló cselekvések nyitnák meg az utat a vezetővel szembeni igényérvényesítéshez. A luxembourgi megoldás ennek tükrében még inkább sajátosnak tekinthető, hiszen számos védekezési lehetőséget biztosít a vezető tisztségviselő számára azáltal, hogy konkrét esetkörökre korlátozza a jogellenes kereskedés fogalmát, valamint a vétkességgel kapcsolatban is csupán a szándékosságot és a súlyos gondatlanságot szankcionálja. Teszi ezt a luxembourgi jogalkotó annak ellenére, hogy az egyébként fizetőképes társaságok vezető tisztségviselőinek felelőssége a társasági jog szabályai alapján éppen úgy szigorú felelősség, mint jellemzően a szakemberek felelőssége az európai jogokban. Érdekes kérdésként vetődik így fel, hogy mi motiválhatta a luxembourgi törvény szövegezőit arra, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás során erősen limitálják a hitelezők vezető tisztségviselőkkel szembeni igényérvényesítésének lehetőségét. A hivatkozási alap dogmatikai indíttatású és kevésbé praktikus szempontokat kiszolgáló. A dogmatikai megközelítés alapján a vezető tisztségviselők eljárása egy önálló jogi személy nevében a betudás elve alapján minden esetben a jogi személynek kerül betudásra. Csupán a kirívóan jogsértő eljárások azok, amelyek a betudás elve alóli kivételként jelentkeznek, és kizárólag akkor, ha ezen eljárásokkal okozati összefüggésbe hozható a jogi személy fizetéseképtelensége. További sajátossága a luxembourgi jognak, hogy meglehetősen sokszínű büntetőjogi tényállásokkal is igyekszik körül bástyázni a vezető tisztségviselők felé kommunikált felelős vállalatirányítási elvárásokat. Ez alapján büntetni rendeli a fizetéseképtelenség késedelmes (egy hónapot meghaladó) bejelentését az

60 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 3:24. § (1) bekezdés

illetékes kereskedelmi bíróságon, valamint a fizetéképtelen helyzet előidézéséért is fennállhat büntetőjogi felelőssége. A magánjogi és a büntetőjogi felelősség ilyen éles elválása a fizetéképtelenségi eljárások körében egyben azt is jelenti, hogy a büntetőjogi szankciók túlsúlya egy sokkal inkább preventív szemléletmódot testesít meg, szemben azzal a törekvéssel, amely inkább a magánjog sajátja: nevezetesen, hogy kielégítést biztosítson a hitelezők számára. Véleményünk szerint a magyar jog magánjogi és büntetőjogi felelősséget megjelenítő szabályozásában a luxembourgi modell beiktatása vélhetően kontraproduktív lenne, hiszen a két felelősségi rezsim és eljárásrend bizonyítási szabályai okán kevésbé éreznék a cégek vezető tisztségviselői magukat fenyegetve a jogi szankciótól, amennyiben a büntetőjogi felelősségi tényállások kerülnének túlsúlyba a magánjogi, anyagi felelősséget megalapozó szabályokkal szemben.

Fontos kérdésként jelentkezik, hogy a vezető tisztségviselő tudatának mit kell átfognia, vétkességének milyen fokon kell állnia ahhoz, hogy a *wrongful trading* doktrínát alkalmazni és hivatkozni lehessen vele szemben. Jó példát szolgáltat erre a kérdésre Oroszország megoldása, ahol a felelősségre vonásnak normatív szinten explicit módon sem feltétele, hogy a vezető tisztségviselő tudjon és tisztában legyen az általa irányított társaság rossz anyagi helyzetéről, és a bíróságok ennek nyomán nem is vizsgálják ezt a tudatállapotot a perben.⁶¹ Az orosz szabályozás kiindulópontját két, alapvetően racionális gondolat határozta meg. Egyrészt a vezető tisztségviselőknél jellemzően tisztában kell lenniük azzal, ha a társaság nem képes adósságainak rendezésére. Amennyiben nincsenek ezzel tisztában, az egyben azt is jelenti, hogy munkájukat nem végzik megfelelően, azaz nem tanúsítják azt a professzionális, szakembertől elvárható eljárást, amelyet az orosz jog – számos más kontinentális jogrendszerrel egyetemben – elvár az ilyen tisztséget betöltő személyektől. Másodsorban, a felperes – azaz a hitelező vagy a felszámoló – bizonyítási terhét jelentősen megkönnyíti az orosz megoldás azzal, hogy nem teszi kötelezővé annak bizonyítását a felelősségre vonáshoz, hogy a vezető tudott a társaság rossz pénzügyi helyzetéről akkor, amikor a kérdéses tranzakciókat, melyek nem álltak a hitelezők érdekében, foganatosította.⁶² Logikus a bizonyítás köréből kivenni ezt a kérdést, hiszen olyan szubjektív mozzanat bizonyításáról van szó, amely kontinentális és angolszász eljárásjogi szabályok mentén egyaránt komoly nehézséget okoz. Ez azt eredményezi, hogy Oroszországban olyan esetben is megállapítható a *wrongful trading* szabályok alapján a vezető tisztségviselő felelőssége, amikor a vezető egyébként nem tudott arról, hogy a társaság nevében

61 Konstantinov, Dmitry: *i.m.*, 106.

62 Uo.

nem szabadna tovább folytatnia a kereskedést, és helyette inkább kezdeményeznie kellene a társaság megszüntetését egy likvidációs eljárás keretében.

8. A VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐVEL SZEMBENI SZANKCIÓK

A vezető tisztségviselő fizetésképtelenséggel összefüggő kötelezettségei körében megjelenő szankciók igen sokfélék a vizsgált jogrendszerekben. Találkozunk olyan megoldással, amikor a vezetőkkel szemben a felszámoló kérelmére a bíróság vagyonpótlási kötelezettséget rendel el, azaz az adós társaság vagyona javára, a saját vagyonuk terhére kötelesek befizetést teljesíteni. Belgiumban, Hollandiában, Portugáliában vagy Magyarországon például a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség szabályai alapján a hitelezők kérelmére állapíthatja meg a bíróság a felelősségüket olyan vagyonesztésért, amely egy, a fizetésképtelenséget előre látó időpontot követő tranzakció miatt állt be.⁶³ Dániában, Spanyolországban és Portugáliában a fizetésképtelenséget az adósnak felróható és nem felróható esetkörökre osztják. A felróható fizetésképtelenség akkor kerül elő, amikor a fizetésképtelenséget a vezető tisztségviselő súlyos gondatlansága vagy éppen szándékos magatartása idézte elő. Az utóbbi esetet szokás csalárd csödként is emlegetni a román⁶⁴ és a spanyol jogban⁶⁵. Spanyolországban például azok a vezető tisztségviselők, akik tisztségüket legalább két évig viselik a fizetésképtelenségi eljárás megindulását megelőzően, kártérítési felelősséggel tartoznak.⁶⁶ A felróható fizetésképtelenség esetében az is előfordul, hogy a vezető tisztségviselők büntetőjogi felelősséggel is tartoznak (Finnország, Lettország, Lengyelország, Svédország, Olaszország). A büntetőjogi felelősség ezekben a jogrendszerekben akkor is megáll, ha csupán a gondatlanságuk állapítható meg. A hangsúly azonban jellemzően a magánjogi felelősségen van. Németországban például a felszámoló eljárást kezdeményezhet annak megállapítása érdekében, hogy azok a vezetők, akik a társaság vagyonának terhére kifizetéseket teljesítettek azon időpont után, amikor már fizetésképtelenségi eljárást kellett volna kezdeményezniük, vagyoni felelősséggel tartozzanak a fizetésképtelenségért.⁶⁷ A vezető tisztségviselővel szembeni felelősségre vonásra irányuló eljárások kezdeményezésére a legtöbb tagállamban kizárólag a felszámoló jogosult, akik a társaság valamennyi hitelezőjének érdekében cselekszik, és ezáltal egyfajta kollektív igényérvényesítést valósít meg. Ezen tagállamokban a hitelezők individuális vagy akár kollektív, de mindenképpen saját kezdeményezésükre induló felelősségre vonás iránt eljárást nem indíthatnak.⁶⁸ Néhány EU tagállamban

63 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 43.

64 Románia, Codul Penal, art. 241.

65 Spanyolország, Ley Concursal, art. 172.

66 Spanyolország, Ley Concursal, art. 164.

67 Lásd: C-594/14 Kornhaas v. Dithmar (2015)

68 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 44.

azonban (pl. Portugália, Szlovénia, Magyarország) mind a hitelezők, mind a felszámoló kezdeményezheti a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítására irányuló eljárást. Portugáliában és Szlovéniában ez kizárólag a felperesi hitelező követeléseivel vonatkozásában, míg Magyarországon *erga omnes* hatállyal történik. Az USA jogában a hitelezői választmánynak szintén van ilyen igényérvényesítési lehetősége.⁶⁹ A 2002-es angol Enterprise Act a felszámoló számára teszi lehetővé a perindítást, azonban a költségek viselése az eljárás kimenetelétől függ. Amennyiben a felelősségre vonásra irányuló eljárás sikertelen, a perlés költségei nem számolhatók el a felszámolási költségek körében, azt a felszámoló köteles viselni.⁷⁰ Sajátos megoldás Portugáliában, hogy a felszámolást lefolytató bíróság hivatalból is vizsgálódhat a vezető felelősségre vonása érdekében.⁷¹ A következő táblázat az EU tagállamaiban a fizetése képtelenségi eljárás kezdeményezésével indokolatlanul késlekedő, illetve azt elmulasztó vezető, valamint a *wrongful trading* magatartást megvalósító vezető tisztségviselőkkel szemben alkalmazható szankciókat foglalja össze:

2. sz. táblázat: A vezető tisztségviselőkkel szemben alkalmazható szankciók az Európai Unió tagállamaiban⁷²

Tagállam	Fizetése képtelenségi eljárás kezdeményezésének kötelezettségét megszegő vezetővel szembeni szankciók	Wrongful trading szankciók
Ausztria	Magánjogi felelősség, ami magában foglalja a tevékenység folytatása miatti felelősséget	
Belgium	Kártérítési felelősség (szerződésen kívüli okozott kárért való felelősség szabályai alapján)	
Bulgária	Kártérítési felelősség Büntetőjogi felelősség (max. 3 év szabadságvesztés vagy pénzbüntetés)	
Horvátország	Hitelezőkkel szembeni kártérítési felelősség az eljárás kezdeményezésével okozati összefüggésben keletkezett károk megtérítéséért	
Ciprus	Büntetőjogi felelősség	
Csehország	Hitelezőkkel szembeni kártérítési felelősség: a fizetése képtelen helyzetben felvett fizetés, osztalék erejéig	

69 Uo.

70 Egyesült Királyság, Enterprise Act, Art. 176(2).

71 McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 45.

72 A táblázat alapjául szolgáló információkhoz lásd: McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 46-48.

Dánia	Explicit módon nincsen felelőssége a vezető tisztségviselőnek abban az esetben, ha késlekedik vagy nem kezdeményezi a fizetésképtelenségi eljárást, azonban polgári jogi felelősség terheli mindazon károk megtérítéséért, amelyet szándékos vagy gondatlan magatartásával okozott a hitelezőknek. E körbe tartozik az az eset is, amikor a társaság kereskedési tevékenységét tovább folytatja olyan helyzetben, amikor már nyilvánvaló, hogy ez a hitelezőknek további veszteségeket okoz	
Észtország	Polgári jogi felelősség	A vezető tisztségviselő személyes felelőssége megállapítható
Finnország	A hitelezőket ért veszteségekért fennálló polgári jogi felelősség mindazon tevékenységekkel összefüggésben, amelyeket a fizetésképtelenségi eljárás megindítására előírt határidő után folytattak.	Szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény. Eltiltás. Polgári jogi felelősség.
Franciaország	Kötelező eltiltás a vezetővel szemben. Polgári jogi felelősség a társaság tartozásaiért.	
Németország	Szerződésen kívül okozott károkért való felelősség. Büntetőjogi felelősség.	
Görögország	Polgári jogi felelősség a hitelezők felé azon időszak alatt az őket ért károk megtérítéséért, mely időszak a fizetésképtelenségi eljárás megindítására nyitva álló határidő lejártától és a bíróság által elrendelt felszámolásig tart. Büntetőjogi felelősség.	
Magyarország		A hitelezői érdekeket figyelembe nem vevő vezetői magatartás esetén fennálló személyes felelősség, a polgári jog szabályai szerint.
Írország		A hitelezők által elszenvedett veszteségekért fennálló polgári jogi felelősség, mely a jogellenes kereskedésből és a csalárd tranzakciókból származik. Eltiltás.

Olaszország		A hitelezői érdekeket figyelembe nem vevő vezetői magatartás esetén fennálló személyes felelősség, a polgári jog szabályai szerint. Eltiltás.
Lettország	Polgári jogi felelősség a társaságnak okozott veszteségért. Közigazgatási jogi felelősség. Büntetőjogi felelősség, pénzbüntetéssel fenyegetve. Eltiltás.	
Litvánia	A késedelmes eljárás kezdeményezés miatt a hitelezőket ért károkért való felelősség. Eltiltás.	
Luxembourg	Büntetőjogi felelősség.	
Málta		Megállapítási kereset lehetősége, melynek értelmében a vezetőket felelősség terheli a társaság vagyonában okozott veszteségekért.
Hollandia		Kártérítési felelősség.
Lengyelország	A társaság tartozásaiért való polgári jogi felelősség, mely a közterhek megfizetésének kötelezettségét is magában foglalja. Szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel fenyegetett büntetőjogi felelősség. Eltiltás.	
Portugália	Polgári jogi felelősség a hitelezők által elszenvedett veszteségeikért. Eltiltás. Büntetőjogi felelősség.	
Románia	Büntetőjogi felelősség: 3-12 hónap közötti szabadságvesztés vagy pénzbüntetés.	Polgári jogi felelősség.
Szlovákia	Polgári jogi felelősség.	
Szlovénia	Polgári jogi felelősség.	
Spanyolország	Polgári jogi felelősség. Büntetőjogi felelősség: 8 évig terjedő szabadságvesztés és/vagy pénzbüntetés.	A kielégítetlenül maradt hitelezők követeléseikért fennálló polgári jogi felelősség.

Svédország	Polgári jogi felelősség.	Büntetőjogi felelősség: szabadságvesztéssel fenyegetve.
Egyesült Királyság		A hitelezők által elszenvedett veszteségekért fennálló polgári jogi felelősség. Eltiltás.

A fenti szankciórendszerrel kapcsolatban azonban számos tagállamban kikényszerítési problémák azonosíthatók. Általánosan jellemző, hogy az Európai Unió tagállamaiban a polgári jogi felelősség körébe értett szankciók, függetlenül attól, hogy a késedelmes eljárás kezdeményezés vagy a *wrongful trading* doktrína hatálya alá tartozó esetkörökről van szó, gyakran hatástalanok maradnak. Egy 2017-es kutatás a következő, igényérvényesítést gátló, nehezítő tényezőket azonosította a tagállamokban:

- A leggyakoribb, felelősségi szabályok hatáskörét lerontó hivatkozás a számottevő vagyon nélküli vezető tisztségviselőkkel szembeni igényérvényesítés hatástalansága volt. Az osztrák, a belga, a bolgár, a cseh, az észt, a francia, a görög, a magyar, az ír, a luxembourgi, a portugál, a szlovák és az angol rendszerben is ezt az okot azonosította a jelentés az elsődleges hatáskört lerontó tényezőként. Azokban az esetekben is nehézséget jelent az igényérvényesítés, amikor az eredetileg vagyonos magánszemély fedezetelvonó ügyletek segítségével menekíti ki a vagyont és vonja el a hitelezők elől. Probléma ugyanis, hogy a legtöbb jogrendszer nem lát lehetőséget egyetlen eljárásban annak megállapítására, hogy a vezetőket felelősség terheli jogellenes magatartásaikért, és arra, hogy az általuk magánszemély minőségben kötött ügyletek fedezetelvonó természetüknél fogva hatálytalanok.
- Az igényérvényesítés finanszírozásának nehézsége elsősorban azokban a jogrendszerekben jellemző, ahol kizárólag a hitelezők individuálisan vagy csoportosan jogosultak perindításra (Belgium, Észtország, Finnország, Görögország, Magyarország, Írország, Luxembourg, Málta, Portugália, Szlovákia, Szlovénia), illetve ahol a felszámolót pervesztessége esetén a költséget viselésére lehet kötelezni (Egyesült Királyság).
- Az igényérvényesítés idő faktora is gyakori gátló tényező. A bolgár, a horvát, az észt, a görög, a magyar, a portugál és a szlovák jog hatálya alatt is megemlített problémáról van szó.

- A bizonyítás nehézkessége, a bizonyítási teher problémaköre a legtöbb jogrendszerben előkerülő probléma. Az igényérvényesítő felet terhelő bizonyítási kötelezettség problémaként került azonosításra Cipruson, Észtországban, Magyarországon, Máltán és az Egyesült Királyságban. Több országban ezzel ellentétben jogalkotói vélelem segíti az igényérvényesítést, függetlenül attól, hogy a hitelező vagy a felszámoló jogosult a keresetindításra.⁷³

Néhány tagállam a tagállamok többsége által nem említett, individuális nehézségekről is beszámolt a kutatás során:

- Az eljárási határidők szigorúsága az adminisztratív kötelezettségek teljesítésével kapcsolatban (Belgium).
- A felszámoló oldalán hiányzó motiváció, amely vagy a ritkán sikeres igényérvényesítésből ered (Lettország), vagy a bizonyítási eljárásba fektetett energia és költségvonzat tartja távol a felszámolót a keresetindítástól (Hollandia).
- A bírói gyakorlat inkonzisztens abban a tekintetben, hogy a vezető tisztségviselő megszegte-e kötelezettségeit a fizetése képtelenséggel kapcsolatban (Dánia).
- Az okozott károk meghatározásának nehézsége és bizonyítása (Szlovákia).
- Az okozati összefüggés bizonyítása a vezetők jogellenes magatartása és az elszenvedett károk között (Lengyelország, Spanyolország).
- Nehezen kiszámítható bírói gyakorlat abban a tekintetben, hogy mikor állapítható meg a vezető felelőssége (Svédország).⁷⁴

Jellemzően azok a jogrendszerek tekinthetők az igényérvényesítést támogatóknak, melyek a bizonyítási teher szempontjából vélelmet helyeznek el a rendszerben, és a fizetése képtelenséget megelőző meghatározott ideig vezető pozíciót betöltő személyekkel szemben vélelemként rögzítik a fizetése képtelenség előidézését. Szintén sikeresnek mondhatók az igényérvényesítések általánosságban azokban a rendszerekben, ahol nem csupán a hitelező, hitelezők vagy a felszámoló, hanem mindkét alanyi kör jogosult a perindításra.

⁷³ McCormack, Gerard – Keay, Andrew – Brown, Sarah: *i.m.*, 49.

⁷⁴ Uo.

9. HATÁSELEMZÉS AZ ANGOL, OROSZ ÉS AMERIKAI JOG

ALAPULVÉTELÉVEL

A *wrongful trading* szabályok hatékonyságának elemzése rendkívül nehéz feladat. Részben azért, mert önmagában az erre alapítva indított perek számát és az összes perből a felperesnek, illetve felpereseknek ítéelő, azaz sikeres felelősségre vonást elérő pereknek a számát is rendkívül kevés vizsgált jogrendszerben mérnek statisztikai adatok formájában. Másrészt ezek a mutatók sem feltétlenül árulják el, milyen gazdasági volumenű adóssal szembeni eljárásban, illetve milyen összegű marasztalásokról van szó. Éppen ezért csupán három vizsgált jogrendszerben, az Egyesült Királyságban, az Amerikai Egyesült Államokban, illetve Oroszországban elérhető statisztikai adatokat⁷⁵ tudjuk összevetni, és ebből a fentiekben bemutatott elemzést alapul véve néhány következtetést levonni.

Ahhoz, hogy legalább részben közelebb kerülhessünk a *wrongful trading* doktrína hatékonyságának értékeléséhez, két statisztikai adatot mindenképpen ismernünk kell. Az egyik, hogy milyen gyakran történik meg, hogy a vezető tisztségviselők a fizetéseképtelenséget vagy annak előrelátását követően jogellenes kereskedési tevékenységet folytatnak. Ez a szám azt is jelezheti, hogy mennyire mutatkozik hatékonyan a felelősséggel való fenyegetés, azaz az adott országban a *wrongful trading* normatív szabályozása. Ez az első adat így a preventív funkció érvényesülését vizsgálja. A másik statisztikai adat arra vonatkozik, hogy hány esetben találják a bíróságok megállapíthatónak a vezetők felelősségét a *wrongful trading* szabályok alapján. A három vizsgált jogrendszerben 2011 és 2015 között rendelkezésre álló statisztikai adatokat hasonlítottunk össze.

Az Egyesült Királyságban évente jellemzően 16 ezer társaságot nyilvánítanak fizetéseképtelennek. 2013-ban egészen pontosan 14,982, 2012-ben 16,138, 2011-ben pedig 16.871 társaság került felszámolás alá. Ehhez a számhoz képest a társaságokkal szembeni folyó fizetéseképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódóan körülbelül 6%-ban tiltják el a bíróságok az adós társaság vezetőit a vezető tisztségviseléstől, olyan intézkedéseik miatt, melyeket a fizetéseképtelenség megállapítását megelőzően foganatosítottak. Ez egy viszonylag magas arány, azonban ha megvizsgáljuk, hogy ezen a 6%-on belül egészen pontosan hány vezetővel szemben állapított meg felelősséget a bíróság a *wrongful trading* szabályok alkalmazásával, akkor meglepően alacsony számokkal találkozunk. 2012-ben mindössze egy eljárással, 2011-ben pedig három eljárással találkozunk. Ez azt jelenti, hogy az Egyesült Királyságban 2012-ben

⁷⁵ A statisztikai adatok forrása, direkt elektronikus kapcsolatfelvétel útján beszerezve: American Bankruptcy Institute (USA), Governmental Statistics Office (Egyesült Királyság), Szövetségi Statisztikai Hivatal (Oroszország). Az adatok összegyűjtésében Professor Thomas Margiotti (University of Pennsylvania) és Professor Arkady Gutnikov (Szentpétervári Egyetem) segített.

a *wrongful trading* szabályokat a fizetésképtelen társaságok vezető tisztségviselőinek csupán 0,006%-ával, illetve az összes eltiltott vezető 0,1%-ával szemben alkalmazták. 2011-ben ezek a számok 0,001% és 0,27%. Az adatok azt mutatják, hogy bár számos szabálytalanságot és visszaélést azonosítanak a bíróságok a fizetésképtelen társaságok vezető tisztségviselőinek intézkedéseivel kapcsolatban, melyekre az eltiltás szankciójával reagálnak, azonban a valódi anyagi felelősséget megállapító esetek száma elhanyagolható és rendkívül ritka. Ebből adódik a következtetés, hogy Angliában a vezető tisztségviselőkkel szembeni *wrongful trading* szabályok nem jelentenek valódi fenyegetettséget, azaz preventív hatásfokuk vélhetően igen alacsony. Ebben a fentebb már bemutatott angol sajátosságok okán szerepet játszik az, hogy *wrongful trading* keresetet kizárólag a felszámoló terjeszthet elő, a hitelezők nem, és a sikertelen igényérvényesítés esetén a felszámoló saját vagyona terhére kerül elszámolásra a perköltség.

Az Amerikai Egyesült Államokban a fizetésképtelenség elmélyítésének koncepciója sokkal gyakrabban kerül alkalmazásra. Évente 900-1000 alkalommal találkozunk ilyen esetekkel, amely szám még akkor is jelentősen meghaladja az angol adatokat, ha a két ország lakosságszáma közötti jelentős különbséggel korrigáljuk azt. Az összehasonlítást azonban nehezíti, hogy az amerikai fizetésképtelenség elmélyítése koncepció csupán részben fedi a *wrongful trading* esetköröket az angol jogban, hiszen valódi átfedés kizárólag a gondatlan fizetésképtelenség elmélyítése miatt indított perekkel van. A fizetésképtelenség elmélyítése az USA-ban, ahogyan az korábban bemutatásra került, sokkal szélesebb körben teszi lehetővé a vezető tisztségviselők felelősségének kimondását, mint az angol *wrongful trading* doktrína.

Oroszországban a vezető tisztségviselők fizetésképtelenséggel összefüggő felelőssége igen ritkán alkalmazott teória, azonban nem állíthatjuk, hogy teljességgel irreleváns doktrínáról beszélünk. A regionális statisztikai adatok ugyanis azt mutatják, hogy minden orosz régióban körülbelül tíz eset van évente, amely lényegében közel száz vezető tisztségviselői felelősséggel kapcsolatos pert jelent a nemzet szintjén. Bár az orosz statisztikák sem jelölik, hogy egészen pontosan mely esetek vonatkoznak a fizetésképtelenséghez köthető jogellenes kereskedéshez, azonban körülbelül 30%-ában a vezető tisztségviselő felelősségét megállapító eseteknek a *wrongful trading* koncepciót alkotó szabályok alkalmazásáról van szó. Évente Oroszországban körülbelül 13 ezer felszámolási eljárás indul, így a vezető tisztségviselők felelősségének megállapítására irányuló eljárások száma jellemzően a fizetésképtelenségi eljárások 5-10%-ában kerül elő. A kereseti kérelmek döntő többségét a hitelezők terjesztik elő. Az orosz statisztikai adatok azt mutatják, hogy a felszámoló tartózkodik ennek a felelősségre vonásra irányuló pernek a kezdeményezésétől, hiszen más, az adós

vagyonát növelő perek sokkal gyorsabb eredménnyel kecsegtetnek, mint a *wrongul trading* perek.

A *wrongful trading* felelősségi szabályaira alapított perek jellemzően egyetlen vizsgált jogrendszerben sem rendelkeznek kiterjedt bírói gyakorlattal. Ennek nyilvánvaló okai között kereshetjük a bizonyítási teher nehézkes voltát, a per pénzügyi háttérének biztosítására vonatkozó nehézségeket (ti. egyetlen hitelező számára túlzott pénzügyi befektetésről beszélünk, különösen úgy, hogy a marasztalás összege a teljes vagyont gyarapítja, és nem az igényérvényesítésbe beruházó hitelező kielégítési alapjához számít hozzá), valamint a néhány jogrendszerben megjelenő, felperes személyét érintő korlátokat (pl. az Egyesült Királyságban csak a felszámoló perelhet). Bár Oroszországban és az Egyesült Királyságban a bizonyítási kérdések a felperes szemszögéből sokkal kedvezőbbek, mint az USA-ban, ez nincsen kihatással a kezdeményezett perek számára, hiszen az Egyesült Királyságban a jogintézmény gyakorlatilag halott. Bár az Egyesült Királyságban a bizonyítási teher hasonló a vezető tisztségviselők kötelezettségeinek megszegése körében, mint a *wrongful trading* eseteiben, az utóbbi felelősségi szabályra alapított perek száma mégis elenyésző. Vélhetően az Egyesült Királyságban a perindítás legnagyobb akadályát a finanszírozási kérdések jelentik, hiszen itt a felszámoló – sikertelen igényérvényesítési kísérlet esetén – maga köteles, saját vagyona terhére felvállalni a perköltséget. Amerikában és Oroszországban ezzel szemben ilyen problémával nem találkozunk, hiszen a pereskedés költségeit az adós vagyona terhére fizetik. Az Egyesült Államokban így inkább az a tendencia rajzolódik ki, hogy a perlekedési hajlandóság igen nagy, hiszen szerződésen kívül okozott kárért való felelősség címén, az adós vagyonának terhére szinte rutinná vált a felszámolási eljárás során minimális *prima facie* bizonyíték rendelkezésre állása mellett is a fizetéseképtelenség elmélyítésére vonatkozó hivatkozásra alapított perek megindítása.

10. ZÁRÓ GONDOLATOK, A MAGYAR JOG SZEMSZÖGÉBŐL

A magyar fizetéseképtelenségi jogban a Csődtv. 33/A. §-ban megjelenő *wrongful trading* szabályozás bár alapvetően az angol anyaintézmény kiindulási alapját követi, azonban jelentős mérlegelési jogkört ad a bíróságok számára a felelősség megállapítása, a referencia időpont meghatározása, valamint az indokolatlan üzleti kockázat értelmezése vonatkozásában. Bár ez a bírói mérlegelésnek teret engedő felfogás alapvetően sikeres igényérvényesítési rátákat produkálhat, a bizonyítási teher és a bizonyítás felsorolt bizonytalanságok miatti nehézsége, költségessége és kétes kimenetele alapvető visszatartó erőnek bizonyulhat. Támogatandó és fenntartandó az a megközelítés, mely mind a hitelezők, mind a felszámoló számára lehetővé teszi a felelősség megállapítására irányuló per megindítását. A referencia időpont

meghatározása vonatkozásában azonban érdemes lenne az újonnan bevezetett cseh megoldás analógiájára egy objektívebb mércét felállítani, és a vezető tisztségviselők hitelezői érdekek kiszolgálása irányába elmozduló felelősségével kapcsolatban konkrét kötelezettségeket megállapítani. Tekintettel arra, hogy az Európai Unió tagállamainak jelentős többségében a felszámolási eljárás rövid időn belül történő kezdeményezése a vezető tisztségviselő kötelezettségei közé tartozik, érdemes lenne megfontolni a referencia időpont objektív meghatározásával összekötve egy hasonló kötelezettség bevezetését a magyar jogba is. Hangsúlyozandó azonban, hogy ezt a kötelezettséget a jelenleg a magyar jogban létező, a legfőbb szerv összehívására vonatkozó kötelezettséggel szintézisben kellene vizsgálni és megalkotni, így a tagok, részvényesek aktív és a hitelezői igényekre tekintettel lévő döntésének hiányában rögzíteni ilyen eljárás kezdeményezési kötelezettséget. A *wrongful trading* igényérvényesítéssel kapcsolatban bár általános megoldás az Európai Unió tagállamaiban, hogy a vezető tisztségviselő felelősségét nem korlátlanul, hanem a jogellenes kereskedéssel, illetve a *wrongful trading* megállapításának alapját adó tranzakció értékével összefüggésben állapítja meg a bíróság, azonban a csalárd fizetéseképtelenség esetének magyar jogban történő megkülönböztetésének bevezetéséhez kapcsolódóan érdemes lenne mérlegelni a korlátlan felelősség lehetőségét. Bár a tanulmányban bemutatott, az igényérvényesítési nehézségeket feltáró 2017-es kutatásban a magyar jelentéstevő is felsorolta a vagyontalan vezetők problémakörét, mint az igényérvényesítést gátló tényezőt, perjogi szempontból annak kifejezett támogatása is előnyös volna, hogy a vezető magánszemélyi minőségben kötött fedezetelvonó ügyleteit a marasztalási perben elbírálhassa a bíróság.

CSÉCSY ANDREA

egyetemi docens

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSOKBAN MUTATKOZÓ ELMÉLETI - GYAKORLATI ANOMÁLIÁK

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991 évi XLIX. törvényt előkészítő indoklásban foglaltak szerint „a csőd és a felszámolási intézménynek az a célja, hogy azokat a vállalkozásokat, amelyek nem tudnak megfelelni a piaci követelményeknek és tönkremennek, minél előbb fel lehessen számolni, vagy úgy kell újjászervezni, hogy beilleszkedhessenek az üzleti élet rendjébe. Az 1986. évi 11. számú törvényerejű rendelettel bevezetett felszámolás jogintézménye a gazdasági életünk jogi szabályozásának fejlődésében jelentős mérföldkőnek számított, amely a korábbi miniszteri rendeletekben testet öltő államigazgatási beavatkozás helyett az üzleti érdekeket helyezte előtérbe a gazdasági nehézségek orvoslásában. Számos pozitív vonása ellenére e jogintézmény nem tudta az elvárt hatásfokkal betölteni szerepét, így a társadalmi és gazdasági viszonyokban bekövetkezett változások, a gazdasági szerkezetváltás szükségessége, a piacgazdaság feltételei között elengedhetetlen hitelezői érdekek érvényesítése megkövetelte, hogy olyan törvényt készüdjön, amely figyelembe véve a fejlett piacgazdasággal rendelkező országok gyakorlatát, támaszkodva az 1986. év óta felhalmozott tapasztalatokra, lehetővé tette a gazdálkodó szervezetek vállalkozása során keletkezett pénzügyi kötelezettségek érvényesítésének jogi kereteit a fizetésektelen vállalatok társadalmi érdekekkel összhangban lévő kezelését.”¹

¹ A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991 évi XLIX. törvényt előkészítő indoklása, általános indoklás.

A Csődtörvény hatályba lépése óta² számtalanszor került módosításra. A módosítások- a fenti cél szem előtt tartásával - a jogalkalmazásban problémát jelentő egyes rendelkezéseknek, eljárási szabályoknak pontosítására, a jogalkalmazó szervek által jelzett joghézagok megszüntetésére irányult. Céljuk a joggyakorlat egységesítése és ezzel a csőd- és felszámolási eljárások hatékonyabb és gyorsabb lefolytatása volt, melynek során a bírói, valamint a felszámolói szakma javaslatait is figyelembe vette a jogalkotó.

A Csődtörvény legutóbbi, nagy volumenű - Juhász László álláspontja szerint „novellisztikus” módosítása - 2017. július 1 én hatályba lépett 2017. évi XLIX. törvénnyel történt. Azóta is több alkalommal került sor a törvény módosítására, de a legjelentősebb kérdéseket - jogirodalomban VI. novellának nevezett - fent említett törvény érintette.³

Mint, minden eddigi, a törvény „megjavítását” szolgáló jogalkotói módosítás kapcsán újabb és újabb kérdések vetődnek fel mind a jogirodalomban, mind a joggyakorlatban. A jelen tanulmány főleg a 2017. évi XLIX. törvénnyel bevezetett rendelkezésekre és az azokkal kapcsolatos gyakorlati kérdésekre fókuszál, de kitér néhány akkut problémára is. A szerző természetesen nem vállalkozhat arra, hogy valamennyi ellentmondásra, újragondolandó kérdésekre kitérjen, így – a Debreceni Ítéltábla bírójával és egy felszámoló cég jogi képviselőjével való személyes konzultációra építve – a felvetések a szerző szubjektív szelektálásán alapulnak

1. A FELSZÁMOLÓ FELMENTÉSE

A 2017. július 1-jétől hatályos Csődtörvény 27/A§ (7) bekezdésében foglaltak alapján;

A bíróság felmenti a felszámolót, ha az eljárás adatai alapján megállapítja, hogy

- a felszámoló súlyosan vagy ismétlődően megsértette a jogszabályokat,
- amikor a felszámoló felmentését e törvény - jogszabálysértés esetén - a bíróság számára kötelezővé teszi.
- ha az a székhelyén vagy fióktelepén nem található, vagy ha az e törvényben meghatározott kizáró vagy összeférhetetlenségi ok alá eső felszámolóbiztos nevezett ki, illetve a később felmerülő ilyen körülmény esetén a felszámolóbiztos kinevezését nem vonja vissza.

² A Csődtörvény 1992. január 1. napján lépett hatályba.

³ Juhász László: *A Cstv. 2017. évi módosítása*, <https://docplayer.hu/69580051-Juhasz-laszlo-a-cstv-evi-modositasa.html> 1. (letöltés ideje: 2018. szeptember 25.)

A felszámoló felmentését az említett okokra hivatkozva a hitelezői választmány (hitelezői választmány hiányában a hitelezői képviselő vagy bármelyik hitelező) is indítványozhatja.

A bíróság a kérelem tárgyában annak beérkezésétől számított 8 napon belül dönt. A felmentéssel érintett felszámoló a felmentéséről szóló elsőfokú végzés kézhezvételétől kezdve csak az eljárás lefolytatásával összefüggő legszükségesebb, halaszthatatlan intézkedéseket hozhatja meg vagy készítheti elő, az adós vagyont nem értékesítheti, nem adhatja bérbe és azzal más módon sem rendelkezhet.

A felszámoló felmentését a hitelezők a (7) bekezdés szerinti okok megjelölése nélkül is kérhetik a bíróságtól amennyiben azt a 44. § (1) bekezdésében említett hitelezői csoportok mindegyikében a hitelezők több mint a fele kéri, azzal, hogy a szavazatok számításánál is a 44. § (1) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni. A hitelezők a felszámoló felmentését a (7) bekezdésben megjelölt ok nélkül csak egyszer, az első hitelezői gyűlést követő 15 napon belül kérhetik. Ebben az esetben azonban a bíróságnak a (7) bekezdésben meghatározott határidőn belül kell végzést hoznia a felszámoló felmentéséről és új felszámoló kijelöléséről.⁴

A 27/A. § (10) bekezdésben foglaltak szerint a (6), valamint a (7)-(9) bekezdés szerinti végzés ellen a felmentéssel érintett felszámoló, míg a végzésnek a felszámolót megillető díj és költségtérítést megállapító rendelkezése ellen - a hitelező élhet fellebbezéssel 5 munkanapon belül, amelyet a másodfokú bíróság soron kívül, de legfeljebb 8 munkanapon belül bírál el. A felszámolót felmentő jogerős végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

A 27/A. § (10a) bekezdésében foglaltak alapján, ha a felszámolót felmentő végzés fellebbezés hiányában jogerőre emelkedik, az elsőfokú bíróság a végzés jogerőre emelkedésétől – fellebbezés eredményeképpen jogerőre emelkedett végzés esetén pedig az iratok visszaérkezésétől – számított 8 napon belül rendel ki másik felszámolót.

A fenti rendelkezések tekintetében több ellentmondás is fellelhető az alábbiak szerint:

a.) A Csődtörvény 27/A § (8) bekezdésben foglalt azon hitelezői jogosultságot, mely szerint meghatározott feltételek esetén a hitelezők jogsértés hiányában is kérhetik a felszámoló felmentését a 2009. évi LI. törvény vezette be és a szabályok 2009. szeptember 1-jétől váltak hatályossá. Ugyanezen törvény szüntette meg az 1997. évi XXVII. törvény 5.§ (2) bekezdésével bevezetett azon jogszabályi rendelkezést,

⁴ Csődtv. 27/A. § (8) bekezdés

amely alapján a felszámoló felmentése esetén csak a felmentést kimondó végzés jogerőre emelkedésével rendelhetett ki a bíróság új felszámolót. Tekintettel arra, hogy a 2009. szeptember 1-től módosított jogszabályi rendelkezések alapján a felszámoló felmentéséről szóló végzés fellebbezés nélkül volt végrehajtható, így a 2017. évi XLIX. törvény hatálybalépéséig ezzel összhangban került szabályozásra az, hogy a bíróságnak már az elsőfokú végzésben rendelkeznie kellett a felszámoló felmentéséről és új felszámoló kijelöléséről.

A 2017. július 1-jétől hatályos szabályok ugyanakkor visszatértek 1997. évi XXVII. törvény 5. § (2) bekezdésében foglalt rendelkezésekhez és a Csódtv. a 27/A. § (10) bekezdésben foglaltak alapján a felszámoló felmentésének jogerőssé válását követően kerülhet csak sor az új felszámoló kijelölésre. Nem tesz továbbá különbséget a hatályos szabályozás abban a vonatkozásban, hogy a felszámoló felmentésére a Csódtv.27/A. § (7) vagy (8) bekezdésében foglaltak szerint kerül sor.

A Csódtv. 27/A. § (8) bekezdésben foglalt azon rendelkezés, amely szerint a bíróságnak 8 napon belül kell döntenie a felszámoló felmentéséről és új felszámoló kijelöléséről ellentmondásban áll 27/A.§ (10a) bekezdésében foglaltakkal, amely alapján a felszámoló felmentését elrendelő végzés jogerővé válását követően kerülhet csak sor az új felszámoló kirendelésére.

Álláspontom szerint az ellentmondás feloldására két megoldás mutatkozik, attól függően, hogy mi a jogalkotói akarat. Amennyiben a jogalkotó a (8) bekezdés esetén is a felszámoló felmentésére vonatkozó végzés jogerővé válását kívánja feltételként tenni, akkor a lehetséges megoldás az, ha a 27/A.§ (8) bekezdésből kimarad „az új felszámoló kijelölésről” szóló rendelkezés az alábbiak szerint:

A bíróság a (7) bekezdésben meghatározott határidőn belül végzést hoz a felszámoló felmentéséről akkor is, ha azt - a (7) bekezdés szerinti okok megjelölése nélkül - kéri a 44. § (1) bekezdésében említett hitelezői csoportok mindegyikében a hitelezők több mint a fele, azzal, hogy a szavazatok számításánál is a 44. § (1) bekezdésében foglaltakat kell alkalmazni. A hitelezők a felszámoló felmentését a (7) bekezdésben megjelölt ok nélkül csak egyszer, az első hitelezői gyűlést követő 15 napon belül kérheti.

Amennyiben viszont a jogalkotó nem tartja szükséges feltételnek a felszámoló felmentésének jogerőre válását a 27/A (8) bekezdésben foglalt esetben, úgy a 27/A. § (10) bekezdés pontosítása szükséges és egyértelművé kellene tenni, hogy a (8) bekezdésben foglalt esetre az nem vonatkozik. A Csódtv. 27/A (8) bekezdésében foglaltak változatlanul hagyása mellett a javasolt megoldás az alábbi:

Ha a (6) és (7) valamint a (9) bekezdésben foglaltak alapján hozott felszámolót felmentő végzés fellebbezés hiányában jogerőre emelkedik, az elsőfokú bíróság a végzés jogerőre emelkedésétől - fellebbezés eredményeképpen jogerőre emelkedett végzés esetén pedig az iratok visszaérkezésétől - számított 8 napon belül rendel ki másik felszámolót.

b.) Nem egyértelműek a hatályos rendelkezések abban a tekintetben sem, hogy a Csődtv. 27/A.§ (8) bekezdésében foglaltak esetén milyen jogosultságok illetik meg a felmentéssel érintett felszámolót, ugyanis csak a (7) bekezdésben foglaltak tekintetében tartalmaz a jogszabály egyértelmű rendelkezést, mely szerint a felmentéssel érintett felszámoló a felmentéséről szóló elsőfokú végzés kézhezvételétől kezdve csak az eljárás lefolytatásával összefüggő legszükségesebb, halaszthatatlan intézkedéseket hozhatja meg, vagy készítheti elő, az adós vagyonát nem értékesítheti, nem adhatja bérbe és azzal más módon sem rendelkezhet.”

Csőke Andrea is foglalkozik ezzel a problémával, vagyis azzal, hogy vajon ez a rendelkezés alkalmazható-e a Csődtv. 27/A (8) bekezdés szerinti felmentésre, mert ott csak a (7) bekezdés szerinti határidőre utal vissza a jogszabály szövege. Álláspontja szerint ez egy általános rendelkezés, tehát valamennyi felszámoló felmentés esetén alkalmazandó.⁵

Tekintettel arra azonban, hogy a fenti probléma esetlegesen bizonytalansági helyzetet eredményezhet javaslom, hogy a 27/A.§ (8) bekezdése egészüljön ki az alábbiakkal:

A felmentett felszámoló jogaira és kötelezettségeire a felmentéséről szóló elsőfokú végzés kézhezvételétől kezdve a (7) bekezdésben foglaltak az irányadóak.

c.) A Csődtv. 27/A.§ (10a) bekezdésében foglaltak alapján, ha a felszámolót felmentő végzés fellebbezés hiányában jogerőre emelkedik, az elsőfokú bíróság a végzés jogerőre emelkedésétől - fellebbezés eredményeképpen jogerőre emelkedett végzés esetén pedig az iratok visszaérkezésétől - számított 8 napon belül rendel ki másik felszámolót.

A fenti rendelkezésekből azt következik, hogy a felszámoló felmentéséről szóló végzés jogerőre emelkedésétől kezdve a felmentett felszámoló már nem felszámoló, míg az új felszámoló kijelölésére több nap múlva kerülhet sor. Csőke Andrea álláspontja szerint ugyan a bíróságok nem fogják kivárni a rendelkezésükre álló nyolc napos határidőt, ugyanakkor nyilvánvalóan lesz néhány nap amikor a régi

⁵ Csőke Andrea: *Nagykommentár a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez*, Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2017. Új jogtár a 27/a (8) bekezdéshez rendelt kommentár.

felszámoló „már nem, az új pedig még nem rendelkezik az adós vagyonával. Ki lesz jogosított-kötelezett erre? Ki a felelős, ha ekkor valami történik a vagyonnal?”⁶

Külön rendelkezés hiányában – Csőke Andrea álláspontja szerint – „a régi felszámolónak a megbízás nélküli ügyvitel (Ptk. 6:583-6:586. §) szabályai szerint kell a vagyont kezelnie az új felszámoló megjelenéséig, figyelemmel a (7) bekezdésben írt korlátozásra is.”

Álláspontom szerint a hatályos jogszabályi rendelkezésekből nem vezethető le az, hogy a felmentett felszámoló a felmentése jogerőre emelkedésétől kezdve „feladatát képezhetné” bármilyen intézkedés megtételére.

A Csődtv. 27/A.§ (7) bekezdésében foglaltak szerint a felmentéssel érintett felszámoló a felmentéséről szóló elsőfokú végzés kézhezvételétől kezdve csak az eljárás lefolytatásával összefüggő legszükségesebb, halaszthatatlan intézkedéseket hozhatja meg vagy készítheti elő, az adós vagyonát nem értékesítheti, nem adhatja bérbe és azzal más módon sem rendelkezhet. A felmentett felszámoló ezen kötelezettségének vége nem kerül meghatározásra, de egyértelmű, hogy felszámoló a felmentésének jogerőre emelkedése után a felmentett felszámoló már nem felszámolója az adós cégnek, hiszen akkor már nem áll fenn függő jogi helyzet abban a tekintetben, hogy a felmentése jogerőre emelkedik vagy sem. Így, amennyiben azt kívánja a jogalkotó, hogy az új felszámoló kirendeléséig mégis kötelezettsége legyen a felmentett felszámolónak a legszükségesebb, halaszthatatlan intézkedések megtétele, úgy a 27/A.§ (7) bekezdésben foglaltakat ki kellene egészíteni azzal, hogy ez a kötelezettsége az új felszámoló kijelöléséig tart az alábbiak szerint:

...A felmentéssel érintett felszámoló a felmentéséről szóló elsőfokú végzés kézhezvételétől kezdve az új felszámoló kirendeléséig csak az eljárás lefolytatásával összefüggő legszükségesebb, halaszthatatlan intézkedéseket hozhatja meg vagy készítheti elő, az adós vagyonát nem értékesítheti, nem adhatja bérbe és azzal más módon sem rendelkezhet...

d.) A Csődtv. 27/A. § (7) bekezdésben foglaltak szerint a bíróság - erre irányuló kifogás hiányában is - felmenti a felszámolót, ha az eljárás adatai alapján megállapítja, hogy a felszámoló súlyosan vagy ismétlődően megsértette a jogszabályokat.

A joggyakorlatban bizonytalanság van abban a kérdésben, hogy amennyiben a 27. § (7) bekezdése alapján a hitelezők vagy a hitelezői választmány kéri a felszámoló felmentését és azt a bíróság végzésével elutasította, megilleti-e a fellebbezési jog a kérelmezőket vagy sem. A Kúria egyik ítéletében rögzítette, hogy helytelen

⁶ Csőke Andrea: *i.m.*, Csődtv. 27/A (10a)bekezdéshez fűzött kommentár.

az a jogértelmezés, mely szerint a felszámoló felmentése tárgyában a Csődtv. 27/A. § (6)-(7) bekezdései szerint meghozott végzés ellen csak a felszámoló élhet fellebbezéssel. Ez az értelmezés, vagyis a felszámoló kizárólagos fellebbezési joga, csak az öt felmentő végzéssel szemben állapítható meg.⁷ A Kúria álláspontja szerint a felszámoló felmentése ügyében hozott döntés, az ügy érdemében hozott döntésnek minősül, így ellene a hitelező fellebbezéssel élhet.⁸

Megfontolás tárgyát képezhetné, hogy a bizonytalanság kiküszöbölése érdekében a 27. § (10) bekezdése kiegészítésre kerüljön, amelyben rögzítésre kerülne, hogy amennyiben a felszámoló felmentését a hitelezői választmány, illetőleg a hitelező a (4), és a (6)-(8) bekezdésben foglaltak alapján kéri, úgy a felszámoló felmentésére irányuló kérelem elutasítása esetén a hitelezőt az általános szabályok szerint illeti meg a fellebbezés joga.

2. A FELMENTETT FELSZÁMOLÓ KÖTELEZETTSÉGÉRE KAPCSOLATOS TÖRVÉNYI ELŐÍRÁSOK ELLENTMONDÁSOSSÁGA

A Cstv 27. § (11) alapján a felmentett felszámoló

- a) haladéktalanul átadja az új kirendelt felszámolónak
 - aa) az adós iratanyagát és vagyonát,
 - ab) az adós jogügyleteiről és a folyamatban lévő eljárásokról készített tételes kimutatást,
- b) 15 napon belül átadó mérleget készít és nyilatkozik arról, hogy az átadó mérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad, valamint az átadó mérleget megküldi a hitelezőknek és jóváhagyásra megküldi a bíróságnak.

A 27/A.§ (11a) bekezdése alapján a bíróság (11) bekezdésben meghatározott kötelezettségek elmulasztása a felmentett felszámolót 500.000 forintig terjedő bírsággal sújthatja.

A 2017. július 01. napjával hatályba lépő fenti rendelkezéssel a jogalkotó a felmentett felszámoló és az új felszámoló közötti átadás módját kívánta rendezni. Egyetértek mind Csőke Andrea, mind Juhász László azon álláspontjával, melyek szerint ezt a kérdést a jogalkotó akarata ellenére sem sikerült megnyugtatóan rendezni.⁹

⁷ BH 2015. 106

⁸ 1991. évi XLIX. tv. 6. § (3) bekezdés, 27/A. § (4), (6) és (7) bek; 1952. évi III. tv. 233. § (1) bekezdés

⁹ Juhász László: *i.m.*, 5., Csőke Andrea: *i.m.*, Cstv 27/A § (11) bekezdéséhez fűzött kommentár.

A módosított rendelkezések kapcsán többféle probléma merül fel:

a.) A Csődtv. 27/A (11) bekezdését a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi LI. törvény iktatta be. A 2009. szeptember 01. napjától hatályos jogszabály alábbiak szerint rendelkezett:

A felmentett felszámoló haladéktalanul köteles az adós iratanyagát és vagyonát átadni az új kijelölt felszámolónak, és tételes kimutatást kell készítenie a szerződésekről, folyamatban lévő eljárásokról, értékesítésekről, továbbá *közbenső mérleget is kell készítenie*, és nyilatkoznia kell arról, hogy a mérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad. Ezek elmulasztása esetén a bíróság 500 000 forintig terjedő bírsággal sújthatja.

A 2017. évi XLIX. törvény a (11) bekezdésében foglaltakat módosította és a *közbenső mérleg helyett átadó mérleg kötelezettségét írta elő*.

A törvény indoklása nem ad magyarázatot arra, hogy a közbenső mérleg helyett miért került bevezetésre az átadó mérleg fogalma. Az indoklás szerint „A 27/A (7) bekezdés módosításával összhangban módosul a (10) bekezdés is. Az új (11) bekezdés a felmentett felszámoló részére a feladatátadás érdekében mérlegkészítési kötelezettséget ír elő, és szabályozza, hogy azt milyen határidőn belül kell elkészíteni és kinek kell megküldeni. Ennek a kötelezettségnek a megszegése esetén a felmentett felszámolót a bíróság bírsággal sújthatja.”

Az átadó mérleg fogalmát viszont sem a számviteli törvény, sem a 225/2000. (XII.19.) Korm. rendelet nem ismeri, így önmagában bizonytalanságot eredményez az a kérdés, hogy mit kell tartalmaznia az átadó mérlegnek. Szükségesnek látszik ezért az átadó mérleg tartalmának jövőbeni meghatározása.

Álláspontom szerint nincs akadálya annak, hogy az átadó mérleg tartalma tekintetében a közbenső mérlegre vonatkozó szabályokat rendelje a jogalkotó alkalmazni. A Csődtv. 50. § -a alapján a közbenső mérleg tartalmazza a gazdálkodó szervezet tevékenységet lezáró mérlegének [31. § (1) bekezdés a) pont], továbbá a nyitó felszámolási mérleg [46. § (2) bekezdés] adatait is. A közbenső mérleget az 52. § (3) bekezdésében, a bevételek és költségek alakulásáról készített kimutatást az 52. § (4) bekezdésében meghatározott bontásban kell elkészíteni. A szöveges jelentésnek tartalmaznia kell a tevékenységet lezáró mérleg és a közbenső mérleg eltéréseinek, valamint a bevételek és költségek alakulásának részletes magyarázatát. A szöveges jelentéshez csatolni kell a hitelezők 46. § (5) bekezdése szerinti nyilvántartását.

Ezzel ellentétes álláspontot képvisel Juhász László. Nézete szerint még analógia útján sem alkalmazhatók a közbenső mérleg szabályai. Nézete szerint célszerűbb lett volna tevékenységet záró mérleg készítésére kötelezni a felmentett felszámolót.¹⁰

b./ További ellentmondást jelent az, hogy a felmentett felszámolónak haladéktalanul át kell adni az iratokat az új felszámolónak, az átadó mérleget viszont 15 napon belül kell elkészítenie. Amennyiben a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően a felmentett felszámoló az iratanyagot új felszámoló részére haladéktalanul átadja, úgy gyakorlatilag ellehetetlenül az átadó mérleg elkészítése. A jogirodalom a felmentett és az új felszámoló között fokozott együttműködést tekinti esetleges megoldásnak¹¹, amelyre álláspontom szerint reálisan nem lehet számítani. Nyilvánvaló érdekellentétek miatt nagy eséllyel a felmentett és az új felszámoló egymásra mutogatása alakulna ki ebből a helyzetből. A felmentett felszámoló akadályként hivatkozhatna például arra, hogy nem fér hozzá az átadott iratokhoz az általa megjelölt időben, vagy módon stb. A vázolt probléma miatt helyesebbnek látszik ezért a haladéktalan átadástól eltekinteni és a felmentett felszámoló részére a mérlegkészítésre meghatározott 15 napos határidőt előírni mind az adós iratanyagának és vagyonának átadására, mind az adós jogügyleteiről és a folyamatban lévő eljárásokról készített tételes kimutatásnak átadására az alábbiak szerint:

A felmentett felszámoló 15 napon belül

- átadja az új kirendelt felszámolónak
 - az adós iratanyagát és vagyonát,
 - az adós jogügyleteiről és a folyamatban lévő eljárásokról készített tételes kimutatást,
- átadó mérleget készít és nyilatkozik arról, hogy az átadó mérleg az adós vagyoni helyzetéről valós és megbízható képet ad, valamint az átadó mérleget megküldi a hitelezőknek és jóváhagyásra megküldi a bíróságnak.

c./ A törvény a felmentett felszámoló kötelezettségévé teszi, hogy az átadó mérleget megküldje a hitelezőknek és jóváhagyásra megküldje a bíróságnak. A jogszabály azon felül, hogy az átadó mérleg megküldését írja elő a hitelezők részére, nem rendelkezik arról, hogy megilleti-e bármiféle jogosultság a hitelezőket a mérleggel kapcsolatban, és ha igen, akkor az az észrevételezés vagy a kifogásolás joga lehet.

¹⁰ Juhász László: *i.m.*, 5.

¹¹ Juhász László: *i.m.*, 5.

A Csődtv. 50.§ (5) bekezdése a közbenső mérleggel kapcsolatban észrevételezési, míg az 56.§ (1) bekezdése a felszámolási zárómérleggel kapcsolatban kifogás benyújtására ad lehetőséget 30 napos jogvesztő határidőn belül. Bármelyik megoldásnak tere lehet.

A Csődtv. 50. § (5) bekezdése alapján a közbenső mérleget, a szöveges jelentést, a bevételek és kiadások alakulásáról, továbbá a felszámolási költségekről készített kimutatást és a hitelezők részbeni kielégítésének sorrendjét és összegét tartalmazó részleges vagyonfelosztási javaslatot a felszámoló köteles a hitelezőknek – választmány alakítása, illetve hitelezői képviselő választása esetén az említetteknek is – megküldeni azzal, hogy arra 15 napon belül észrevételt tehetnek. Az (1) bekezdésben meghatározott iratokat a bíróság részére jóváhagyás végett be kell mutatni, a hitelezők véleményét – hitelezői választmány vagy hitelezői képviselő esetén az említettek véleményét is – csatolva.

Amennyiben az átadó mérleggel kapcsolatban az észrevételezés jogát biztosítaná a jogalkotó, akkor a közbenső mérlegre vonatkozó előírásoknak megfelelően a felmentett felszámoló kötelezettsége nemcsak a hitelezők (hitelezői választmány, képviselő) részére történő megküldésben, hanem a 15 napos észrevételezési határidő eltelté után az észrevételeknek a bíróság felé való megküldése is kötelezettsége lenne. Az észrevételezés jogának megadása a hitelezők részére azért is indokolt, mert a bíróságnak az átadó mérleget jóvá kell hagynia. Ha nincs észrevételezési joga a hitelezőknek, úgy álláspontom szerint a bíróság érdemben nem is tudja a mérleget jóváhagyni, a bíróságnak a szerepe csupán csak annyi, hogy megállapítsa, hogy az átadó mérleg a hitelezők részére megküldésre és a bíróságra benyújtásra került. Ha a jogalkotó célja csak az átadó mérleg benyújtásának tudomásul vétele, akkor viszont feleslegesnek látszik az átadó mérlegnek a hitelezők részére történő megküldése.¹²

Egyetértek Juhász László azon javaslatával, hogy célszerű lenne továbbá az új felszámoló részére is észrevételezési jogot biztosítani az esetleges kártérítési igények miatt is.¹³

A másik lehetséges megoldás a hitelezők részére a kifogás jogának biztosítása az átadó mérleggel szemben. Ezt a megoldást preferálja Juhász László.¹⁴ Véleménye szerint a hitelezők észrevételezési joga az átadó mérleg tekintetében nem működik, a hitelezőket jogszabályi rendelkezés hiányában is kifogásolási jog illeti meg. Álláspontja szerint a mérleggel szembeni beérkezett kifogások elfogadása vagy

12 Csődtv. 27/A (11) bekezdés

13 Juhász: *i.m.*, 5.

14 Juhász: *i.m.*, 5.

elutasítása tekintetében a döntési kompetenciája az új felszámolónak van.¹⁵

Csőke Andrea is egyetért azzal, hogy a felmentett felszámolónak valamilyen módon el kell számolnia, le kell zárni a felmentett felszámoló által végzett tevékenységet. Nézete szerint ugyanakkor a bíróság általi jóváhagyás iránti igény feltehetőleg tévedés, mert célszerűbb lenne az a megoldás, hogy a felmentett felszámolónak az új felszámoló felé kellene elszámolni, és annak a véleményével együtt kellene a bírósághoz betérjeszteni az átadó mérleget.¹⁶

d./ Nem találunk rendelkezést a Csődtörvényben arról, hogy mi a jogkövetkezménye annak, ha a felszámoló nyilatkozata ellenére azt észleli a bíróság, hogy az átadó mérleg az adós vagyoni helyzetéről nem ad valós és megbízható képet. A bíróság nyilvánvalóan hiánypótlással felhívhatja a felszámolót a hiányok pótlására, illetőleg, ha ennek sem tesz eleget a felmentett felszámoló, úgy a bíróság a 27./A § (11a) bekezdés alapján 500.000 forintig terjedő bírsággal sújthatja. Ezzel azonban nem oldódik meg az probléma, hogy a bíróság ebben az esetben nem hagyhatja jóvá az átadó mérleget. Arról, hogy mi a jogkövetkezménye az átadó mérleg jóváhagyása elutasításának, a törvény nem rendelkezik. Nincs eszköze a bíróságnak a valós adatokat tartalmazó mérleg kikényszerítésére a maximált bírságon kívül, tekintettel arra, a törvény meghatározza a mulasztás szankcióját, így a Csődtv. 6.§ (3) bekezdésben foglaltak alapján a Pp. szabályai nem alkalmazhatóak. Ugyanígy nem tudja a Csődtv. 27/A. § (7) bekezdésben foglaltak alapján a felszámolót felmenteni az ismételt és súlyos jogsértés miatt, hiszen már a felmentése megtörtént.

Amennyiben az átadó mérleget a bíróság jóváhagyja, annak valóságtartalma már csak a volt felszámolóval szemben indított általános hatáskörű bíróság előtti eljárásban vizsgálható.

A Csődtörvény 2017. évi módosításának előkészítése során felszámolók miatt, hogy a hitelezők általában nem a felmentett felszámolóval, hanem az eljárást befejező felszámolóval szemben érvényesítenek kártérítési igényt olyan hiányosságok miatt, amelyet a felmentett felszámoló követett el, javasolták annak törvény általi kimondását is, hogy a felmentett felszámolónak a saját magatartásáért a felmentését követően is fennáll az 54.§.-ban foglalt felelőssége. Ezt a javaslatot nem fogadta el a jogalkotás.¹⁷

Nézetem szerint átgondolás tárgyát képezhetné a felszámolók javaslatának elfogadása.

¹⁵ Juhász: *i.m.*, 5.

¹⁶ Csőke: *i.m.*, Csődtv. 27/A §.(11) bekezdéshez fűzött kommentár.

¹⁷ Juhász: *i.m.*, 6.

3. MI MINŐSÜL A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁSBAN

VITATOTT HITELEZŐI IGÉNYNEK?

A Csödvtv. 46.§-ának (5)-(6) bekezdése szerint:

„A felszámoló külön nyilvántartásba veszi

- 28. § (2) bekezdés f) pontjában előírt határidőben bejelentett követeléseket [ideértve a felszámolási eljárást közvetlenül megelőző csődeljárásban már bejelentett, és nyilvántartásba vett követeléseket is, továbbá a 3. § (1) bekezdés g) pontja szerinti, bejelentett függő követeléseket is], és
- a 28. § (2) bekezdés f) pontjában előírt határidőn túl, de a 180 napos jogvesztő határidőn belül bejelentett követeléseket.

A felszámoló az (5) bekezdés b) pontja szerinti követeléseket a bejelentési határnapot követő 45 napon belül felülvizsgálja, annak eredményeképpen a szükséges esetekben az érdekeltekkel egyeztet, és a hitelezőket a nyilvántartásba vett és a nyilvántartásba nem vehető hitelezői igényükről írásban 15 napon belül tájékoztatja. A felszámoló a vitatott igényeket - kivéve a Pp. 508. § (7) bekezdése szerinti esetet - elbírálás végett 15 napon belül a felszámolást elrendelő bíróságnak megküldi - a vitatott hitelezői igénynek a felszámolási bíróság általi elbírálása tárgyában hozott végzés ellen fellebbezésnek van helye -, és a felülvizsgálat eredményeit az 50. § szerinti közbenső mérlegbe építi be.”

A jogalkotó nem rendelkezett arról, hogy mi minősül vitatott igénynek, ezért a jogalkalmazónak kellett meghatároznia, hogy mit ért vitatott igény alatt.

Nézetem szerint minden nyilvántartásba vehető hitelezői igény vitatott, amelyek tekintetében a felszámoló

- a követelés jogalapját, vagy
- a követelés összszerszerűségét, vagy
- a követelés besorolását,

vitatja.

Ehhez képest a Legfelsőbb Bíróság két eseti döntésében is úgy foglalt állást, hogy „az összegében nem vitás hitelezői követelés besorolása tárgyában keletkezett vitát a kifogásra vonatkozó szabályok szerint kell elbírálni”.¹⁸ Egyik eseti döntésben sem található annak indoka, hogy milyen értelmezési módszerrel jutott a Legfelsőbb Bíróság erre a következtetésre.

¹⁸ BH 2001. 488. és BH 2002. 111.

Abban az esetben, ha a felszámoló és a hitelező között, mind a követelés összegszerősége, mind a követelés besorolása tekintetében vita alakult ki, a Legfelsőbb Bíróság döntése alapján az összegszerőség kérdésben a felszámolónak kell vitatott hitelezői igénykényt előterjeszteni 15 napon belül,¹⁹ míg a hitelezőnek a besorolással szemben 15 napon belül kell kifogással kell élnie.²⁰ Ugyancsak kifogásként érvényesítheti a hitelező az igénye bejelentésének nyilvántartásba vételének elmulasztását.²¹

A kifogást a hitelezőnek a Csódtv. 51. § (1) bekezdésében foglaltak szerint benyújtania, mely rendelkezés alapján felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása ellen a sérelmet szenvedett fél, a hitelezői választmány, valamint a hitelezői képviselő a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül a felszámolást elrendelő bíróságnál a felszámolóval szemben kifogással élhet.

A gyakorlatban kiemelkedő jelentősége van annak, hogy melyik jogintézményt kell alkalmazni.

A kifogás olyan jogvédelmi eszköz, amely a felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása ellen vehető igénybe. Az előterjesztésre biztosított 15 napos határidőt eljárásjogi, így a kifogás késedelmes előterjesztése esetén a polgári perrendtartás (Pp.) mulasztás igazolására vonatkozó szabályai alkalmazhatóak.²²

Ha a kifogás előterjesztése határidőn túl történik, és a mulasztás miatt igazolási kérelmet nem terjesztenek elő, vagy azt a bíróság elutasítja, a kifogás elkésett. Egységes a bírói gyakorlat abban a kérdésben, hogy a kifogás elkésettsége esetén a bíróságnak nem kell érdemben vizsgálnia a kifogást.²³

Ugyanakkor a vitatott hitelezői igénynek a felszámoló általi késedelmes előterjesztésének a bírói gyakorlat szerint a felszámolóra nézve nincs ilyen hátrányos

19 Csódtv. 16.§ (6) bekezdés

20 Csódtv. 51.§ (1) bekezdés

21 IH 2005.133.

22 Pp. 151. §(1) Az igazolási kérelmet az elmulasztott határnaptól vagy az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt napon belül lehet előterjeszteni. Ha a mulasztás később jut a félnek vagy képviselőjének tudomására, vagy az akadály később szűnik meg, az igazolási kérelem előterjesztésének határideje a tudomásszerzést vagy az akadály megszűnését követő napon kezdődik, azonban a mulasztástól számított három hónap eltelte után igazolási kérelmet előterjeszteni nem lehet.

(2) Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás vétlenségét valószínűvé teszik.

(3) Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelem előterjesztésével együtt pótolni kell az elmulasztott cselekményt is.

23 BH 1996. 118.

jogkövetkezménye. Sőt a bírói gyakorlat szerint, még a hitelező pervesztességéhez is vezet, ha a felszámoló az kifogás kapcsán indult eljárás során pótolja mulasztását:

„A kifogás elutasításának van helye, ha a felszámoló a vitatott hitelezői igény bírósághoz történő betérjesztésével kapcsolatos kötelezettségének késedelmesen ugyan, de a mulasztást sérelmező kifogás bíróság általi elbírálását megelőzően tesz eleget.”²⁴

A két jogintézménynek más a célja és a rendeltetése. Míg a vitatott hitelezői igény elbírálása a felszámoló jogszerű intézkedése, addig a kifogás elbírálására a felszámoló jogszabálysértő intézkedése vagy mulasztása miatt kerül sor a felszámolást elrendelő bíróság előtt. Kifogás esetén a bíróság a felszámoló intézkedésének vagy mulasztásának a jogszerűségéről, a vitatott hitelezői igény esetén a bíróság a hitelező követeléséről dönt. A kifogás illetékköteles eljárás, a vitatott hitelezői igény elbírálása nem. Ugyanakkor mind a kifogást, mind a vitatott hitelezői igényt az adós felszámolását elrendelő bíróság bírálja el, ezért álláspontom szerint indokolatlan a különbségtétel a vitatás jogcímei között. Akként lenne indokolt a Csődtörvény módosítása, hogy mindegy milyen jogcímen vitatja a felszámoló az adós követelését, azt a felszámolónak kell vitatott hitelezői igényként elbírálás végett a felszámolást elrendelő bíróságnak megküldeni. A Csődtv. 46.§ (6) bekezdését a fentieknek megfelelően az alábbiak szerint javaslom módosítani:

„A felszámoló az (5) bekezdés b) pontja szerinti követeléseket a bejelentési határnapot követő 45 napon belül felülvizsgálja, annak eredményeképpen a szükséges esetekben az érdekeltekkel egyeztet, és a hitelezőket a nyilvántartásba vett hitelezői igényükről és annak besorolásáról, valamint a nyilvántartásba nem vehető hitelezői igényükről írásban 15 napon belül tájékoztatja. A felszámoló a vitatott igényeket - kivéve a Pp. 508. § (7) bekezdése szerinti esetet - elbírálás végett 15 napon belül a felszámolást elrendelő bíróságnak megküldi - a vitatott hitelezői igénynek a felszámolási bíróság általi elbírálása tárgyában hozott végzés ellen fellebbezésnek van helye -, és a felülvizsgálat eredményeit az 50. § szerinti közbenső mérlegbe építi be.”

4. MEGHOSSZABBODHAT-E A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS BEFEJEZÉSÉRE

ELŐÍRT KÉTÉVES HATÁRIDŐ?

A Csődtv. 52. § (2) bekezdése kihirdetése óta tartalmazza, hogy a felszámolás kezdő időpontjától számított 2 év elteltével a felszámolási zárómérleg elkészítése kötelező, azaz a felszámolási eljárást két év alatt a felszámolónak be kell fejeznie.

²⁴ BDT 2008. 1771.

Első ízben a 1997. évi XXVII. törvény 22. § (2) bekezdése módosította a Csódtv. 52.§-ának (2) bekezdését, kivételt adva a kétéves befejezési határidő alól. E szerint:

„A felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével a felszámolási zárómérleg elkészítése kötelező, kivéve, ha az adós ellen folyó per hitelezője pernyertessége esetében - a hitelezőnek a kielégítési sorrendben elfoglalt helyére tekintettel - mód van a hitelező követelésének legalább részbeni kielégítésére.”

Miután két év alatt a nem egyszerűsített felszámolások jó része – többnyire indokolt okok miatt – nem fejeződött be, a bíróságok felpuhították a Csódtörvény előző bekezdésben idézett szakaszát.

A Debreceni Ítéltábla egyik eseti döntésében az alábbiakat fejtette ki:²⁵

„Amennyiben a hitelezői igények teljesebb körű kielégítésére lehetőség látszik, a felszámolási eljárás befejezésére előírt kétéves határidő meghosszabbodhat. A felszámolónak azonban ilyen esetben is kötelessége, hogy felhívásra közölje a bírósággal, ha a végzésben előírtak teljesítésének bármilyen akadályja van. Ennek elmulasztása esetén helye van pénzbírság kiszabásának.”

A gyakorlatban azonban számos más esetben sem fejeződtek be a felszámolási eljárások két év alatt, ezért a jogalkotó a Csódtv. 2017. évi átfogó módosításakor – ahogyan arra a módosítás indokolása hivatkozik - a gyakorlati tapasztalatokat figyelembe véve módosította a Csódtv. 52.§-ának (2) bekezdését a 2017. évi XLIX. törvény 28. §-a.

A módosítás már taxatív felsorolásban határozza meg a főszabály alóli kivételeket:

A Csódtv. 52. § (2) bekezdés szerint:

„A felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével a felszámolási zárómérleg elkészítése kötelező, kivéve, ha

a) az adós ellen indított folyamatban lévő per vagy hatósági eljárás jogerős befejezése a hitelezői igény megállapításához szükséges, vagy

b) még nem fejeződtek be

ba) a 33/A. § alapján felszámoló által indított megállapítási perek,

bb) a 40. § alapján kezdeményezett eljárások vagy az adós vagyona terhére kötött fedezetelvonó szerződésekre alapított eljárások, vagy

bc) a vitatott igény elbírálására vagy kifogás alapján indult eljárások.”

²⁵ BDT 2015. 3259.

A gyakorlatban a bíróságok, a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazandó új szabályokat betartására hívják fel a felszámolókat, és ha a felszámoló nem tudja egyik pontba sem illeszteni a „késedelem” okát, a bíróság kötelezi a felszámolót az eljárás befejezésre.

A módosítás óta eltelt rövid idő alatt is bebizonyosodott, hogy a taxatív felsorolás sem fedi le az összes olyan problémát, amely az eljárás kétéves határidőn belüli befejezésének akadálya és a módosítás inkább újabb bizonytalanságokhoz vezet, mint a megoldaná a problémát.

Kérdésként merül fel, korrigálhatja-e a bíróság a jogalkotó hiányosságát, mint ahogyan azt tette pl. a Debreceni Ítéltábla a hivatkozott döntésében.

A Csődtörvény rendelkezéseitől - a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (a továbbiakban: Róma I. rendelet) 9. cikk (1) bekezdésére is figyelemmel – az érintettek nem térhetnek el, és az is egyértelmű, hogy egy taxatív felsorolást a bíróságok sem értelmezhetnék kiterjesztően.

Ezzel szemben már a Debreceni Ítéltábla is a jogalkotás területére lépett azzal, hogy Csődtv. 52. § (2) bekezdésében meghatározott kivétel mellett, újabb kivételt teremtett a felszámolók számára.

A jelen esetben a Csődtv. 52.§-ának (2) bekezdésében taxatív módon kerültek felsorolásra azok a kivételek, amelyek nem teszik kötelezővé a kétéves határidőn belül a felszámolási eljárás befejezését. A felsorolás nyelvtani értelmezése egyértelmű, annak határait a logikai vagy egyéb értelmezési módszerrel – akármennyire indokolt is – „kitolni” nem lehet.

Az előzőekben kifejtettekre tekintettel álláspontom szerint jogszerűen a bíróságok nem orvosolhatják a jogszabály hiányosságait, ezért mindenképpen a jogalkotásra vár ez a feladat.

Egy felszámoló cég jogi képviselője által az alábbiakban felvázolt néhány eset is bizonyítja, hogy a taxatív felsorolásban foglaltak nem adnak teljes körű megoldást:

a.) A jogosult pert indít az adós ellen, az ingatlan-nyilvántartásban az adóstulajdonát képező ingatlan elbirtoklása bekövetkezésének megállapítása iránt. A jogosult, mivel tulajdonjogi igénye van a bírói gyakorlat alapján nem minősül hitelezőnek.²⁶ A felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével a felszámolónak be kell

²⁶ Csődtv. 3. § (1) *ca*) a csőd eljárásban és a felszámolási eljárásban - a felszámolás kezdő időpontjáig - az, akinek az adóssal szemben jogerős és végrehajtható bírósági, hatósági határozaton vagy más végrehajtható okiraton alapuló, nem vitatott vagy elismert, lejárt pénz- vagy pénzben kifejezett vagyoni követelése van.

fejeznie az eljárást.. A felszámoló nem tudott olyan jogszabályhelyet megjelölni, amely miatt nem kellene felszámolási zárómérleget elkészítenie. A felszámoló megpróbálta a hitelezőkre osztani a per tárgyát képező ingatlant, de a perfeljegyzéssel terhelt ingatlant egyik hitelező és a tulajdonosok sem kérték, amelyre a kialakult bírói gyakorlat alapján a jogszabályi rendelkezésekkel ellentétben lehetőségük volt.

A Csődtv. 56.§ (2) bekezdése alapján ha a felszámolási zárómérleg és a vagyonfelosztási javaslat elkészítésére a felszámolás kezdetétől számított 2 év eltelte miatt került sor és a zárómérlegben szereplő, be nem hajtott követelések jogi sorsa az 52. § (5) bekezdése folytán nem rendeződött, a bíróság a be nem hajtott követeléseket és az értékesíttelen vagyontárgyakat a hitelezők között – követelésük erejéig – az 57. §-ban foglalt kielégítési sorrend figyelembevételével felosztja. A további eljárásra a 60. §-ban foglaltak az irányadók.

A fenti jogszabályi előírásokkal ellentétben a bírói gyakorlat követi a Szegedi Ítéltábla álláspontját, mely szerint a hitelezőnek nem kötelessége a tulajdonába adni kívánt ingatlanrész elfogadása; Ha úgy ítéli meg, hogy az ingatlan forgalmi értékéhez képest kötelezettségei túlzottak lennének, vagy egyéb okból az átruházást nem kívánja, a tulajdonba adást visszautasíthatja. Az el nem fogadott vagyonrésznek a felszámolási záró mérlegben megjelölt értéke erejéig azonban az adóssal szemben érvényesíteni kívánt követelése kiegyenlítetté válik.²⁷

A fenti esetben, ha a bíróság befejezi a felszámolást, az adós jogutód nélkül megszűnik, és az elbirtoklással érintett ingatlan vonatkozásában nem következik be jogutódlás. Jogi személy jogutód nélkül megszűnése esetén az eljárás félbeszakad,²⁸ és amennyiben a megszünt félnek nincs jogutódja, az ellenérdekű fél kérheti az eljárás folytatását.²⁹ A folytatódó eljárásban pedig jogutód hiányában nincs más lehetősége a félnek, mint az eljárás megszüntetését kérni.³⁰ Amennyiben tehát a bíróság a Csődtv. 52. § (2) bekezdésének taxatív rendelkezésére tekintettel felszámolási eljárás befejezéséről dönt, úgy az elbirtoklás iránti per végül megszűnik, és miután a per megszüntetése kizárja az érdemi határozat hozatalának a lehetőségét, az ingatlan az ingatlan-nyilvántartás szerint továbbra is az adós tulajdonát képezi, még akkor is, ha ténylegesen már a Ptk. feltételei szerinti az elbirtoklás

27 Fpkhf.I. 30.374/2005/3. Szegedi Ítéltábla

28 Pp. 119. § (1) Az eljárás félbeszakad, ha

a) valamelyik fél meghal vagy megszűnik, a jogutód perbelépéséig vagy perbevonásáig, kivéve, ha a jogviszony természete miatt a jogutódlás kizárt,

29 Pp. 119.§ (4) A fél az eljárás megszüntetése érdekében akkor is kérheti az eljárás folytatását, ha a megszünt félnek nincs jogutódja. A bíróság az ügygondnok költségeinek megelőlegezését követően a fél kérelmére ügygondnokot rendel ki; az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása megszűnik. Az eljárás a megszüntetés érdekében az ügygondnokkal szemben folyik tovább.

30 Pp. 241.§ (1) bekezdés c.) pont

megtörtént.³¹ A felszámoló nem tud eleget tenni a Csődtörvényben foglalt azon kötelezettségének foglaltaknak,³² amely szerint a felszámoló a felszámolási eljárás befejezéséről rendelkező jogerős végzés közzétételétől számított 15 napon belül köteles a közhiteles nyilvántartásoknál, hatósági nyilvántartásoknál eljárni annak érdekében, hogy törülésre kerüljenek azok a jogok és tények, amelyeknél az adós jogosultként van feltüntetve. Az ingatlan jogi sorsa az adós megszűnését követően már csak vagyonrendezési eljárás keretében lenne rendezhető,³³ a vagyonrendezési eljárásban azonban csak a törölt cég volt hitelezői, illetve tagjai jelenthetik be a vagyonrendezőnek az ingatlanra vonatkozó igényeiket.³⁴ A problémát jelen esetben fokozza, hogy a jogosult a felszámolási eljárásban nem került és nem is kerülhetett hitelezőként nyilvántartásba vételre, ezért igényét a vagyonrendezésben sem tudja érvényesíteni. A hatályos szabályozás alapján a jogosult jogvédelmi eszköz nélkül marad.

b.) A hitelező pert indít az adós ellen jognyilatkozat pótlása - az ingatlan-nyilvántartásba történő tulajdonjog bejegyzési nyilatkozat kiadása iránt, tekintettel arra, hogy a vételár teljes megfizetése ellenére a felszámoló a tulajdonjog bejegyzéséhez szükséges nyilatkozatot nem adta meg. A hitelező igénye, miután nem a felszámolás körébe tartozó vagyonnal szembeni pénzkövetelés, ezért az az általános hatáskörű bíróság előtt, a felszámoló által képviselt adós társasággal szemben érvényesíthető. Kifogásolási eljárásban a hitelező igénye nem bírálható el, a per befejezése a hitelezői igény megállapításához pedig nem szükséges.³⁵ A felszámolási eljárás befejezésével a jognyilatkozat pótlása iránti per – az 1) pontban kifejtettek szerint – érdemi döntés nélkül megszűnik, az ingatlan az ingatlan-nyilvántartás szerint továbbra is az adós tulajdonát képezi. A felszámoló jelen esetben sem tud eleget tenni a Csődtv. 60. § (3a) bekezdésében foglaltaknak. Az ingatlan jogi sorsa az adós megszűnését követően szintén vagyonrendezési eljárás keretében lenne már csak rendezhető, azonban a hitelező az igényét ebben az esetben sem tudja a vagyonrendezési eljárás keretei között érvényesíteni, a hitelező ugyancsak jogvédelmi eszköz nélkül marad.

c.) Gyakorlati kérdésként, a felszámoló érdekeltsége oldaláról merül fel az a probléma, hogy a felszámoló által a Csődtv. 40.§-a alapján indított perek eredményeként jelentős értékű ingatlanok kerülnek vissza az adós tulajdonába, a felszámoló azonban

31 Ptk. 5:44-45. §

32 Csődtv. 60. § (3a) bekezdés

33 A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (Ctv.) IX. fejezete alapján.

34 Ctv. 121.§ (2) bekezdése szerint A bíróság a végzésben felhívja a törölt cég volt hitelezőit, illetve tagjait, hogy a vagyontárgyra vonatkozó igényeiket a közzétételétől számított harminc napon belül a vagyonrendezőnek jeltessék be, illetve csatolják az igényt megalapozó okiratokat.

35 Csődtv. 52.§. (2) bekezdés

az ingatlanokat már nem tudja értékesíteni. mert a felszámolás kezdő időpontjától számított két év eltelt és a Csődtv. 22. § (2) bekezdése alapján a felszámolási eljárást be kell fejeznie. Az értékesítetlen vagyontárgyakat a hitelezők között – követelésük erejéig – az 57. §-ban foglalt kielégítési sorrend figyelembevételével felosztja. A további eljárásra a 60. §-ban foglaltak az irányadók.³⁶ Úgyszintén felosztásra kerülnek a zálogjoggal terhelt vagyontárgyak elsődlegesen az adott zálogtárgyon fennálló zálogjog jogosultja(i) között a Ptk. 5:118-5:122. §-ában meghatározott kielégítési sorrend figyelembevételével.

A fenti jogszabályi rendelkezések szerinti vagyonfelosztás esetén a felszámoló nem jutnak a vagyon értékesítése esetén járó díjukhoz és az egyéb költségeikhez, ezért az erre irányuló kötelezettségei ellenére sem fognak „igyekezni” a Cst. 40. §-ában foglalt esetek feltárására, hiszen nyilvánvaló, hogy a felszámolók nem lesznek érdekeltek ezen perek megindításában.

5. A SZERZŐDÉSEN ALAPULÓ FIZETÉSKÉPTELENSÉG

MEGÁLLAPÍTÁSÁNAK ELŐFELTÉTELE

Az alábbiakban megjelölt kérdés egy 2012. március 01. napjától hatályos szabályozás kapcsán merült fel, de a joggyakorlatban jogbizonytalansághoz vezetett.

A Csődtv. 27. § (2) bekezdése a) pontja alapján a bíróság az adós fizetése képtelenségét akkor állapítja meg,

- ha az adós szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette.

Akkor lehet az adós vitatását megállapítani, ha az érdemben kétségbe vonja a fizetési kötelezettség jogcímét, fennállását, esedékességét, mértékét vagy összegét. Az adós vitatásának legkésőbb a hitelező fizetési felszólításának kézhezvételét megelőző napig írásban van helye. Amennyiben az adós vitatása elkésett, a tartozás adós általi megfizetése nem minősül tartozáselismerésnek, és a teljesítés polgári peres eljárásban történő visszakövetelését nem zárja ki.

A 27. § (3) bekezdésben foglaltak szerint: „A (2) bekezdés a) pontja szerinti esetekben a fizetési felszólításban meg kell jelölni az adós tartozásának jogcímét, összegét és a teljesítési határidőt, továbbá meg kell határozni azt a végső határidőt is, amelynek eredménytelen elteltét követően a hitelező meg kívánja indítani a felszámolási eljárást vagy egyéb jogi úton kívánja érvényesíteni a követelését.”

³⁶ A Csődtv. 56. §-ának (2) és (3) bekezdés

A fenti jogszabályhelynek az a megfogalmazása, hogy „vagy egyéb jogi úton kívánja érvényesíteni a követelését” vezetett ahhoz a bírói gyakorlathoz, hogy a bíróságok joggyakorlata szerint akkor is megfelelő a felszólítást, ha az meg sem említi a felszámolási eljárás megindítását, mint a fizetés elmaradásának jogkövetkezményét.

A Pécssett 2016. április 18-án megtartott tábla bírói tanácskozáson az alábbi álláspont kristályosodott ki:

„A Kúria és valamennyi ítélőtábla álláspontja egységes volt abban, hogy a fizetési felszólítás a jogkövetkezmények tekintetében megfelel a törvényi követelményeknek, ha tartalmazza legalább azt, hogy a teljesítés elmaradása esetén a hitelező a követelését jogi úton kívánja érvényesíteni. A fizetési felszólításnak - a törvény szövegéből következően - nem szükségszerű eleme, hogy a teljesítés elmaradása esetére kifejezetten a felszámolási eljárás kezdeményezésére, mint jogkövetkezményre utaljon.”³⁷

Kétség kívül, hogy a jogszabály szövege a fenti következtetésre alapot ad, de álláspontom szerint a fenti értelmezés jogbizonytalansághoz valamint sérelmes eredményhez vezet az adósok szempontjából.

Amennyiben ugyanis a hitelező arról tájékoztatja az adóst, hogy a fizetés elmaradása esetén felszámolási eljárást kezdeményez, akkor adós előtt egyértelmű a hitelező akarata, illetőleg az, hogy amennyiben a követést a jogszabályban meghatározott határideig nem vitatta, úgy nincs más útja a felszámolási eljárást elkerülésének, mint a követelt összeg megfizetése, akkor is, ha az akár jogalapjában, akár összecszerúségében megalapozatlan. Abban az esetben viszont, ha a hitelező „egyéb úton” vagyis rendes vagy választottbírói eljárás előtt érvényesíti követelését, akkor az adósnak módja van a követelést vitatni, az ellen beszámítási kifogással és/vagy viszontkeresettel élni.

A Debreceni Ítélőtábla egy 2014. évben hozott eseti döntésében a Pécssett megtartott értekezleten elfogadott megállapodással szemben még fontosnak tartotta azt, hogy az adós tudomására hozza a hitelező, hogy ellene felszámolási eljárást kezdeményez amikor kifejtette az alábbiakat:

„Az elsőfokú bíróság tehát érdemben helytálló határozatot hozott, amikor arra a következtetésre jutott, hogy a hitelező által csatolt fizetési felszólítás nem felel meg a Csödtv. 27. § (2c) bekezdésében foglaltaknak. A Csödtv. jelen eljárásban alkalmazandó módosított rendelkezéseinek ugyanis - amelyek a fizetési felszólítás

37 Juhász László: *A magyar fizetési képtelenségi jog kézikönyve*, I. kötet, HVG Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. 2016. 449. A tanácskozásról a jegyzőkönyvet dr. Kovács Ildikó tanácselnök készítette.

minimum tartalmát előírják - éppen az a célja, hogy az adós kapjon egy konkrét, utolsó figyelmeztetést annak érdekében, hogy a teljesítéssel elkerülhesse a megszüntetésével járó felszámolását. Ezért került a Csődtv.-ben előírásra a fizetési felszólítás tartalmi követelménye is oly módon, hogy az adós számára az is pontosan megállapítható legyen, hogy a fizetéseképtelenségének megállapításával járó fenyegetettségi helyzettel konkrétan mely időponttól kezdődően kell számolnia. A fizetési felszólításnak ezért kell tartalmaznia legalább a követelés jogcímén kívül a megfizetésnek a határidejét, továbbá azt a végső határidőt is, amelynek eredménytelen elteltét követően a hitelező meg kívánja indítani a felszámolási eljárást.”³⁸

Egyértelmű, hogy adósnak nem mindegy, hogy a hitelező - a fizetéseképtelenségének megállapításával járó fenyegetettségi helyzetet is eredményező - felszámolási eljárást kíván indítani, vagy a követelését egyéb jogi úton kívánja érvényesíteni. Álláspontom szerint ezért rendelkezik úgy a Csődtv., hogy a fizetési felszólításban meg kell jelölnie a hitelezőnek, hogy milyen eljárásban kívánja érvényesíteni az igényét; felszámolási eljárást kíván indítani, vagy egyéb jogi úton kívánja érvényesíteni a követelését.

Felszámolási eljárás esetén az adós sokkal szűkebb keretek között védekezhet, mint egy peres eljárásban. Ezért is mondja ki pl. a Csődtv. 26.§-ának (3) bekezdése, hogy „a tartozás kiegyenlítése – az adós ilyen tartalmú nyilatkozata hiányában – nem minősül tartozáselismerésnek, a teljesítés polgári peres eljárásban történő visszakövetelését nem zárja ki”, vagy a Csődtv. 27.§-ának (2c) bekezdése, hogy „amennyiben az adós vitatása elkésett, a tartozás adós általi megfizetése nem minősül tartozáselismerésnek, és a teljesítés polgári peres eljárásban történő visszakövetelését nem zárja ki.”

Álláspontom szerint amennyiben a hitelező a fizetési felszólításában nem tájékoztatta az adóst arról, hogy az adós nem teljesítése esetén felszámolási eljárást kíván indítani.

az nem felelhet meg a Csődtv. 27.§ (3) bekezdésében foglaltaknak, illetve a jogbiztonságnak sem.

Az előzőekben rögzítettek alapján álláspontom szerint – attól függően, hogy a jogalkotó tényleges akarata mire irányult – a 27. § (3) pontjában foglaltakat egyértelművé kellene tenni. Amennyiben a bírói gyakorlattal ellentétben a jogalkotó álláspontja szerint a fizetési felszólításban a felszámolási eljárásra, mint a nemfizetés

38 BDT 2014. 3141.

jogkövetkezményére utalni kell, akkor a Csödtv. 27.§ (3) bekezdésében foglaltakat az alábbiak szerint módosítanám:

A 27. § (3) bekezdésben foglaltak szerint; A (2) bekezdés a) pontja szerinti esetekben a fizetési felszólításban meg kell jelölni az adós tartozásának jogcímét, összegét és a teljesítési határidőt, továbbá meg kell határozni azt a végső határidőt is, amelynek eredménytelen elteltét követően a hitelező meg kívánja indítani a felszámolási eljárást.

Amennyiben viszont nem kívánja meg a jogalkotó, hogy az adós tisztában legyen a fizetés elmaradásának azon jogkövetkezményével, hogy ellene felszámolási eljárás indulhat, akkora a jogbizonytalanság elkerülése érdekében javaslom a fenti szakaszt az alábbiak szerint módosítani:

A 27. § (3) bekezdésben foglaltak szerint; A (2) bekezdés a) pontja szerinti esetekben a fizetési felszólításban meg kell jelölni az adós tartozásának jogcímét, összegét és a teljesítési határidőt, továbbá meg kell határozni azt a végső határidőt is, amelynek eredménytelen elteltét követően a hitelező jogi úton kívánja érvényesíteni a követelést.

6. ZÁRSZÓ

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényt az 1992. január 01. napján történt hatálybalépése után több tucatszor módosította a jogalkotó. A jelen tanulmányban a Csödtv. 27.§ (3) bekezdésnek a 27/A.§(7)-(11) bekezdéseinek, a 46.§ (5)-(6) bekezdésének valamint az 52.§ (2) bekezdésének elemzésére került sor. E néhány szakasz szabályozásában megmutatkozó ellentmondást is jelzi, hogy a számtalan módosítás ellenére nem sikerült egységes, koherens csődtörvényt alkotni. A módosítások újabb és újabb ellentmondásokhoz vezettek, ezért a szerző indokoltnak látja, hogy egy teljesen új csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló törvény kerüljön megalkotásra.

VIRÁG EDIT

doktorandusz

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK A KÖZJOG
ÉS A FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOG VISZONYÁBAN
MAGYARORSZÁGON – ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI ASPEKTUSOK

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Napjainkra felértékelődött a gazdaság szerepe, a hatóságok és az egyének fontossága a gazdasági életben. Az állam a gazdaság rendjét jogszabályokkal és az állami irányítás egyéb jogi eszközeivel védi. Az, aki az így lefektetett szabályokat megszegi, azzal szemben szankciót alkalmaz. Jelen tanulmány elsődleges célja, hogy röviden bemutassa a hazai közszektor és a fizetéseképtelenségi jog jelenkori közjogi kapcsolódási pontjait, amelynek keretében vizsgálja az Adóhatóság behajtási eljárás terén rendelkezésre álló lehetőségeit (pl. végrehajtási eljárás, szankciós jellegű eljárások). Mivel az állami költségvetés legnagyobb bevételi forrását az adók jelentik, ezért egyetlen társadalom sem működhet adóbevételek nélkül. Az adóhatóság egyik alapfeladata, hogy a törvényben előírt adók folyamatos beszedését biztosítsa. Elsősorban az önadózás elve érvényesül, mivel az adóalanyok fizetendő adójukat saját maguk számolják ki, és azt meghatározott időszakonként bevallják és megfizetik. Az önadózás rendszere azonban nem minden esetben párosul a kötelezettség állami kényszerrel nélkülözhető teljesítésével, ezért előtérbe kerül a *behajtási tevékenység*. Az adót törvényben előírt időpontban, azaz esedékességkor, ha pedig az adóhatóság határozattal állapítja meg azt, annak jogerőre emelkedésétől számítottan kell megfizetni. Ha az adózó ezt elmulasztja megtenni, adótartozása keletkezik. Az Adóhatóság mindent megtesz, hogy a tartozást az adózó megfizesse. Kényszerintézkedéseket alkalmaz,

fizetéseképtelenségi eljárásokban működik közre, és egyéb eszközökkel (pl. fizetési könnyítéssel) ösztönözi az adózót a teljesítésre. Az adórendszer egyaránt érintik a természetes és a jogi személyeket, mely tanulmányom kifejezetten ez utóbbiakat érinti.

Az Adóhatóságnak a tartozások behajtása érdekében, a következő törvényes eszközök állnak rendelkezésére. Egyrészt, kérelemre fizetési könnyítést engedélyez (pl. fizetési halasztást, részletfizetést), illetve méltányosságból részben vagy egészben elengedheti az adózók késedelmi pótlékban és bírságban fennálló tartozását. A fizetési kedvezmények alkalmazásának szabályait az új adózás rendjéről szóló 2007. évi CL. törvény (továbbiakban: Art.) szabályozza, mely 2018. január 1-ével lépett hatályba. Az adóigazgatás rendjének megújítása alapvetően azt célozta, hogy általánosságban az adóhatóság ügyfélközpontú szolgáltatást nyújtson, segítse az adózókat adókötelezettségeik teljesítésében. 2018-tól az eddigi egységes kódexjellegű szabályozás helyett azonban több törvény rögzíti, hogy az egyes adózási kérdésekben az adózókat és az adóhatóságokat milyen jogok illetik meg és milyen kötelezettségek terhelik, így a végrehajtási szabályokat is külön törvényben kereshetjük. Azaz, az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. számú törvényben (továbbiakban: Avt.). Az önálló adóvégrehajtásra vonatkozó törvény létjogosultságát az állami adó- és vámhatóság általános közigazgatási végrehajtó hatósággá történő kijelölése indokolta.

Másrészt, a végrehajtási cselekményekre a fenti szabályozásokkal összhangban a *bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényben* (továbbiakban: Vht.) rögzített szabályokat is alkalmazni kell.

2. AZ ADÓHATÓSÁG BEHAJTÁSI (VÉGREHAJTÁSI) TEVÉKENYSÉGE

Az adóztatás célja, a törvényben előírt adók folyamatos beszedésének biztosítása, az önadózási feyelem erősítése, amely azonban csak nyugodtabb, biztonságosabb gazdasági életben valósulhat meg. Így a behajtási tevékenység a magyar gazdasági fejlődés jelenlegi szakaszában döntő szerephez jut.

A gazdálkodók és a magánszemélyek adósságát a hátralék nagysága alapján mérik. A működő gazdálkodók vonatkozásában 50 millió Ft feletti hátralékkal havonta legfeljebb pár adózó rendelkezik, míg az 1 millió Ft alatti hátralékkal rendelkezők száma a tízezerhez közelít.¹

¹ Az 1 millió Ft alatti hátralékkal rendelkező adózók beazonosítása és a végrehajtás megindítása a nagy szám miatt sok esetben csak részben történik meg.

Az értékhatárok meghatározzák a tartozás beszedési módját. A 10-50 millió Ft közötti, illetve az 50 millió Ft feletti hátralékkal rendelkező adózók, tekintettel azok „csekély” számára, minden esetben számíthatnak az adóhatóság kényszerintézkedésére. Az 1 millió Ft alatti hátralékkal rendelkező gazdálkodók viszont, általában csak átmeneti fizetési nehézséggel küzdenek, és általában tartozásukat még a végrehajtás megindítása előtt megfizetik, vagy fizetési kedvezmény igénybevételével rendezik. Amennyiben, tartozásukat mégsem rendezik és az hosszabb ideig fennáll, az adóhatóság behajtási tevékenységét nem kerülhetik el.

A végrehajtásra vonatkozó jogszabályok folyamatosan módosultak. A cél, minden esetben a minél hatékonyabb végrehajtás, az adóból származó bevételek növelése, az ún. „kiskapuk” csökkentése, megszüntetése. Az adótartozás behajtása érdekében az adóhatóság *végrehajtható okirat*² alapján intézkedik. Az Art. taxatív módon sorolja fel a végrehajtható okiratokat, mely lehet a fizetési kötelezettséget megállapító jogerős hatósági határozat, mint pl. utólagos adómegállapítás során hozott határozat, vagy bírságot, költséget megállapító határozat, valamint a járulékok vonatkozásában a visszafizetési és megtérítési kötelezettséget előíró határozatok. Továbbá, ilyen okiratnak számít, önadózás esetén a fizetendő adót, adóelőleget tartalmazó bevallás, a behajtási eljárás során a behajtást kérő megkeresése, az adózóval közölt adóhatósági adó megállapítás, a bírósági eljárási illetéket megállapító bírósági határozat és az egészségügyi szolgáltatási járulékkötelezettséget tartalmazó bejelentés. Viszont az adótartozásra nem indítható végrehajtás, ha az adótartozás elévült, szünetelés vagy felfüggesztés alatt áll.

A végrehajtás megindítására az adós székhelye szerinti adóhatóság illetékes. Az Adóhatóság végrehajtási cselekményei a hatósági átutalási megbízás, az ingófoglás, az ingatlan-végrehajtás, az árverés lefolytatása és a fizetésképtelenségi eljárás megindítása.³

A jelenlegi szabályozás a *hatósági átutalási megbízást* (korábbi nevén az azonnali beszedési megbízást, prompt inkasszót) a többi végrehajtási cselekmény közé helyezi, nem rangsorolja azokat, ugyanis korábban a végrehajtás ezen megbízással indult, és csak annak sikertelensége esetén került sor más végrehajtási cselekményekre. A hatósági átutalási megbízás benyújtása a *pénzforgalom*

2 Nem minősülnek azonban végrehajtható okiratnak a fizetési könnyítést engedélyező határozatok, mivel azok csak a korábban végrehajtható okiraton alapuló fizetési kötelezettségek esedékességének a megváltoztatására irányulnak.

3 http://www.nav.gov.hu/data/cms357874/56_sz_fuzet_A_vegrehajatasi_eljaras_alapvet_szabalyai.pdf, 2.,3. (letöltés ideje: 2018. május 10.)

lebonyolításáról szóló 35/2017. (XII.14.) MNB rendelet 30. §-a alapján történik, mely szerint a hatósági átutalási megbízás adattartalmát a kedvezményezett fizetési számláját vezető pénzforgalmi szolgáltató továbbítja a fizető fél fizetési számláját vezető pénzforgalmi szolgáltatóhoz, melyről a pénzforgalmi szolgáltató előzetesen nem értesítheti a fizető fél számlatulajdonost.⁴

Az *ingófogalás* korábbi szabályozása szerint, az Adóhatóság – amennyiben az inkasszó kibocsátása nem vezetett eredményre – először ingóvégrehajtást foganatosított és csak annak eredménytelensége esetén lehetett az ingatlanvégrehajtást elrendelni. A hatályos szabályozás nem köt ki ilyen sorrendet. Azonban, ha az adóhatóság egyidejűleg kezdeményez ingófogalást és ingatlanvégrehajtást is, úgy az ingatlan értékesítésére, csak az ingóvégrehajtás eredménytelensége esetén kerülhet sor. Az ingóvégrehajtás megkezdése előtt a végrehajtó a foglalás helyszínén köteles felhívni az adóst az önkéntes teljesítésre. Az önkéntes teljesítés elmaradása esetén a végrehajtó nyomban megkezdja a foglalást. Az adós távollétével nem akadályozhatja meg az ingóvégrehajtást, azonban a foglalást lehetőség szerint az adós jelenlétében kell elvégezni. A végrehajtó viszont csak az adós tulajdonában lévő ingóságokat foglalhatja le. Olyan esetekben, ha az adós a birtokában, használatában álló vagyontárgyról azt állítja, hogy az nem a tulajdona, hanem más jogcímen (pl. bérlet, bizomány, stb.) használja, vagy tartja őrizetében, ennek bizonyítására az adóst fel kell hívni. Amennyiben igazolni nem tudja, a vagyontárgy lefoglalható, a tulajdonosként megjelölt érdekeltet pedig a foglalási jegyzőkönyvben kell tájékoztatni az igényper⁵ lehetőségéről. Rögzíteni kell, hogy mely vagyontárgyat terheli zálogjog. Viszont ez csak akkor jelent kielégítési elsőbbséget, ha azt közjegyző előtt kötötték, és az a Magyar Országos Közjegyzői Okirat hitelbiztosítéki nyilvántartásába (2014. március 14-ét megelőzően a MOKK zálogjogi nyilvántartásába) be van jegyezve. A végrehajtó az ingófogalásról jegyzőkönyvet készít, még akkor is, ha nincs lefoglalható vagyontárgy, azaz nemleges a foglalás. A foglalási jegyzőkönyvbe rögzítésre kerülnek tételesen és részletesen a lefoglalt vagyontárgyak és azok becsértéke. A végrehajtó a lefoglalt ingóság értékét becsléssel állapítja meg, melynek alapja a forgalmi érték és nem az adott tárgyi eszköz könyv szerinti értéke. Ha a felek a becsértékben megállapodtak, az az irányadó, azonban elvileg szakértő becsüs alkalmazása is lehetséges. A foglalási jegyzőkönyvben meg kell jelölni továbbá azon eszközöket, amelyek végrehajtás alá vonását azok elavultsága,

⁴ <http://acton.hu/hu/hatosagi-atutalasi-megbizas-1>. (letöltés ideje: 2018. július 31.)

⁵ A végrehajtási igényper speciális jogintézmény, amely tulajdonképpen a lefoglalt vagyontárgy feloldására irányuló jogorvoslati forma. Az ingóság tulajdonjogát a felperesnek kell igazolnia. Nem tarthat igényt a lefoglalt vagyontárgyra, tehát nem indíthat igénypert az, aki a tartozásért az adóssal egy sorban felel.

forgalomképtelensége miatt a végrehajtó mellőzte. Rögzíteni kell továbbá a végrehajtás alól mentes vagyontárgyakat, vagylagos mentesség esetén pedig azt is, hogy az adós választotta a mentesen hagyott ingóságot.⁶

A lefoglalt ingóságot árverésen kell értékesíteni, mely *ingóárverés* megtartható a bírósági árverési csarnokban, a bíróság épületében, az adós lakásán, a foglalás helyén, vagy az ingóság őrzésének helyén. Az árverést a végrehajtó árverési hirdetménnyel tűzi ki, melyben feltünteti a felek nevét, az árverés helyét és idejét, az árverésre kerülő ingóságokat és becsértéküket, valamint a becsérték 2%-ának megfelelő licitkülöbséget, és azt, hogy az ingóságokat az árverés előtt hol és mikor lehet megnézni. Az árverési hirdetményt kézbesíteni kell a feleknek, valamint az árverés helye szerinti községi, városi, fővárosi kerületi jegyzőnek. Az árverési hirdetményt közzé kell tenni az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartásában is.

Az árvevő személyesen vagy megbízottja, illetve képviselője útján árvevhet. A végrehajtó közli az ingóság becsértékét (a kikiáltási árat), és felhív az ajánlatok megtételére. A vételi ajánlat akkor érvényes, ha az legalább a licitkülöbség összegével meghaladja az előzőleg tett vételi ajánlatot. Ha a felajánlott vételár nem éri el a kikiáltási árat, azt fokozatosan lejjebb kell szállítani a becsérték 35%-áig⁷. Addig kell folytatni, míg ajánlatot tesznek. Ha nincs további ajánlat, a felajánlott legmagasabb vételár 3× kikiáltása után kijelentik, hogy az ingóságot a legtöbbet ajánló megvette. Az árvevő a vételi ajánlatot nem vonhatja vissza.

Amennyiben az 1. árverés sikertelen, az ingóságokat a 2. és 3. árverésen egyenként kell értékesíteni. A legtöbbet ajánló köteles a teljes vételárat készpénzben azonnal kifizetni. Ha nem fizette ki, nyomban tovább kell árvevni, azonban a fizetést elmulasztó nem vehet tovább részt. Ha ekkor alacsonyabb áron vették meg a két ár közötti különbözetet a fizetést elmulasztó köteles azonnal megtéríteni, vagy a végrehajtó végzéssel kötelezi a különbözet megtérítésére. Az árverésről a végrehajtó árverési jegyzőkönyvet készít, melyet az árverési vevő is aláírásával látja el.⁸

A végrehajtó *elektronikus árverés* útján értékesíti a végrehajtást kérő kérelmére a 100 ezer Ft-ot elérő becsértékű ingóságot, ha a szállítási és tárolási költségeket a végrehajtást kérő megelőlegezte, s melynek őrzése vagy tárolása egyébként biztosított. Valamint azt az üzletrészt és értékpapírt, amely értékesítésére törvény

6 http://www.nav.gov.hu/data/cms357874/56_sz_fuzet_A_vegrehajtasi_eljaras_alapvet_szabalyai.pdf, 11. (letöltés ideje: 2018. május 10.)

7 A lefoglalt gépjármű vételárát csak olyan összegre lehet leszállítani, amelyből a végrehajtás előrelátható költségei fedezhető.

8 <http://cegvezetoklubja.hu/2009/07/7-vegrehajtasi-ingatlanra/>, 7.8. pontja (letöltés ideje: 2018. május 10.)

árverés tartását ír elő. Viszont nem tartható elektronikus árverés romlandó dolgok értékesítésére.

Az *ingatlan-végrehajtás* általános szabályai szerint az adós tulajdonában levő ingatlant az ingatlan jellegére, művelési ágára és az ingatlant terhelő jogra vagy tilalomra, továbbá az ingatlanhoz kapcsolódó, az ingatlan-nyilvántartásba feljegyzett tényekre tekintet nélkül végrehajtás alá lehet vonni. Viszont mentes a végrehajtás alól az az ingatlan⁹, amelyet egy későbbi felszámolási eljárás során nem lehet az adós vagyonához tartozóként figyelembe venni. Amennyiben az ingatlan a végrehajtásba bevonható, úgy a végrehajtó a végrehajthatói okiratban rögzített ingatlan adatok alapján az ingatlan lefoglalása végett megkeresi az ingatlanügyi hatóságot, hogy a végrehajtási jogot jegyezze be az ingatlan-nyilvántartásba. Egyúttal felhívja az ingatlanügyi hatóságot, hogy a végrehajtási jog bejegyzésével kapcsolatos határozatának megküldésével együtt tájékoztassa azoknak a nevről és lakóhelyéről (székhelyéről), akiknek az ingatlanra vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, valamint a lefoglalt ingatlant érintően tájékoztassa a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett földhasználat jogcíméről és annak időtartamáról. A foglalás, a végrehajtási jog bejegyzésével valósul meg. Az ingatlanügyi hatóság a végrehajtási jog bejegyzését soron kívül intézi el, mely bejegyzéséről szóló határozatát a végrehajtónak, a feleknek és azoknak kézbesíti, akiknek az ingatlanra vonatkozólag az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett joguk van, egyúttal megadja a végrehajtónak a kért tájékoztatást.¹⁰

Az ingó- és ingatlan-árverési hirdetmény elektronikus úton történő közzétételére és a vételi ajánlatok elektronikus úton történő megtételére a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara által működtetett, az interneten folyamatosan elérhető informatikai keretrendszer (a továbbiakban: elektronikus árverési rendszer, EÁR) szolgál. A Végrehajtó a rendszerbe történő bejegyzéshez hivatali elektronikus aláírást használ. Árverezőként történő belépésre az árverezők nyilvántartásába bejegyzett felhasználó jogosult az e célból megállapított és aktivált felhasználói nevének és jelszavának megadásával. Az árverési hirdetményt az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartásában teszi közzé, mely tartalmazza az árverési előleg és a legalacsonyabb vételár összegét, az árverés időtartamát és a vételi ajánlat megtételének módját, valamint a végrehajtói letéti számla számát, az ingóságoknak a rendelkezésre álló adatok szerinti leírását, és az ingóságról készült képfelvételt.

⁹ Az a vagyon, melyet az adós az állami vagyonkezelő szervezettel kötött szerződés alapján kezel, vagy az állami tulajdonban álló erdő, természetvédelmi oltalom alatt álló földterület, műemlék, vízgazdálkodási társulatok kezelésében lévő vizek, stb.

¹⁰ http://www.nav.gov.hu/data/cms357874/56_sz_fuzet_A_vegrehajatasi_eljaras_alapvet_szabalyai.pdf, 13-15. (letöltési ideje: 2018. május 10.)

Az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartása nyilvános, díjmentesen megtekinthető, és bármely személy vagy szervezet kérheti a felvételét. Az árverező az árverési hirdetménynek az elektronikus árverési hirdetmények nyilvántartásában történő közzétételét követően az árveréshez tartozó licitnapló lezárásáig az aktivált felhasználói nevének és jelszavának, valamint a vételi ajánlat összegének megadásával elektronikus úton vételi ajánlatot tehet az ingóságra. Ha az árverés a licitnapló automatikus lezárása előtt befejeződik, vagy már nem állnak fenn az ingóság árverési értékesítésének feltételei, a végrehajtó lezárja a licitnaplót, mely nyilvános és díjmentesen megtekinthető. A végrehajtó az árverés befejezését követően felhívja a nyertes árverési vevőt, az árverési jegyzőkönyv aláírása és a vételár kifizetése céljából, amennyiben ezt elmulasztja, előlegét elveszti.

4. AZ ADÓHATÓSÁG SZANKCIÓS JELLEGŰ ELJÁRÁSAI FIZETÉSKÉPTELENSÉG ESETÉN

4.1. *Az adószám felfüggesztése, törlése*

Az adóhatóság végrehajtási tevékenysége során szankciós eszközként alkalmazza az adószám felfüggesztést is, mely csak korlátozott tevékenység folytatást biztosít az adózó számára, amíg a tartozását nem rendezi. Az adószám felfüggesztésével kell számolniuk azoknak, akik bevallási, vagy adófizetési kötelezettségüknek 365 napon belül – felszólítás ellenében – sem tesznek eleget. A felfüggesztő határozat jogerőre emelkedése után 180 nap elteltével az Adóhivatal törli az adószámot, amennyiben az adózó továbbra sem teljesíti kötelezettségét. Viszont, ha az adózó az adószám törléséről szóló határozat jogerőre emelkedéséig teljesíti valamennyi bevallási és adófizetési kötelezettségét, úgy az Adóhivatal az adószám felfüggesztést megszünteti és az adószám törlését visszavonja. Amennyiben – a felszámolás, végelszámolás alatt nem álló – adózó az adószámának felfüggesztését a felfüggesztést elrendelő határozat jogerőre emelkedését követő 30 napon belül sem szüntette meg, és az adószám törlésére addig egyéb okból nem került sor, úgy az Adóhatóság az adószámot határozattal törli, melyről a Cégbíróságot, illetve az adózó nyilvántartását vezető egyéb szervet a törölő határozat jogerőre emelkedése napját követő napon értesíti.

Az adószám törléséről szóló határozat ellen fellebbezésnek van helye, mely esetben az adószám felfüggesztés elleni jogorvoslati szabályokat kell alkalmazni, azzal az eltéréssel, hogy a fellebbezést a határozat közlésétől számított 8 napon belül lehet előterjeszteni. A fellebbezésnél meg kell vizsgálni, hogy jogszerű volt-e a törlés és van-e helye az adószám visszaállítására.¹¹ Az Adóhatóság felfüggesztés nélkül

11 Például, amennyiben az új ügyvezető problémás múltja miatt törlik a cég adószámát, úgy akkor a jogszabály adta határidőn belül a korábbi ügyvezető leváltásával az új ügyvezető az adószámot visszaszerezheti.

azonnal törli az adózó adószámát, amennyiben a beszámoló letétbe helyezési, illetve közzétételi kötelezettségének – többszöri felhívás ellenére sem – tesz eleget a megadott határidőig. Az Adóhivatal a törlésről a Cégbíróságot elektronikusan értesíti és kezdeményezi a cég megszűntnek nyilvánítását.

A Cégbíróság a társaságot – legkésőbb az Adóhatóság értesítését követő 15 napon belül – megszűntnek nyilvánítja, melyről végzést hoz. Azonban a megszűntnek nyilvánítás nem eredményezi a cég törlését, mivel a végzés jogerőre emelkedését követően a Cégbíróságnak le kell folytatnia a kényszertörlési eljárást. A kényszertörlési eljárás a cég jogutód nélküli megszűnését eredményezi, mely a végelszámolási és a felszámolási eljárással ellentétben a cég visszafordíthatatlan megszűnésére irányul.¹²

4.2. Felszámolási eljárás kezdeményezése

Amennyiben a végrehajtási eljárás során a gazdasági társaságtól az adóhivatal a követelését behajtani nem tudja, abban az esetben intézkedést tesz a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására az adós székhelye szerint illetékes törvényszéken. Előterjeszti az adóssal szembeni követelését (összegszerűség és jogcím megjelölésével) és azokat az iratokat, amelyekkel alátámasztja az előzőekben részletezett behajtás cselekményeinek sikertelenségét.

A gazdálkodókkal szemben kezdeményezett fizetéseképtelenségi eljárást a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló (továbbiakban: Csődtv.) 1991. évi XLIX. törvény szabályozza, melynek célja, hogy a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszűnése során a hitelezők a törvényben meghatározott módon kielégítést nyerjenek. A törvényszék a kérelem benyújtásáról haladéktalanul értesíti az adóst, melyről az adós köteles nyilatkozni, hogy a kérelemben foglaltakat elismeri-e. Amennyiben az adós határidőn belül a bíróságnak nem nyilatkozik, a fizetéseképtelenség tényét vélelmezni kell. A bíróság megvizsgálja az adós fizetéseképtelenségét, melynek keretében az adós kérelmére a tartozás kiegyenlítésére legfeljebb 45 napos határidőt engedélyezhet.

A fizetéseképtelenség megállapítására akkor kerülhet sor, ha az adós a nem vitatott vagy elismert tartozását, az esedékességet követő 60 napon belül nem egyenlítette ki, vagy a vele szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy a fizetési kötelezettségét a csődeljárásban kötött egyezség ellenére sem teljesítette. A végrehajtható okiraton alapuló követelés alapján csak akkor van helye az adós fizetéseképtelenségének megállapítására, ha a hitelező eredménytelenül kísérelte

¹² http://www.piacessprofit.hu/kkv_cegblog/torolt-adoszam-van-visszaut/ (letöltés ideje: 2018. június 14.)

meg a végrehajtást¹³. A törvényszék végzéssel rendeli el a felszámolási eljárást, mely során a felszámoló névjegyzékből kijelöli a felszámoló-szervezetet is.

A felszámolási eljárás kezdő időpontjától az adóssal szemben végrehajtási eljárás nem folytatható, illetve végrehajtási cselekmény nem foganatosítható, így az adós ellen a felszámolási eljárás kezdő időpontjában folyamatban lévő végrehajtási eljárásokat haladéktalanul meg kell szüntetni, a lefoglalt vagyontárgyakat és a befolyt, de még ki nem fizetett pénzeszközöket a kijelölt felszámolónak át kell adni. Az adós ingatlanán és egyéb vagyontárgyain fennálló végrehajtási jog, elidegenítési és terhelési tilalom a felszámolási eljárás kezdő időpontjában, míg a visszavásárlási és vételi jog, valamint a zálogjog a vagyontárgy értékesítésével szűnik meg.

Az adók és más közterhek megfizetésével való késedelembe esés, valamint a közterhek megfizetésére való képtelenség a felszámolási eljárások egyik leggyakoribb kiváltó okát adják Magyarországon, és az Adóhatóságot azzá a hitelezővé teszik, amely a legtöbb esetben él a felszámolási eljárás kezdeményezésének lehetőségével. Akik nem tudják megfizetni határidőben az adótartozásaikat előbb vagy utóbb végrehajtás, illetve annak eredménytelensége esetén akár fizetésképtelenségi eljárás alá kerülnek. Az Adóhatóság, a végrehajtás során beszedi a bankszámlán mozgó pénzeket, foglal az irodában vagy a telephelyen, majd szállít és árverez, melyet követően a gazdasági társasággal szemben felszámolási eljárást kezdeményez, miközben adóellenőrzést végez. Egy árverés (akár a végrehajtási eljárás, akár a fizetésképtelenségi eljárás) nagy vagyonszétválással jár, úgy hogy az adótartozás általában teljes egészében meg sem térül.

Véleményem szerint a folyamatban lévő új végrehajtási és fizetésképtelenségi törvény megalkotásának legfőbb gazdaságpolitikai célja az lehet, hogy az adós gazdálkodó és a hitelezők közötti korrekt kapcsolat alapján mód nyíljon az időben észlelt és kezelhető pénzügyi, gazdálkodási, piaci és vezetési problémák közös megoldására, avagy végső esetben a működésképtelen vállalkozásnak, a legkisebb hitelezői veszteség melletti kivezetésére a gazdaságból. Mindemellett az állami költségvetési bevétel forrásainak biztosítása, a törvényben előírt adók folyamatos beszedésével. A jelenlegi szabályozás ugyanis, a fentebb bemutatott rendszer apró anomáliái okán, számos esetben egy vitarendezési lehetőség beiktatása, türelmi idő biztosítása nélkül azonnal folyamatba teszi a cégek kivezetését a piacról, leggyakrabban a felszámolási eljárás eszközén keresztül.

13 Legfelsőbb Bíróság 2/1999. polgári jogegységi határozata.

Nem tagadható, hogy rendkívül szoros kapcsolat van a közigazgatás és a gazdasági környezet (fizetőképes kereslet, reális piaci viszonyok, export lehetőségek, felhasználható tőkeforrások, hitelszerzési lehetőségek, stb.) között. Ezért a végrehajtási eljárás és a felszámolási eljárás szabályozásának kérdése gazdaságunk egyik fontos feladata lesz a jövőben is. A végrehajtási jog és a fizetéseképtelenségi jog területének magyar szakirodalommal való ellátottsága bár megfelelő mértékűnek mondható, azonban a jelenleg hatályos, különösen a közelmúltban hatályba lépett jogszabályok gyakorlati alkalmazásának feltérképezése és értékelése, az alkalmazás körében jelentkező anomáliák feltárása elengedhetetlen a jövőbeni jogalkotás lehetséges irányainak megtalálása érdekében. Ez a gyakorlatorientált kutatási szemlélet egyelőre csupán sporadikusan és eseti jelleggel van jelen a végrehajtási jog és a fizetéseképtelenségi jog magyar szakirodalmában.

5. A HATÓSÁG VÉGREHAJTÁSI ELJÁRÁSA

ÉS A FELSZÁMOLÁSI ELJÁRÁS KAPCSOLATA (ESETTANULMÁNY)

Az „XY” Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság végrehajtási és felszámolási eljárását mutatom be. A gazdasági társaság 1999. december 08-án alakult, és fő tevékenységi köre felsőruházat készítése volt. A társasági szerződés aláírásának időpontjában, az akkori jogszabálynak megfelelő kötelező minimális 3.000.000,- Ft alapítói vagyonnal, azaz Hárommillió forint készpénz eszközzel rendelkezett, apportot a tagok egyike sem vitt be a társaságba. A tevékenység beindításához a társaságnak megfelelő telephelyet, illetve abba az adott termék gyártásához szükséges termelő berendezéseket kellett vásárolni. Az ehhez szükséges anyagi erőforrást a társaság banki hitel felvételével teremtette elő, a beruházás ebből valósulhatott meg. A vásárolt vagyon varrógépekben testesült meg. A gazdasági társaság által előállított termékek piacra jutása, a piaci részesedése sajnos nem úgy alakult, ahogyan a tulajdonosok a beruházás tervezési szakaszában számoltak. A 2002. évtől a ruhaiparral foglalkozó társaságoknak a sorsa meg volt pecsételve. Az igazi válság azonban a 2008-as gazdasági világválság berobbanásával következett, valamint azzal, hogy a külföldről importált ruhaipari termékekkel ezek a hazai társaságok a versenyt már nem tudták felvenni.

A meglévő hitelek (a megemelkedett törlesztő-részletek) jelentős anyagi terhet róttak a működésre, amelyet a társaság bevételeiből fedezni már nem tudott. Kezdetben átmeneti fizetési nehézség alakult ki, mely az adófizetési kötelezettség elmaradását vonta maga után. Viszont az adó megfizetésének késedelméből eredő késedelmi pótlék terhek újabb nehézségeket jelentettek a gazdálkodó-szervezet számára.

Miután a gazdasági társaság a felhalmozott adótartozását továbbra sem tudta megfizetni, ezért az adóhivatal kezdeményezte a végrehajtási cselekmények

foganatosítását, mely végrehajtási ügy az Adóhatóságnál 2009. augusztus 13-án indult – az akkor hatályos törvényi szabályozásnak megfelelően – hatósági átutalási megbízással¹⁴. Ezzel egyidejűleg az Adóhivatal megkezdte a társaság vagyonának összeírását, mely során a rendelkezésre álló adatbázisból lekérte a társaságra vonatkozó hivatalos adatokat, tulajdonlap másolatokat, BM gépjármű nyilvántartást stb.

2009. augusztus 28-án adóhatósági helyszíni bejárásra került sor, melynek keretében a NAV Észak-alföldi Regionális Adóigazgatóság végrehajtói ingófoglalat foganatosítottak.

Már ekkor megállapítható volt, hogy a társaság vagyona az ingófoglalással nem fedezi az adófolyószámlán nyilvántartott adóhátralékot, ezért az Adóhatóság – az adós fizetéseképtelenségére tekintettel – egyidejűleg kezdeményezte a társaság felszámolási eljárásának megindítását az illetékes Bíróságnál. Az Adóhivatal végrehajtási eljárása 2010. év elején ért véget, amikor is megpróbálta a társaság vagyonát árverésen értékesíteni, azonban az árverés meghiúsult. 2010. február 10-én a Törvényszék a Felszámolói Névjegyzékből kijelölte a felszámoló-szervezetet, mellyel kezdetét vette az adós társaság jogutód nélküli megszűnésének eljárása. Az eljárás megindítása a felszámolási eljárás elrendelésének Cégek Közlönyben történő közzétételével kezdődik, mely időpont a felszámolási eljárás kezdő napja. A felszámolási eljárás célja, hogy a fizetéseképtelen adós jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők – a törvény által meghatározott módon – kielégítést nyerjenek.¹⁵

Az adós társaság felszámolója a „Felszámoló” Zrt. felszámoló-biztos lett. A felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője az eljárás kezdetekor többek között köteles a felszámolás megkezdését megelőző nappal zárómérleget készíteni, melyet a felszámolás napjától 30 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak át kell adnia. Az adós köteles vagyonával a felszámoló felé elszámolni és iratjegyzék kíséretében a társaság iratanyagait átadni, valamint a folyamatban lévő ügyekről a felszámolót tájékoztatni. Az adós társaság vezetőjének kötelezettsége a felszámolási eljárásban együttműködni. Figyelemre méltó tény, hogy csupán az eljárások felében tesz eleget az adós szervezet vezetője ezen kötelezettségnek, és hajlandó

14 A jelenleg hatályos szabályozás a *hatósági átutalási megbízást* (korábbi néven azonnali beszedési megbízást, inkasszót) a többi végrehajtási cselekmény közé helyezi, nem rangsorolja azokat, ugyanis korábban (mint amikor az esettanulmányban szereplő gazdasági társaság ellen a végrehajtási eljárást kezdeményezték) a végrehajtás ezen megbízással indult, és csak annak sikertelensége esetén került sor más végrehajtási cselekményekre.

15 A felszámolási eljárás lefolytatását kérheti maga az adós, a hitelező és a végelszámoló, de az eljárás megindítható a Cégbíróság kezdeményezésére is.

együttműködni a felszámolóval.¹⁶Jelen esetben, a társaság ügyvezető igazgatója eleget tett a törvényben előírt kötelezettségének.

Az adós társasággal szemben fennálló követelések bejelentését a hitelezőknek az eljárás kezdő időpontjától számított 40 napon, de legkésőbb 180 napon belül kellett megtenniük.

A felszámoló a hitelezői igényeket – a regisztrációs díj megfizetésének igazolása mellett – nyilvántartásba veszi, és a törvény szerinti kategóriába sorolva visszaigazolja. Jelen esetben a legfőbb hitelező a NAV, mint Adóhatóság volt.

A felszámoló értékbecslő közreműködésével állapítja meg a társaság vagyonának becsértékét. Tekintve, hogy a társaság vagyona már a korábbi végrehajtási eljárásban ingóárverés útján értékesítésre került, így az adós társaság vagyona még a felszámolói díjat sem fedezte. A felszámolási eljárás során egyszerűsített felszámolásra akkor kerülhet sor, ha az adós vagyona a felszámolási költséget sem fedezi, vagy ha a számviteli, adminisztratív területeken jelentős hiányok vannak. Ilyen esetekben a felszámoló kérelmére egyszerűsített felszámolásnak van helye. Viszont, amennyiben az adósnak bárhol fellelhető vagyona van, és erről a hitelezők a felszámolóhoz bejelentéssel élnek, akkor a felszámolási eljárás «rendes szabályok» szerinti lefolytatásának van helye.

Amennyiben az adós gazdasági társaság a felszámolási eljárás kezdő napján vagyonnal rendelkezik, úgy a felszámoló az adós gazdasági társaság vagyonát csak közjegyző jelenlétében árverezheti, azonban a felszámolók az ingóságok árverezését csak ritka esetben szokták alkalmazni.

A Csődtv. módosítása alapján, a jelenleg hatályban lévő jogszabály szerint a felszámolási eljárás során történő vagyonértékesítés kiegészült az elektronikus értékesítés törvényi keretszabályaival. Meghatározásra került az adós vagyontárgyainak felszámoló által végzett nyilvános értékesítésére vonatkozó részletes szabályok, a világhálón elérhető elektronikus értékesítési rendszer, az elektronikus pályáztatás kötelező bevezetése. A törvényi előírás szerint, amíg az elektronikus árverésen közjegyzőt nem kell igénybe venni, addig az elektronikus pályáztatón közjegyző közreműködése kötelező.

Az eljárás alatt a felszámoló kizárhatja az árverésből, pályázatból azokat, akik az elektronikus értékesítés szabályait, az eljárás eredményét csalárd módon befolyásolták, vagy hamis adatszolgáltatással vettek benne részt, illetve az

¹⁶ Ezen mulasztó magatartást csak erősíti a 2012. január 1. napjától hatályba lépő Büntető törvénykönyv módosítása, miszerint az irathiany, mint számviteli fegyelem megsértése nem minősül bűncselekménynek. A nyomozó hatóságok az addig beérkezett – irathiany miatt tett – feljelentéseket sorra megszüntette.

említetteteket megkísérelték. A felszámoló az árverező, a pályázó, az őt képviselő személyek személyazonosságát a szerződés megkötése előtt ellenőrizni köteles, és megvizsgálja, hogy nem esnek-e a kizárási okok alá.

A felszámolási eljárás alá kerülő szervezeteket általában jellemzi, hogy csak nagyon kevés esetben sikerül a felszámolási költségeken túl hitelezői igényeket kielégíteni. Az eljárások körülbelül felében semmilyen felosztható és értékesíthető vagyon nincs, ezért az esetek többségében a felszámoló egyszerűsített felszámolási eljárást tud kezdeményezni.

A felszámolási eljárás során az adós társaság a hitelezőivel – akár külső forrás igénybevételével – egyezséget is köthet, a hitelezői igények kifizetésére. A bíróság az egyezséget, vagy a felszámolási eljárás befejezését jóváhagyó jogerős végzésről szóló közleményt megjelenteti a Cégbölcönyben, mely az egyezés esetében az adós gazdálkodó szervezet további működését jelenti. Azonban megállapítható, hogy napjainkra igen elenyésző számú egyezségkötési eljárások zajlanak.

6. ZÁRÓ GONDOLATOK

Napjainkra felértékelődött a gazdaság szerepe, a hatóságok és az egyének fontossága a gazdasági életben. Az állam a gazdaság rendjét jogszabályokkal és az állami irányítás egyéb jogi eszközeivel védi. Az, aki az így lefektetett szabályokat megszegi, azzal szemben szankciót alkalmaz. Az Adóhatóság, a végrehajtás során beszedi a bankszámlán mozgó pénzeket, foglal az irodában vagy a telephelyen, majd szállít és árverez, melyet követően a gazdasági társasággal szemben felszámolási eljárást kezdeményez, miközben adóellenőrzést végez. Egy árverés (akár a végrehajtási eljárás, akár a fizetéseképtelenségi eljárás) nagy vagyonszétválással jár úgy, hogy az adótartozás általában teljes egészében meg sem térül. Sőt ezen eljárások még csak további költségeket is (eljárási és regisztrációs díjakat) vonnak maguk után, melyek megtérülése szintén kétséges. Hiszen a végrehajtási cselekmények, illetve a fizetéseképtelenségi eljárás során felmerült költségeket az adóhatóság megelőlegezi, azonban viselni az adós gazdálkodó köteles, már amennyiben az Adóhatóság azt be tudja hajtani.

Ezen tanulmány megírása kapcsán több végrehajtási és felszámolási eljárást is áttekintettem, mely során is megállapítható, hogy a végrehajtás, illetve a felszámolás alatt álló szervezetek leggyakoribb fizetéseképtelenség kialakulási oka az volt, hogy hosszú ideje a törzstőkéjüknel lényegesen nagyobb volt az adósságállományuk, így a vállalkozás tevékenységéhez elégséges saját forrás szembetűnő hiányosságai mutatkoztak. A társaságok a tőkehiány pótlását nem végezték el, vagy nem tudták időben elvégezni. Tény, hogy magasak az adók és a közterhek. Akik nem tudják

megfizetni határidőben az adótartozásaikat előbb vagy utóbb végrehajtás, illetve annak eredménytelensége esetén akár fizetési képtelenségi eljárás alá kerülnek.

Összességében megállapítható, hogy a vállalkozások törzstőkéjükhez, illetve rendelkezésre álló vagyonukhoz viszonyítva nagyon magas adósságállományt halmoznak fel, mire megindul ellenük egy végrehajtási eljárás, melyet annak eredménytelenségét követően felszámolási eljárás követhet. A fizetési képtelenség leggyakrabban előforduló okai tehát a tevékenységhez megfelelő háttér (saját vagyon, likvid eszközök, szakmai és gazdasági hozzáértés, kellő hozzáértés hiánya) biztosításának elmaradása, személyes problémák, hitelfelvételek, gazdasági körülmények változása, esetleges szándékos vagyonkimentés. Tapasztalataim egyértelműen arra utalnak, hogy a súlyos fizetési nehézségekkel küszködő veszteséges szervezetek többsége nem érzi a törvény által megadott azon lehetőséget, hogy a törvényhozói szándék nem elsősorban megszüntetésük, hanem talpra állításuk és a pillanatnyi gazdasági nehézségeik megszüntetése.

SZIKORA VERONIKA

egyetemi tanár

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

A FIZETÉSKÉPTELENSÉG TÉMÁJÁNAK IDŐSZERŰSÉGE: MAGYAR TÉNYEK, NÉMET ÉS OSZTRÁK MINTÁK

1. AZ ÚJ FIZETÉSKÉPTELENSÉGI JOGSZABÁLY(OK)HOZ VEZETŐ ÚT

1.1. A hatályos szabályok átalakulása, formálódása

A fizetéseképtelenség témakörének aktualitását a kapcsolódó jogszabályok felülvizsgálata, illetve annak időszerűsége indokolja. Megközelítése nem lehet csupán jogi jellegű, hiszen annak gyakorlati vetülete (többek között) közgazdasági és jogi alapkérdéseken nyugszik. A manapság már szinte kötelezően említendő globalizáció megkerülhetetlen elem, amelynek jelenlétét tényként könyvelhetjük el és ehhez a helyzethez való alkalmazkodás nem a tényekbe való beletörődés, hanem a napi gazdasági problémákra adott válaszok hatékony reagálása. (Lásd a Függelékben: 1. és 2. számú ábrát.)

A globális gazdaságot veszélyezteti a fizetéseképtelenség. Már a kilencvenes években is konkrétan megfogalmazódott egy prioritás, hogy a nemzeti gazdaságpolitikának milyen célokra kell összpontosítania és a jogszabályok hadának erőit milyen irányba fordítja.

A több szerző által hivatkozott Veress József közgazdász által, a kétezres évek fordulóján megjelent tanulmányában¹ a csódszabályozás gazdaságpolitika funkcióinak akkoriban érvényesülő sorrendjét jegyzete le (1. A tevékenység

¹ Veress József: *Közgazdasági megfontolások a csőd és a felszámolás törvényi szabályozásának modernizációjához*, BME GTK., Budapest, 2001. 17-25.

beszüntetésének biztosítása, 2. A rendelkezésre álló eszközöket, erőforrásokat a hatékonyabb felhasználás irányába kell terelni, 3. A hitelezői védelem.), Ezentúl megfogalmazva azt, hogy ennek a sorrendnek már meg kellett volna változnia (a reorganizáció elsőbbsége mellett, azaz: 1. reorganizáció, 2. hitelezők védelme, 3. felszámolás), mint ahogyan az később új szempontok mellett, új elsőbbségi sorrendet alakított ki. Török Gábor továbbfűzi ezt a gondolatot és megállapítja, hogy a 2010-es évek elejére „az élet ismét megváltoztatta” a sorrendet: 1. reorganizáció, (a hitelezői érdekek védelme eltűnt), 2. felszámolás.²

A magyarországi csődeljárás kereteit a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (a továbbiakban: Csődtv.) szabályozza. A hatályban lévő törvény alapvetően két fizetésképtelenségi eljárást szabályoz: a csődeljárást és a felszámolási eljárást.³ A jogszabályt többször módosították, jelen írás nem fejt ki ezeket részletesen, ezekkel kapcsolatban a szakirodalom bőven kínál adatokat.⁴

A Csődtv.-t 2009-ben módosították jelentősebb mértékben, az új szabályozásban a kérelmező azonnal kaphatott fizetési haladékot (90 napot), hogy megegyezzen a hitelezőivel. Az adós cég fennmaradhat, tovább gazdálkodhat, és tartozásának csak egy részét kell hitelezői számára megfizetnie. A követeléseket tehát csökkentett összegben és időben eltolt vagy széthúzott ütemben kell teljesíteni. Ennek köszönhetően 2010-ben a csődeljárások száma négyszeresére nőtt. A csődtörvény 2012-es módosítása kiterjed azon hitelezőkre, akik a csődeljárásba nem jelentkeztek be, illetve a csődegyezséggel nem értenek egyet. 2013 óta a csődtörvény koncepcionális változást előidéző mértékben nem módosult.

A magyar kormány T/16275⁵ számon benyújtotta a csődeljárásról és felszámolási eljárásról szóló törvény módosításáról szóló, elősorban jogharmonizációs célú törvényjavaslatát. A 2017. évi módosító törvényt⁶ még 2017-ben elfogadták.

2 Török Gábor: *A fizetésképtelenség modern joga kialakulásának lehetőségei - csőd, felszámolás*, Állam- és Jogtudomány, 2011/4. 482-483., Tarkó Izabel: *Heblytállás és felelősség a fizetésképtelen gazdasági társaságok tartozásaiért a magyar társasági jogban*, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2013. kézirat 3. Török Gábor kiegészítve megjegyzi: „a hitelezői érdekek védelme csak mint gazdaságpolitikai prioritás szűnt meg - jogpolitikai szempontból megmaradt, a jog ugyanis - természeténél fogva - ezt soha nem tagadhatja meg.” Török, *i.m.*, 482-483.

3 Lásd a fogalmakat: Csődtv. 1. § (2)-(3) beke.

4 Ezzel kapcsolatban lásd az Igazságügyi Minisztérium által támogatott kutatás keretében, Barta Judit szerkesztésében megjelent tanulmánykötet, amely 17 színvonalas tanulmányon keresztül mutatja be a fizetésképtelenség nemzetközi vonatkozásait és magyar szabályozásának aktuális kérdéseit, jelentősen hozzájárulva a fizetésképtelenséghez kapcsolódó magyar szakirodalom bővítéséhez. Barta Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jog problémái nemzetközi kitekintéssel*, Patrocinium Kiadó, Budapest, Miskolc, 2018.

5 Lásd: <http://www.parlament.hu/irom40/16275/16275.pdf> (Letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

6 2017. évi XLIX. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról. (Az Országgyűlés 2017. május 16-án fogadta el a törvényt.)

Az Európai Bizottságnak a fizetéseképtelen vállalkozásokkal kapcsolatos újfajta megközelítése jelenik meg a 2015/848/EU számú rendeletében, amely 2017. június 26-án lépett hatályba.⁷ A határokon átívelő fizetéseképtelenségi eljárásokban 2017. június 26. napjától a 2015/848/EU rendelet alkalmazandó, amely az 1346/2000/EK tanácsi rendelet helyébe lépett.⁸ A korábbi, jogharmonizációs célú jogalkotási aktusokra jelen tanulmány keretei között nem térünk ki.⁹

Juhász László felhívja a figyelmünket arra, a 2017-es év nagy kihívások elé állította a csődtörvényt munkaeszközként használó jogalkalmazókat, a törvényt ugyanis négy törvény is módosította.¹⁰

1.2. Az új fizetéseképtelenségi jogszabály megalkotásának kezdő lépesei

Sommásan megállapíthatjuk, hogy a fizetéseképtelenségi jogot szabályozó jogszabályok erodálódtak, a jelenlegi törvény nem hatékony, már nem javítható, a változásokat indukáló tényezők dömpingje felvetette az új szabályozás megalkotásának igényét. Elkerülhetetlen a magyar versenyképesség javítása, a teljes csőd- és felszámolási jog megújítása.

Az előzetes koncepciók (tervek) alapján új jogalkotás szükséges, új elnevezés mellett (fizetéseképtelenségi eljárás). Az új jogszabályban új fogalmak bevezetése is indokolt. Kérdésként vetődik fel, hogy a jelenlegi duális (csőd kontra felszámolás) rendszer helyett más koncepció domináljon-e? A hatékonyság kiemelt jelentőségű, fontosabb, mint az eljárási kötöttségek?

7 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetéseképtelenségi eljárásról. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32015R0848&camp;from=HU>

8 Nagy Adrienn: *Az Európai Unió kezdeményezése a tagállami fizetéseképtelenségi jog harmonizálására*. In: Barta, Judit (szerk.) *A fizetéseképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel*, Patrocinium Kiadó, Budapest, Miskolc, 2018. 6.

9 A témában lásd pl. a frissebb szakirodalomból: Csöke Andrea: *A határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2016.; Bóka János: *A szerkezet-átalakítási eljárások és a fizetéseképtelenség új megközelítése az Európai Unióban*. In: Auer Ádám – Papp Tekla (szerk.): *A gazdasági világválság hatása egyes jogintézményekre Magyarországon és az Európai Unióban*. Nemzeti Közszerkesztési Egység, Budapest, 2016.; Bóka János: *A fizetéseképtelenségi jog harmonizációjának lehetőségei az Európai Unióban*. *Európai Jog*, (16. évf.) 2016/5. 1-10.; Bóka János: *Fizetéseképtelenségi eljárások az új nemzetközi magánjogi törvényben*, *Gazdaság és Jog*, (24. évf.) 2016/7-8. 11-18.; Fabók Zoltán: *A Bizottság irányelvével tervezett az anyagi fizetéseképtelenségi jog részleges harmonizációjáról*. <https://jog.tk.mta.hu/blog/2016/11/a-bizottsag-iranyelv-tervezet>

10 Juhász László: *A Csődtv. módosítása az új Pp. szabályaira tekintettel*, *Céghírnök*, (27. évf.) 2017/12. 4-7. A legfontosabb a 2017. évi XLIX. tv. (VI. Csődtv. Novella), a 2017. évi CXXXVI. tv., a Csődtv. jogharmonizációs célú módosításáról, mely a határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokkal összefüggésben állapít meg tagállami belső jogi kiegészítő szabályokat a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendeletével összefüggésben; a 2017. évi CXXX. törvény, amely az új Pp. hatálybalépésével kapcsolatos törvény módosításokat tartalmazza, s végül a negyedik az állami vagyonnal és nemzeti pénzügyi szolgáltatásokkal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló T 18311. sz. javaslat, amely érinti a Csődtv. olyan szabályait is, melyet a 2017. évi XLIX. tv. állapított meg

2018-ban elkezdődtek a jogalkotási előkészületek, kijelölték a célokat és kereteket, meghatározták a fő koncepciót. A jövő feladata a döntési pontok azonosítása, a törvénytervezet(ek) elkészítése (a csőd- és felszámolás témájában, kiegészítve a cégeljárás, törlési eljárás/végelszámolás és a cégjegyzékhez kapcsolódó rendelkezésekre is. Majd ezt követően az új törvény kidolgozása, Kormány elé terjesztése, kormánydöntés és a jogszabály(ok) elfogadása.

A jogalkotás folyamán mindvégig érvényesülnie kell a következő céloknak: az érintett cégek folyamatos működésének fenntartása az eljárás alatt is, a különböző hitelezői csoportok védelme és a gyorsaság.

Jelen írás célja, hogy rámutasson az összehasonlító jogi kutatási eredmények vizsgálatának fontosságára, néhány ország szabályozási modelljének rövid bemutatását is megítélve hívva.

2. A FIZETÉSKÉPTELENSÉGBEN ÉRINTETT GAZDÁLKODÓ SZERVEZETEK SZÁMÁNAK ALAKULÁSA MAGYARORSZÁGON (2010-TŐL)

(Lásd a Függelékben: 3. számú ábra: A megszűnt társas vállalkozások megoszlása a megszűnés módja szerint, 2017)

2.1. Csődeljárások

A csődeljárások száma 2017-ben 39 volt (2016-ban 50). A csődeljárást továbbra sem alkalmazzák (a felszámolást elkerülése céljából) széles körben az átmeneti likviditási gondokkal küszködő vállalkozások. A pénzügyi válság kihívásaira keresett megoldást a 2009. évi csődtörvény módosítás,¹¹ amely megváltoztatta a csődeljárás reorganizációs eljárás-jellegű szabályrendszerét.

A törvény célja, hogy a veszteséges gazdálkodás miatt likviditási vagy fizetési nehézségekkel rendelkező vállalkozások inkább korábbi időpontban csődöt jelentsenek, ahelyett, hogy később felszámolás induljon ellenük, egy bíróság előtti csődeljárás keretében (csődvédelem birtokában) megkíséreljék működésük újrászervezését, adósságaik rendezésére pedig a hitelezőkkel olyan megállapodást tudjanak kötni, végső soron pedig elkerüljék a felszámolásukat (jogutód nélküli megszüntetésüket).¹²

11 2009. évi LI. törvény a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról.

12 Statisztikai Tükör (KSH): A regisztrált gazdasági szervezetek száma (2017) (2018. április 13.) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xfp/gyor/gaz/gaz1712.pdf> (Letöltés ideje: 2018. augusztus 10.) 4.

(Lásd a Függelékben: 4. számú ábra: Csődeljárások száma Magyarországon 2010-2016)

2.2. Felszámolások

A társas vállalkozások körében indított felszámolási eljárások száma 2017-ben 6,5 ezer volt (a 2016-ban indult eljárások 85%). A 2012–2014-ben regisztrált emelkedést követően a 2015-ben indult csökkenés 2016 után 2017-ben is tovább folytatódott.

Az összes eljárás 92%-át a korlátolt felelősségű társaságok, további 6,0%-át a betéti társaságok körében indították. A korlátolt felelősségű társaságok, a betéti társaságok, illetve a részvénytársaságok körében 13, 36 és 8,1%-kal esett vissza az év során indított felszámolási eljárások száma.

A hitelezők a legtöbb eljárást – a korábbi évekhez hasonlóan – a kereskedelemben (29%) és az építőiparban (13%) indították. A felszámolások csupán az egészségügyben nőttek 5,6%-kal, a többi nemzetgazdasági ágban csökkentek, a legnagyobb mértékben, 20%-ot meghaladón az információ, kommunikáció és az oktatás területén.

2017-ben a korábbi évekhez hasonlóan a felszámolások 99%-át a vállalkozás tevékenységében részt vevők száma alapján a kisvállalkozásnak minősülők körében indították a hitelezők (a középvállalkozások kategóriájában 74, a nagyvállalkozásoknál 13 eljárás indult).¹³

2.3. Végelszámolások

2017-ben meghaladta a 9500-at a társas vállalkozás végelszámolásának száma. Az év során megindított eljárások száma 2011–2012-ben kiugróan magas volt, az 2013-2014-ben egy zuhanás mutatkozott, majd 2015-ben nem változott, ezt követően 2016-ban az alacsony bázishoz képest emelkedett, és 2017-ben további 27%-os növekedés következett be.¹⁴

(Lásd a Függelékben: 5. számú ábra: Felszámolási és végelszámolási eljárás alá került társas vállalkozások száma, 2010-2016)

(Lásd a Függelékben: 6. számú ábra: Újonnan bejegyzett és megszűnt gazdasági szervezetek száma, 2010-2016)

¹³ Statisztikai Tükör (KSH), uo. 3-4.

¹⁴ Statisztikai Tükör (KSH), uo. 4.

(Lásd a Függelékben: 7. számú ábra: Az új bejegyzésű, a csőd-, a felszámolási, a végelszámolási és kényszertörlési eljárás alatt álló, valamint a megszűnt gazdasági szervezetek száma, 2015-2016)

3. FIZETÉSKÉPTELENSÉGI KERETRENDSZER

– AZ EGYES ELJÁRÁSOK EGYMÁSHOZ VALÓ KAPCSOLÓDÁSA

A jogösszehasonlítás kapcsán két fő kérdést kell vizsgálnunk: Mi a célja? Milyen (a gyakorlatban is hasznosítható) megállapításokra juthatunk?

Fónagy Sándor felhívja a figyelmünket, építő kritikával megfogalmazva, hogy a magyar társasági és csődjogi szabályozáshoz viszonyítva hasznos más, külföldi jogrendszerek vizsgálata, ugyanis azok közül vannak olyan megoldások, amelyek jóval hatékonyabban biztosítják nemcsak a társaság hitelezőinek, hanem a társaság tulajdonosainak és harmadik személyek vagyoni érdekeinek védelmét a vezető tisztségviselők hátrányt okozó cselekményeivel szemben.¹⁵

Török Gábor véleménye szerint – a német példára utalva – a jogintézmény sikere nem (csupán) azon múlik, hogy egységes fizetéseképtelenségi törvényt vagy ettől koncepción alapuló szabályozási rendszert formál a magyar jogalkotó. Mindemellett rámutat arra, hogy a csődeljárások megindíthatóságának feltételeit szigorítani kellene, azon okból, „hogy az üzleti életben ezzel ne lehessen pszichikai fegyverként élni” és a csőd büntető funkciójának alkalmazásának elvetését sem támogatja. Üdvözli az eredménytelen bírósági végrehajtás, mint fő csődeljárási ok bevezetését.¹⁶

Az egyes nemzetek fizetéseképtelenséghez kapcsolódó eljárásainak összevetésekor azok főbb gazdasági célját, a reorganizációs típusú és/vagy likvidációs típusú eljárások egymáshoz való kapcsolódását célszerű vizsgálni.

Az egyes rendszerek összevetésekor láthatjuk, hogy az egyes eljárások elnevezései különbözhetnek, de lényegi azonosságot mutató pontokat lehet felfedezni, az eljárások egymáshoz szorosan kapcsolódhatnak, vagy határozottan elkülöníthetők egymásától, más-más mechanizmus és módszer jelenléte mellett.

Az alábbiakban a Piller Zsuzsa által készített ábra segítségével szemléltetjük a kétféle rendszert (Lásd 1. és 2. számú ábra).¹⁷

15 Fónagy Sándor: *Gondolatok az új Csőd törvény megalkotásához* - A vezető tisztségviselők és árnyékvezetők felelőssége a fizetéseképtelenséget, Magyar Jog, 2009/6., 332.

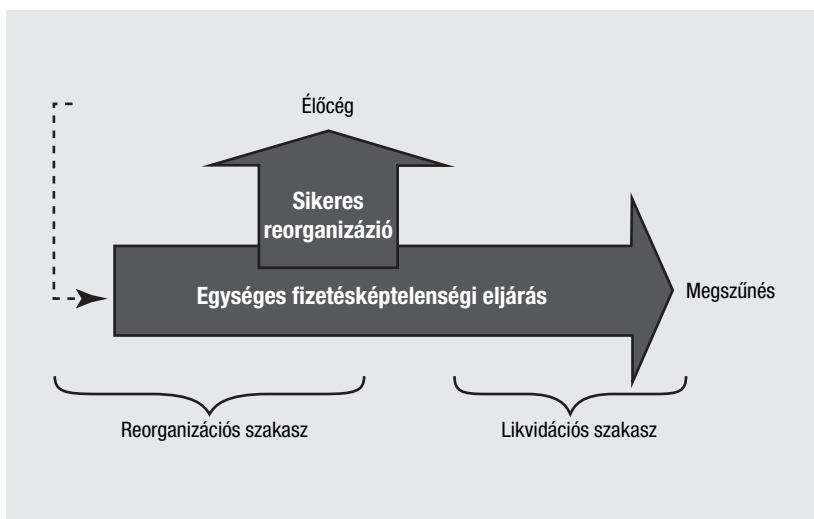
16 Török Gábor: *A fizetéseképtelenség modern joga kialakulásának lehetőségei - csőd, felszámolás*, Állam- és Jogtudomány, 2011/4., 494.

17 Piller Zsuzsa: *A fizetéseképtelenségi eljárások illeszkedési módjai nemzetközi összehasonlításban*. Pénzügyi Szemle (58. évf.), 2013/2. 151-164. A szerzõtől lásd még: Piller Zsuzsa: *A reorganizáció elvi lehetőségei az egyes fizetéseképtelenségi rendszerekben*. Társadalomkutatás: a Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának folyóirata (31. köt.), 2013/1. 73-88.; Piller Zsuzsa: *Cégsoportok reorganizációja a határokon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárásokban*. Gazdaság és Jog, (20. évf.), 2012/6., 19-24.

Az 1. ábra az egységes fizetéképtelenségi eljárások sémáját szemlélteti. Az illeszkedés „erősségének” másik szélső pontja az egymástól független reorganizációs és likvidációs eljárás (2. ábra).¹⁸ Miskolczi Bodnár Péter cikkében leírja, hogy „a két eljárás között nincs közvetlen összeköttetés, a reorganizációs eljárás nem előfeltétele a likvidációs eljárásnak és a reorganizáció sikertelensége nem eredményezi automatikusan a likvidációs eljárást”.¹⁹ A függetlenségből adódóan az ilyen eljárásokban előfordulhat, hogy a sikertelen reorganizáció nem eredményez megszűnést, illetőleg az is, hogy azért nem valósul meg egy „még megmenthető” cég reorganizációja, mert a felszámolást előbb megindították.²⁰

A szakirodalomban „két szintű eljárás”-ként megjelölt eljárás kapcsolódási rendszernek is több elnevezésével találkozunk.²¹

1. ábra: Az egységes fizetéképtelenségi eljárás (Piller 2013, *i.m.*, 158.)

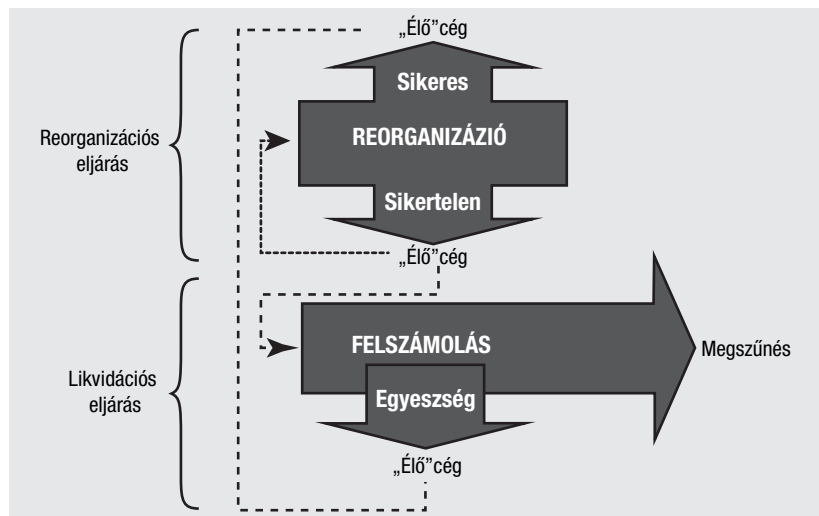
18 Piller 2013, *i.m.*, 160.

19 Miskolczi Bodnár Péter: *Az egységes és a kétszintű eljárás értékelése reorganizációs nézőpontból*. In: Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárások reformja, tanulmánykötet, Novotni kiadó, Miskolc, 2005, 257.

20 Piller 2013, *i.m.*, 160.

21 Miskolczi Bodnár P. 2005, *i.m.*, 257–262.

2. ábra: A kétszintű fizetésképtelenségi eljárás modellje (Piller 2013,*i.m.*, 161.)

A nemzeti jogszabályokban: reorganizációs vagy felszámolási típusú eljárásokat különböztetnek meg: reorganizációs és likvidációs (L) típusú eljárások

A Reorganizációs (R) és Likvidációs (L) típusú eljárások egymáshoz való kapcsolódása, illeszkedése alapján az eljárási rendszerek fajtái (néhány példával)²²

- kétszintű eljárási rendszer (R/F független) (Ausztria, 2010 előtt, Magyarország 2009 előtt)
- egyszintű/egységes eljárási rendszer (R feltétlen elem) (Németország, Románia, Ausztria)
- „egységesbe hajló” fizetésképtelenségi eljárás (Piller Zsuzsa elnevezése nyomán) (Szlovákia²³, Olaszország, Magyarország)

22 Piller, *i.m.*, 162. Piller Zsuzsa tanulmányában feltüntetett 1. sz. táblázat nyomán, azt kiegészítve, hatályosítva.

23 Certický Mária: *Restrukturalizációs eljárás a szlovák csődjogban*. In: Barta Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel*, Patrocinium Kiadó, Budapest, Miskolc, 2018, 108-122.

4. NÉMETORSZÁG FIZETÉSKÉPTELENSÉGHEZ KAPCSOLÓDÓ SZABÁLYOZÁSA, JOGGYAKORLATA

4.1. A német fizetési képtelenségi törvény – *Insolvenzordnung* (InsO)

Németországban az 1999 január 1-jén lépett hatályba az *Insolvenzordnung* (InsO).²⁴

A fizetési képtelenségi törvény (rendtartás) lehetőséget biztosít egy társaság megmentésére a társaság vezetésének megtartása és a hitelezőknek a fizetési képtelenségi eljárás befejezése után maradt bevételekből történő kielégítése útján.²⁵

Az InsO-ból közvetlen módon nem olvasható ki, de a gazdálkodó szervezetek esetében törvényi cél a reorganizáció, a továbbműködés lehetőségének biztosítása.

2012-ben elfogadták, a vállalkozások szerkezetátalakításának további elősegítéséről szóló törvényt (ESUG),²⁶ amely számos új rendelkezést adott illetve módosított korábbi szabályokat (pl. az ideiglenes hitelezői bizottság bevezetését, az ideiglenes intézkedéseket, a fizetési képtelenségi tervet, az öngazgatás megerősítése)

Barta Judit tanulmányában részletesen ismerteti a német fizetési képtelenségi rendtartás felépítését, követve annak főbb szabályait, az eljárás menetét, időtartamát. Statisztikai adatokkal alátámasztva mutat rá a német fizetési képtelenségi eljárások számának csökkenő tendenciájára. Kiemelt érdeme a tanulmánynak, hogy az egyes vizsgálódási pontokban a magyar és német szabályokat összehasonlítja, párhuzamot

24 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866) 1. Januar 1999 (Art. 110 EGIInsO) Utolsó módosítása és annak hatálybalépése: Art. 24 G vom 23. Juni 2017 (BGBl. I S. 1693, 1817) 3. Januar 2018 (Art. 26 G vom 23. Juni 2017) (2018. augusztus 10-i állapot szerint.) A jogszabály szövege elérhető: <https://dejure.org/gesetze/InsO>

25 A német fizetési képtelenségi eljárással kapcsolatos újabb szakirodalmi forrásokból lásd: Bruno M. Kübler, Hanns Prütting, Reinhard Bork (Hrsg.): *InsO. Kommentar zur Insolvenzordnung*. Loseblatt, 5 Bände, RWS Verlag, Köln 1998–2013.; Marie-Luise Graf-Schlicker (Hrsg.): *InsO. Kommentar zur Insolvenzordnung*. 3. Aufl., RWS Verlag, Köln 2012.; Peter Leonhardt, Stefan Smid, Mark Zeuner (Hrsg.): *Insolvenzordnung (InsO)*. Kommentar. 3. Auflage. Verlag W. Kohlhammer, Stuttgart 2010; Godehard Kayser – Christoph Thole (Hrsg.): *Insolvenzordnung (InsO)*. Kommentar. 9. Auflage, C.F. Müller, Heidelberg 2018. Lásd még ehhez: Entscheidung der Kommission vom 30. Juni 2004 über eine staatliche Beihilfe Deutschlands zugunsten der Gruppe Herlitz (Bekannt gegeben unter Aktenzeichen C(2004) 2212) (Nur der deutsche Text ist verbindlich) (Text von Bedeutung für den EWR) (2005/878/EG) – 10.12.2005 Amtsblatt der Europäischen Union L 324/69.

26 Gesetz zur weiteren Erleichterung der Sanierung von Unternehmen (ESUG) Kihirdetése: 2011. december 7. (BGBl. I S. 2582, ber. S. 2800) Hatálybalépés: 2012. március 1. (Art. 1–3, 6, 9) és 2013. január 1. (Art. 4, 5, 7, 8)

von, rávilágít a lényeges különbségekre.²⁷ Erre tekintettel ezekre a kérdésekre jelen tanulmány nem tér ki.

A német korlátolt felelősségű társaság vezetői a társaság ügyeinek intézése során a „felelős üzletember” gondosságával kötelesek eljárni. Amennyiben megszegik ezen kötelezettségüket, egyetemlegesen felelnek a társaság felé a bekövetkezett kárért.²⁸

Kiemelendő az InsO által előírt együttműködési és információszolgáltatási kötelezettséget.

Avagyonfelügyelő felé ez a kötelezettség nemcsak az igazgatósági és felügyelőbizottság tagokat terheli, hanem a fizetésképtelenségi eljárással érintett más személyeket is (pl. biztosítékkal rendelkező hitelezők) továbbá azokat az igazgatókat, akiknek a tisztségük a fizetésképtelenségi eljárás kezdete előtt két éven belül szűnt meg.²⁹

Fónagy Sándor cikkében részletesen bemutatja, hogy a német társasági jogi szabályok és joggyakorlat milyen hatékonyan védi a hitelezőket, és utal arra is, hogy a vezetőket a jogszabályok betartására milyen módon ösztönzik (kényszerítik).

Ezek lényegét az alábbi pontokban foglalja össze:

„1. a hitelezők védelmét szolgáló jogszabályok megsértése nemcsak a társaságnak, hanem a vezetőnek is megalapozza a személyes felelősségét

2. az InsO fizetésképtelenség és túladósodottság felmerülésétől számított 3 héten belül előírja a fizetésképtelenségi kérelem benyújtásának alapvető kötelezettségét, amelynek elmulasztása megalapozza a vezető személyes kárfelelősségét azon hitelezők felé, akinek a követelése ezen időpontot követően keletkezett

3. a vezető köteles a tulajdonosok gyűlését is összehívni túladósodottság vagy jelentős mértékű vagyronvesztés esetén, amelynek elmulasztása esetén az igazgatók felelősek a társaságnak azon kárért, amely elkerülhető lett volna a tulajdonosi gyűlés döntésével vagy határozatával, ha megfelelő időben összehívják.

²⁷ Barta Judit: *A német fizetésképtelenségi eljárás rendje és összevetése a magyar fizetésképtelenségi szabályozással*. In: Barta, Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jogi problémái nemzetközi kitekintéssel*, Patrocinium Kiadó, Budapest, Miskolc, 2018. 57-97. A szerzőtől a témához kapcsolódóan lásd még: Barta Judit – Majoros Tünde: *A bírói gyakorlat szerepe a gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének hitelezőkkel szembeni felelőssége körében*. In: *Publicationes Universitatis Miskolcensis Series Juridica et Politica*, Tomus XXXV, 187-202.; Majoros Tünde: *A vezető tisztségviselő felelősségének szabályai a magyar és a német csődjogban*. In: Barta Judit (szerk.): *A fizetésképtelenség aktuális jog problémái nemzetközi kitekintéssel*, Patrocinium Kiadó, Budapest, Miskolc (2018) 97-108. Lásd még a német InsO-ra vonatkozóan: Miskolczi Bodnár Péter - Török Gábor: *A magyar csődjog alapjai című könyve*, HVGORAC Kiadó, Budapest, 2002. 38.

²⁸ Fónagy Sándor: *Gondolatok az új Csőd törvény megalkotásához – A vezető tisztségviselők és árnyékvezetők felelőssége a fizetésképtelenségért*, Magyar Jog, (56. évf.) 2009/6., 332-347.

²⁹ Uo.

4. a vezető akkor is személyesen felelős a hitelező felé, ha a hitelező szerződési biztosítékot a vezető hibájára visszavezethetően nem tudja érvényesíteni (pl. a biztosíték nem érvényesíthető vagy a vagyonfelügyelő az ügyletet megtámadja)
5. a vezető személyes felelősséggel tartozik a tőke megóvását szolgáló társasági jogi rendelkezések megsértéséért
6. a vezető az adó- és tb. hatóságokkal szemben is személyes felelősséggel tartozik, ha elmulasztja megfizetni a levont, államot megillető adókat és járulékokat
7. a ‚csoportos felelősség’ koncepciója szerint, amennyiben az igazgató a társaság uralkodó tulajdonosa is, az irányítást gyakorló tulajdonos felelőssége megállapítható azon éves nettó veszteségkompenzálásáért, ami a vezetői jogkörével való visszaélésből eredt.
8. a cégjegyzékbe bejegyzett személyeken (formális vezetők) kívül felelősségre vonhatóak a társaság működését ténylegesen meghatározó személyek (tényleges vezetők) és az irányításban is részt vevő felügyelőbizottságok is
9. kárigény közvetlenül érvényesíthetnek maguk a károsult tulajdonosok, hitelezők és állami hatóságok is.³⁰

4.2. *A GmbH-jog átfogó novelláris módosítása – MoMiG, 2008*

Németországban 2008-ban zajlott le a társasági jog nagy reformja, amelyet hosszú éves jogszabály-előkészítő munkálatok előzték meg.³¹ A jogalkotók nem titkolták azon szándékukat, hogy a 2008-ban már elavultnak számító GmbH szabályozást megújítsák, hogy az egyre fokozódó Európai Unió-s és hazai igényeknek megfeleljenek. Németországban korábban problémát jelentett az, hogy az egyébként igen közkedvelt és német berkekben nagy presztízsnak örvendő GmbH-t, csak igen körülményesen lehetett alapítani (időigényes és költséges eljárással).

A 2008. október 23-án elfogadott – a *GmbH-jog modernizálásáról és a visszaélések visszaszorításáról* szóló törvény – a MoMiG (Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen)³² 2008. november 1-jén lépett hatályba, számos ponton változtatott a korábbi GmbH szabályokon,

³⁰ Uo.

³¹ Gesetzentwurf der Bundesregierung - Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) Stand: 23. Mai 2007 (1-141.); Bundesministeriums der Justiz - Schwerpunkte des Gesetzes zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) Berlin, 26. Juni 2008 (1-7.)

³² Bundesgesetzblatt (2008.10. 28.) (BGBl. 2008, Teil I Nr. 48, S. 2026.)

jelentősen megkönnyítette a GmbH alapítását. A MoMiG a GmbH-jog legnagyobb reformja 1980 óta, az akkori GmbH-Novelle óta.³³

A MoMiG törvénymódosításai következtében nagyban megváltoztak az alapítás feltételei, a modernizációnak köszönhetően nőtt a német GmbH versenyképessége, olcsóbb és gyorsabb lett az alapítás. A 2008-as reform pozitív változásokat hozott Németországban.

A MoMiG fő céljai a következők voltak: az alapítás megkönnyítése, a bejegyzési eljárás felgyorsítása, a dereguláció, versenyképes GmbH megteremtése nemzetközi vonatkozásban is, kevesebb előfeltétel az alapítás során, az üzletrész felosztásának megkönnyítése.

A MoMiG nem marad meg csupán egyes pontok megváltoztatásánál, hanem átfogó és önálló novellaként rendezi a korábbi GmbH jogot. Rugalmasság és egyszerűsítés jelenik meg az egyik oldalon, a másikon a visszaélések elleni küzdelem. Ezzel a korlátolt felelősségű társaság alapítása Németországban lényegesen könnyebb és gyorsabb lett. Egyidejűleg a GmbH jól bevált és eredményes formáját versenyképessé tette a nemzetközi piacon, mivel a korábbi hátrányokat megszüntették oly módon, hogy a német GmbH előnyeit nem adták fel. A GmbH a visszaélésekkel szemben jobban fel lett vértézve, különösen a felszámolás során.

A visszaélések elleni küzdelem a MOMIG-ban az alábbi pontokon jelenik meg:

- A társaságok elleni jogi intézkedéseket gyorsabbá teszik.
- Ha a társaság vezető tisztségviselő nélkül marad, a tagok kötelesek fizetésektelenség és eladósodottság eseteiben a felszámolási kérelmet benyújtani.
- Azon ügyvezető, aki a tagoknak segítséget nyújt ahhoz, hogy a társaság vagyonát elherdálják, erősebb felelősséggel tartoznak.
- Az ügyvezetők korábbi kizárási okai tovább bővültek.

33 Baumbach, Adolf – Hueck, Götz: *GmbH-Gesetz*, 18. Aufl., München, Beck (2006) 11.; Spindler, Gerald: *Reform des Gesellschaftsrechts in Europa und Deutschland – Amerikanisierung des Wirtschaftsrechts?* In: Heun, Werner – Lipp, Volker (Hg.): *Europäisierung des Rechts, Deutsch-Ungarisches Kolloquium*, Budapest 2007, Universitätsverlag Göttingen, Göttingen (2008) 79-94.; A témában a magyar szakirodalomban lásd még: Verebics, GJ, 2008/11. 10-14., Sárközy Szabolcs: *A német és osztrák társasági jog alakulása, különös tekintettel a kft. szabályozására*, Pro Publico Bono: Magyar közigazgatás: a Nemzeti Közszerződési Egyetem közigazgatás-tudományi szakmai folyóirata, 2013/3. 75-88.; Sárközy Sz., JK, 2013/6. 301-312.

4.3. A „haftungsbeschränkte Unternehmersgesellschaft” (UG) forma bevezetése

A kezdeti javaslatok szerint (a MindestkapG, ill. a MoMiG 2007 júniusában készült tervezete) a törzstőke-minimumot 25.000 euróról 10.000 euróra csökkentették volna a GmbH-k esetén, azonban a szakmai és parlamenti viták során ezt elvetették és másik alternatív utat választva – többek között az angol Limited-alapítási dömping megfékezésére – az UG felé, mint egy lehetséges, jó kompromisszum felé fordult a jogalkotó figyelme.³⁴

A MoMiG – a GmbH alapításának könnyítésén túlmenően – a törvény hatálybalépésével egyidejűleg bevezette az ún. „Unternehmersgesellschaft haftungsbeschränkte” (UG) fogalmát (GmbHG 5/A §). Az UG bevezetése elsősorban annak a törvényhozói szándéknak az elismerését jelentette, amely szerint bizonyos területeken a társaság által végezni kívánt tevékenységre való tekintettel nem feltételül nélkülözhetetlen a kezdeti, magas tőkeminimum előírása.

Mára már elfogadottnak tekinthető az a szakirodalmi álláspont, hogy a magas tőkeminimum-követelmény fenntartását a hitelezővédelmi indokok önmagukba nem igazolják. A vállalkozás esetleges csóddal való fenyegetettségét már pénzügyi helyzetének valós állása, és más, relevánsabb mutatók (pl. cash flow) lehetnek relevánsak, mint önmagában a törzstőke nagysága.

Hitelezővédelmi, forgalombiztonsági okokból a MoMiG is olyan szabályokat alkotott, amely a tőkeminimum kikötését az UG-ként működő társaságok esetében egyéb, „bizosítékokkal” ellensúlyozzák, mint pl. nyilvánossághozatali kötelezettségei körének bővítése, illetőleg a működésére vonatkozó előírások szigorítása. A társaság cégnevében fel kell tüntetni a korlátozott felelősséggel működő vállalkozói társaság megnevezést vagy annak rövidítését [UG (haftungsbeschränkt)].³⁵

Az Unternehmersgesellschaft-ot egyes szerzők a GmbH alfajának tekintik, míg mások új formaként közelítik meg.³⁶ Az UG-k, mint a GmbH variánsai, korlátolt felelősségű vállalkozói társaságok, a GmbH keretei között működnek.

34 A MoMiG és az UG témáját érintő néhány magyar tanulmány született, ezekből a következőkre szeretném felhívni a figyelmet: Brehószki Márta: *Mennyire korlátolt a jogi személy gazdasági társaságok tagjainak felelőssége? A felelősség-áttörés hazánkban és a „lepelátszúrás” doktrínája az Amerikai Egyesült Államokban*, Ph.D értekezés, Budapest (2009) 14.; Nochta Tibor: *A magánjogi felelősség útjai*, Dialóg Campus, Budapest – Pécs (2005); Sárközy Sz., *Pro Publico Bono*, 2013/3. 75-88.

35 Verebics János: *A korlátolt felelősségű társaságok német jogának változásai*, *Gazdaság és Jog*, 2008/11. (10-14.) 12-13.

36 Sárközy Sz. 2013, *i.m.*, 82.

Az UG alaptőkéjének nem kell elérnie a törvényben meghatározott minimumot (25.000 eurót), a minimálisan szükséges törzstőküket törvényi szinten nem írják elő. A MoMiG eltörölte azt a korábbi szabályt, amely szerint a tagi törzsbetétek összegének legalább 100 eurót el kell érnie és a törzsbetétek euróban kifejezett összegének pedig ötvennel oszthatónak kell lennie, lehetőséget biztosítva ezzel a minimális kezdőtőkével rendelkező vállalkozóknak is a korlátolt felelősséggel működő társasági forma létrehozására.³⁷ Ennek értelmében az alapító társasági tagok szabadon határozhatják meg a törzsbetét nagyságát, ami minimum egy euró – innen ered az UG a mindennapokban használatos elnevezése is: 1-Euro-GmbH vagy a „Mini-GmbH”.³⁸

Az UG-k éves nyeresége nem teljes egészében osztható fel a tagok között, abból folyamatosan törvényi tartalékot kell képezni, a nyereség 25 %-át vissza kell tartani. Ez a kötelezettség csak akkor ér véget, ha a társaság törzstőkéje a 25.000 eurós összeget elérte. Ez megvalósulhat akár tényleges törzstőke emeléssel vagy a képzett tartalék átkonvertálásával is.

A GmbH minimum törzstőkéjét elérő UG-k választásuk szerint dönthetnek arról, hogy a 25.000 eurós határ elérését követően a későbbiekben GmbH-ként működnek-e tovább. Ebben az esetben beszélhetünk majd az UG-ról, mint – a szó hagyományos értelmében vett – tradicionális GmbH-ről. Nincs kötelezettség arra, hogy GmbH formában kellene folytatni a tevékenységét a cégnek, ha elérte a 25.000 eurót, mint ahogy az sincs kikötve, hogy mennyi idő alatt kell összegyűjteni ezt az összeget.

4.5. „Német irány”(?) – szigorúbb bírósági joggyakorlat a fizetéseképtelenség időpontjának meghatározása

Feltehetjük a kérdést: Mikortól fizetéseképtelen a fizetéseképtelen?

(A magyar szabályozáshoz kapcsolódó fizetéseképtelenség időpontját meghatározó adatok bemutatását lásd a Függelékben: 8. számú ábra: Somogyi Ferenc (FOE): A fizetéseképtelenség időpontjának meghatározása)

Németországban a fizetéseképtelenség időpontjának megállapítására vonatkozó bírói gyakorlatának kiemelt szerepe van, ugyanis az InsO ugyan kimondja, hogy fizetéseképtelenség esetén a fizetéseképtelenségi kérelmet be kell nyújtani, azonban a fizetéseképtelenség időpontját nem határozza meg. 2017-ben egy fordulatként is értékelhető a szövetségi bíróság 2. számú polgári tanácsának ítélete

³⁷ MoMiG, Artikel 1 Änderung des Gesetzes betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (5. pont)

³⁸ Verebics, *i.m.*, 10-14.

a figyelem középpontjába került, amely szigorúbb megközelítésű irányba viheti el a fizetésképtelenség időpontjának meghatározásával kapcsolatban kialakult gyakorlatot.³⁹ A német szakirodalomban nagy érdeklődést kiváltó bírósági döntéssel kapcsolatban számos szakcikk jelent meg.⁴⁰

Mindennek azért van kiemelt jelentősége, mert a korlátozott felelősség mellett működő társaságok vezető tisztségviselőinek felelőssége a fizetésképtelenségi kérelem időben történő benyújtásáért felelnek. Ha azzal indokolatlan késlekednek (halogatják azt), a magánjogi mellett büntetőjogi szankcióra is számíthatnak.

Miután a szövetségi bíróság (Bundesgerichtshof) második tanácsa elutasította a hajóorr előtti hullám (bugwelle) teóriát, szigorítva a korábbi joggyakorlaton, egy korábbi időpontra helyezi a felszámolás iránti kérelem benyújtását.

A kft. és rt. vezető tisztségviselő felelősségének kérdése a fizetésképtelenség állapotába való belépés vizsgálata kapcsán, már hosszú idő óta vita tárgya.

Az eredmény elmaradása a vezetőket terheli, és arra kényszerítik őket, hogy hatékonyabban vizsgálják meg a társaság esetleges fizetésképtelenségét, ami még inkább és rendszerint a fizetésképtelenségi kérelem korábbi benyújtásához vezet.⁴¹

A fizetésképtelenség ellenőrzése, egy állandó kötelezettség a vezető tisztségviselő számára likviditási pénzügyi egyensúly megtartása érdekében, ez a kötelezettség és kényszer különösen kielezett likviditási válság idején.

39 BGH, Urteil vom 19.12.2017 – II ZR 88/16. Az alábbi linken elérhető a teljes szöveg: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&Datum=Aktuell&Sort=12288&nr=80774&pos=25&anz=532> (letöltés ideje: 2018. július 20.)

40 Lásd például: Christian Frystatzki: *Keine Bugwellentheorie mehr - Frystatzki zum BGH-Urteil vom 19.12.2017. Der BGH erteilt der Bugwellentheorie eine Absage*, Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht (ZInsO) 2018 Heft 10, 601 - 602.; Lutz Münnich: *Haftung des Geschäftsführers: Verletzung der Insolvenzantragspflicht und Feststellung der Zahlungsunfähigkeit*, GmbH-Rundschau (GmbHR) 2018 Heft 6, 299 - 308.; Falk Mylich: *Zur Abgrenzung von Zahlungsstockung und Zahlungsunfähigkeit*, Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (ZIP) 2018, 514 - 519.; Christian Brand: *Die Aufgabe der „Bugwellentheorie“ und die Auswirkungen auf das Insolvenzstrafrecht*, Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht (ZInsO) 2018, 689 - 694.; Robert Brahmstaedt – Annika Klopp: *Die Bugwelle ist gebrochen - Ermittlung der Zahlungsunfähigkeit unter Berücksichtigung der Passiva II*, Der Betrieb (DB) 2018, 875 - 880.; Thomas C. Wolf: *Die Feststellung der Zahlungsunfähigkeit anhand einer Liquiditätsbilanz*, Steuer- und Bilanzpraxis (StuB), 2018, 244 - 249.; Jens Weber: *Beurteilung der Zahlungsunfähigkeit: BGH verneint „Bugwelle“*, *Wirtschaftsprüfung* (WpG) 2018, 509 - 511.

41 Robert Hafemeister ügyvéd kommentárja (WHP Rechtsanwälte): *Zweiter Senat des Bundesgerichtshofs lehnt Bugwellentheorie ab und zwingt damit zu frühzeitiger Stellung von Insolvenzanträgen! Was haben GmbH-Geschäftsführer nach dem Urteil vom 19.12.2017 (Az. II ZR 88/16) zu beachten?* Az online elérhető kommentár kifejti, hogy miképpen kell eljárnia a vezető tisztségviselőknek 2017. december 19-i ítélet után (II. ZR 88/16). <https://www.whpra.de/rechtsgebiete/bugwellentheorie-bgh-ablehnung/> (Letöltés: 2018.07.10.)

A fizetéseképtelenség irányadó időpontjának beállításáról a Szövetségi Bíróság IX. tanácsának 2015-ben hozott ítélete,⁴² nem állapította azt meg ennek az időpontnak a bekövetkeztét, ha a társaság a három héten belül felmerülő (esedékes) követeléseket ki tudta egyenlíteni.

Tehát elfogadott volt az a gyakorlat, hogy a kritikus határidőt követő három héten belül esedékessé váló, jövőbeni kötelezettségeket (passzívák II) nem vették figyelembe.

Mindez azt eredményezhette, hogy az adós – anélkül, hogy fizetéseképtelennek minősült volna – olykor több tartozást, adóssághullámot tudott maga előtt tolni (ezt „hajóorr előtti hullám” (bugwelle) teóriának is nevezik)

Ezt a joggyakorlatot a szakirodalomban többen bírálták, és ez a kritika a Szövetségi Bíróság második polgári szenátusának A2017. december 19-i részletes határozata értelmében meghallgatásra talált, ugyanis ezt a gyakorlatot, a jövőre nézve nem tartotta követendőnek, elutasítva azt. A bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a fizetéseképtelenség megállapítása során, a fizetési egyensúly fennállásához a passzívák II, azaz a kritikus vizsgálati időpontot követő három héten belül esedékes tartozásokat is figyelembe kell venni [utalva az InSo 17. § (2) bekezdésére is].

A joggyakorlat egyelőre „kivár”. A kérdés, hogy a döntés hogyan hat ki a fizetéseképtelenségi jogra? A szövetségi bíróság IX. tanácsától származó adóssághullám-teória megerősödik, vagy a II. számú tanács döntését fogják követni.

A későbbi döntés alapját képező részletes indokok tudatában talán a második tanács véleményének dominanciája várható.

A 2017.12.19-i döntés és ezzel az adóssághullám-teória fordulata jelentős kihatással van a gyakorlatra.

A társaságok vezető tisztségviselőijének – legyen az egy kft (GmbH), korlátolt felelősséggel bíró „vállalkozói társaság” (UG, haftungsbeschränkt) vagy egy kft. és társa betéti társaság (GmbH & Co. KG), vagy egy rt. (AG) igazgatósági tagja.

A vezető tisztségviselőknek a jövőben mérlegelnie kell, hogy mely kötelezettségek esedékeseek az ellenőrzés időpontjától számított három héten belül.

⁴² BGH, Urteil vom 12.02.2015 – IX ZR 180/12. Az alábbi linken elérhető a teljes szöveg: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=70415&pos=0&anz=1> (letöltés ideje: 2018. július 20.)

A fizetési mérleg tartozásoldala ezzel a jövőben magasabbra szökken, így az a likvid eszközökkel való összehasonlításnál a jövőben magasabb lesz, emiatt feltételezhető, hogy a likvid pénzeszközökkel való összevetés (úgynevezett aktívák) korábbi időpontban vezet a fizetési képzetlenség megállapításához, amelyben a társaság nincs többé olyan helyzetben, hogy fizetési kötelezettségeit teljesíthesse. Korábban következik be a fizetési képzetlenség.

A fizetési képzetlenség helyzetébe való korábbi belépés a társaság vezető tisztségviselőjének fokozott felelősségével összekapcsolódik, különösen a fizetési képzetlenségi kérelem illetékes bírósághoz való haladéktalan benyújtásának kötelezettségéhez. (Vö. az InsO 15a §-ával).

Ez együtt jár azzal a kötelezettséggel, hogy csak olyan kifizetéseket hajtsanak végre, amelyek összegeygethetők a jogszerűen eljáró vezető tisztségviselő gondosságával, (vö. a GmbHG 64. §-ával)

Ezen kötelezettségek megsértése, mint a fizetési képzetlenség halogatása, késleltetése kemény magánjogi és büntetőjogi következményeket von maga után.

5. AUSZTRIA FIZETÉSKÉPTELENSÉGI SZABÁLYOZÁSÁNAK FŐBB JELLEMZŐI, EGYÉB KAPCSOLÓDÁSI PONTOK

5.1. *Az osztrák fizetési képzetlenség rendjéről szóló törvény, az Insolvenzordnung (IO)*

Ausztriában a fizetési képzetlenségi eljárásokat, az osztrák fizetési képzetlenség rendjéről szóló törvény, az Insolvenzordnung (IO) szabályozza.⁴³

2010-ben egy fordulat állt be az osztrák fizetési képzetlenségi eljárásban. A nagy novelláris módosítása: (Insolvenzrechtsänderungsgesetz 2010 – IRÄG 2010)⁴⁴, 2010 július 1-jén lépett hatályba.

A 2010-es fizetési képzetlenségi törvénymódosításig egy kettős rendszerben zajlott, amelyet leginkább az jellemez, hogy külön törvény szabályozta a felszámolási eljárást, és külön törvény a csődeljárást. A felszámolási eljárás célja a fizetési képzetlenné

⁴³ 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866) 1. Januar 1999 (Art. 110 EGIInsO) Art. 24 G vom 23. Juni 2017 (BGBl. I S. 1693, 1817) 3. Januar 2018 (Art. 26 G vom 23. Juni 2017) (2018. augusztus 10-i állapot szerint.) A jogszabály szövege elérhető: <https://dejure.org/gesetze/InsO>
Bundesgesetz über das Insolvenzverfahren (Insolvenzordnung – IO) RGBl 337/1914, hatálybalépése: 1915 január 1. Utolsó módosítását lásd: BGBl. I Nr. 122/2017. A jogszabály szövege elérhető: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001736>

⁴⁴ Bundesgesetz, mit dem die Konkursordnung in Insolvenzordnung umbenannt und gemeinsam mit dem Insolvenzrechtseinführungsgesetz, dem Gerichtsgebührengesetz, dem Gerichtlichen Einbringungsgesetz, dem Insolvenz-Entgeltsicherungsgesetz, dem IEF-Service-GmbH-Gesetz, dem Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz, dem Landarbeitsgesetz 1984 und der Gewerbeordnung 1994 geändert wird sowie die Ausgleichsordnung aufgehoben wird (Insolvenzrechtsänderungsgesetz 2010 – IRÄG 2010) https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_00612/index.shtml

vált cég teljes felszámolása volt, mely sokszor értékek megsemmisítésével járt. A csődeljáráson belül az adós (vállalkozás) megmentése játszott döntő szerepet, de a meglehetősen magas, kötelezően legalább 40 %-os kielégítési kvóta miatt a megnyitott csődeljárások száma fokozatosan csökkent, így a dualista rendszer átszervezése többé már nem volt elkerülhető.

A 2010-es törvénymódosítás („IRÄG”)⁴⁵ során egységesítették az eljárásokat, így jött létre a ma is érvényes monista rendszer. A fizetéseképtelenségi eljárás fogalma („Insolvenzverfahren”) egy gyűjtőfogalom, amely magában foglalja: a csődeljárást („Sanierungsverfahren”) és a felszámolási eljárást („Konkursverfahren”).

Fizetéseképtelenségi eljárás (Insolvenzverfahren) = csődeljárás (Sanierungsverfahren/ Ausgleichsverfahren) + felszámolási eljárás (Konkursverfahren)

A két eljárási forma szabályai egy törvénybe kerültek.

A csődeljárásnál, akárcsak Magyarországon, a vállalkozás megmentése és a csődegyezés elfogadtatása a cél, amelyben bizonyos feltételek teljesülése esetén a vállalkozást továbbra is az adós vezetheti egy csődbiztos felügyelete mellett.

Lehetőség van felszámolási eljárást („Konkursverfahren”) kezdeményezni, mert az adós már nem rendelkezik elegendő aktívával, de itt is van lehetőség egy bizonyos fizetési egyezés („Sanierungsplan”) elfogadtatására.

Ha ez nem sikerül, és az adott vállalkozás már nem menthető, akkor a vagyon felosztása és a hitelezői követelések kielégítése az eljárás elsődleges célja. Átmenetet alkot a két eljárás között, hogy egy sikertelen csődeljárás után a megkezdett eljárás felszámolási eljárásként folytatódik.⁴⁶

5.2. A fizetéseképtelenséggel kapcsolatos szervek

Ausztriában fizetéseképtelenségi eljárás három állandó szerve a Fizetéseképtelenségi Bíróság, a fizetéseképtelenségi biztos és a hitelezői közgyűlés. Egyes esetekben hitelezői bizottságot is létre kell hozni.

⁴⁵ Bundesgesetz, mit dem die Konkursordnung in Insolvenzordnung umbenannt und gemeinsam mit dem Insolvenzzrechtsneueinführungsgesetz, dem Gerichtsgebührengesetz, dem Gerichtlichen Einbringungsgesetz, dem Insolvenzz-Entgeltssicherungsgesetz, dem IEF-Service-GmbH-Gesetz, dem Arbeitsvertragsrechts-Anpassungsgesetz, dem Landarbeitsgesetz 1984 und der Gewerbeordnung 1994 geändert wird sowie die Ausgleichsordnung aufgehoben wird (Insolvenzzrechtsänderungsgesetz 2010 – IRÄG 2010)https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_00612/index.shtml

⁴⁶ Tényszerű és könnyen áttekinthető rendszerben mutatja be az osztrák fizetéseképtelenségi eljárások rendszerét: Schnellübersicht über die Insolvenzverfahren: Insolvenzverfahren (Sanierungsverfahren – Konkursverfahren) und Reorganisationsverfahren. https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Schnelluebersicht_ueber_die_Insolvenzverfahren.html (letöltés ideje: 2018. július 20.)

A fenti szervekből a Fizetéseképtelenségi bíróságról („Insolvenzgericht“) ejtünk szót

A fizetéseképtelenségi bíróság az illetékességét hivatalból vizsgálja (IO 63. §). Amennyiben az eljárás bármely szakaszában egy másik bíróság illetékessége kerül megállapításra, a bíróság hivatalból továbbítja az ügyet az illetékes szervnek. Mint minden bíróságnál, a Fizetéseképtelenségi Bíróságnál is meg kell vizsgálni az adott bíróság hatáskörét és területi illetékességét. A tárgyi feltételeknél különbséget kell tenni természetes és jogi személyek között, hiszen míg a jogi személyeknél már az elsőfokú ítéletet is egy törvényszék hozza, természetes személyeknél alsó fokozaton a kerületi bíróságok illetékesek. A jogi személyek körébe tartoznak az szabadfoglalkozású vállalkozók is, pl. orvosok, ügyvédek vagy építészmérnökök, mert a bírósági illetékességnél a jogi vagy természetes személy tevékenységének jellege irányadó (IO 182. §).

A területi illetékesség elsősorban ott adott, ahol az adós a vállalkozói tevékenységét gyakorolja. Amennyiben ez nem megállapítható, úgy másodlagosan az adós tartózkodási helye, belföldi telephelye vagy a meglévő vagyonának helye az irányadó a bírósági illetékesség megállapításakor.

A Fizetéseképtelenségi bíróság feladatait közé tartozik az eljárás megnyitása, lebonyolítása, a fizetéseképtelenségi biztos kirendelése, annak felügyelete, és a csődtömeget védő intézkedések elrendelése. Az eljárásban, bizonyos feltételek mellett a bíróság engedélyével történik a vagyon elosztása, valamint a fizetéseképtelenségi eljárást is a bíróság zárja le.

5.3. Statisztikai adatok az osztrák fizetéseképtelenségi eljárásokról

2017-ben összesen 5229 vállalati és 8344 magáncsődöt regisztráltak Ausztriában. A 13263 teljes fizetéseképtelenség 8,74% -os csökkenést jelent 2016-hoz képest (14 532). Míg a vállalati csődök 2,34% -os visszaesése a bekövetkezett gazdasági átalakulásnak, a magáncsőd 12,42% -os csökkenése a 2017. november 1-jén hatályba lépett magáncsödeljárásra vonatkozó várakozásnak tudható be.⁴⁷

5.4. HGB-ből UGB

A német és az európai kereskedelmi jogi reformok és a megváltozott gazdasági követelmények indukálták azt a folyamatot, amelynek eredménye a 2005-ös osztrák kereskedelmi jogot módosító törvény (Handelsrechts-Änderungsgesetz 2005), amely számos területen megreformálta a Kereskedelmi Törvénykönyvet.

⁴⁷ Insolvenzzstatistik – Vollständige Übersicht aller Insolvenzfälle in Österreich, Gesamtjahr 2017. (1-51.) 3. <https://www.akv.at/wp-content/uploads/Insolvenzzstatistik-Gesamtjahr-2017.pdf> (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

Az osztrák társasági (kereskedelmi jog) hosszú évtizedekig a német szabályok árnyékában élt, a történelmi események még fél évszázaddal később is éreztetik hatásukat. 2007-ben az Unternehmensgesetzbuch ausztriai bevezetése óriási lépést jelent az osztrák-német sajátos viszony elmozdulásában.

A német Kereskedelmi Törvénykönyvet (HGB) a kereskedelmi jog módosítása során csupán csak kiegészítették, a vállalkozási jog teljes újrakodifikálását azonban mellőzték, így az UGB nem rekodifikációnak, inkább a HGB renoválásának tekinthető (még a HGB szakaszainak számozását is meghagyták). Ha nem is egy önálló kodifikációs eredmény, hanem „csak” egy novelláris módosítás, jelentős változásokat hozott. Az UGB hatálybalépésének folyamányaként közel harminc törvényt módosítottak. Bizonyos vállalkozásokra vonatkozó szabályokat továbbra is a külön-törvényekben találhatjuk meg.

Az osztrák társasági (vállalkozási) jog is nagyon szerteágazó, szinte nem hagy érintetlenül egyetlen jogterületet sem, spektruma kifejezetten nagy. Hasonlóan a német joghoz, a társasági formákra vonatkozó joganyagot nem egy egységes „társasági törvénykönyv” öleli fel, hanem azt az Osztrák Polgári Törvénykönyvből (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, ABGB), a 2007. január elsején hatályba lépett Vállalkozási Törvénykönyvből (Unternehmensgesetzbuch, UGB) és egyéb jogszabályokból ismerhetjük meg.

Az osztrák kereskedelmi jogi reform a HGB 1939-es bevezetése óta a jogterület legátfogóbb módosítását eredményezte. Annak az osztrák törekvésnek, amely a német joggal szembeni önállóságra vágyott, nagy eredménye ez a törvény. Egyes szerzők ezt a kereskedelmi jog „ausztrifikálásának” is nevezik, és néhányan az évszázad reform-művének tekintik.⁴⁸

A reform főbb módosítási pontjai:

- A Kereskedelmi Törvénykönyv (HGB) alapjainak újrafogalmazása
- A cégjogot érintő módosítások
- A személyegyesítő társaságokkal kapcsolatos változások

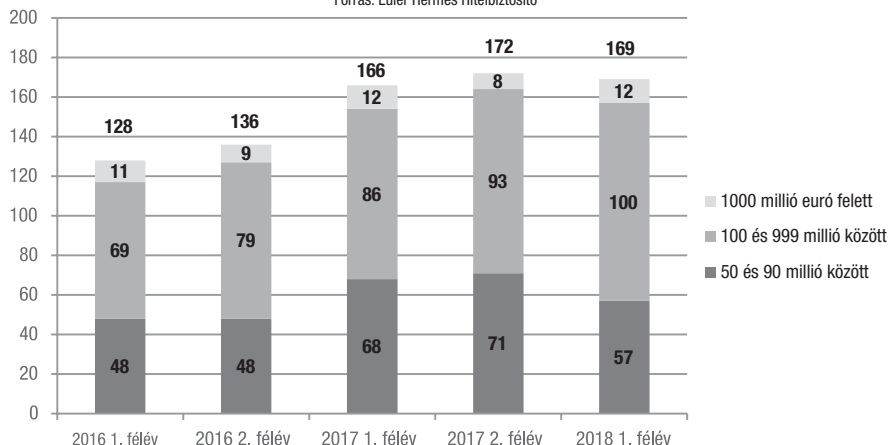
⁴⁸ Schauer, Martin: *Az osztrák kereskedelmi jog reformja*, Magyar Jog 2007/2. 118-126.; A osztrák társasági jogi reformról lásd részletesebben: Szikora V.: *Az osztrák kereskedelmi jog reformja: az Unternehmensgesetzbuch bevezetésének előzményei és következményei*. In: Acta Coventus de Iure Civili Tomus X.: Quo vadis ius societatis Hungaricum: Társasági jogunk múltja, jelene és jövője, szerk.: Papp Tekla, Szeged, Szeged, Lectum Kiadó, 2009. 309-321.; Üő: *Az eingetragene Erwerbgesellschaft (EEG) társasági forma megszűnése Ausztriában*. Debreceni Jogi Műhely, 2009/1. 1-7.; Üő: *Társasági jogi reform Ausztriában – vállalkozási törvény*. Gazdaság és Jog, 2008/12. 3-7.

FÜGGELÉK

SZIKORA VERONIKA:
A FIZETÉSKÉPTELENSÉG TÉMÁJÁNAK IDŐSZERŰSÉGE:
MAGYAR TÉNYEK, NÉMET ÉS OSZTRÁK MINTÁK
CÍMŰ TANULMÁNYÁHOZ

Jelentős fizetésképtelenségek száma (az érintett vállalatok forgalma millió euróban kifejezve)

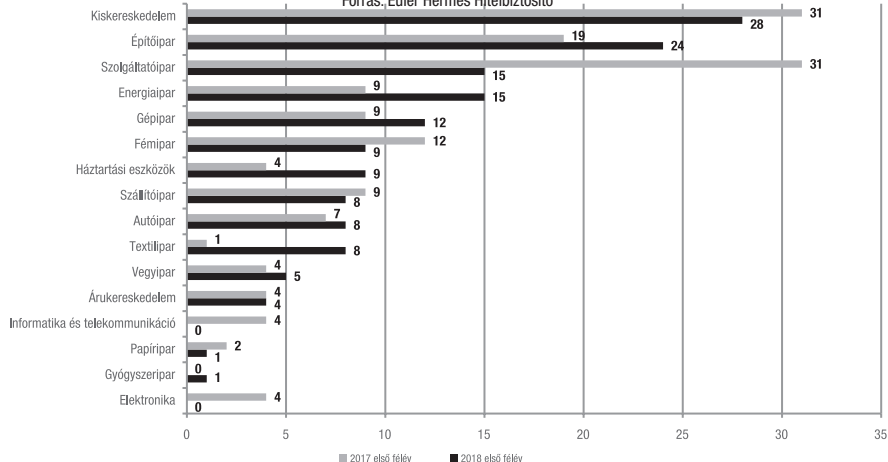
Forrás: Euler Hermes Hítelbiztosító

1. számú ábra: Hunyor Erna Szofia: A globális gazdaságot veszélyezteti a fizetésképtelenség (2018. augusztus 7.) <http://profit7.hu/hirek/a-globalis-gazdasagot-veszelyezteteti-a-fizeteskeptelenség> (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

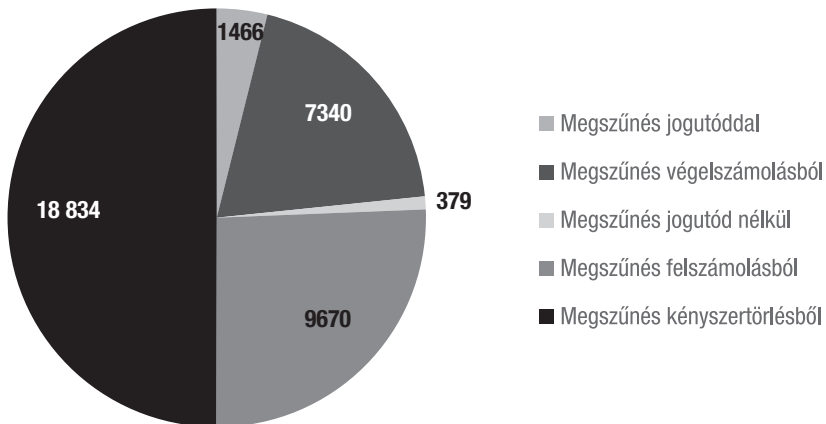
Fizetésképtelenségi eljárások száma az egyes szektorokban (50 millió eurót meghaladó forgalmat bonyolító vállalatok körében)

Forrás: Euler Hermes Hítelbiztosító

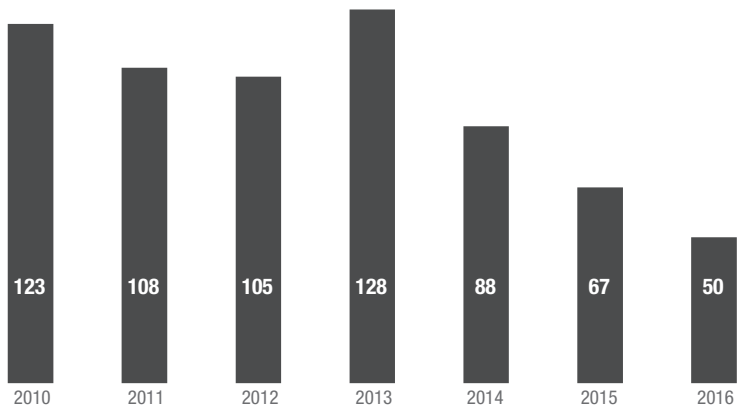
2. számú ábra: Hunyor Erna Szofia: A globális gazdaságot veszélyezteti a fizetésképtelenség (2018. augusztus 7.) <http://profit7.hu/hirek/a-globalis-gazdasagot-veszelyezteteti-a-fizeteskeptelenség> (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

A megszűnt társas vállalkozások megoszlása a megszűnés módja szerint, 2017

3. számú ábra: A megszűnt társas vállalkozások megoszlása a megszűnés módja szerint, 2017. Forrás: STATISZTIKAI TÜKÖR (KSH): A regisztrált gazdasági szervezetek száma (2017) 2018. április 13.) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/gaz/gaz1712.pdf> (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.) 4.

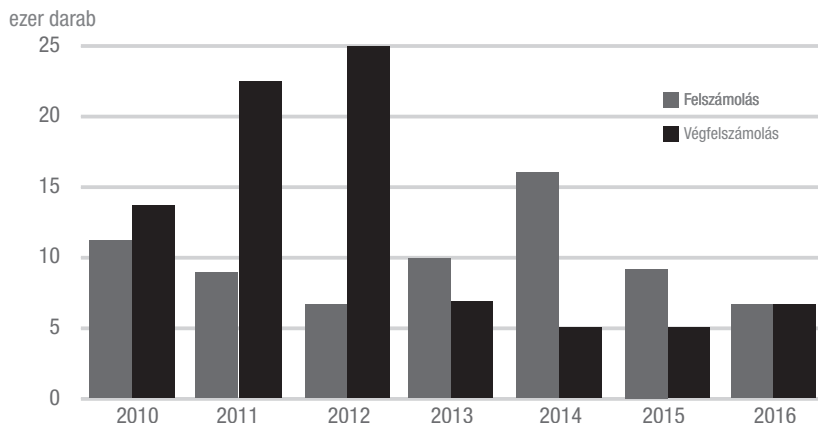
Csődeljárások száma Magyarországon, 2010 – 2016 (darab)

4. számú ábra: Csődeljárások száma Magyarországon 2010-2016. Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat (2017/54., 2017. szeptember 15.) „Infojegyzet”, Fizetésképtelenségi eljárás (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

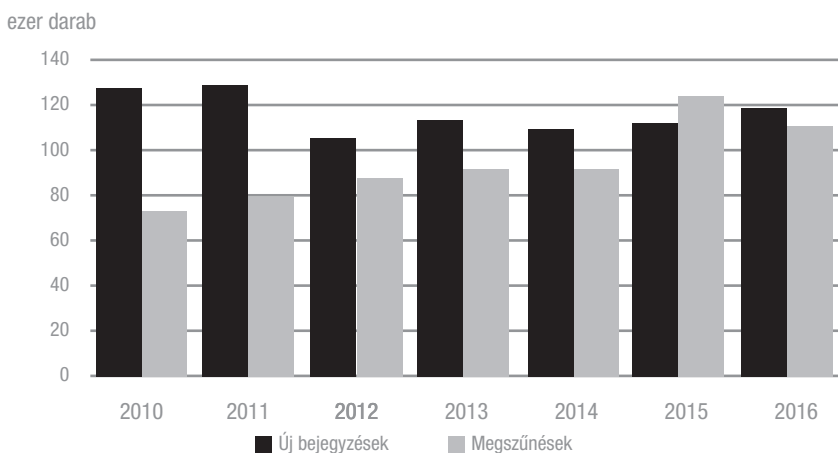
Forrás: Infoszolg/KSH Statisztikai Tükör 2013-2017

Felszámolási és végelszámolási eljárás alá került társas vállalkozások száma, 2010-2016

5. számú ábra: Felszámolási és végelszámolási eljárás alá került társas vállalkozások száma, 2010-2016. Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat (2017/54., 2017. szeptember 15.) „Infojegyzet”, Fizetéseképtelenségi eljárás (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

Újonnan bejegyzett és megszűnt gazdasági szervezetek száma, 2010-2016

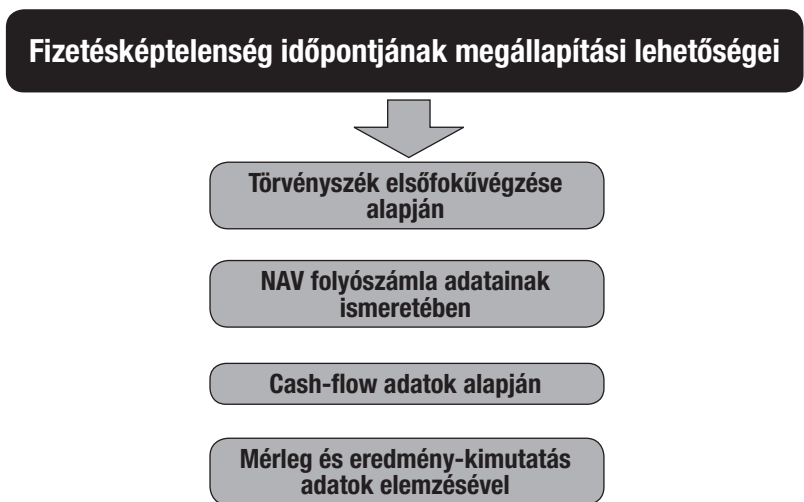
6. számú ábra: Újonnan bejegyzett és megszűnt gazdasági szervezetek száma, 2010-2016. Országgyűlés Hivatala, Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság, Képviselői Információs Szolgálat (2017/54., 2017. szeptember 15.) „Infojegyzet”, Fizetéseképtelenségi eljárás (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.)

Az új bejegyzésű, a csőd-, a felszámolási, a végelszámolási és a kénysztörlési eljárás alatt álló, valamint a megszűnt gazdasági szervezetek száma*

Megnevezés	2015	2016
Regisztrált gazdasági szervezetek száma az év végén	1 846 101	1 870 415
Új bejegyzések száma	111 396	118 587
Ebből		
társas vállalkozás	24 764	26 030
egyéni vállalkozó	50 650	57 202
Felszámolási eljárás alá került társas vállalkozások száma	9399	7517
Ebből		
korlátolt felelősségű társaság	8 402	6 855
részvénytársaság	89	70
betéti társaság	813	513
Végelszámolási eljárás alá került társas vállalkozások száma	5463	7532
Ebből		
korlátolt felelősségű társaság	3610	4923
részvénytársaság	53	61
betéti társaság	1558	2228
Összes csődeljárás, felszámolás és végelszámolás alatt állók száma az év végén	63 212	50 956
Megszűnt gazdasági szervezetek száma	122 215	110 918
Ebből		
társas vállalkozás	50 230	46 292
egyéni vállalkozó	44 596	39 574

* A felszámolási eljárás, a végelszámolási eljárás, valamint a csődeljárás alá került társas vállalkozások esetében mindig csak azt az eljárást vesszük figyelembe, amelyik eljárásba az adott vállalkozás a tevékenységének bezárása/lezárása kapcsán először belekerült. Ha egy vállalkozás tevékenységét be kívánja fejezni, és ezért végelszámolási eljárás alá kerül, de később végelszámolásból felszámolásba megy át, akkor ezt a vállalkozást csak a végelszámolásoknál számoljuk el a statisztikákban, ezáltal az így előforduló duplikációkat figyelmen kívül hagyjuk. Mindig a megszűnés felé vezető út első lépcsőfoka szerint állítjuk elő adatainkat.

7. számú ábra: Az új bejegyzésű, a csőd-, a felszámolási, a végelszámolási és kénysztörlési eljárás alatt álló, valamint a megszűnt gazdasági szervezetek száma (2015-2016) Forrás: STATISZTIKAI TÜKÖR (KSH): A regisztrált gazdasági szervezetek száma (2017) 2018. április 13.) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/gaz/gaz1712.pdf> (letöltés ideje: 2018. augusztus 10.) 3.

8. számú ábra: Somogyi Ferenc (FOE): A fizetésektelenség időpontjának meghatározása (előadás) 2012. március 20.) <https://slideplayer.hu/slide/2164793/> (letöltés ideje: 2018. október 10.)